METİS ÇEVİRİ

- TÜRKİYE'DE ÇEVİRİ DERGİLERİ ÜZERİNE Söyleşi
- YAŞAR AVUNÇ, İPEK BABACAN, RUTH CHRISTIE, CEVAT ÇAPAN, YUSUF ERADAM, TANSES GÜLSOY, NESRİN KASAP, SALİHA PAKER, NİLÜFER REDDY, SEDAT UMRAN'dan Şiir Çevirileri
- IŞIN BENGİ, Çeviribilim Terimleri Sözlüğüne Doğru
- TAHSİN YÜCEL, Söyleni
- NEYİRE GÜL IŞIK, "Yeni Dünya Düzeni" ve Çeviri
- SALİHA PAKER, "Metis" Çeviri Yaşamalı
- VEYSEL ATAYMAN, Çeviri Dünyamızda Yeni Bir Girişim Vesilesiyle
- ORUÇ ARUOBA, Bir "Çevirgen"in İtirafları
- İSKENDER SAVAŞIR, T.S. Eliot'un Son Şiiri
- KATHERINE MANSFIELD, Miss Brill
- SALMAN RÜŞDİ, Lâflar Şahı
- ROBERT MUSIL, "Yaşarken Açılan Miras"tan
- ANTONİ SAMARAKİS, Bıçak
- PAUL AUSTER, "New York Üçlemesi"nden
- SUAT KARANTAY, "Çevrilmemiş Yapıtlara Önsözler"e Bir Sonsöz
- ŞEBNEM BAHADIR, Metis Çeviri'de Yayımlanan Söyleşiler Üzerine
- DİLEK DİZDAR, Metis Çeviri'de Çeviri Eleştirisi
- ALMAN KÜLTÜR MERKEZİ-METİS ÇEVİRİ ÇEVİRİ YARIŞMASI
- SAYISAL VERİLERLE TÜRKİYE'DE ÇEVİRİ DERGİLERİ
- ÜLKEMİZDE BASILAN KİTAPLAR ÜZERİNE
- METİS ÇEVİRİ KAYNAKÇASI

SAYI 20/21

1992 YAZ/GÜZ

T.S. ELIOT'UN SON ŞİİRİ

İskender Savaşır

1. Sorun şiirin adından başlıyor: *Four Quartets*. "Quartet" bir müzik terimi; Türkçe'de "dörtlü" ya da "kuartet" diye karşılanıyor. Dolayısıyla başlık için ilk akla gelen seçenek, "Dört Dörtlü". Üstelik bu tercihin şiire içkin dayanakları da yok değil.

Müzikte "dörtlü" deyince ilk akla gelen yaylı çalgılar dörtlüsüdür. Birbirlerinden tını, doku ya da sesin üretiliş tarzı bakımından değil, yalnızca tizlik-peslik boyutunda tuttukları yer bakımından ayrışan dört çalgının yaptığı müzik.

Neden dört diye sorulabilir. Dört sayısı gerekçesini insan sesine —şana— borçluydu. Barok çağdan beri insan sesinin gösterebileceği sonsuz çeşitlilik dört temel, "doğal" sınıfa ayrıştırılarak işleniyordu: ince ve kalın erkek sesi (tenor ve bas); ince ve kalın kadın sesi (soprano ve alto). Dolayısıyla bir üçlü ya da beşli bestelemek keyfi bir tercihin ifadesiyken dörtlü, müziğe doğal düzenin dayattığı bir biçimdi.

Biraz da bu tür gerekçelerden ötürü yaylı çalgılar dörtlüsü senfoniyle birlikte klasik müziğin en merkezi, en iddialı biçimlerinden biri olageldi.[1] Örneğin gençliği boyunca müziğin bilinen her türünde beste yapmış olan Brahms dörtlü ve senfoni bestelemek için özellikle olgunlaşmayı beklemişti.[2]

Bu yüzden "quartet" teriminin çağrışım alanını biraz olsun sınırlandırabilmek, böylelikle de Eliot'un son şiirinin başlığının nasıl karşılanabileceğine (ya da karşılanamayacağına) dair biraz olsun yol katedebilmek için, yaylı çalgılar dörtlüsüyle senfoni arasındaki ilişkiler üzerinde durmak anlamlı olabilir.

Paylaştıkları özellikle başlayalım: Gerek bölümlenme, gerekse her bölümün iç

1. Burada "klasik müzik"i, kabaca 18. yüzyıl sonuyla 20. yüzyılın başı, Haydn'la Schoenberg arasında bestelenmiş müziği, yani romantizmi içerecek, barok müzikle atonal müziği dışarıda bırakacak şekilde kullanıyorum. Merkezi, doğum ve ölüm yeri Viyana olan bir müzik geleneği...

Bir not daha: Operanın hakkını yememek kaygısıyla bir an için aklımdan yukarıdaki iddiayı "klasik *çalgı* müziğinin en merkezi, en iddialı biçimleri" diye sınırlandırmak geçti. Ama opera tarihine baktığımızda benim sınırlandırdığım şekliyle klasik müziğe denk düşen, başı sonu belli bir döneme rastlamıyoruz. Rossini de, Verdi de kökleri Monteverdi'ye uzanan ve 1950'lere kadar hayatiyetini koruyacak bir geleneğin içinde yer alıyorlardı. Rossini'yi Pergolesi'den, Haydn'ı Bach'tan ayıran mesafe ayırmıyordu. Hatta daha ileri gidebilir, Mozart'ın son operaları —ve belki Weber'inkiler— bir yana bırakılacak olursa klasik müziğin operaya yabancı olduğunu söyleyebiliriz. İçerdiği bütün büyüleyici anlara karşın *Fidelio*'nun bir opera olarak başarısız olduğu konusunda, sanırım, operaseverlerin çoğu hemfikirdir. İnsan sesine o kadar yatkın olan Schubert'in bile operaları birer fiyasko oldu.

2. Daha doğrusu "yayınlamak için". Gençliği boyunca sayısız yaylı çalgılar dörtlüsü besteleyip, sonra yırtıp attığı biliniyor.

mimarisi açısından tipik bir yaylı çalgılar dörtlüsü tipik bir senfoniye benzemekle kalmaz, neredeyse onun tıpatıp aynısıdır.[3]

Ama bizi ilgilendiren benzerliklerinden çok farklılıkları... Bunları da açımlayabilmek için "doğal" teriminin 18. ve 19. yüzyılda taşıdığı anlamlar üzerinde biraz daha durmamız gerekiyor. Çünkü Klasik Çağ için "doğal olmak" ille de "doğada bulunmak" anlamına gelmiyordu. Doğada bulunsalar bile bazı şeyler diğerlerine kıyasla daha az ya da çok doğal (tabii ya da gayrı tabii) diye nitelendirebilirlerdi.[4] "Klasik Çağ "doğa", "akıl", "düzen" ve "zorunluluk" terimleri arasında bir geçişkenlik, bir akrabalık ilişkisi kurdu (ya da vehmetti). Dolayısıyla doğada bulunan şeyler içinde yalnızca akla uygun olanlar, bir düzenin ifadesi olanlar, bir zorunluluğu, kaçınılmazlığı imâ edenler "doğal" sıfatına hak kazanabilirler. Tersinden de söylenebilir: Zihnin —ruhun— sonsuz yaratıcılığıyla keşfettiği biçimler arasında yalnızca doğal bir karşılığı olanlar "akli" sayılabilirlerdi.

Kuşkusuz Klasik Çağ'ın kendi müzik dili içerisinde doğal saydığı yegâne şey, insan sesinin sonsuz çeşitliliğiyle başa çıkabilmek için kullanılan dörtlü sınıflandırma —soprano, tenor, alto, bas— değildi. Aksine. Tıpkı cinsellik gibi seslerin ince ya da kalın olabilmesi de aklın sindirmekte güçlük çekeceği verilerden biridir; bu yönüyle doğanın düzeninden çok kaprisliliğini —özgürlüğe tanıdığı imkânı— yansıtır.

Bu sınıflandırmayla kıyaslandığında seslerin kendi içlerindeki düzeni, akorların matematik dilinde ifade edilebilecek ilişkileri, kısacası armoni kuralları çok daha doğal sayılabilirdi.

Ama klasik müziğin kullandığı araçlar elbette armoni ya da dört temel ses gibi doğal sayılabilecek araçlarla sınırlı değildi. Örneğin çalgılar arasındaki tını farklarından yalnız romantikler değil, 18. yüzyıl bestecileri de ilginç ve özgün efektler yaratmak için yararlanmışlardı. Ama bu tınılar varlıklarını doğal düzene değil, insan müdahalesine, zekâsına, icat yeteneğine borçluydu.[5]

Artık "quartet" ile senfoni arasında farklara geri dönebiliriz. Her iki türde de eser bestelemek klasik müzik bestecileri için bir yetkinlik sınavıydı. Ama farklı türden bir yetkinlik, farklı türden sınavlar.

İki türün biçimsel gereklerinin aynı olduğuna değinmiştik. Fark, ikisinin bestecilerine sunduğu araçlardan kaynaklanır. Senfoni, bestecisinin klasik müziğin sahip olduğu doğal olsun olmasın bütün araçlarına kurgusunda bir yer bulmak zorundadır. İletisini armonik bir dile çevirirken, bir yandan da senfonik orkestranın sunduğu tını

3. Sonat formunda bestelenmiş bir ilk bölüm; yavaş ve lirik bir ikinci bölüm; bir dans (ama olgun yapıtlarda üçüncü bölümdeki dans yerini, toplu şenliklerle her türlü ilişkisini koparmış şeytansı —ya da hiç değilse gayrı-insani— bir şakaya, alaya bırakır) ve oldukça serbest ama yine de birinci bölümden, başlangıçtan izler taşıması beklenen sonuncu bölüm (büyük ustalar bu bölümde genellikle pre-klasik zamanlardan —hatta belki daha da öncesinde— devraldıkları bir biçimi, tema ve çeşitlemeleri, denemişlerdir: Beethoven, Eroica; Brahms, 4. Senfoni. Nisbeten daha kolay ve romantik bir çözüm işi bir *capriccio*'yla —kaprisle— çözmektir; Çaykovski'nin son iki senfonisinde yaptığı gibi.)

4. Romantiklerin fosillere, canavarlara, hilkat garibelerine duyduğu ilgiyi bir düşünün. İstisna karşısında duyulan bir heyecandı bu. Ama istisna karşısında duyulan heyecan, düzenin, ruhun geçerliğini tanıyan, onu —istemeden de olsa— onaylayan bir ruh halidir.

5. Tınının yanı sıra sesin şiddeti de klasik müziğin doğal olmayan araçları arasında sayılabilir. Tıpkı bir cümlenin bağırarak ya da fısıltıyla söylenmesinin onun düşünsel içeriğini değiştirmemesi gibi, forte ya da piyano çalınması da bir tema ya da melodinin, kıvraklığını, akışkanlığını, armonik ilişkilerini değiştirmez.

zenginliğiyle renklendirebilir — ya da örneğin Beethoven'ın yaptığı gibi bu olanaktan yararlanmamayı tercih edebilir; orkestral unsurları duyusal bir zenginlik yaratmaktansa, müziğin iç mimarisini yansıtan, nisbeten "soyut" seslerin temsilcileri gibi kullanabilir.

Sahip olduğu araç zenginliği senfonik müziği daima müzikten daha farklı, daha fazla bir şey olmaya kışkırtıyor gibidir. Arı müzik idealine Beethoven kadar bağlı bir besteci bile 6. Senfoni'sinde doğanın seslerini taklit etmeden edememişti.

Oysa yaylı çalgılar dörtlüsü bestelemeye karar vermekle besteci kendisini bütün bu ifade araçlarından yoksun bırakmış olur. Yaptığı işin biraz matematik dilinde şiir yazmaya çalışmayı andırdığını söyleyebiliriz. Besteci iletisini, kendisini müziğin yalnızca doğal araçlarıyla ifade etmeye adamıştır. Dolayısıyla ifadenin geçici bir buluş anı olarak değil, müziğin iç düzeninin, dört temel ses arasındaki armonik ilişkilerin doğal sonucuymuşçasına ortaya çıkması, bir tür kaçınılmazlık kazanması gerekir. Esin anı ile düzen anının ayrışmaz bir biçimde içiçe geçtiği, kaynaştığı bir biçim.[6]

Müziğe içkin bu mülahazaların Eliot'un şiirleriyle bir ilgisi olmadığı iddia edilebilir. Ben öyle düşünmüyorum. Şiir şu dizelerle sona eriyor:

A condition of complete simplicity
(Costing not less than everything)
And all shall be well and
All manner of things shall be well
When the tongues of flame are in-folded
Into the crowned knot of fire
And the fire and the rose are one.

Yani şiir ateşle gülün bir olacağı mutlak bir yalınlık koşulu vaadederek bitiyor. Her şeyin iyi olacağı ve her şeyin her halinin iyi olacağı bir arınma anı. Karşılığında her şeyden feragat edilmesi gereken bu anı mümkün kılacak olan, gülün değil ateşin yapacağı bir şeydir: Taşkınlığını dizginlemek, alev dilimlerini kendi içine çekmek, kendi üzerine döndürerek, kendi değişken, akışkan tabiatında gülün mükemmel biçimini tekrar etmek. Bir düğüm ve taç.

Ateş şiirde bireysel —gelgeç— olanın, ruhun, en çok da tutkunun, aşkın simgesi gibi kullanılır.[7] Tutkunun kendisini kişisel olmayan, doğal olan bir düzeninin kurallarına uyacak, onlara can katacak şekilde dizginlemesi, yaylı çalgılar dörtlüsünün

---

6. Klasik müziğin altın çağından, diyelim Mozart'ın doğumuyla Schubert'in ölümü arasında ürün vermiş bestecilerden sonra, senfonik müzikle oda müziği alanında aynı derecede başarılı olan bir bestecinin ortaya çıkmamış olması, klasik çerçevenin —paradigmanın— yorulmakta oluşunun işaretlerinden biri olarak yorumlanabilir. Müzikal imgelemleri temelde senfonik olan bestecilerin oda müziği ürünlerinin aynı derecede başarılı olduğunu söylemek güç. Diğer yandan gerçi Dvorak'ın senfonilerini sevenler var ama bence Çek bestecinin müzisyenliğinin asıl göründüğü yer oda müziği ürünleri. Son büyük yaylı çalgılar dörtlüsü bestecisi Bela Bartok ise hiç senfoni bestelemedi; son eserinin adını niye Senfoni değil de Orkestra için *Konçerto* koydu, bilmiyorum ama araştırılmaya değer bir soru.

7. Günün birinde şiir çevirmenini bulacak olursa eğer, o çevirmenin vermesi gereken en zor kararlardan biri çevirisinde kaynağını Türk şiirinde bulan çağrışımlardan yararlanıp yararlanmayacağı olacak. Sorun, bu kararı vermekle de çözülmüyor. Yararlanmamaya karar verdiniz diyelim; bu çağrışımların sizin kastınız dışında şiire müdahale etmesini nasıl önleyeceksiniz?

Şiirin sondan bir önceki bölümü şu kıtayla son buluyor:

Who then devised the torment? Love.
Love is the unfamiliar Name
Behind the hands that wove

bestecisinden beklediği terbiyeden çok farklı bir tavır değildir.

O halde, "quartet"in müzikal anlamına ilişkin bilgi ve çağrışımlarımızın Eliot' un anlamına ("kastına") yabancı olmadığı sonucuna ulaştığımıza göre, artık kelimenin Türkçe'de nasıl karşılanacağı sorusuna geri dönebiliriz. Bütün bu gözden geçirdiklerimiz "Four Quartets"in Türkçe'ye "Dört Dörtlü" diye çevrilmesine nasıl bir dayanak sağlıyor?

Yaylı çalgılar dörtlüsü bestelemenin bir iddia, bir ustalık ve olgunluk iddiası içerdiğine değinmiştik. Türkçe'de gündelik kullanıma ne zaman girdiğini bilmediğim bir müzik deyimi var: Dört dörtlük. Zor bir işin hakkıyla gerektiği gibi yapıldığını, üstesinden gelindiğini anlatmak için kullanılıyor. Şiirin başlığı için düşünülebilecek "Dört Dörtlü" ister istemez bu deyimi çağrıştıracak, böylelikle de dörtlü yazmaya ya da bestelemeye içkin olan iddialılık vurgusu da pekişmiş olacaktır.

Ama Eliot'un şiirine içkin olan iddialılıkla, "dört dörtlük" teriminin ifade ettiği iddialılık aynı türden şeyler mi? Sanmıyorum. Bir kere "dört dörtlük", özellikle insanın kendi yaptığı bir işle ilgili olarak kullanıldığında, daha çok bir tafrayı ifade ediyor. Oysa Eliot'un uzun şiirinde en ısrarla övdüğü değer, alçakgönüllülüktür.

The intolerable shirt of flame
Which human power cannot remove.
We only live, only suspire
Consumed by either fire or fire.

Çok ürkerek de olsa birinci dize için "Kim icat etti öyleyse işkenceyi? Aşk.", ikincisi için ise "Aşktır yadırgı adı" karşılıklarını önerebilirim. Yazının daha ilerki bölümlerinde Eliot'un büyüklüğünde gündelik dille kurduğu dostane, sevecen (neredeyse ağabeyce) ilişkinin çok önemli bir yer tuttuğunu iddia edeceğim. Buna rağmen, bu dizeyi karşılarken "yadırgı" gibi irkiltici bir kelime önermem, dizenin, hatta daha da doğrusu tek başına "unfamiliar" kelimesinin, Eliot'un şiirinde az rastlanır türden bir "yabancılaştırma" etkisi yaratmasından kaynaklanıyor. Şiirin o noktaya kadarki bütün akışı insanı o dizeyi şöyle okumaya hazırlıyor: "Love is the familiar Name".

Ne demek istediğimi başka bir metinden hareketle anlatmaya çalışayım. Salman Rushdie, *Şeytan Ayetleri*'nde kendini icat eden insanın, başarıya ulaştığını kanıtlamak bir başkasının kendisine inanması ihtiyacından söz eder. "Yalnız inanılma ihtiyacı değil, aynı zamanda bir başkasına inanma ihtiyacı." Bölümü sulu ve çarpıcı bir cümleyle sonuçlandırır: "Bildiniz: Aşk."

İki metnin yazımı arasındaki elli küsur yılın bu bağlamda çok önemi yok. Çünkü Eliot'un söz konusu dizesi Rushdie'nin cümlesindeki o"bildiniz"i hem çağırmak hem de olumsuzlamak istiyor.

Değil mi ki, Tanrı'nın öldüğü bir dünyada gelip geçen anı anlamlandıran, ebediyetle ilişkilendiren şeyin, sevgi, sevda ya da aşk olduğu romantizmin en beylik iddialarından biridir. Oysa Eliot başka bir şey söylemek istiyor aşkla ilgili olarak; romantizme rağmen onu anlamadığımızı iddia etmek, onu taşkınlıkla değil, disiplinle, bir tür yoğunlaşmayla ilişkilendirmek istiyor. Alev dilimlerinin kendi üzerine dönüp gülün mükemmel biçimini ateşin kendi içinde tekrarlaması.

Kritik sorun yine de bu değil, dördüncü dize. Dizeyi "O tahammül edilmez [ya da 'dayanılmaz', 'katlanılmaz'] ateşten gömleği" diye çevirecek miyiz?

Zaten "gül" kelimesi, kendi başına yeterince tehlikeli; içinde Yahya Kemal'le Ahmet Haşim'in önemli bir rol oynadığı bir çağrışım zenginliğine sahip. Bir de "ateşten gömlek"i kullandık mı, artık kaçınılmaz bir şekilde Yahya Kemal'in duygu, ses ve şiir iklimine girmişiz demektir. Yararlanacak mıyız bu imkândan?

Gerçi tutuculuk ve klasik olana duyulan ilgi iki şairin paylaştıkları özellikler ama Eliot'u Yahya Kemal'in sığlığından ayıran mesafe düşünce, dil ve şiir düzeyinde bana aşılması olanaksız gibi görünüyor. (İnsanın aklına ister istemez şöyle bir karşılaştırma geliyor: Eğer iyi şair olan Yahya Kemal değil de öğrencisi Ahmet Hamdi olsaydı, ancak o zaman yararlanabilirdik ondan Eliot'u çevirirken. Ama Yahya Kemal'in düşüncesi sığ, Ahmet Hamdi'ninki ise şarkı söylemiyor.) Yanlış anlaşılmasın, maksadım Yahya Kemal'le Ahmet Haşim'i kötülemek, Eliot karşısında küçültmek değil. Ama Eliot karşısındaki meziyetleri de onları elverişsiz kılavuzlar kılıyor Eliot çevirmenine. Eliot'un kekelemekten kaçınmayan, konuşma dilinde sezdiği, belli belirsiz keşfettiği mahçup melodiyle yetinen dizesi hiçbir zaman Yahya Kemal'le Ahmet Haşim'in Türkçe arûz gibi beklenmedik bir buluşla şakıyan dizeleriyle aşık atamaz.

The only wisdom we can hope to acquire
Is the wisdom of humility: humility is endless.

Bunlar önemli dizeler. Ateşle gülün bir olacağı anı —dolayısıyla— "quartet"leri de mümkün kılanın, değil "dört dörtlük"ün ifade ettiği türden bir hüner ya da beceri, yaşla birlikte edinilen bir bilgelik ya da hikmet bile olmadığını söylüyorlar. Dört dize önce şair "Bana yaşlıların hikmetinden sözetme" diye isyan etmişti.[8] Alçakgönüllülüğe sınır konduğu takdirde yaşla birlikte edinilebilecek yegâne şeyler budalalık ve korkudur: Korkmaktan korkmak, cinnet geçirmekten, sahiplenilmekten, bir başkasına ya da başkalarına ya da Tanrı'ya ait olmaktan korkmak.[9]

"Dört dörtlük" çağrışımının bir sakıncası daha var: Şiiri önceleyen, ona dışarıdan dayatılan bir kıstası çağrıştırdığı, dolayısıyla da bir yarış, müsabaka fikrini —bir ulaşma emelini— düşündürdüğü ölçüde, aralarındaki bütün akrabalığa karşın şiiri zanaatten —hünerden, beceriden, ama aynı zamanda zekâdan, bilgelikten— yine de ayıran sınırı bulandırıyor. Oysa:

What there is to conquer
By strength and submission, has already been discovered
Once or twice, or several times, by men whom one cannot hope
To emulate —but there is no competition—
There is only the fight to recover what had been lost
And found and lost again and again; and now under conditions
That seem unpropitious. But perhaps neither gain nor loss.
For us, there is only the trying. The rest is not our business.

"Dört dörtlük"ün son sakıncası ise terimin gündelik değil teknik anlamına ilişkin. Müzikte marş temposu olarak bilinen ritmin işareti dört dörtlük. Marş ise herhalde Eliot'unki gibi temelde düşünsel bir deneyimin ifadesi olan bir şiir için en az yakışık alacak çağrışımdır.

Demek ki, "Dört Dörtlü" değil; "Dört Kuartet", öyleyse.

Ama bu tercihin de, bu şiiri onca önemsememin temel gerekçelerini hesaba katmayan bir yönü var. Daha önce, dipnotlarda Eliot'un şiirinin gündelik dille kurduğu ağabeyce ilişkiden, onun abartısız şiirselliğinden sözetmiştim. Onun bu yönü, bugün, 1992'nin sonuna yaklaşırken Türkçe'de bir karşılık bulunması belki de en güç yönü. Çünkü son 35-40 yıldır Türkçe'de şiir kendi başarısını —şiirselliğini— gündelik dille arasına koyduğu mesafeyle ölçtü. Özgünlüğün bir değer, bir erdem olduğu

8. O sırada kendisi 52 yaşındaydı.

9. Alıntıladığım iki dizeyi izleyen ve bölümü sona erdiren iki dize çevirmeye cüret ettiklerim arasında:

The houses are all gone under the sea.
The dancers are all gone under the hill.

Şimdi evlerin hepsi denizin altında.
Şimdi dansedenlerin hepsi toprağın...

Burada, iki şeyin, fiilli dizelerin fiilsiz karşılanmasıyla, Türkçe'de fazladan kullanılan "şimdi"lerin birbirleriyle bağlantılı olarak açıklanmaları gerekiyor. Fiillerden vazgeçmem aklıma gelen karşılıkları doyurucu bulmadığımdan. "Gitmek" fazla düz, "göçmek" fazla dramatik. Eliot'un büyüsünü, abartısız şiirsellik diye adlandıracak olursak eğer, "gitti" "are all gone"ın şiirselliğini, "göçtü" abartısızlığını karşılamıyor. Ancak fiilden vazgeçmekle, normal olarak fiilin taşıdığı zaman bildiriminden de vazgeçmek istemedim; "şimdi"ler o yüzden.

Son olarak, ikinci dizede "altında"nın tekrarlanmamasıyla bozulan simetriden bahsetmek gerekiyor. Kafiyeden kaçınmaya çalışıyordum. Türkçe'nin sunduğu kolay kafiye olanağı, çevirmenin hiç yakasını bırakmayan bayağılaşma tehlikelerinden biri.

tartışılmaya bile değmeyecek kadar aşikâr sayıldı.[10]

Oysa Eliot'un şiiri büyüklüğünü anonimleşme eğilimine —istidadına— borçludur; o şiirini konuşma dilinin sıradan, alelâde tonlamalarında keşfeder ve daha da önemlisi, şiiri oraya iade eder

And every phrase
And sentence that is right (where every word is at home
Taking its place to support the others,
The word neither diffident nor ostentatious,
An easy commerce of the old and the new,
The common word exact without vulgarity,
The formal word precise but not pedantic,
The complete consort dancing together)
Every phrase and every sentence is an end and a beginning
Every poem an epitaph.

Bu bölümün Türkçe'de, Doç. Dr. Sevim Kantarcıoğlu'nun 2. baskısı Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları tarafından yapılan T.S. başlıklı çalışmasında bir çevirisi var:

> *Her kelime şiirin diğer kelimelerine anlam kazandıracak şekilde yerini bulmuştur. Şiirde kelimeler ne hak ettiklerinden az, ne de hak ettiklerinden çok yer işgâl ederler. Yeni ve eski kelimeler hiçbir zorlama olmaksızın birbiriyle anlam alıverişindedirler, günlük kelimeler kabalaşmadan, resmî kelimeler ise, ukalâlaşmadan, eksiksiz bir şekilde anlamlarını bulurlar ve tam bir uyum içinde ortak bir musikinin temposuna ayak uydururlar. Şiirde her kelime grubu ve her cümle hem bir başlangıç, hem de bir sondur. Her şiir bir âbide, zaman ve mekân içinde bir ölüş ve bir diriliştir.*

Çeviriyi beğendiğimi söyleyemeyeceğim ama daha iyisini önerebilecek durumda da değilim. Dolayısıyla yalnız yanlışlarına işaret etmekle yetineceğim: Dördüncü satırdaki "kelimeler hiçbir zorlama olmaksızın" yerine "hiçbir zorlama ve gösteriş olmaksızın" dense herhalde daha doğru olur. Ama asıl önemlisi, maalesef ancak "uydurma" diye nitelenebilecek olan son cümle. Doğrusu "Her şiir bir mezar yazıtıdır," gibi bir şey olacak.

Neyse, biz yine konumuza dönelim. Kendi önüne bu dizelerin anlattığı türden bir ideal koyan bir şiirin başlığında, kısmî bir deneyim ve bilgilenme alanı olmanın ötesine geçememiş klasik müziğin "kuartet" gibi teknik bir terimini kullanmak, daha baştan ukalâlık etmek olur. Günün birinde klasik müzik kısmiliğini ve marjinalliğini yitirir, gündelik hayatımızın olağan bileşenlerinden biri haline gelirse, belki o zaman başlığı "Dört Kuartet" diye çevirmek mümkün hale gelir. Ama kültürel değişimin doğrultusu o yönde değil gibi görünüyor.

Peki nasıl karşılayacağız başlığı o zaman? Bilmiyorum. Bilsem, bu yazıyı yazmaktansa şiiri çevirmeye koyulurdum, çünkü ilk 3 dizenin nasıl çevrilmesi gerektiği hakkında bazı fikirlerim var. Ama yine de aralıklarla 20 yıldır uğraştığım bu şiiri çevirebileceğimi sanmıyorum. Zaten bu yazıyı da belki benden daha yürekli ve usta bir çevirmenin işine yarar diye yazdım.

10. Her genelleme gibi bu da birilerine haksızlık ediyor. Turgut Uyar, ilk başta akla gelen isim. Sonra Behçet Necatigil; zikzaklı yollarında bazı şiirleriyle Fazıl Hüsnü'yle Cahit Külebi. Çok farklı bir tarzda da olsa Edip Cansever: "Çocuklar ekmek yiyorlar gibidir sesin, ön dişleriyle belli belirsiz" güzelliğini, buluşun, seçilen kelimelerin özgünlüğüyle, sesin sözdizisinin tanıdıklığının birlikte varoluşuna borçludur.

"METİS"ÇEVİRİ YAŞAMALI

Saliha Paker

"Metis" eski Yunanca'da öğüt, bilgelik, beceri anlamına gelir. Zevs'in beyninden doğan bilgelik ve us tanrıçası Athena'nın aslında varolmayan anasına da yakıştırılan addır. Kuralları belirli bir sözdizimsel bağlamda ise (ve aksan farkıyla) "hiç kimse" anlamını taşır. Bir çeviri dergisinin adı olarak ilk "metis" daha uygundur. Ancak, çevirmenin geleneksel olarak gölgede kalan kimliğine işaret etmesi bakımından ikinci "metis"in de çeviri bağlamında müphem bir çekiciliği olduğu inkâr edilemez. Gerçi *Metis Çeviri* "hiç kimse"ye ad vererek onunla söyleşiler yapmış, düşüncelerine, deneyimlerine, yöntemlerine değer vermiş, çevirilerini basmış, kimi zaman da "yanlış" ve yanılgılarına dikkati çekmiştir. Ancak dergide beş yıl boyunca çıkan yazılardan anlaşıldığı gibi, dikkat çevirmenden çok "çeviri"ye yöneliktir: çeviri edimi/uğraşı/etkinliğine ve çeviri ürününe. Belki de çevirmenin maddi sorunlarına, aldığı ücrete, çalışma koşullarına, yayıncılarla ilişkilerine değinmek biraz ayıp sayıldığından, bunlar ender olarak yazılara konu olmuştur (bkz. sayı 3, ss. 123-131).

Dergi, çeviriyi her şeyden önce kültürümüzü, kültür kimliğimizi (çoğunlukla olumsuz biçimde) etkileyen bir dil olgusu olarak görür. İlk sayının (Güz 1987) Sunuş yazısında belirtildiği gibi açık ya da örtük olarak "maruz kaldığımız" bir "sorunlar" bütünü. Yayın kuruluna göre bu sorunlu "çeviri dünyası"nda "dilin tam ve doğru olarak tüm olanaklarıyla kullanılması ve söz konusu karmaşanın dilin ve kültürün yapısına özgü ölçütlerle sürekli olarak ve bütünüyle 'denetlenebilmesi' " gerekmektedir. Derginin amaçlarından bazıları "çeviri olgusuna daha eleştirel bir bakışla yaklaşmak; yordamlayarak belli bir dil anlayışı oluşturmak... çeviri kuramının Türkçe açısından uygulanmasına" önem vermektir. Derginin çeviri alanında norm oluşturma çabaları daha çok dile ve kullanımına yöneliktir. Bu yaklaşımla hangi normların oluştuğunu ve bunların ne ölçüde etkili olduklarını incelemek gelecekteki araştırmacılara düşer.

Derginin denetleyici işlevi bağlamında araştıran ve eleştiren bir tavırla çevirinin "bugünü" üzerinde durulmuştur. Bu nedenle 1988-1992 yılları arasında Türk dili-çeviri ilişkisi, hem birçok yönden kuramsal ve bilimsel olarak hem uygulama düzeyinde kapsanabilmiş, çeviri öğretiminde ve çeviribilim araştırmalarında kullanılabilecek zengin bir malzeme oluşmuştur.

Metis Çeviri'nin çok önemli bir girişimi olan söyleşiler ise derginin daha çok gözlemci işlevini yansıtır. Bu söyleşiler, edebiyat çevirilerini dil olgusunun ötesinde yönlendiren görüşleri, eğilimleri, seçimleri ve normları göstermeleri bakımından erek odaklı çeviribilim çalışmaları ve ilerideki çeviri tarihi araştırmaları için son derecede yararlı olacaktır. Dergi, gerek geçmişteki çeviri etkinliği ile ilgili yazılara, gerek erek odaklı çeviri kuramına da yer açmakla çeviri tarihinin genel kültür tarihi içindeki öne-

mine ilişkin bazı ipuçları verebilmiştir.

Çeviri eleştirisi konusunda derginin yapıcı ve "açık" bir politika güttüğü görülür. Bu başlık altında sunulan yazıların çoğu yanlış okuma/anlama, Türkçe'nin bugünkü normlarına uymayan aksaklıklar üzerinde durur. Bazıları ise eleştiriden çok "güzel çeviri" örneklerini tanıtan yazılardır. Örnek olarak, İngilizce'de geçerli olan "criticism" ve "review" arasındaki fark, Türkçe "eleştiri"de kaybolmuş, iki tür birleşmiştir. Bu yazıların yeni yetişen, az deneyimli çevirmenlere, bu çevirmenlerin yaptıkları çevirileri basan yayıncılara pratik açıdan yararlı olması beklenir. Eleştiri yazılarında izlenen yöntemleri, saptanan sorunları ve bu sorunların nedenlerini kuramsal yaklaşımla betimleyip inceleyecek akademik nitelikte eleştiriler de "eski"ye göre çeviri eleştirisi alanında değişiklikler olup olmadığını, varsa ne gibi yeni yönelişler olduğunu ortaya koymaları bakımından aydınlatıcı olacaklardır.

Bu kısa yazıda, önemli gördüğüm birçok konudan ancak birkaçına değinebildim. Bitirmeden şunları da söylemek isterim. Dergi ve birey olarak çeviri bağlamında hiç de edilgin bir konumda olmadığımızı, sorun üretmenin bizim dışımızda gelişen bir süreç olmadığını düşünüyorum. Bir örnek olarak şunu verebilirim: Dergide çıkan birçok kuramsal/bilimsel çeviri yazısını "rahat" okumak, kafamızda kaynak dile (geri) çevirmeden anlamak zaman zaman güç oluyor. Terimlerin Türkçe karşılıklarını bulup vermeye çalışırken kaynak metnin alışık olduğumuz Türkçe'ye uymayan sözdizimsel yapısını, anlatım biçimini de farkında olarak ya da olmayarak çeviri metnine yansıtmamız, başka bir deyişle, Türkçe'yi "zorlamamız" anlaşılabilirliği kısıtlayan bir olgudur. "Bir metin, ayrıntılarıyla anlaşılamayacaksa niçin çevrilsin ve basılsın?" gibi bir soruyu akla getirir. Bunun ötesinde de bilgilendirici nitelikli çeviri metinlere özgü anlaşılmazlık sorununun, eleştirilmesi gerektiği halde neden kolayca eleştirilemediğini düşündürür.

Ancak, diller ve kültürler arası iletişimin vazgeçilmez aracı olan çeviri, kuramsal gelişmelerin getirdiği yeni ölçütler ya da ölçütsüzlüklerle önümüzdeki yıllarda daha da zor eleştirilebilecektir. Son yılların çeviribilim çalışmalarına bakılırsa 1990'larda kaynak odaklı ve eşdeğerliliği esas alan yaklaşımların işlevi özellikle edebiyat metinleri bağlamında daha da sınırlanacak, erek odaklı kuramın uzantısında çeviri "global" olarak, hem kültürler arası hem de belli bir kültüre ilişkin söylemler arası bir etkinlik olarak değerlendirebilecek. Derrida'nın izini sürerken kaynak/erek metin arasındaki sınırlar silindikçe çeviri, bir "imkânsızlığın" ötesinde tanımlar kazanarak geleneksel yöntem ve yaklaşımları kökünden sarsabilecek gibi görünmektedir...*

Böylesi canlı bir ortamda "Metis" de yaşamalı, çevirinin değişik alanlarında yararlanılabilecek seçenekleri özgürce sergilemeye devam etmelidir.

KAYNAKÇA

Derrida, Jacques, *The Ear of the Other: Texts and Discussions with Jacques Derrida*, der. Christie McDonald, çev. Peggy Kamuf. University of Nebraska Press, Lincoln, 1985.

Even-Zohar, Itamar, *Polysystems Studies. Poetics Today*, c. 11, sayı 1, 1990.

Lambert, José, "In Quest of Literary World Maps", *Interculturality: The Historical Study of Literary Translations*, Eric Schmidt, Berlin, 1991.

Lefevère, Andre - Bassnett, Susan, "Proust's Grandmother and the Thousand and One Night: The Cultural Turn in Translation Studies", *Translation, History and Culture*, der. Susan Bassnett - Andre Lefevère, Londra, Pinter, 1990.

*Derrida, Jacques, "Des Tours de Babel", çev. Joseph F. Graham, *Difference and Translation*, der. Joseph F. Graham, Cornell University Press, Ithaca, 1985.

"ÇEVRİLMEMİŞ YAPITLARA ÖNSÖZLER"E BİR SONSÖZ

Suat Karantay

Nedir "çevrilmemiş" yapıt? Taşıdığı çeviri güçlükleri nedeniyle başka dillere aktarılamamış yapıttır her şeyden önce. İçeriğinin ilgi çekmemesi, satış şansının yüksek olmaması gibi nedenlerle çevrilmemiş olan yapıtlar da doğallıkla bu tanıma girer. Bir de, her dilde başarı düzeyi çok düşük çeviri örneklerine rastlamak mümkün — bunların da "çevrilmemiş" yapıt sayılmaları gerekir. Önemli bir çeviri sorunu oluşturan bu konuya *Metis Çeviri*'nin yayın kurulu ilk sayıdan başlayarak düzenli biçimde yer ayırmayı amaçlamış, ancak yazı bulunamadığı için bu bölüm derginin toplam 5 sayısında açılamamıştır. Önce 14 sayıda "Çevrilmemiş Yapıtlara Önsözler" bölüm başlığı altında neler yapılmış, yazıları gruplandırıp özetleyerek, bir göz atalım.

"Bir Çeviri Girişimi ve Çağrıştırdıkları" başlıklı yazıda sözlük, ansiklopedi gibi türlerin koşulladıkları özgül çeviri sorunlarının yanı sıra bu türlerin üretiminde dikkate alınması gereken eğitim-ideolojisi gibi çok genel konulara değinilmiş (Sayı 10). "Çevrilmemişliği" belli bir yapıt çerçevesinde irdelememesi nedeniyle bu yazı öbürlerinden büyük ölçüde ayrılmakta. Henüz Türkçe'ye kazandırılmamış, ancak çevrilmeleri gerekli görülen yapıtlar 2, 5, 14, 15 ve 17. sayılarda tanıtılmış. Yazarların değerlendirmelerini özetleyelim: Mary Shelley'nin 1818'de yayımlanan *Frankenstein* adlı kitabının Türkçe'ye hâlâ çevrilmemiş olması bir ölçüde sinemanın etkisine bağlanabilir. Bilimin getirip götürebileceklerini edebiyatta ilk kez somut biçimde ele alan bu roman, salt başarılı bir Gotik roman örneği olmanın ötesinde bir önem taşımakta (Sayı 2). Fransız dilbilimcisi Georges Mounin'in *Les problèmes théoriques de la traduction* (Çevirinin Kuramsal Sorunları) başlıklı kitabı, çeviri olgusunun değişik dilbilim kuramlarındaki yerini inceleyen önemli bir yapıt (Sayı 5). Frank Herbert'in *Dune* (Kum Tepeciği) adlı kitabı ekoloji izleğini ele alan bir bilimkurgu romanı; çevre bilincinin sürekli gündemde tutulduğu 90'lı yıllarda ses getirebilecek, bu nedenle çevrilmesi gereken bir yapıt (Sayı 14). *Lord of the Rings* (Yüzüklerin Hükümdarı), fantezi edebiyatının başyapıtlarından biri (Sayı 15). (J.R.R. Tolkien'in bu ilginç arayış edebiyatı örneği, taşıdığı çeviri güçlükleri nedeniyle de üzerinde durulması gereken bir kitap, ancak Önsöz'ün yazarı bu konuya hiç girmiyor.) *A High Art* (Yüce Bir Sanat) adlı kitabında Kornei Çuhovski, en sağlıklı çeviri yaklaşımının "güzelliklerin aktarımı" olduğunu etkileyici biçimde savunuyor; üst düzeyde çeviri etkinliklerine sahne olan eski Sovyet Rusya'daki çeviri dünyasının çeşitli yönlerine ışık tutan yararlı bir kitap (Sayı 17).

Heidegger'in *Sein und Zeit*'ının (Varlık ve Zaman), en zor felsefe metinlerinden biri sayılmasına karşın, Türkçe'ye, herhangi bir başka dile çevrilebileceğinden daha kolay çevrilebileceğinin öne sürüldüğü yazıda (Sayı 6), bu sav Almanca-Türkçe ör-

neklerle kanıtlanmaya çalışılıyor. Gizilgücü açısından Türkçe'nin felsefe çevirisine elverişli olduğuna, ancak bunun için gerekli felsefe kavramlarının Türkçe içinde henüz yeterince serpilmediğine dikkat çekilen yazıda, yukarıdaki "Önsözler"den farklı olarak çeviri sorunlarına girildiği görülmekte. (Bu arada, *Sein und Zeit*'ın çevrildiğini ve yakında "Kâzım Taşkent Klasik Yapıtlar Dizisi"nde yayımlanacağını belirtelim.) Dili, oylumu, içeriği, kurgusal yapısındaki ustalığı ile *The Golden Notebook* (Altın Defter) "büyük roman" diye nitelenmekte. "Özgür kadın" olabilme ya da olamama sürecini anlatan bu roman, karmaşık dokusu, çok-katlı ve çok-çağrışımlı içeriğiyle çevirmeninden büyük ustalık, sabır ve titizlik istiyor. "Çevrilmemiş" ama çevrilmesi olanaklı bir yapıt; zorlu bir alımlama ve yorumlama sürecini göze alacak bir "kuyumcu çevirmen" bulunabilirse... (Sayı 4). Toni Morrison'ın *Song of Solomon* (Solomon'un Şarkısı), karaderililerin özbenlik arayışı üzerine yazılan en iyi romanlardan biri. "Çevrilmemiş" bu yapıtın çevirmenini bekleyen en büyük sorun karaderili İngilizcesi'nin başka dillere aktarılamaz oluşu. "Eş" değil, "eşdeğer" bir söylem de yaratılamaz belki, ancak "Önsöz" yazarına göre ciddi bir çaba Morrison dilinin taşıdığı tadların yitimini en aza indirebilir (Sayı 7).

Şimdi de "çevrilemez" hükmünü giyen iki yapıtla ilgili yazılara değinelim. Beat hareketinin yandaşlarından William Burroughs'un en ünlü yapıtı *Naked Lunch* (Çıplak Öğle Yemeği) uyuşturucu etkisinde yazılmış, geleneksel sanat ve ahlak anlayışına başkaldıran, çağdaş uygarlığı şok etkileri yaratarak sorgulayan bir roman. Hıristiyan ve Doğu mitlerinden; 19. yüzyıl İngiliz şiirinden; Madison Caddesi jargonundan; gazete, sinema, iş ve şov dünyası, kutsal kitap dillerinden bir pastiş oluşturan Burroughs'un İngilizcesi'ni yerelleştirme tehlikesine düşmeden Türkçe'ye aktarmak çok güç. Amerikan kültürüne değinilerle dolu bölümlerin çevirisi; en çok da vurucu, buruk, zengin, şaşırtıcı, olağanüstü yaratıcı Burroughs dilini Türkçe'ye doyurucu biçimde taşımak zorun da ötesinde, olanaksız görünüyor yazara göre (Sayı 19). James Joyce'un *Ulysses*'i "çevrilemez" diye nitelenen yapıtlardan ikincisi. Sese dayalı sözcük oyunları, semantik çok-katlılığı (*Odysseia* ile koşutluklar kuruluyor), Kelt-İrlanda kültürüne değinmeleri, büyük İngiliz yazarlarının biçemleri üzerine parodileriyle çevrilmesi olanaksız gibi görünen bir yapıt *Ulysses*. Aslı bile ancak "rehber" kitaplarla rahat okunabilen 780 sayfalık bu dev yapıtın çevrilmesi konusunda "Önsöz" yazarının son sözleri şunlar: "Gene de, hayatta hoş sürprizler, gerçekten hoş olabilir. Yanılmış olmayı ben de isterdim (Sayı 1)." (Yakın geçmişte *Ulysses*'ten birkaç bölümün Yaşar Gönenç tarafından yapılan çevirisi kitap halinde yayımlandı. "Kâzım Taşkent Klasik Yapıtlar Dizisi" kapsamında çevrilecek yapıtlar arasında yer alan *Ulysses*'in çevirmeni belirlendi.)

Geriye kalan üç yazı, Türkçe'ye çevrilmiş ama "çevrilmemiş" sayılmaları gerektiği öne sürülen üç yapıt üzerine. İlki, iki çevirmenin elinden çıkan *Leonard Cohen* adlı kitap — önemli bir şarkı sözü yazarının çeviri yoluyla nasıl katledildiğini örneklerle belgeliyor. Cohen'in şarkı sözlerindeki şiirsellik ve hüzün, çevirmenlerin İngilizce'yi yeterli ölçüde bilmemeleri yüzünden uçup gitmiş. Bazı şarkı başlıkları yanlış çevrilmiş; çok sayıda fahiş hata var — kitabın yeniden çevrilmesi gerekiyor (Sayı 3). Tennessee Williams'ın *The Glass Menagerie* (Sırça Kümes) adlı oyunu, önemli bir Türk ozanının elinden çıkmasına karşın, "çevrilmemiş"ler sınıfına girmekte (Sayı 9).

Halk ağzına, yöresel deyişlere, argo sözcüklere, sunturlu küfürlere çokça yasla-

nan zengin, nev-i şahsına münhasır bir Türkçe kullanan; çevirilerine "Türkçeleştiren", "Türkçe söyleyen" ibarelerini koymayı yeğleyen çevirmenin yer yer sıcak, sevimli, ilginç kaydırmalarla canlı, renkli kıldığı çevirisi çoğu zaman öylesine yerelleşiyor ki, kişi adları olmasa, okur kolaylıkla yerli bir oyun okuyor sanısına kapılabilir. Özellikle oyunun başkişisi Amanda'nın sık sık düzeysiz bir dille konuşturulması bu oyunu "çevrilmemiş" kılan bir başka neden (Sayı 9). Alice Walker'ın Pulitzer ödüllü *The Color Purple* (Renklerden Mor) adlı romanı içeriği ve iletisi ile önemli bir yapıt. Çevirmenin titiz çalışmasına karşın "çevrilmemiş" bir yapıt o da. Kitapta baskın olan "yanlış İngilizce" ve "karaderili söylemi" standart Türkçe'yle aktarılmış — yazara göre bu konuda çevirmenin başka bir seçeneği olduğu da söylenemez; bu sorun zaten hiçbir dilde doyurucu bir çözüme kavuşturulmuş değil (Sayı 8).

"Çevrilmemiş Yapıtlara Önsözler"de neler yapıldığını gördük. Şimdi de, "Neler yapılmalıydı?" sorusunu, yapılanları değerlendirerek yanıtlamaya çalışalım. Bu bölümde yayımlanan 14 yazıdan 4'ünün yazın dışı kitaplar üzerine kaleme alındığı görülüyor. Dünyada toplumbilim, felsefe, tarih, sanat, müzik, vb. alanlarda yazılmış değerli ve yararlı çok sayıda kitap var; elbette tümünün Türkçe'ye kazandırılması gerekir. Ne var ki, bu tür kitapların üç aylık bir çeviri dergisinde, çevrilmelerini özendirmek üzere tanıtılmaları, ne derece uygundur? Türkçe'ye hiç çevrilmemiş onca yazın yapıtı varken, başka türlerden kitaplara yer vermek, işi kitap tanıtma yazısı yayımlamaya dönüştürür. Oysa böyle bir bölümde çeviri sorunlarını ön planda tutmak gerekir. Yazınsal olmayan yapıtlarda, terminolojinin karşılanabilmesi dışında, çeviri sorunlarıyla pek karşılaşmayız — bu nedenle bu tür yapıtlar derginin dışında bırakılmalı, "Önsözler"de yalnızca yazın yapıtlarına yer verilmeliydi. "Önsözler"e giren yazın yapıtlarına baktığımızda, birkaçının (*Frankenstein, Dune, Leonard Cohen*) yazınsal değerinin pek yüksek olmadığını söyleyebiliriz. Oysa, daha sonra örneklendireceğimiz gibi, Türkçe'ye hiç çevrilmemiş üstün yazınsal değere sahip pek çok yapıt var. "Önsözler"de irdelenecek yapıtlarda, yazın yapıtları olmaları ve üstün yazınsal değer taşımaları dışında bir özellik daha aranmalıydı: ya hiç çevrilmemiş olmaları ya da çevrilmiş (hem de iyi çevirmenlerce titizlikle çevrilmiş) ama *Renklerden Mor* örneğinde olduğu gibi, üstesinden gelinemeyecek nedenler yüzünden "çevrilmemiş" sayılmaları... *Sırça Kümes* keyfi bir çeviri (yer yer başarılı olsa da), *Leonard Cohen* ise tümüyle çok zayıf bir çeviri örneği — oysa her iki yapıtta da çeviri güçlüğüne yol açacak özellikler yok. Bu nedenle iki çeviri de *Metis Çeviri*'nin "Çeviri Eleştirileri" bölümünde değerlendirilebilirdi.

Bu ilkeler doğrultusunda, bir "Çevrilmemiş Yapıtlara Önsözler" bölümü için kitap seçerken somut başlıklar istenecek olsa, neleri alır, neleri niçin dışta bırakırdık? Şöyle yanıtlayalım: Hiç çevrilmemiş yapıtlar çerçevesinde bir kısıtlamaya gidilebilir — çevrilmemiş, ancak çevrilmesinde güçlük bulunmayan yapıtlar gene kapsam dışı kalmalı çünkü bu yapıtlar üzerine söylenecekler kitap ve yazar tanıtımından öteye gitmeyecektir. Amerikan yazınından örneklendirmek gerekirse, şu önemli Amerikalı yazarların Amerikan ve dünya yazınında saygın yerleri olan, Türkçe'ye çevrilmemiş yapıtları "Önsözler"in dışında tutulmalıdır: Mark Twain/*The Innocents Abroad*, William Dean Howells/*The Rise of Silas Lapham*, Upton Sinclair/*The Jungle*, Edith Wharton/*Ethan Frome*, Willa Cather/*My Antonia*, Sinclair Lewis/*Main Street*, James T. Farrell/*Studs Lonigan*, Nathanael West/*The Day of the Locust*, Bernard

Malamud/*The Natural*, Saul Bellow/*Herzog*, vb. Çevrilmiş, ancak zayıf çeviri örneği oluşturan ve gene "Önsözler"e girmemesi gereken Amerikan yazınından birkaç örnek: Nathaniel Hawtorne/*Kızıl Damga*, Mark Twain/*Huckleberry Finn'in Maceraları*, Theodore Dreiser/*Bir Amerikan Faciası*, Sinclair Lewis/*Babbitt*, Thomas Wolfe/*Yuvaya Dönemezsin*, Robert Penn Warren/*Kralın Adamları*, vb. (oldukça eski tarihli bu çevirilerde Türkçe'nin eskimiş olması çevirilerin günümüzde yeniden çevrilmelerini gerekli kılan önemli bir etken).

Hiç çevrilmemiş, çevrilmesi güç ama gerekli, nitelikli, "Önsözler"e kuşkusuz iyi malzeme oluşturacak örneklere gelince... Büyük roman ustası Henry James'ten bugüne dek yalnızca bir uzun, üç kısa roman kazandırılmış Türkçe'ye. Forster, Lawrence, Conrad, Woolf, Proust, Gide, Faulkner gibi önemli yazarları biçemiyle etkilediği bilinen James'in romanlarında olay örgüsü değil, ruhbilimsel çözümlemeler baskındır. Uzayıp giden soyut tümcelerin yapısı, olayların ruhbilimsel boyutuyla koşutluk içindedir. Okunması ve kaynak metne sadık çevirisi zorlu bir yazar olan James'in Türkçe'deki tek uzun romanı *Bir Hanımın Portresi* başarılı bir çeviri sayılmaz. Belli başlı romanlarıyla James, "Önsözler"in vazgeçilmez konuklarından biri olmaya hak kazanır. Amerikan tiyatrosunun en büyük adı Eugene O'Neill'in ülkemizde birkaç sezon önce sahnelenen ama yayımlanmamış oyunu *Buzcu Geliyor* da çeşitli katmanlardan gelen oyun kişilerinin özgül dilleriyle çevrilmesi güç bir tiyatro başyapıtı. Çeviri açısından en zorlu çağdaş Amerikan yazarlarından William Faulkner'ın *Absalom, Absalom!* adlı romanı henüz Türkçe'ye kazandırılmış değil (çevrilmiş olan Faulkner yapıtlarının çoğu da "Önsözler"e "çevrilmemiş" yapıt olarak rahatlıkla konuk olabilir).

Bu listeleri uzatmak mümkün. İleride çıkacak bir çeviri dergisinde böyle bir bölüm açılmak istenirse, *Metis Çeviri*'nin deneyimleri epey yol gösterici olacaktır.

METİS ÇEVİRİ'DE YAYIMLANAN SÖYLEŞİLER ÜZERİNE

Şebnem Bahadır

GİRİŞ

Günümüzde çevirinin yaşamımızı büyük ölçüde etkilediği, hatta şekillendirdiği kuşku götürmez. Kültürlerarası iletişimin ve alışverişin tartışmasız en önemli önkoşullarından biri zengin ve çok yönlü bir çeviri etkinliğidir. Ancak bir kültürden diğerine iletilenin, birtakım süreçlerden geçmesi sonucu bazı açılardan değişmiş olduğuna da tanık oluyoruz. İletilen, aktarıldığı kültürü olumlu yönde etkileyebileceği gibi, doğal olarak, bazı aksaklıklara da neden olabiliyor. Didaktik bir tutumla yola çıkan bir çeviri dergisine de bu durumda, ortaya çıkan aksaklıklara dikkat çekmek, onların giderilmesi için girişimlerde bulunmak gibi bir görev düşüyor. Bu derginin böyle bir amaç için başvurabileceği birçok araç var — eğitici-kural koyucu yazılar, uygulamada görülen somut örnekler, eleştiri yazıları, söyleşiler vb.

Bu incelememizin konusunu da, beş yıl boyunca Türkiye'de yayımlanan tek çeviri dergisi özelliğini taşıyan *Metis Çeviri* dergisinde yer alan söyleşiler oluşturuyor.

Nedir söyleşiyi okur için çekici kılan? Söyleşi genelde sohbet havasında ilerlediği için daha kolay okunur, anlaşılır. Soru-yanıt ya da soru-tartışma şekliyle daha canlı bir etki yaratır. Bir söyleşiyle fazla kuramsal olmadan bir konunun can alıcı noktalarına dikkat çekilebilir; eleştiriler, değerlendirmeler yapılabilir. Böylece söyleşiye katılanın konumu, önemi ve söyledikleri, söyleşiyi hazırlayanın da yönlendirici sorularıyla okurun zihninde sohbet konusuyla ilgili bir resim oluşturulabilir; okuru bilgilendirirken onun bu konuya belli bir açıdan yaklaşması sağlanabilir.

Metis Çeviri'nin toplam on dokuz sayısında yayımlanan bütün söyleşiler bu nitelikleri taşıyor. Derginin kendine en önemli görevi olarak belirlediği, okurlarını çeviri konusunda bilinçlendirme çabası bu yazılarda berrak bir biçimde ortaya çıkıyor: *Metis*'in ilk sayısındaki *Sunuş* yazısında çevirinin yaşamımız ve özellikle dilimiz üzerindeki olağanüstü etkisi vurgulandıktan sonra yayın kurulunun amaçları çok net bir biçimde okura sunuluyor:

" Niye 'ÇEVİRİ'?

Gerek çevrilip bize sunulan örneklerle, gerekse dil tercihleriyle kültür ve iletişimimizi bunca etkileyen çeviri olgusuna daha eleştirel bir bakışla yaklaşmak; yordamlayarak belli bir dil anlayışı oluşturmak; ister çeviri uygulayıcısı ister çeviri 'izler'i olalım, sık karşılaştığımız, kimi zaman farkına varıp içinden çıkamadığımız, kimi zaman gözardı ettiğimiz düğüm ve sorunları siz okurlarımızla birlikte tartışmak ve irdelemek için. (...) Amacımız, çeviri olgusunu ve dili, kültürümüz ve özgül yaşamlarımız bağlamında sizlerle birlikte araştırmak, belli bir farkındalığa varabilmek için

adımlar atmak."

Bu çalışmanın amacı, genç çevirmenlere yol göstermeye çalışan *Metis Çeviri* dergisinin söyleşilerde yansıttığı çeviri anlayışını, çeviri çevresi, çeviri ve dil konusunda sergilediği tutumunu betimlemek (betimleyici çalışma için bkz. Toury, 1980; Hermans, 1985; Türkçe açıklayıcı özet bilgi için bkz. Bengi, 1990; 1992a; 1992b; 1992c; 1992d: 3.8).

Metis'in Türkiye'deki çeviri çevresinde egemen olan yaklaşım ve etkinlikleri tanıtmak amacıyla hazırladığı söyleşiler iki aşamada ele alınacak:

1. Söyleşileri KİMLER HAZIRLADI, bu söyleşilere KİMLER KATILDI
2. NE TÜR SORULAR SORULDU

Önce bütün söyleşilerin kimler tarafından düzenlendiği, bu söyleşilere kimlerin çağrıldığı incelenecek. Zaman içinde bu söyleşilerin sunuluş biçimi açısından görülen değişiklikler saptanacak. Soruların genel bir izleğini çıkarmaya çalışırken *Metis*'in çeviriye yaklaşımı, çeviri olgusuna ve çevresine karşı tutumuyla ilgili bulgular derginin üstlendiği "bilinçlendirme" görevi ışığında sunulacak. Bu incelemede *Metis*'in amaç ve görüşlerini yansıtma açısından belirleyici olduklarından *ilk dönem söyleşileri* diye adlandırdığımız ilk sekiz sayıda yer alan söyleşiler üzerinde ağırlıklı ve ayrıntılı olarak durulacak. Yanıtlar da, çeviri çevresinden seçilmiş bu kişilerin değerlendirmelerindeki bazı genel eğilimleri ortaya çıkarmak, bunları *Metis*'in sorular yoluyla yansıttığı tutumla karşılaştırmak amacıyla ayrıntılara girilmeden ele alınacak. İkinci dönem söyleşileri karmaşık yapıları gereği daha ayrıntılı ve geniş bir çalışma gerektirdiğinden burada ancak soruların genel çizgisi belirlenmeye çalışılacak, 9. ile 19. sayılar arasında çıkan söyleşilerin diğer yönleri bu betimleyici çalışmanın kapsamı dışında bırakılacak.

İNCELEME

1. SÖYLEŞİLERİ KİMLER HAZIRLADI VE SÖYLEŞİLERE KİMLER KATILDI

Metis'te beş yılda toplam 41 söyleşi yayımlanmış.

41 söyleşiden 27'si *Metis* yayın kurulu üyeleri
- 5'i *Metis*'le bağlantılı kişiler
  - (İngiltere temsilcisi 2
  - Fransa temsilcisi 1
  - Ankara temsilcisi 1
  - Yazışmalar sorumlusu 1)
- 5'i *Metis* dışı kişiler
- 4'ü adları belirtilmemiş kişiler

tarafından "*Metis* adına" hazırlanmış. Büyük bir çoğunluğu ya doğrudan *Metis* yayın kurulu üyeleri ya da kurulla yakın bağları olan kişiler tarafından, hepsi de *Metis* adına düzenlenen söyleşilerin soru düzenine baktığımızda *Metis* yayın kurulunun çeviri anlayışını ve özellikle de çeviri çevresiyle ilgili görüşlerini ortaya koyduklarını söyleyebiliriz. Bu nedenle, yukarda da belirtildiği gibi incelememiz soru düzeni üzerinde yoğunlaşacak.

Söyleşilere katılanlar ve söyleşi konuları açısından iki ayrı dönem, üç ana söyleşi grubu göze çarpıyor:

Birinci dönem (ilk sekiz sayı): SÖYLEŞİLER ana başlığı altında ünlü, çeviri konusunda söz sahibi, yıllardır çeviriyle uğraşan kişilere rastlıyoruz — Memet Fuat/ Vedat Günyol/Güzin Dino/Nermin Menemencioğlu/Melahat Togar/Tahsin Yücel/ Nermi Uygur/Can Yücel.

2., 3., 4., 5., 7. ve 8. sayılarda UYGULAMADA ÇEVİRİ adlı bölümlemede de söyleşiler yer alıyor. Bu kez söyleşilere katılanlar daha çok belli bir çeviri alanındaki etkinlikleriyle ilgi çeken kişiler.

İkinci dönem: 9. sayıdan itibaren söyleşilerde belli bir konu ağırlık kazanıyor. Bu gelişmeyi özellikle 11. sayıdan sonra, söyleşi başlıklarının değişmesiyle biçimsel düzeyde de gözlemleyebiliyoruz. Söyleşiler artık " ... İLE SÖYLEŞİ" yerine

Film Çevirisi Üzerine / Öykü Çevirisi Üzerine / Şiir Çevirisi Üzerine / Bilimkurgu, Dili ve Çevirisi Üzerine / Çocuk Edebiyatı, Türkiye'deki Gelişimi ve Çevirisi Üzerine / Türkçe'den İngilizce'ye Yazın Çevirisinin Sorunları Üzerine / Türkiye'de Terimce Çalışmalarının Durumu ve Uzmanlık Dillerinin Çeviri Açısından Değerlendirilmesi Üzerine / Türkiye'de İkinci Dilden Çeviriler Üzerine / Türkiye'de Çeviri Eğitimi Üzerine

adlı başlıklar altında yayımlanıyor. Bir konu başlığı altında birkaç tane söyleşi yer alabiliyor. Bu söyleşiler kapsadıkları çeviri alanları açısından çok geniş bir yelpaze oluşturuyor.

2. NE TÜR SORULAR SORULDU

Bu bölümde soruları, yukarda belirtilen üç ana söyleşi grubuna göre ele alıp (ilk sekiz sayıda yer alan SÖYLEŞİLER — UYGULAMADA ÇEVİRİ bölümlemesindeki söyleşiler — KONU AĞIRLIKLI söyleşiler) genel bir izlek ortaya çıkarmaya çalışacağız. Amacımız, soruların izlediği çizgiden yola çıkararak *Metis*'in çeviriye yaklaşımına açıklık kazandırmak.

Önce ilk sekiz sayıda SÖYLEŞİ bölümlemesinde, deneyimli ve ünlü çevirmenlerle yapılan "yol gösterici" söyleşiler üzerinde duracağız. Alanında tek olma özelliğini taşıyan *Metis Çeviri* dergisi, değişik bölümlemelerinde didaktik bir yaklaşımı yansıtıyor. Söyleşilerde de bu yaklaşımı saptamak olanaklı. *Metis Çeviri* yayın kurulu üyeleri, bu çeviri emektarlarının yeni yetişen çevirmen kuşağına önderlik edebileceği, kişisel deneyimleri ve değerlendirmeleriyle, somut önerileri ve mesajlarıyla çevirmen adaylarına yardımcı olabileceği düşüncesindeler. Sorular sekiz söyleşide de genel bir çizgi doğrultusunda gelişiyor. Kronolojik sıra her zaman aynı olmamakla birlikte aşağıdaki izlek çıkıyor karşımıza:

1) Söyleşiye katılan çeviriyle ilgili NE ZAMAN NE YAPTI (kişisel deneyimler)?
2) NEDEN yaptı? (kişisel seçme ölçütleri)
3) NASIL yaptı? (yöntem; çeviri anlayışı)
4) Söyleşiye katılana göre iyi/sadık/özgür/nitelikli/başarılı/... çeviri NE? NASIL OLMALI? (tanımlar)
5) ÇEVİRİ ÇEVRESİNDEKİ DURUM NE? (şimdi-geçmişte)
6) Şimdiki durum NASIL DÜZELTİLEBİLİR? NİTELİKLİ ÇEVİRİ NASIL elde edilebilir? (öneriler-mesajlar)

İlk dört soru türü, davet edilen çevirmenin kişisel deneyim ve görüşlerini, çeviri açısından kişisel önemini vurgularken son iki soru türü, *Metis*'in bilinçlendirme kaygısını ön plana çıkarıp doğrudan çevirmenlere ışık tutmayı amaçlıyor. Bu sorular aynı zamanda *Metis*'in çeviri çevresiyle, o günler üretilen çevirilerin niteliğiyle ilgili olumsuz tutumunu sergiliyor. Söyleşilerle hedeflenen, belli başlı aksaklıklara dikkat çekerek durumun düzeltilmesi yolundaki girişimlere yol göstermek. Çeviri olgusuna gelince, sorularda mutlaka bir ya da daha fazla tanım istenmesi, "iyi/sadık/özgür/nitelikli/başarılı çeviri nasıldır/nasıl olmalı; çevrilebilirlik nedir/hangi metinler çevrilemez; metne bağlılık/sadakat nedir/gerekli midir/nereye kadar/nasıl sağlanabilir" gibi ifade biçimlerinin ve terimlerin kullanılması *Metis*'in kuralcı, kaynak odaklı çeviri anlayışına bir ayna tutuyor (terimce sorunları için bkz. Bengi, 1992d; kaynak/erek terimleri için 3.3).

Metis'in ilk sayısında *Metis* yayın kurulu üyeleri Gürsoy ve Mollamustafaoğlu'nun *Metis* adına hazırladığı söyleşide, yıllardır editör-çevirmen olarak saygın bir konumu olan Memet Fuat'a yöneltilen soruların çoğu, saptanan genel izleğe uyuyor. *Metis*, genç çevirmenlere önder olarak belirlediği bu deneyimli çevirmenin değerlendirmelerine, önerilerine yer veriyor. Memet Fuat *Metis*'in sorularına verdiği cevaplarda çevirmen-editör işbirliğinden, çevirmenler biraz yetenekliyseler yetiştirilebileceğinden, piyasada çevirmenlerin önerileri doğrultusunda yapıtlar çevrildiğinden söz ederken iyimser bir bakış açısı sergiliyor.

Çevirmenliği Tercüme Bürosu zamanına kadar geriye giden, yayımcılıkla da uğraşan Vedat Günyol, Kış 1988 sayısında konuk oluyor *Metis*'e. Söyleşiyi düzenleyen Karantay ve Salman Günyol'un genç çevirmenlere bir mesaj vermesini bekliyor: "Deneyimlerinize dayanarak, genç, hevesli ve ciddi çevirmenlere ne söylemek isterdiniz?" (Karantay, Salman, 1988:19). Bu söyleşide ayrıca, *Metis*'in üzerinde durduğu bir başka nokta çıkıyor karşımıza: öztürkçeleştirme, gerekliliği ve ölçütü. Günyol'a göre genç çevirmenleri büyük görevler bekliyor, çünkü sistemli bir çeviri ve yayım politikası ancak "aydın çevirmenlerin özverili niyet ve çalışmalarına kalmıştır" (s.15).

Metis'in 3. sayısında Fransızca'ya yaptığı yazın çevirileriyle ün kazanmış bir edebiyatçı olan Güzin Dino'nun davet edildiği, *Metis*'in Fransa temsilcisi Güngörmüş tarafından hazırlanan söyleşide dikkat çeken iki soru var: Birincisi "kuram" sözcüğünün anlamıyla ilgili — Güzin Dino, çeviri yaparken belli bir "kurama" bağlı kalıp kalmadığı sorusunu, "edebi çeviri konusunda, kanımca kuramsal yöntem her seferinde değişiyor" (Güngörmüş, 1988b:12) şeklinde yanıtlarken "nesnel ve öznel" kuramlardan da söz ediyor. Burada "kuram" sözcüğü, *Metis*'in sorusunda da olduğu gibi yöntem ya da ölçüt gibi bir anlam taşıyor. Üzerinde durulması gereken diğer soruysa "amaç dilin zorlanmasına" ilişkin ("amaç dil", "kuram", "yöntem" kavramları için bkz. Bengi, 1992d). Burada söz konusu olan "amaç dil", Fransızca. Güzin Dino "Fransızca böyle söylenir" gibi bir anlayışa karşı çıkarak "amaç" dilin zorlanmasından yana olduğunu belirtirken kaynak odaklı bir çeviri anlayışı sergiliyor. Mesaj kısmına gelince, Güzin Dino, derginin genel yaklaşımına uygun bir biçimde İngilizce, Fransızca bilen edebiyatla ilgili kişilerin çeviri yaparak, sözlük oluşturarak kültür elçiliği yapmaları gerektiğini söylüyor.

Metis'in Yaz 1988 sayısında *Metis*'in İngiltere temsilcisi Paker'in *Metis* adına

yaptığı söyleşide, İngiltere'de Türk yazınından İngilizce'ye çeviriler yapan Nermin Menemencioğlu'na yöneltilen sorular, kişisel çeviri etkinliklerinden başlayarak "sadık çeviri/en başarılı edebiyat çevirisi nasıldır" gibi belli tanımlar üzerinde yoğunlaşıyor. Menemencioğlu "metne sadık kalan bir özgürlükten" yana olduğunu ifade ediyor (Paker, 1988: 18), sadık bir çeviriye ulaşabilmek için özgür olmak gerektiğini savunuyor. En başarılı edebiyat çevirisiyse, çeviri duygusunu uyandıran "aslının kokusunu veren" bir üründür (s. 21).

Kaynak metne elinden geldiğince bağlı kalmak gibi bir çeviri anlayışına sahip bir başka çevirmen de *Metis*'in Güz 1988 sayısına konuk olan Melahat Togar. *Metis* adına Kurultay, "bağlılığın" nasıl gerçekleştirilebileceğini soruyor Togar'a. Yanıt ise, ülküsel bir durumu betimliyor: İki dile egemen olmakla, metni çok iyi anlamakla, hem Türkçe'nin olanakları hem de yaratıcılıkla çeviri yaparak özgün metne "gerekli bağlılığın" gösterilebileceğine inanıyor Togar (krş. Dizdar, 1992: ss. 124-35). Togar genç çevirmenlere seslenerek çeviriyi para için değil, zevk için yapmalarını salık veriyor. Bu seslenişin ardında *Metis*'in de sürekli vurguladığı iki nokta yatıyor: Yalnızca para için, bilinçli bir tutum göstermeden yapılan çeviriler "düzeysiz ve niteliksiz" oluyor. Hem zaten piyasada çevirmenin emeğinin karşılığı da verilmiyor. Bu nedenle çevirmenler belli bir tutku ve idealizm ortaya koymak zorundalar *Metis*'e göre.

Metis'in 6. sayısında Salman ve Gürsoy'un eğitmen-çevirmen Tahsin Yücel'le yaptıkları söyleşide, çeviri anlayışı ve yönteminden yola çıkılarak "metne bağlılık/sadakat/çevrilebilirlik" gibi tanımlar üzerinde duruluyor, Türkçe'nin olanakları, yeterliliği ve gelişmesi, eleştiri ve yayınevleri konusunda gerekli denetim mekanizmaları ele alınıyor. Tahsin Yücel, "çeviri çeviri kokmalı" (Gürsoy, Salman, 1988: 11) görüşünde. Bu nedenle, "metne bağlılık/sadakat", Tahsin Yücel'e göre çevirinin yabancı bir kültürün ürünü olarak kalması için gerekli. "Çevrilmezliğin" şiirsellikle koşut olarak arttığını öne süren çevirmen, çeviride asıl denetimin okura/eleştirmene düştüğünü, çeviri eleştirilerinin yalnızca yanlışlar üzerinde değil, bağlam üzerinde durması, derin araştırmaların yapılması gerektiğini vurguluyor. Tahsin Yücel, çevirmenlerin artık okullarda yetişmesiyle ilgili "iyimser olmak gerek" (s.18) diyerek eğitim sistemindeki aksaklıklar sonucu kitaba ve kültüre gereken önemin verilmemesinden yakınıyor.

Kendisiyle söyleşi yapıyan bir başka kişi felsefeci-yazar-çevirmen Nermi Uygur. 7. sayıda Kurultay ve Derman'ın kendisine yönelttiği sorular, çevirinin dil ve kültür içindeki yeri konusunda yoğunlaşıyor, ayrıca çeviri anlayışı, "iyi/en başarılı" çevirinin tanımı ve ölçütleri, "çevrilemezlik" üzerinde de duruyor. Uygur çeviriye evrensel bir bakış açısıyla yaklaşarak insanı "çevirici" olarak tanımlıyor, yaşamayı da çevirmekle eşit tutuyor. "Sözün tam anlamında bir çeviri-kuramım yok. Olması da gerekli değil" (Derman, Kurultay, 1989:14) derken kuramı daha önce Güzin Dino'da karşılaştığımız gibi yöntem anlamında kullanıyor. Şiire genelde çevrilemez diye bakılmasına karşı çıkarken Uygur, şiirin, çevrildiği kültürü zenginleştirdiğini söylüyor. Ayrıca özgün şiire fazla bağlı kalmayı da "sığlık/ darlık/ürkeklik" (s.19) gibi sözcüklerle nitelendirmesi Uygur'un bu konuda erek-odaklı bir yaklaşım içinde olduğunu gösteriyor. "İyi çeviri başarılı çeviridir, ama ilkesi kuralı yoktur" (s.21) diyen Uygur çeviriyi tanımlamaya çalışırken daha önce de tanık olduğumuz ülküsel bir durumu betimliyor: "hem o dilin özümsemesi, hem de o dilde az çok yadırganan bir metin...

olmalı" (s.24). İkinci dilden çevirilerin kültürel açıdan önemini kabul ederken yine de "başarı oranı en az çeviriler" olarak görüyor onları (s.22).

Metis'in Yaz 1989 sayısında yer alan söyleşi öncekileriyle karşılaştırdığımızda bazı farklılıklar gösteriyor. Yine çeviri alanında adını duyurmuş bir ozan-çevirmen var karşımızda, ancak Can Yücel'in çeviri anlayışı ve uygulamaları genelde, *Metis*'in sorular yoluyla ortaya koyduğu tutuma ters düşüyor. Söyleşide şiir çevirisiyle ilgili olarak Can Yücel'e yöneltilen bir eleştiriye değiniliyor: "kendi şiirinizi söyler gibi çeviri yapmanız" (Karantay, 1989b: s.14). Tiyatro çevirileri konusunda Can Yücel'in yeniden yazma-uyarlama yoluna başvurmasıyla ilgili bir eleştiri gündeme getiriliyor. Sonunda da çevirmenden çeviri uğraşının geliştirilmesi konusunda öneriler bekleniyor. Can Yücel, günümüzdeki çeviri piyasasından hiç hoşnut görünmüyor ("vaziyet kötü", s.15): çeviriler ya parça parça, deneyimsiz çevirmenler tarafından yapılıyor ya da özenle yapılan çevirilerin emeği karşılanmıyor. Kendine yöneltilen eleştirilere "Özgün şiir yapısına vardığım için 'ha, bunu yapsa yapsa Can yapar' derler" ve "Halbuki ben çeviri yapıyorum" (s.14) gibi karşılıklar veriyor. Zencilerin kullandığı İngilizce'yi "Kürtçe yahut Almanca kırmayla çevirirdim" sözlerine Karantay karşı çıkınca "erek kültürde bir paralel bulmak" gerektiğini vurguluyor Can Yücel. Ozanın T. Williams'tan yaptığı *Sırça Kümes* adlı çevirisiyle ilgili ayrıntılara değinirken Karantay'ın "Bu çeviride de nev'i şahsınıza münhasır özellikler sürüp gidiyor" (s.16) gibi bir ifade kullanması ve söyleşinin sonlara doğru iyice bir tartışma havasına girmesi dikkat çekiyor.

Metis'in ilk sekiz sayısının altısında UYGULAMADA ÇEVİRİ bölümlemesinde, yukarda ikinci ana söyleşi grubu olarak adlandırdığımız on söyleşi yer alıyor. SÖYLEŞİ bölümlemesinde yalnızca çeviri emektarlarına söz hakkı tanınırken ikinci, üçüncü, dördüncü, özellikle de daha çok çeviri piyasasıyla ilgili ya da bir konuda uzmanlaşmış çevirmenlerle yapılan söyleşilerin, "yol gösterici" söyleşilerden ayrı bir yerde yayımlanması dikkat çekici bir nokta.

9. sayıdan itibaren söyleşilerin de, derginin her sayıda belirlediği konu doğrultusunda şekillendiğini, SÖYLEŞİ ana başlığı altında birden fazla, belli bir çeviri alanında uzman ve söz sahibi çevirmenler/editörler/yazarların *Metis*'e konuk olduğunu görüyoruz. Bu gelişme özellikle 11. sayıdan itibaren başlıklarda da gözlemlenebiliyor. Biçim ve dış görünüş olarak söyleşilerde bir değişiklik söz konusu oluyor. Ancak soru düzenine, söyleşilerin genel akışına, içeriğine baktığımızda benzerliklerle karşılaşıyoruz: Okurlarını bilinçlendirme çabası içinde *Metis* piyasadaki durumun olumsuzluğunu gözler önüne sermeye çalışırken çevirmenlerden çeviri anlayışlarını tanımlamalarını istemeyi sürdürüyor, ayrıca piyasadaki çeviri düzeyinin yükseltilmesi, aksaklıkların farkına varılması yanı sıra Türkçe'nin arılaştırılması, korunması ve geliştirilmesi konusunda da titizlik ve duyarlılık sergiliyor.

9. sayıda Pınar Kür'le yapılan söyleşide sorular birinci dönem söyleşilerde gördüğümüz izleğe uygun gelişiyor. Karantay'ın T.S. Halman, G. Dilmen ve Y. Kenter'le *Ben Anadolu* üzerine hazırladığı ikinci söyleşide tiyatro çevirisinde "kayıplar/kazançlar/sorunlar/güzellikler" üzerinde duruluyor.

10. sayıda söyleşi başlıklarında konuk edilen kişinin adı hâlâ en başa yazılsa da konu belli: ansiklopedi çevirmenliği. 11. sayıdan itibaren söyleşilerde değişen vurgu, artık gözle görülür bir biçimde başlıklara yansıyor: "Film Çevirisi Üzerine" ana

başlığı altında söyleşiler yer alıyor.

12. sayıda öykü çevirisi, 13. sayıdaysa şiir çevirisi üzerine hazırlanmış, soru düzeni açısından benzer iki söyleşiyi *Metis* adına kim(ler)in düzenlediği belirtilmemiş. 12. sayıda ayrıca Nazlı Eray'la yapılan, Türkçe'nin "yaratıcı gücünün" konu edildiği bir söyleşi de çıkıyor karşımıza.

14. ve 15. sayılardaki söyleşilerde, Türkiye'de henüz gelişmekte olan, gelenek eksikliğinin getirdiği bazı sorunlarla başetmek zorunda kalan iki yazın türünü ve bu alanda üretilen çevirileri ele alan *Metis*'in yine bilinçlendirme çabasına uygun hareket ettiğini görüyoruz (Bilimkurgu, Dili ve Çevirisi — Çocuk Edebiyatı, Türkiye'deki Gelişimi ve Çevirisi).

16. sayıda yer alan "Türkçe'den İngilizce'ye Yazın Çevirileri" konulu iki söyleşi, sorunlar ve belli başlı tanımlar üzerinde duruyor.

Pars Tuğlacı ve Ender Gürol 17. sayıda, teknik çeviri alanındaki deneyimleri, sözlük çalışmaları, uzmanlık dili konusundaki görüşleriyle daha çok ilk dönem söyleşilerinin havasını yaratıyorlar. "Üniversal Dil Hizmetleri Yayın A.Ş." adına katılan ancak adı belirtilmeyen bir kişi ve Deniz Şener'le yapılan, hazırlayanların da adları belirtilmemiş söyleşide teknik çeviri piyasasının durumu tartışılıyor. Deniz Şener hakkında da derginin hiçbir yerinde herhangi bir bilgi verilmiyor.

18. sayıda Türkiye'de ikinci dilden çeviriler üzerine Ahmet Cemal, Ülker İnce ve Tomris Uyar'la yapılan söyleşinin yanı sıra Hilmi Yavuz'un da bu konudaki görüşlerine yer veriliyor.

Metis'in son sayısı çeviri eğitimine ayrılmış —"Türkiye'de Çeviri Eğitimi" başlıklı, Veysel Atayman, Işın Bengi ve Tahsin Yücel'in konuk olduğu ilk söyleşide bu konuya üç açıdan yaklaşılıyor: uygulama-eğitim-kuram. İkinci söyleşi, Boğaziçi Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü öğrencileri ve mezunlarıyla bu bölümde verilen eğitimin sorunları, aksaklıkları ve yararları üzerine. Almanya'da çeviri eğitimi uygulamaları ve çeviri öğretiminin yöntem sorunları üzerine Hans Hönig'le yapılan bu sayıdaki üçüncü söyleşiyse, çeviri eğitimi, yöntemleri, çevirmen adaylarının iş olanakları vb. konuları Almanya açısından ele alıyor.

SONUÇ

"Deneyimli bir çevirmenin genç çevirmene eğitici bir katkıda bulunabilmesi için, kuramsal açıklamalara başvurması zorunlu değildir. Çevirinin nasıl yapılacağını bilen çevirmen, somut durumlara bağlı olarak önerilerle ve yol göstermelerle genç çevirmene yardımcı olabilir." (Kurultay, 1987: 128)

Metis yayın kurulu üyelerinden T.Kurultay, *Metis*'in ilk sayısında yayımlanan "Türkiye'de Çeviri Eğitiminin Kaynakları" adlı yazısında, söyleşilerin işlevini yukardaki tümcesiyle özetlemiş oluyor: önder kişilere danışarak genç çevirmenlerin etkinliklerine ışık tutmak.

Bu amacın on dokuz sayı boyunca hazırlanan söyleşilerin soru düzeni ve yapısında belirgin bir çizgi halinde sürdüğünü söyleyebiliriz. İncelememiz boyunca, bu "yol gösterme" işlevinin gerek biçim gerek içerik açısından birinci dönem söyleşilerinde daha berrak bir şekilde ortaya çıktığını gördük. Ancak biçimsel değişikliklere ve vurgunun kişiden konuya doğru kaymasına rağmen, *Metis*'in sunuş yazısında

amaç olarak tanımladığı okurlarını bir "farkındalığa" ulaştırma çabasını, ikinci dönem söyleşilerin örgüsünde de gözlemleyebildik. *Metis*, başından beri üstlendiği, okurlarını, özellikle de genç çevirmen adaylarını çeviri olgusu, çevresi, etkinlikleri ve Türkçe'nin olanakları, gelişmesi, korunması konusundaki bilinçlendirme görevini söyleşilerin hepsinde yerine getirmeye çalışmış, bu eğitici rolüne sonuna kadar sadık kalmıştır.

KAYNAKÇA

ABORA, Emel
1988a "Çağdaş Çeviri Evi'nden Müfit Özdeş'le Söyleşi", *Metis Çeviri*, 1988 Yaz.
1988b "Türkiye Konferans Çevirmenleri Derneği'nden B. Dölay ve Z. Bekdik ile Söyleşi", *Metis Çeviri*, 1988 Güz.

BENGİ, Işın
1990 "Çeviri Bir Süreçtir...Ya Çeviribilim?", *Argos*, 1990 Kasım.
1992a "Türkiye'de Çeviri Eğitimi Üzerine Veysel Atayman, Işın Bengi ve Tahsin Yücel'le Söyleşi", *Metis Çeviri*, 1992 Bahar.
1992b "Üniversite Düzeyinde Çeviri Eğitimi Üzerine Gözlemler ve Yazılı Çeviri Dalında Bir Yüksek Lisans Programı Önerisi", *Metis Çeviri*, 1992 Bahar.
1992c "Çeviribilimde 'Bütünleyici Bir Yaklaşım' Üzerine Eleştirel Görüşler ve Öneriler", *Varlık*, 1992 Temmuz.
1992d "Çeviribilim Terimleri Sözlüğüne Doğru", *Metis Çeviri*, 1992 Yaz/Güz.

DERMAN, Aykut
1989 "Nermi Uygur ile Söyleşi", *Metis Çeviri*, 1989 Bahar.

DİZDAR, Dilek
1992 "*Metis Çeviri*'de Çeviri Eleştirisi", *Metis Çeviri*, 1992 Yaz/Güz.

EMRE, Gültekin
1988 "Berlin Yazın Çeviri Grubu ile Söyleşi", *Metis Çeviri*, 1988 Güz.

ERADAM, Yusuf
1988 "Tony Harrison'la Şiir, Tiyatro ve Çeviri Üzerine", *Metis Çeviri*, 1988 Kış.

ERGUN, Emel
1992a "Türkiye'de Çeviri Eğitimi Üzerine Veysel Atayman, Işın Bengi ve Tahsin Yücel'le Söyleşi", *Metis Çeviri*, 1992 Bahar.
1992b "Boğaziçi Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü Öğrenci ve Mezunlarıyla Söyleşi", *Metis Çeviri*, 1992 Bahar.

GÜNGÖRMÜŞ, Nilüfer
1988 "Güzin Dino ile Söyleşi", *Metis Çeviri*, 1988 Bahar.

GÜRSEL, Filiz
1990 "Gürel Tüzün ile Söyleşi", *Metis Çeviri*, 1990 Güz.

GÜRSOY, Müge
1987 "Memet Fuat ile Söyleşi", *Metis Çeviri*, 1987 Güz.
1988 "Tahsin Yücel ile Söyleşi", *Metis Çeviri*, 1988 Kış.
1990a "Hülya Potuoğlu ile Söyleşi", *Metis Çeviri*, 1990 Kış.
1990b "Film Çevirisi Üzerine Söyleşiler: İstanbul Uluslararası Film Festivali Çeviri Koordinatörü Belgin Dölay ile Söyleşi;
Konsept Film Yöneticisi ve Sinema Yazarı Onat Kutlar ile Söyleşi;
Bir TRT Yetkilisi ile Söyleşi;
Özen Film Video Bölümü Yönetmeni Ahmet Tokay'la Söyleşi", *Metis Çeviri*, 1990 Bahar.
1991a "Bilimkurgu, Dili ve Çevirisi Üzerine", *Metis Çeviri*, 1991 Kış.
1991b "Çocuk Edebiyatı, Türkiye'deki Gelişimi ve Çevirisi Üzerine", *Metis Çeviri*, 1991 Bahar.
1992a "Türkiye'de İkinci Dilden Çeviriler Üzerine Ahmet Cemal, Ülker İnce ve Tomris Uyar'la Söyleşi";
"Hilmi Yavuz'la Söyleşi", *Metis Çeviri*, 1992 Kış.

HERMANS, Theo (yayına hazırlayan)
1985 *The Manipulation of Literature*, Londra ve Sidney: Croom Helm.

KARANTAY, Suat
1988 "Vedat Günyol ile Söyleşi", *Metis Çeviri*, 1988 Kış.
1989a "Fahir İz'e Sorular", *Metis Çeviri*, 1989 Bahar.
1989b "Can Yücel ile Söyleşi", *Metis Çeviri*, 1989 Yaz.
1989c "Pınar Kür ile Söyleşi";
"Yazarı, Çevirmeni ve Oyuncusuyla *Ben Anadolu*", *Metis Çeviri*, 1989 Güz.
1990 "Film Çevirisi Üzerine Söyleşiler:
İstanbul Uluslararası Film Festivali Çeviri Koordinatörü Belgin Dölay ile Söyleşi;
Konsept Film Yöneticisi ve Sinema Yazarı Onat Kutlar ile Söyleşi;
Bir TRT Yetkilisi ile Söyleşi;
Özen Film Video Bölümü Yönetmeni Ahmet Tokay'la Söyleşi", *Metis Çeviri*, 1990 Bahar.
1991 "Türkçe'den İngilizce'ye Yazın Çevirisinin Sorunları Üzerine";
"*Beyaz Kale*'nin Çevirmeni Victoria Holbrook'la Söyleşi", *Metis Çeviri*, 1991 Yaz.

KASAP, Nesrin
1988 "Nuran Yavuz'la Yayınevi-Çevirmen İlişkileri Üzerine", *Metis Çeviri*, 1988 Bahar.

KURULTAY, Turgay
1987 "Türkiye'de Çeviri Eğitiminin Kaynakları", *Metis Çeviri*, 1987 Güz.
1988 "Bir Yayıneviyle Görüşme", *Metis Çeviri*, 1988 Bahar.
1989 "Nermi Uygur ile Söyleşi", *Metis Çeviri*, 1989 Bahar.
1990 "Nazlı Eray'la Yaratıcı Dil Kullanımı Üzerine", *Metis Çeviri*, 1990 Yaz.
1991a "Çocuk Edebiyatı, Türkiye'deki Gelişimi ve Çevirisi Üzerine", *Metis Çeviri*, 1991 Bahar.
1991b "Türkiye'de Terimce Çalışmalarının Durumu ve Uzmanlık Dillerinin Çeviri Açısından Değerlendirilmesi Üzerine Pars Tuğlacı ve Ender Gürol'la Söyleşi", *Metis Çeviri*, 1991 Güz.
1992a "Türkiye'de İkinci Dilden Çeviriler Üzerine Ahmet Cemal, Ülker İnce ve Tomris Uyar'la Söyleşi";
"Hilmi Yavuz'la Söyleşi", *Metis Çeviri*, 1992 Kış.
1992b "Türkiye'de Çeviri Eğitimi Üzerine Veysel Atayman, Işın Bengi ve Tahsin Yücel'le Söyleşi";
"Almanya'da Çeviri Eğitimi Uygulamaları ve Çeviri Öğretiminin Yöntem Sorunları Üzerine Hans Hönig'le Söyleşi", *Metis Çeviri*, 1992 Bahar.

KURTBÖKE, Petek
1989 "*Sevgili Arsız Ölüm*'ün İtalyanca Çevirisi Üzerine Sema Postacıoğlu'yla Söyleşi";
"Çevirmen Ugo Marazzi ve Ayşe Saraçgil ile Söyleşi", *Metis Çeviri*, 1989 Yaz.

MOLLAMUSTAFAOĞLU, Levent
1987 "Memet Fuat ile Söyleşi", *Metis Çeviri*, 1987 Güz.
"ÖYKÜ ÇEVİRİSİ ÜZERİNE", *Metis Çeviri*, 1990 Yaz.

PAKER, Saliha
1988 "Nermin Menemencioğlu ile Söyleşi", *Metis Çeviri*, 1988 Yaz.
1989 "*Genç Kız ve Ölüm*'ün İngilizce'ye Çevirisi Üzerine Celia Kerslake ile Söyleşi", *Metis Çeviri*, 1989 Yaz.

SALMAN, Yurdanur
1988a "Vedat Günyol ile Söyleşi", *Metis Çeviri*, 1988 Kış.
1988b "Türkiye Konferans Tercümanları Derneği'nden B. Dölay ve Z. Bekdik ile Söyleşi", *Metis Çeviri*, 1988 Güz.
"SUNUŞ", *Metis Çeviri*, 1987 Güz.
"ŞİİR ÇEVİRİSİ ÜZERİNE", *Metis Çeviri*, 1990 Güz.
"TEKNİK ÇEVİRİ UZMANLARINA YÖNELİK SORUŞTURMA", *Metis Çeviri*, 1991 Güz.

TOURY, Gideon
1980 *In Search of A Theory of Translation*, Tel Aviv University, The Porter Institute for Poetics and Semiotics.

METİS ÇEVİRİ'DE ÇEVİRİ ELEŞTİRİSİ

Dilek Dizdar

GİRİŞ

Günlük yaşamımıza ve yazın dünyamıza girmeye başlamasından bu yana, çevirinin etkinlik alanı giderek genişlemiş, buna bağlı olarak oynadığı rolün önemi de belirginlik kazanmaya başlamıştır. Çeviri etkinliğine, çevirmenlere ve çeviri ürünlere ilişkin sorgulamalara gidilmesi, bu konunun tartışmaya açılmaya başlanması da bunun doğal bir sonucu olmuştur. Çevirinin ve çeviriye ilişkin olanın önem kazanmasıyla, tartışmaların düzenli olarak yürütülebilmesi için bir zemin hazırlama gereği doğmuştur. Günümüzde çeviri dergileri bu yolda önemli bir işlevi yerine getiriyor. 1987 yılında ilk sayısını yayımlayan *Metis Çeviri* dergisi beş yıldır sürdürdüğü yayın yaşamı süresince, sayfalarını çeviri uygulama ve tartışmalarına açarak Türkiye'de bu alanda duyulan gereksinimi giderme yolunda önemli adımlar atmıştır. Bunun yanı sıra, *Metis*, yayımlandığı yıllarda ülkemizdeki tek çeviri dergisi olma özelliğini taşıdığı için, yansıttığı dönemde egemen olan görüşlere ışık tutabilecek en önemli kaynak niteliğini taşıyor. Dolayısıyla, dergi kapsamında belirlenen bir bütünce üzerinde yapılacak betimleyici çalışmalar[1], Türkiye'de belli bir dönemde egemen olan anlayışa bir ölçüde ayna tutacaktır. Betimleyici çalışmaların sonuçları, yapılanlar konusunda sağlıklı bir bakış açısı kazandırmaya, sorgulamalara gitmek için bir zemin hazırlamaya yarayacaktır. Bu bağlamda, çeviri eleştirisi yazılarının, doğrudan çeviri olgusuna yaklaşımı yansıttıkları için, önemli bir yeri vardır.

İlk sayısından bu yana *Metis Çeviri*, bu tür bir araştırmaya kaynak oluşturacak çok sayıda yazıya yer vermiştir. *Metis*'te yayımlanan çeviri eleştirileri üzerinde yapılacak betimleyici çalışma, doğrudan derginin çizgisine ışık tutacak, dolaylı olarak da bizi Türkiye'de egemen olan tutum konusunda bilgilendirecektir.

Araştırmanın ilk bölümü, *Metis*'in genel eleştiri tanımını oluşturmaya yönelik olacaktır. Bunun için öncelikle yayın kurulunun yaptığı bölümlemede gözetilen ölçütler saptanmaya çalışılacaktır. Bu bölümün sonunda oluşan tanımı belirleyen normlara[2] ilişkin bilgi edinebilmek amacıyla ikinci bölümde yayın kurulunun eleştiri yazılarına yüklediği işlev incelenecektir. Üçüncü bölümde ise ortaya çıkan yaklaşımla eleştiri yazılarının içeriği arasındaki ilişki betimlenecektir.

İNCELEME

1. *Metis*'e Göre Çeviri Eleştirisi Tanımı

Metis'in çeviri eleştirisi tanımını oluşturmak için öncelikle dergide bu bölümlemenin dışında tutulan yazılara bakmamızda yarar var. Nelerin "çeviri eleştirisi" kap-

samına girmediğini saptamak amacıyla, bu bölümde "Çeviri Tarihinden", "Çeviriyle Yaşıyoruz" ve "Çevrilmemiş Yapıtlara Önsözler" başlıkları altında yayımlanan yazıları genel bir inceleme kapsamında ele alacağız. Bu inceleme sonunda yapacağımız saptamalar, *Metis*'in tanımını betimlemek için "Çeviri Eleştirileri" bölümüne nasıl yaklaşabileceğimizi gösterecektir.

"Çeviri Tarihinden": Bu bölümde yayımlanan toplam 21 yazının konusu, başlığın okurda uyandırdığı beklentilere uygun olarak geçmişte yayımlanan yapıtlar. Yazıların tümüne yakın bir bölümü (16'sı) yazın tarihimizin belli bir dönemi üzerinde yoğunlaşıyor. Dolayısıyla yazarlar tek bir yapıtın çevirisini incelemek yerine bütünce oluşturan çok sayıda yapıt üzerinde duruyorlar. Tarihsel yaklaşım ile bütünceler üzerinde yoğunlaşan çalışmaların bu yazılardaki tek ortak özelliği olup olmadığını saptamak için içeriklerine de kabaca bir göz atalım.

Dikkatimizi yazıların içeriğine yönelttiğimizde bunların yaklaşım açısından çeşitlilik gösterdiğini anlıyoruz. İlk bakışta, bu bölümde belli bir konudaki tarihsel gerçeklerin dökümü üzerinde yoğunlaşan çok genel kapsamlı yazıların yer alması (bkz. Işık, 1988b; Aykut, 1990; Erdoğan, 1991; vd.) bu sınıflandırmaya, tek tek yapıtları eleştirel değerlendirmelerle ele almayan yazıların girdiğini düşündürebilir. Ancak yazıların birçoğu bu yoldaki bir varsayımı çürütecek nitelikte. Örneğin, "Tanzimat'ta Shakespeare Çevirileri" başlıklı yazıda Jale Parla, çevirilere genel olarak değinmenin yanı sıra tek bir sone çevirisi üzerinde özellikle duruyor ve çeviriye ilişkin kişisel görüşlerine yer veriyor (Parla,1987). Nedret Pınar da "Türkiye'de Faust" başlıklı yazısında yapıtları kendi izlenimleri doğrultusunda tek tek değerlendiriyor (Pınar, 1988). Yayın kurulu üyesi Suat Karantay'ın bu bölümde yer alan yazısında ise belli yapıtlar ele alınmaksızın yargı içeren genellemelere varıldığını görüyoruz: "Ne var ki Fransızca'dan yapılan oyun çevirilerinin büyük bölümü ciddi çalışmalar olarak değerlendirilemez (...) birkaç çeviri dışında sözü edilmeye değer çeviriler yoktur." (Karantay, 1989c: 89).

Söz konusu yazıların yöntem ve yaklaşım açısından farklılık göstermesi, *Metis*'in bölümlemede dikkate aldığı ölçütlerin bu varsayımla ilintili olmadığını düşünmemize yol açıyor.

"Çeviriyle Yaşıyoruz": Bu bölümde yer alan yazılarda belirleyici olabilecek ölçütler konusunda bilgi edinebilmek için bir yazının girişinde yer alan, (Tollu,1992) *Metis* yayın kurulunun yazdığı (isim belirtilmediği için böyle olduğunu varsayıyoruz) bir paragraftan yararlanabiliriz: "Dünya ülkeleri arasındaki iletişim arttıkça 'çeviriyle yaşayanlar' da artıyor. Ne yazık ki farklılık ve özgünlüklerin silinmesi pahasına, genellikle İngilizce'den yapılıyor günlük dildeki 'çeviriler' " (s.135). Bu tümce bize, yayın kurulunun çeviri yoluyla günlük dile giren sözcüklerden dolayı kaygı duyduğunu gösteriyor. "Çeviriyle Yaşıyoruz" bölümünde yer alan yazılarda yayın kurulunun dile getirdiği kaygıların paylaşıldığını görüyoruz. Yazıların hemen tümünde günlük yaşamdan örneklerle çeşitli alanlarda (basın yayın organları, tıp prospektüsleri, lokanta isimleri gibi) Türkçe'nin yabancı dil etkisinde "bozuluyor" olmasından yakınılıyor. "Çeviriyle Yaşıyoruz"da dört yazısı yayımlanan Füsun Akatlı, "*Metis Çeviri*'nin sayfalarını dil dertleri için ağlama duvarı haline getirdiğini" söylüyor (Akatlı,1988:158).

Türkçe kullanımı üzerinde yoğunlaştığı saptanan bu yazıların hiçbiri kaynak dilerek dil karşılaştırmalı bir inceleme sergilemiyor. Yazıların bir başka ortak özelliği

de, biri dışında hiçbirinin yazın yapıtlarını konu almaması. "Türkçe Okurken, İkide Bir" başlıklı yazıda ise Necmiye Alpay, yazın yapıtlarını okurken karşılaştığı "dil ve çeviri yanlışları"ndan söz ediyor (Alpay,1989). Ancak, bunu yaparken Alpay'ın seçtiği örnekleri Türkçe sorunlarına göre sınıflandırması, kaynak metindeki karşılıkları vermemesi ve örneklerin bir bölümü için kaynak belirtmemesi onun da Türkçe sorunları üzerinde yoğunlaşmak istediğine bir gösterge oluşturuyor.

Gözlemlerimiz, bu bölümün Türkçe'yi yabancı dil etkilerinden koruma çabasında olan kişilerin yazılarını kapsadığını gösteriyor. *Metis*'in bu yazıları "Çeviri Eleştirileri" bölümüne dahil etmek yerine onlar için ayrı bir sınıflandırmaya gitmesinin nedeni büyük olasılıkla yukarıda saptadığımız özellikler. Bu bağlamda, yazın metinlerini konu almayan ve kaynak metin-erek metin karşılaştırmasına gitmeyen yazıların *Metis* anlayışı çerçevesinde "çeviri eleştirisi" olmadığı sonucuna varabiliriz.

"Çevrilmemiş Yapıtlara Önsözler": Bu başlık altında yayımlanan toplam 14 yazının 11'i henüz Türkçe'ye çevrilmemiş yapıtları tanıtıyor. Okuru yapıtların içeriği ve yazarları konusunda bilgilendiren bu yazıların genellikle son bölümünde yapıtın çevrilmesi için dilekte bulunuluyor ya da çevrilmesi durumunda karşılaşılacak sorunlar göz önüne alınarak çevrilmemesi gerektiği savunuluyor. Sözünü ettiğimiz bölümde yer alan diğer üç yazı ise çevrilmiş yapıtları konu aldığı için bu bölümü incelememiz kapsamına almamızın asıl nedenini oluşturuyor.

"Bir Çeviri Girişimi ve Çağrıştırdıkları" başlıklı yazısında Veysel Atayman bir ansiklopedi çevirisi deneyiminden yola çıkarak Türkiye'de bu alanda yapılan çevirilerdeki temel sorunlardan söz ediyor, eleştirel görüşlerini dile getiriyor (Atayman, 1988). Atayman'ın yazısının bu bölümde yayımlanma nedenini anlamak kolay olmasa da, yazının *Metis* yayın kurulu için sınıflandırmada bazı güçlükler doğurduğu düşünülebilir: Yazı tek bir yapıt üzerinde durmamakla birlikte, tarihsel bir bakış açısı sergilemediği için "Çeviri Tarihinden" kapsamına girmiyor. Günlük yaşamdan örnekleri konu almaması bakımından "Çeviriyle Yaşıyoruz" sınıflandırmasında da yer alamıyor. "Çeviri Eleştirileri" başlığı altında da yayımlanmadığına göre bu bölümdeki yazılara getirilen ölçütlere de uymadığını düşünebiliriz. "Çevrilmemiş Yapıtlara Önsözler"de yayımlanan ikinci yazı Ayşe Gül'ün imzasını taşıyor (Gül,1988). "Çevrildiği öne sürülen" (s.178) bir yapıtı son derece sert bir dille eleştiren bu yazının, yazarın kendi isteği üzerine bu bölümde yayımlandığını görüyoruz: "Hatalar yukarıda verdiğim örneklerle sınırlı olsaydı, bu kitabı belki çeviri eleştirisi bölümünde falan ele alırdım." (s.179) Bu tutum, yazarın çeviriye yaklaşımı konusunda fikir veriyor; ancak yayın kurulunun yaptığı sınıflandırma kapsamına girmediğinden, bölümlemeyi belirleyen ölçütleri betimlemeye çalışırken bizim için sağlam bir çıkış noktası oluşturmuyor. Bununla birlikte, aynı başlık altında yer alan Suat Karantay'ın yazısı (Karantay, 1989d), çeviri gerçeklerini (gerçekte çevrilmiş yapıtları) "çevrilmemiş" saymanın derginin de benimsediği bir tutum olabileceğini gösteriyor. Karantay'ın çeviri anlayışı konusunda önemli bilgiler veren bu yazıya ilişkin sağlıklı sonuçlara varmak ancak incelememizin sonunda olanaklı olacaktır. Bu nedenle bu yazıyı, "Çeviri Eleştirileri"nin incelenceği bölüm kapsamında ele almakta yarar var.

Metis Çeviri'nin çeviri eleştirisi tanımını yeniden kurmaya yönelik çalışmamızın bu bölümünde elde ettiğimiz bilgileri özetleyecek olursak, eleştiri izleri taşıdığı gözlemlenen, ancak tarihsel bir yaklaşımla bütünceler üzerinde yapılan çalışmaları,

günlük yaşamdan alınan çevirileri içeren yazıların *Metis Çeviri*'de "Çeviri Eleştirileri" kapsamına girmediğini söyleyebiliriz. Bu saptamalar ışığında "Çeviri Eleştirileri" bölümünde yayımlanan yazıları ele alalım şimdi.

"Çeviri Eleştirileri": Yayımlanan ilk sayısından bu yana dergi, "Çeviri Eleştirileri"ne ayrılmış sayfalarında toplam 23 yazıya yer vermiş. Yazıların konu aldığı yapıtların türlerini belirlemek için yapılan bir tarama, yazılardan 19'unun oyun, öykü, roman ve şiir türünde yazın metinlerini, 3'ünün yazın yapıtları üzerine yazılmış üstmetinleri, 1'inin ise bir dergiyi ele aldığını gösteriyor. Vurgunun yazın yapıtları üzerinde olması bu bölümdeki yazıları "Çeviriyle Yaşıyoruz"dan ayırıyor. Eleştirilere temel oluşturan yapıtların yayımlanma tarihleri üzerinde yapılan istatistiksel bir incelemenin sonuçları ise şöyle: 23 yapıttan 16'sı yazının çıkmasından en çok bir yıl önce yayımlanmış çevirileri konu alıyor, 4'ü 10 yıl ve fazla bir süre önceki yayınları inceliyor, bir yapıtın ise tarihi bilinmiyor. Bu yazıların 7'si *Metis* yayın kurulu üyelerince (ya da onların katılımıyla) hazırlanmış. Kurul üyeleri tarafından kaleme alınan yazıların tümü, yayımlanma tarihleri en çok bir yıl öncesine uzanan yapıtları ele alıyor. Eleştiri konusu olan yapıtların tarihlerine ilişkin bu saptama, "Çeviri Tarihinden" bölümünde ayırt edici olduğunu düşündüğümüz özelliğin sınıflandırmada belirleyici olduğunu kanıtlıyor. Sözünü ettiğimiz bölümde yer alan yazılarda bunun dışında bütünce kavramının da bir ortak özellik olarak karşımıza çıktığını belirlemiştik. Dikkatimizi "Çeviri Eleştirileri"ne yönelttiğimizde bunlardan 19'unun tek bir çeviri yapıtı, genellikle kaynak metinle karşılaştırarak ele aldığını anlıyoruz. (Geri kalan dört metinden 2'si aynı kaynak metnin iki ayrı dile çevirisini, 1'i iki ayrı dile çevirilerini, 1'i ise iki ayrı çeviri yapıtı inceliyor). Buradan, düşündüğümüz gibi, *Metis*'in çeviri eleştirisi anlayışının bütünceleri kapsamak yerine tek tek yapıtlar üzerinde yoğunlaştığı sonucunu çıkarsayabiliriz.

Özetlemek gerekirse, *Metis*'in eleştiri tanımında, artsüremden çok eşsüremli bir yaklaşım, bütünceler üzerinde yürütülen araştırmalardan çok tek tek yapıtlar, tür olarak ise yazın yapıtları vurgulanıyor. "Eleştiri Yazıları" bölümü üzerinde yaptığımız genel saptamalar ilk bölümün sonunda vardığımız sonuçları destekler nitelikte. *Metis*'in bölümlemeye ilişkin bu tutumu benimsemesini belirleyen koşullar konusunda bilgi edinebilmek için derginin genel amacına ve çeviri eleştirilerine bu amaç doğrultusunda yüklenen işleve göz atmamız yararlı olacaktır.

2. *Metis Çeviri*'nin Amacı ve Çeviri Eleştirilerine Yüklenen İşlev:

Dergi yayına girerken belirlenen amaç ya da amaçlara açıklık getirebilmek için ilk sayıda yer alan "Sunuş" yazısına ve yayın kurulu üyeleri Turgay Kurultay ile Suat Karantay'ın aynı sayıda yayımlanan yazılarına bakalım:

"Sunuş"ta özellikle vurgulanan konu, çevirinin yaşamımızın her alanında etkili olmasıyla Türkçe'de karmaşa ortamı yarattığı yolundaki görüş. Yabancı dilbilgisi kurallarının ve yapıların dilimize girmesini "ürkütücü" bulan yayın kurulu, "karmaşanın, dilin ve kültürün yapısına özgü ölçütlerle sürekli olarak ve bütünüyle denetlenebilmesi"ne gerek duyduğunu, amacının "çeviri olgusunu ve dili, kültürümüz ve özgül yaşamlarımız bağlamında okurlarla birlikte araştırmak, belli bir farkındalığa varabilmek için adımlar atmak" olduğunu söylüyor (s.8). Bu sözlerden, *Metis Çeviri* yayın kurulunun, sorun olarak ortaya koyduğu "denetimsizlik"e karşı bir bilinçlendirme

amaçladığını, bu konuda yol gösterme görevini üstlendiğini anlıyoruz. "Çeviriyle Yaşıyoruz" bölümünde yer alan yazıların bu tutumu yansıttığını anımsadığımızda, *Metis*'in sayfalarında böyle bir bölüme yer vermesinin nedeni açıklanıyor. Ancak *Metis*'in kaygıları yalnızca günlük kullanımlara yönelik değil. Yazın çevirisinde büyük sorunların söz konusu olduğunu düşünen yayın kurulu bu bağlamda çeviri eleştirilerine önemli görevler yüklüyor: "Çevirmenliğin temel niteliklerinden yoksun pek çok kişinin çeviri piyasasını sarması, çoğu yayınevinin belli bir çeviri politikası olmaması, çeviri etkinliğinin düzensiz ve denetimsiz işleyişi, çeviri eleştirisinin önemini ve gerekliliğini ortaya koyar" (Karantay, 1987a:50). Karantay'ın sözleri, onun çeviri eleştirisine sözünü ettiği olumsuz durumu düzeltme ve "denetim"i ele geçirme işlevini yüklediği şeklinde yorumlanabilir. Bu konuda *Metis*'in öncülüğü üstlendiğini Kurultay'ın yazısına baktığımızda da anlıyoruz: "Çevirinin nasıl yapılacağını bilen çevirmen, somut durumlara bağlı olarak önerilerle ve yol göstermelerle genç çevirmene yardımcı olabilir" (Kurultay, 1987a:128). Kurultay'a göre bu iletişimi gerçekleştirecek zemin çeviri dergileri aracılığıyla sağlanır. "Böylelikle çevirmenler deneyimlerini ve bilgilerini, diğer çevirmenlere aktarma olanağı bulacaklardır. Deneyim alışverişini yalnızca doğrudan ilişkilere bırakmayıp, geniş olanaklar içeren çeviri eleştirisine de bir araç olarak başvurmak gerekir. Özellikle, başarılı çevirilerin örnek çözümlerini, dikkate değer 'çeviri kararları'nı bulup göz önüne serecek bir çeviri eleştirisi, diğer çevirmenlere değerli gözlem verileri sunabilir" (s.128). Yazıların içeriğine ilişkin Kurultay'ın özellikle "başarılı çeviri örnekleri"ni vurguladığını görüyoruz. Karantay da yazısında eleştiri yazılarının içeriğine değinirken izlenmesi gerektiğine inandığı yöntem konusundaki görüşlerini dile getiriyor: "Türkiye'de olsun, Batı'da olsun, çeviri eleştirisinin henüz özlenen bir bilimsel düzey tutturamadığı"nı söyleyen Karantay (Karantay, 1987a:54), nesnel, bilimsel eleştirinin önemini vurguluyor, Batı'da "öznel bir yaklaşımın ürünü" olan yazıların "kişisel beğenileri, sezgisel çıkarımları yansıtması"nı, "görüşlerin ve değerlendirmelerin kaynak metne dayandırılması"nı ve bu yazılarda "çeviri yanlışlarına yer verilmesi"ni eleştiriyor (s.55).

Bu bilgiler ışığında bakıldığında, *Metis* yayın kurulunun dergiyi çıkarmadaki amaçları arasında, hatta belki başlıca amacı olarak, nesnel, bilimsel eleştiri yazıları yoluyla çeviri alanında bir "denetim" sağlamak ve okura/çevirmene bu konuda öncülük yapmak olduğu söylenebilir. Bu amaç göz önünde bulundurulduğunda bölümlemeye ilişkin gözlemlerimizin *Metis*'in çıkış noktasıyla doğrudan ilintili olduğu görülüyor. "Denetim sağlamak"ta geçmişte yayımlanan yapıtlardan çok, yakın tarihte çıkan çevirileri, bütüncelerden çok tek tek yapıtları ele almak etkili olacaktır. Günlük yaşamdaki çeviriler ise çok geniş bir alana, çok hızlı bir biçimde yayıldığından bunlar üzerinde etkin bir denetim sağlamak, aynı şeyi yazın çevirileriyle sınırlamaktan çok daha güçtür kuşkusuz.

Metis'in, elde edilen veriler doğrultusunda oluşan genel çeviri eleştirisi tanımı derginin çeviriye yaklaşımı konusunda da doğrudan bilgi veriyor. *Metis*'in çeviri piyasasında gözlemlediğini söylediği "karmaşa"dan duyduğu kaygı düşünüldüğünde, bu yaklaşımın durumu düzeltme yolunda atılan —belki de doğal— bir adım olduğu söylenebilir. "Çeviri Eleştirileri" bölümünde yayımlanan yazıların inceleneceği 3. bölümde sözü edilen tutumun yazıların içeriğine hangi biçimde yansıdığına bakılarak *Metis*'in çeviri gerçeklerine yaklaşımı daha ayrıntılı bir biçimde betimlenmeye çalışılacaktır.

3."Çeviri Eleştirileri"nde Yansıdığı Biçimiyle *Metis Çeviri*'nin Çeviriye Yaklaşımı:

Yazının amacı, derginin benimsediği çizgiyi ve bunu belirleyen koşulları ortaya koymak olduğundan, bu bölümdeki araştırmanın çekirdeğini *Metis Çeviri* yayın kurulu üyelerince kaleme alınan 7 yazı oluşturuyor. 1. bölümde belirtilen nedenlerden dolayı burada ele alınması uygun görülen Karantay'ın "Çevrilmemiş Yapıtlara Önsözler" bölümünde yayımlanan yazısı da bu bölüm kapsamında incelenecektir.

Eleştiri yazıları üzerinde yapacağımız araştırmaya başlarken yine *Metis Çeviri 1*'in "Sunuş" yazısından bir ipucu olarak yararlanabiliriz. Burada, çeviri eleştirilerinde olduğu ölçüde dergi genelinde de tartışmaların odak noktasını oluşturan "sadakat" kavramıyla karşılaşıyoruz: "Bu nedenle çeviri sorunu, yalnızca çevirinin 'sadık' olup olmamasıyla sınırlı değil. 'Sadakatsizlik' belki yalnızca aktarılan metnin yanlış anlaşılmasına yol açıyor" (s.7). Çevirinin Türkiye'de yarattığı "sorunlar"dan söz ederken kullanılan bu tümce, *Metis*'e göre "sadakat"in "doğru çeviri" için önkoşul olduğunu gösteriyor. Dolayısıyla öncelikle üzerinde durulması gereken nokta, *Metis*'in anlayışı çerçevesinde "sadakat" kavramının, buna bağlı olarak da "doğru çeviri"nin ne olduğu. Bu kavramlara açıklık getirmek, *Metis*'in çeviri tanımını oluşturmaya büyük ölçüde yardımcı olacaktır.

"Sunuş" yazısını incelerken yayın kurulunun Türkçe kullanımı konusundaki kaygılarıyla karşılaşmıştık. Yayın kurulu üyelerinin Türkçe'ye ilişkin görüşleri çeviri eleştirilerinde de önemli bir yer tutuyor. Örneğin, Yurdanur Salman "belli lezzetlerde okunur bir metin yaratma"yı iyi bir çevirinin önkoşullarından sayıyor (Salman, 1987: 178) ve metnin kolay okunmasını çevirisinin "sağlamlığı"na ve Türkçe "okunurluğu"na bağlıyor (s.177); ancak "sağlam çeviri"den ne anladığı konusunda bilgi vermiyor. Bununla birlikte, Salman'ın, bunu yerine getirmek için gerekli gördüğü önkoşulların yalnızca Türkçe kullanımına ilişkin olmadığını anlıyoruz. Nesrin Kasap'la birlikte oluşturduğu yazıda, ele alınan bir metinden söz ederken, metnin "rahat okunurluğunun temelde özgün metnin baştan sona tam bir eşdeğerlikle karşılandığı anlamına gelmediği"ni söylüyor (Kasap ve Salman, 1988:158). *Metis* anlayışı çerçevesinde tanımlamaya çalıştığımız "sadakat" kavramı burada "tam bir eşdeğerlik" biçiminde çıkıyor karşımıza. Bunun anlamını kavrayabilmek için aynı yazıdaki bir başka tümceye başvurmamız gerekiyor: "Metnin iç anlamı, önemli ölçüde bu biçimsel örgünün doğru anlaşılmasına, dikkatle yorumlanmasına, iyi 'çevrilmesi'ne ve özenle aktarılmasına bağlı. Biçemle içerik arasındaki bu organik bağın Türkçe çeviri metinde de zedelenmeden kurulması çok önemli" (s.155). "Sadakat" burada, "doğru anlama", "dikkatle yorumlama", "iyi çevirme", "özenle aktarma" ve "zedelememe"yi içeriyor. Çeviriye karşı oldukça yüksek beklentilere gösterge tüm bunlar. Salman da "'olması gerektiği gibi' ya da 'iyi', giderek 'üstün' düzeyde gerçekleştirilecek her şeyin bir önkoşulu ya da önkoşulları vardır" (Salman,1987: 178) derken bu konudaki beklentilerini dile getiriyor.

Turgay Kurultay da İbrahim Akın'la birlikte kaleme aldığı yazısında bu konuda şöyle dilekte bulunuyor: "Çevirilerin en geniş biçimde tanımak istediğimiz özgün metne ve koruyup geliştirmek istediğimiz Türkçemiz'e karşı duyarlı olması dileğiyle" (Akın ve Kurultay,1988:129). Kurultay'ın 2. bölümde ele alınan yazısı doğrultusunda, çeviri eleştirisinin yol gösterici niteliği üzerinde durduğunu görüyoruz. Yazıdaki sadakat anlayışı ise Salman'da da gözlemlediğimiz biçimde çıkıyor ortaya: Çevirilerde Türkçe'yi koruma kaygısı önem kazanırken kaynak metin de olabildiğince "geniş bir biçimde" tanınmak isteniyor. "Geniş bir biçimde tanımak", sözünü ettiğimiz

yazıda Salman ile Kasap'ın "tam eşdeğerlik" kavramıyla aynı doğrultuda kullanılıyor.

Suat Karantay, aynı bölümde yer alan yazısında çevirmenin, "zaman zaman aşırı özgür davranmakla birlikte iyi karşılıklar bulduğu"nu söylüyor (Karantay, 1991: 126). Bu tümce, bulunan karşılıkların "iyi" olması durumunda bile "özgür davranma" nın Karantay'a göre istenilen bir durum olmadığını gösteriyor.

"Tam eşdeğerlik", "özgün metni en geniş biçimde tanıma" ya da "aşırı özgür davranmama" sözleriyle "sadakat" konusunda elle tutulur bir tanım oluşturabilmek söz konusu olmasa da, Salman-Kasap, Kurultay ve Karantay'ın alıntılanan tümceleri kaynak metne bağlılık konusunda önemli göstergeler sayılabilir. Bu bağlılık, *Metis*'te özgün metni ve özgün metnin yazarını koruma kaygısı biçiminde çıkıyor ortaya. Bu noktada yoğunlaşan bir çeviri anlayışı doğal olarak çeviri metnin kendisini özgün metne ulaşabilmek için bir araç, çoğunlukla bir engel olarak görüyor. Kurultay, bu görüşü şöyle temellendiriyor: "Türkçe açısından varolan bu rahatsızlık, kuşkusuz bir ölçüde yazara da zarar veriyor. Çünkü çeviri okuru, kendini okuma edimi içinde bulduğu sürece, yazar'ı okuduğunu varsaymak durumunda olan naif kişidir" (Kurultay, 1987b:175). *Metis 10*'daki eleştiri yazısında da Kurultay, çevirmeni, "çevirinin sınırlarının bilincinde olduğu ve çevirisinde öncelikle Trakl'ı verme kaygısı taşıdığı" için övüyor, okura, "eğer Almanca bilmiyorsanız bu çeviriyi güvenle okuyabilirsiniz" diyerek güvence veriyor (Kurultay, 1990:135). Kurultay'ın sözleri, onun Türkçe konusundaki kaygılarının da yazarı koruma çabasıyla ilintili olduğunu gösteriyor. Öte yandan okuru da "korumak" isteyen Kurultay, bunun ancak kaynak metne bağlı çevirilerle olanaklı olduğuna inanıyor.

Özgün metnin yazarını koruma, Türkçe'yi koruma, okuru koruma gibi amaçların belirlenmiş olması, çevirinin özgün metne ulaşma yolunda tehlikeli olabilecek bir engel olarak görülmesinin nedenlerinden kuşkusuz. Bu tür bir görüş çeviriye yaklaşımı, dolayısıyla da eleştiri yazılarında izlenen yöntemi büyük ölçüde etkiliyor. Yayın kurulu dışında da, bu yaklaşımı benimseyen kişilerin, genel olarak yazarın ya da kaynak metnin özelliklerinin "çeviriye karşın kalıp kalmadığı" (Turan, 1988:180), ya da özgün metne ne oranda ve ne ölçüde müdahale edildiği (Yavuz, 1992:132) sorularıyla yola çıktığını görüyoruz.

Bu noktaya dek edindiğimiz bilgilerin ışığında, *Metis*'te ulaşılması istenen belli bir çeviri tanımının benimsendiğini söyleyebiliriz. Dergi, bir yandan erek dilde kendi anlayışı çerçevesinde yer alan çevirilerin üretilmesini sağlamayı amaçlarken, öte yandan da erek metnin kaynak metinle tümüyle örtüşmesini istiyor. Çeviriye ilişkin bu tür ülküsel bir tanımın benimsenmesi, zorunlu olarak kaynak odaklı ve yargılayıcı bir yaklaşımı beraberinde getirecektir. Çünkü "olması gerektiği gibi"nin dışında oluşan çevirilerin hiçbiri bu tanıma uymayacaktır. Suat Karantay "bir kaynak metnin kabul edilebilir[3] sayısız çevirisi olabileceği" görüşünü, "bu durumda çeviri eleştirisi, işlevini bütünüyle yitirmiş olur; yapılan her çeviri fazla titizlenmeden, çevirinin niteliği üzerinde kafa yormadan okunabilir" (Karantay,1987a:52) gerekçesiyle eleştiriyor. Dolayısıyla bu anlayışa göre bir özgün metnin sözü edilen tanıma uygun ülküsel tek bir çevirisi vardır ancak. Çeviri incelemesine bu tür bir inançla başlamanın nesnel bir yaklaşımı başından beri olanaksız kıldığını eleştiri yazılarının tümüne yakın bir bölümünde izlenen yönteme baktığımızda anlıyoruz.

Bu konuda bilgi verilmemesine karşın eleştiri yazılarının hemen tümünde izlenen

yöntem, metinlerden alınan örneklerle kaynak metin ile erek metin arasında dilsel düzeyde bir karşılaştırma. Karantay, *Metis 1*'deki yazısında çeviri eleştirisinde nesnelliğin önemini vurguluyor, "...uzunca bir çeviri metinde, çeviriye başarısız damgası vurmaya yetecek sayıda yanlış yakalamak eleştirmen için hiç de güç olmayabilir; bunun tersi de doğallıkla geçerlidir" (Karantay, 1987a:54) derken öznel değerlendirmelerin sağlıksızlığından söz ediyor. *Metis*'te yayımlanan çeviri eleştirilerinde ise yöntem ve örnek seçiminde benimsenen ölçütler belirlenmediğinden bu tür bir nesnellikten söz etmek olanaklı değil. Karantay'dan yapılan alıntıda, ayrıca, çeviriye "başarısız" demek için çok sayıda yanlış bulmanın yeterli olabileceği söyleniyor. Aynı yazıda Karantay'ın "kaynak metne dayandırılan" ve "yanlışlara yer verilen" yazıları eleştirmesine karşın *Metis*'te yer alan eleştiri yazılarının kaynak metne dayandırıldığını ve çok sayıda "yanlış"a yer verildiğini görüyoruz. *Metis*'in betimlenmeye çalışılan çeviri anlayışı ve çeviri metinlerden alınan örneklerin seçimindeki belirsizlik düşünüldüğünde, yer yer "yanlış avcılığı"nın, bir başka deyişle, "uzunca çeviri metninde" yanlışlar aramanın söz konusu olduğu söylenebilir. Çağlar Tanyeri Ergand ile Nilüfer Tapan'ın imzasını taşıyan eleştiri yazısı, yazının işlevini sorgulayan, eleştiride izlenecek yöntemi ve amacı belirten tek yazı olması bakımından bu konuda daha doğrudan bilgiler içeren bir kaynak. (Ergand ve Tapan, 1992). Yazarlar, ele alınan yapıtı seçme nedenlerinin arasında, yapıtın "dil ve çeviri yanlışlarına karşın çeviri eleştirisine konu edilmemiş olması"nı sayıyorlar (ss.116-117). Dikkat çekici olan bu tümce, yanlış aramanın ve bulunan "yanlış"ların çeviri eleştirisine konu edilmesinin yaygın bir tutum olduğunu gösteriyor. Genelde bağlamdan soyutlanmış, çoğunlukla sözcük düzeyiyle sınırlı örnekler içeren türde yazıların, Karantay'ın yazısında sözünü etmiş olduğu, betimleyici temele dayalı, nesnel ve bilimsel eleştiri anlayışına ters düştüğü açıktır.

Şimdiye dek yaptığımız saptamaların tümü *Metis*'te yansıyan çeviri anlayışının kaynak odaklı bir nitelik taşıdığını gösteriyor. Bu tür bir tutumun benimsenmesi, eleştiri yazılarında yapıtları ele alınan çevirmenlerin seçimi olan karşılıklara ilişkin değerlendirmelerde de belirleyici olacakur kaçınılmaz olarak. Turgay Kurultay, *Metis 10*'daki yazısında çevirmenin "kaçınılmaz yitimlerle birlikte Trakl'ı da aktarabildiği"ni söylüyor (Kurultay, 1990:135). Ancak, sözcükler üzerinde dururken yaptığı incelemede çevirmenin seçtiği karşılıkların bazılarını "yeğlemeyeceği"ni belirtirken bu tür seçimleri "parazit" sözcüğüyle niteleyebiliyor (s.136). Dikkatimizi Suat Karantay'ın yazılarına yöneltiğimizde, onun, çevirinin dil düzeyinde kaynak metne yakınlığına ilişkin görüşlerini daha da ileri götürdüğünü anlıyoruz.. Örneğin "Gönülçelen" başlıklı yazısında Karantay, çevirmenin "Türkçe'ye özgü bazı kullanımlar"a yer vermesini eleştiriyor, onun "Allah inandırsın" gibi seçimlerini yerinde bulmuyor (Karantay, 1991a:124). Karantay'ın, çevirmenin seçimi olan karşılıklar için "uygun düşer", "rahatsız eder", "sakıncalı nitelik kazanır" gibi sözler kullandığını görüyoruz (ss.124-126). Karantay'ın tümüyle kaynak odaklı sayılabilecek bu yaklaşımını Berna Sevil ve Fatma Günal ile Nilgün Osman'ın yazılarında da gözlemlemek olanaklı. Sevil, eleştiri yazısına başlarken "oyun çevirmeninin, yapıtında canlı bir dil, güncel sözcüklerden uzak olmayan ve doğru seslerden oluşan bir dil kullanmak zorunda" olduğunu söylerken (Sevil, 1989: 129), çevirmenin "pehlivan" sözcüğünü kullanmasını "yanlış bir seçim" olarak niteliyor (s.131). Günal ve Osman da özgün metindeki tümce yapısının, erek dili zorlama pahasına aktarılması gerektiğini savunuyorlar: " 'Sana baktığımı' tümcesi, kaynak-dil

kurallarına uygun değildir; bu durumda, çeviri metinde kullanılacak tümcenin de erek dil kurallarına uyması gerekmez" (Günal ve Osman, 1990:137). Bu ve benzeri örneklere dayanarak yazarlar, söz konusu çeviriye ilişkin "özgün metnin tadını vermeyen ancak 'kabul edilebilir' bir metin" sonucuna varıyorlar (s.138). Gözlemlerimiz, yazılarda yanlış aramanın ötesinde çevirmen kararlarını da "yanlış" sayan bir anlayışın benimsenebildiğini gösteriyor.

Metis'te eleştiri yazılarına yansıyan biçimiyle çeviriye ilişkin tutumu betimlemeye çalışırken, genel olarak öznel ve ülküsel bir tanımı ölçüt alarak değerlendirmelere gitme yaklaşımının benimsendiğini saptadık. Bu bilgiler ışığında Suat Karantay'ın "Çevrilmemiş Yapıtlara Önsözler" başlığı altında yer alan yazısına dönersek, Karantay'ın ele aldığı yapıtı "çevrilmemiş" saymasının nedeninin çevirmenin anlayışıyla kendi çeviri anlayışının örtüşmemesi olduğunu görüyoruz. Karantay, Can Yücel'in "Sırça Kümes" başlıklı çevirisini ele aldığı yazıda Yücel'i, "aşırılıklara gitmek"le, "dil kullanımındaki aşırı rahatlık"la suçluyor (Karantay, 1989d:125, 127) ve çevirmenin seçimi olan karşılıkları "Yücelce başlıklar" olarak nitelıyor (s.127). Yazısında bir sayı önce Yücel'le yaptığı söyleşiden büyük ölçüde yararlanan Karantay[4], çevirmenin seçtiği karşılıkları nedenleriyle açıkladığı sözlerini alıntıladıktan sonra "Yücel'in bu yorumu başlığa yansıtmaya hakkı yoktur," diyor (s.127). Çeviriden aldığı örneklere "iyi bir seçim sayılabilir", "sevimli bir karşılık", "uygun görülebilecek bir kaydırma" (s.127) gibi yorumlar getirdikten sonra çeviriyi, dili fazlaca "bizden" olduğu için "çevrilmemiş yapıt" olarak yargılıyor: "Çeviri öylesine yerelleşiyor ki, Tom, Laura, Jim gibi adlar olmasa, okuduğumuz oyunu bizden bir yazarın sanacağız nerdeyse" (s.128).

Yukarıda, çevirmenin seçimlerini yerinde bulmama, hatta "yanlış" sayma yolundaki yaklaşımın bu yazıda, bir çeviri gerçeğinin yok sayılmasına yol açtığını görüyoruz. Karantay'ın *Metis 1*'deki yazısında çevirilerin betimlenmesinde eleştirmenin, kendi eleştirel normlarını, çevirmenin normlarından ayrı tutması gerektiğinden söz ettiğini (Karantay, 1987a:55) anımsadığımızda, yazılarda izlenen yöntemin söylenenlerle uyum içinde olmadığını görüyoruz.

SONUÇ

Metis'te yayımlanan eleştiri yazıları üzerinde yaptığımız çalışma, bize dergide yansıyan genel yaklaşım konusunda bazı fikirler vermiştir.

Yayın kurulunun bölümlemede gözettiği ölçütleri betimlediğimiz 1. bölüm *Metis*'in çeviri eleştirisi anlayışına ilişkin genel bir tanım oluşturmamıza olanak tanımıştır.

İkinci bölümde derginin genel amacını saptamaya yönelik çalışmamız, yayın kurulunun dergiye yüklediği işlevlerin oluşturduğumuz genel tanımla doğrudan ilintili olduğunu göstermiştir.

Eleştiri yazılarını içerik açısından ele aldığımız son bölüm ise derginin çeviri anlayışını daha ayrıntılı bir biçimde betimlememize olanak tanımıştır. Bu bölümde yürütülen inceleme, ilk iki bölümde edindiğimiz genel bilgileri destekler nitelikte olmuştur.

Araştırmamız, *Metis*'in üstlendiği görevlerin gerek çeviri eleştirisi tanımını, gerekse çeviri gerçeklerine yaklaşımını önemli ölçüde etkilediğini göstermiştir. Ancak, çalışmayı, dergi sayfalarına sığdırmak üzere oldukça dar kapsamlı yürüttüğümüz

için vardığımız sonuçlar, betimlemeye çalıştığımız ilişkiler konusunda ancak kabaca fikir veriyor. *Metis Çeviri*, yayımladığı 19 (21) sayıyla bu alanda geniş çaplı araştırmalar yapmaya olanak tanıyor. Bu alanda yapılacak daha ayrıntılı çalışmalar sağlıklı durum belirlemeleri yoluyla atılabilecek adımlar konusunda bilgi verecektir. Konuya ilişkin sorunları saptamanın yeni oluşumlara doğru atılacak ilk adım olduğu inancıyla, çalışmamızın tartışmalar için yolu açmasını umuyoruz. *Metis*'in "son" olduğu söylenen bu sayısının yeni bir başlangıç olması dileğiyle...

NOTLAR

1. Betimleyici çalışmaların kuramsal temeli için bkz. Toury, 1980; Hermans, 1985 vd. Türkçe açıklayıcı özet bilgi için bkz. Bengi, 1990a, 1992a, 1992b, 1992c ve 1992d: Tartışma 3.8.
2. "Norm" kavramı için bkz. Toury,1980:51-62; Türkçe bilgi için bkz. Bengi, 1992d: Tartışma 3.1.2
3. Çeviribilim terimcesi sorunlarının tartışması için bkz. Bengi, 1992d; "kabul edilebilirlik" için bkz. özellikle Bengi, 1992d: Tartışma 3.9.2.
4. Can Yücel'le yapılan söyleşi için krş. Bahadır, 1992:120.

KAYNAKÇA

AKATLI, F.
1987 "Bir Yabancı Gibi", *Metis Çeviri* 1, 1987 Güz.
1988a "Tarzanca Değil, Yamyamca", *Metis Çeviri* 2, 1988 Kış.
1988b "Dilim, Dilim, Güzel Dilim!", *Metis Çeviri* 4, 1988 Yaz.
1989 "Kişinin Öz Dili - Üvey Dili", *Metis Çeviri* 8, 1989 Yaz.
AKBAYAR, N.
1988 "Yüz Yıl Önce Bir Çeviri Tartışması", *Metis Çeviri* 3,1988 Bahar.
AKIN, İ. ve T. KURULTAY
1988 "*Kalecinin Penaltı Anındaki Endişesi*", *Metis Çeviri* 6,1988 Kış.
ALPAY, N.
1989 "Türkçe Okurken, İkide Bir", *Metis Çeviri* 9, 1989 Güz.
ARUOBA, O.
1988 "Heidegger'in *Sein und Zeit*'ı", *Metis Çeviri* 6, 1988 Kış.
ATAYMAN, V.
1990 "Bir Çeviri Girişimi ve Çağrıştırdıkları", *Metis Çeviri* 10, 1990 Kış.
ATEŞ, Ö.
1988 "Oblomovluk Nedir?", *Metis Çeviri* 2, 1988 Kış.
AYKUT, A.
1990 "Türkiye'de Ansiklopediciliğin Doğuşu ve Gelişmesi", *Metis Çeviri* 10, 1990 Kış.
BAHADIR, Ş.
1992 "*Metis Çeviri*'de Yayımlanan Söyleşiler Üzerine", *Metis Çeviri* 20/21, 1992 Yaz/Güz.
BELGE, M.
1987 "*Ulysses*", *Metis Çeviri* 1, 1987 Güz.
BENGİ, I.
1990 "Çeviri Bir Süreçtir...Ya Çeviribilim?", *Argos*, 1990 Kasım.
1992a "Türkiye'de Çeviri Eğitimi Üzerine Eleştirel Görüşler ve Öneriler", *Varlık*, 1992 Temmuz.
1992b "Üniversite Düzeyinde Çeviri Eğitimi Üzerine Gözlemler ve Yazılı Çeviri Dalında Bir Yüksek Lisans Programı Önerisi", *Metis Çeviri* 19, 1992 Bahar.
1992c "Çeviribilimde 'Bütünleyici Bir Yaklaşım' Üzerine Eleştirel Görüşler ve Öneriler", *Varlık*, 1992 Temmuz.
1992d "Çeviribilim Terimleri Sözlüğüne Doğru", *Metis Çeviri* 20/21, 1992 Yaz/Güz.
ÇAKIR, R.
1991 "Önce Çevir, Sonra Harca Beni", *Metis Çeviri* 14, 1991 Kış.
EMRE, G.
1990 "Hamam", *Metis Çeviri* 10, 1990 Kış.
ERADAM, Y.
1988 "Hişt! Çevirmen! Lütfen!", *Metis Çeviri* 4, 1988 Yaz.
1990 "Kardan Adam", *Metis Çeviri* 13, 1990 Güz.
ERADAM Y. ve Ö. YİĞİTLER
1990 "Sokaklardaki Çeviri", *Metis Çeviri* 13, 1990 Güz.
ERGAND, Ç.T. ve N. TAPAN
1992 "*Üç Şekerli Demli Çay*", *Metis Çeviri* 19, 1992 Bahar.

ERGÜDEN, I.
1990 "Bir Çeviri Üzerine", *Metis Çeviri* 11, 1990 Bahar.
ERKMAN-AKERSON, F.
1989 " 'Borges ve Ben': Çeviri-Yorum İlişkileri", *Metis Çeviri* 8, 1989 Yaz.
GÜL, A.
1988 "Bir Şarkıcının Katli", *Metis Çeviri* 3, 1988 Bahar.
GÜNAL, F. ve N. OSMAN
1990 "Bir Öykü Çevirisi Eleştirisi", *Metis Çeviri* 12, 1990 Yaz.
GÜNYOL, V.
1988 "*Hyperion*", *Metis Çeviri* 5, 1988 Güz.
HERMANS, T. (yay.haz.)
1985 *The Manipulation of Literature*, Londra ve Sidney: Croom Helm.
IŞIK, G.
1988a "Çeviri Yoluyla Türkiye'de İtalyan Yazını", *Metis Çeviri* 2, 1988 Kış.
1988b "Çeviri Yoluyla Türkiye'de İspanyol Yazını", *Metis Çeviri* 4, 1988 Yaz.
1989 "Yazın ve Çeviri Tarihinde Bir Gizemli Serüven: Türkiye Yolculuğu", *Metis Çeviri* 8, 1989 Yaz.
1991 "Dilimizden Bir Savaş Geçti", *Metis Çeviri* 15, 1991 Bahar.
1992 "Toledo Çevirmenler Okulu", *Metis Çeviri* 19, 1992 Bahar.
KASAP, N.
1988 "*Kendine Ait Bir Oda*", *Metis Çeviri* 2, 1988 Kış.
1992 "Kim Ayıp Ediyor?", *Metis Çeviri* 19, 1992 Bahar.
KASAP, N. ve SALMAN, Y.
1988 "Sontag'ın *Çin'e Yolculuk Tasarısı*", *Metis Çeviri* 5,1988 Güz.
KARANTAY, S.
1987a "Çeviri Eleştirisi: Sorunlar, İlkeler, Uygulamalar", *Metis Çeviri* 1, 1987 Güz.
1987b "*Çeviri: Dillerin Dili*", *Metis Çeviri* 1, 1987 Güz.
1989a "Toni Morrison ve *Solomon'un Şarkısı*", *Metis Çeviri* 7, 1989 Bahar
1989b "Alice Walker ve *Renklerden Mor*", *Metis Çeviri* 8, 1989 Yaz.
1989c "Türkiye'de Oyun Çevirisi Tarihine Kısa Bir Bakış", *Metis Çeviri* 9, 1989 Güz.
1989d "Tennessee Williams ve *Sırça Kümes*", *Metis Çeviri* 9, 1989 Güz.
KIRKOĞLU, S.R.
1992 "Platon'un Mağarasındaki Çevirmen", *Metis Çeviri* 19, 1992 Bahar.
KIZILTAN, G.
1988 "Acaba Hangisi Doğru?", *Metis Çeviri* 3, 1988 Bahar.
KURULTAY, T.
1987a "Türkiye'de Çeviri Eğitiminin Kaynakları", *Metis Çeviri* 1, 1987 Güz.
1987b "Bay Keuner'in Öyküleri", *Metis Çeviri* 1, 1987 Güz.
1990 "Georg Trakl: Akşam Vakti", *Metis Çeviri* 10, 1990 Kış.
MOLLAMUSTAFAOĞLU, L.
1988 "Kim Korkar Frankenştayn'dan", *Metis Çeviri* 2, 1988 Kış.
1991 "Ekolojik Bir Roman: *Dune*", *Metis Çeviri* 14, 1991 Kış.
PAKER, S.
1988 "Türkiye'de Hamlet", *Metis Çeviri* 2, 1988 Kış.
1991 "Philip Larkin/Ted Hughes", *Metis Çeviri* 16, 1991 Yaz.
PARLA, J.
1987 "Tanzimat'ta Shakespeare Çevirileri: Duyumların Fikirlere Çevrilmesi", *Metis Çeviri* 1, 1987 Güz.
PINAR, N.
1988 "Türkiye'de Faust", *Metis Çeviri* 4, 1988 Yaz.
REFİĞ, G.
1988 "Pardon?", *Metis Çeviri* 3, 1988 Bahar.
SALMAN, Y.
1987 "İngiliz Edebiyatına Giriş", *Metis Çeviri* 1, 1987 Güz.
1988 "*Altın Defter*", *Metis Çeviri* 4, 1988 Yaz.
SEVİL, B.
1989 "Karaağaçlar Altında", *Metis Çeviri* 9, 1989 Güz.
TOLU, C.
1992 "Hercule Poirot Diyor Ki...", *Metis Çeviri* 18, 1992 Kış.
TOURY, G.
1980 *In Search of a Theory of Translation*. Tel Aviv University, The Porter Institute for Poetics and Semiotics.
TURAN, G.
1988 "Seçilmiş Şiirler-Ted Hughes", *Metis Çeviri* 3, 1988 Bahar.
YAVUZ, N.
1992 "Üçüncü Şahsın Şiiri", *Metis Çeviri* 18, 1992 Kış.

SAYISAL VERİLERLE TÜRKİYE'DE ÇEVİRİ DERGİLERİ

Hazırlayanlar:
Özlem Ayav, Sosi Dolanoğlu, Müge Gürsoy,
Bülent İktüren, Turgay Kurultay

Bu bölümde, *Tercüme, Yazko Çeviri* ve *Metis Çeviri* dergileriyle ilgili olarak yaptığımız bir araştırmanın verilerini sunuyoruz. Kendilerini "çeviri dergisi" olarak tanımlayan bu üç dergi, belli bir sürekliliği sağlayarak, kendi dönemlerindeki eğilimlerin ve yaklaşımların aynası olmuştur. Bu özelliklerinin ortaya konulmasında sayısal verilerin ışık tutucu olacağını ve yorumlayıcı incelemelere nesnel veri tabanı oluşturacağını düşünerek bu çalışmayı gerçekleştirdik. Böyle bir çalışma, dönemsel eğilimlerin neler olduğunu, rastlantı gibi görünen bazı etkenlerin nasıl bir bütün oluşturduğunu göstermeyi amaçlamaktadır. İncelememizde, verilerle ilgili toparlayıcı bazı saptamalara da yer vereceğiz.

Üç çeviri dergisi içinde en dikkat çekici olanı kuşkusuz *Tercüme*'dir. Bilindiği gibi *Tercüme* dergisi Cumhuriyet sonrası çeviri tarihinin geniş bir dilimine damgasını vurmuştur. 26 yıl boyunca yayımlanan *Tercüme*, belli bir sürekliliği ortaya koymakla birlikte, kendi içinde çeşitli dönemler göstermektedir. Verilere bakıldığında (*Tercüme* dergisi de dahil olmak üzere) çeviri dergiciliğinde beş yılı pek aşmayan dönemler gözlemlemek olanaklı.

Üç dergi kimi farklı özellikleriyle ayrı ayrı değerlendirmeyi gerektirseler de, karşılaştırılabilmesi ve Türkiye tarihindeki gelişim ve değişimlerin görülebilmesi için koşut olarak incelenmeye çalışılmıştır. Bu koşut veriler arasında, hangi dillerden, hangi çağlardan ne kadar yapıt çevrildiği, hangi tür metinlerin çevrildiği, çevirilerin ne kadarının karşılıklı basıldığı yer almaktadır. (Bir şairin birkaç çevirisi, aynı çevirmen tarafından yapıldığı durumda tek bir çeviri sayılmıştır.) Ayrıca yazının sonunda, bu dergilerde çevirisi çıkmış çevirmenlerin de birer listesini veriyoruz. Böylece Türkiye'nin değişik dönemlerdeki çevirmenlerinin adları aynı sayfalarda bir araya gelmiş oluyor. Burada hemen belirtmek isteriz, *Tercüme*'nin ilk dönemlerinde (1941) gördüğümüz bir isim, *Yazko Çeviri* ve *Metis Çeviri*'de de yer almaktadır: Melahat Togar.

TERCÜME

Tercüme *Dergisinin Yayın Dönemleri*

Tercüme 19 Mayıs 1940 yılında iki aylık olarak yayımlanmaya başlamış ve son sayı olan 87. sayı, Temmuz-Eylül 1966 tarihiyle çıkmıştır. Yılda 6 sayı olarak düşünülen dergi 19. sayıya kadar düzenli olarak çıkmış, yayın düzeninde ilk aksama 20. sayıyla birlikte 1943 yılında olmuştur. İlk beş yıla bakıldığında iki kez ikişer sayının (20 ile 21 ve 29 ile 30) birleştirilerek çıktığı görülmektedir. Önemli aksamalar bundan sonra görüldüğünden derginin ilk beş yılı düzenlilik açısından bir dönem oluşturmaktadır. Bundan sonraki yıllarda bazen iki, bazen üç, bazen de 4 sayının birlikte çıktığı görülmektedir. 1948 yılında yayın tarihinde değişiklik yapılmıştır (çıkış tarihi olarak 19 Mayıs'tan vazgeçilmiş 1 Ocak başlangıç olarak alınmıştır); bu değişiklikle birlikte bir canlanma görülmektedir; bu yıl içinde dergi 5 kez yayımlanabilmiştir. 1949-1964 yılları arasında derginin toplam olarak sadece 17 kez yayımlandığı görülmektedir. Bu arada 1950, 1952, 1954, 1956, 1957, 1962 ve 1963 yıllarında hiç dergi yayımlanmamıştır. 1955 yılında derginin yayın döneminin 2 aydan 3 aya çıkarıldığı açıklanmış, ama bu da sağlanamamıştır. 1965 ve 1966 yıllarında yeniden bir canlanma görülmektedir. Derginin son yedi sayısı 3 ayda bir olarak düzenli yayımlanmıştır. Yayın tarihi içinde 4 özel sayı çıkarılmıştır (Şiir Özel Sayısı, 1945; Goethe Özel Sayısı, 1949; Schiller Özel Sayısı, 1959; Mektup Özel Sayısı, 1964). Özel sayılar yayında aksamaların en yoğunlaştığı dönemlere rastlamaktadır. Sonuç olarak toplam 87 sayı görünen *Tercüme* dergisi, gerçekte 63 kez yayımlanmıştır.

Derginin yayın düzenini dikkate alarak şu beş ayrı dönemi belirledik:

1. Dönem: 1940-1945 (Sayı 1-30; 28 dergi; 228 çeviri)
2. Dönem: 1945-1951 (Sayı 31-54; 16 dergi; 318 çeviri)
3. Dönem: 1953-1959 (Sayı 55-68; 9 dergi; 115 çeviri)
4. Dönem: 1960-1961 (Sayı 69-76; 4 dergi; 63 çeviri)
5. Dönem: 1964-1966 (Sayı 77-87; 8 dergi; 207 çeviri)

Aşağıdaki bazı veriler için bu dönemleme temel alınmıştır.

Çeviri ve Telif Yazı Oranları

Dergide toplam olarak 1332 yazı çıkmıştır ve bunların 936'sı çeviri, 396'sı telif yazıdır. Çeviri yazılar, toplam yazıların %70'ini oluşturmaktadır.

Dönemlere göre bakıldığında:

1. dönemde çeviri yazı 228, telif yazı 155 (%59);
2. dönemde çeviri yazı 318, telif yazı 121 (%72);
3. dönemde çeviri yazı 115, telif yazı 49 (%70);
4. dönemde çeviri yazı 63, telif yazı 22 (%74);
5. dönemde çeviri yazı 207, telif yazı 56 (%78).

Görüldüğü gibi ilk dönemde telif yazıların önemli bir yeri varken sonraki dönemlerde giderek artan bir eğilimle çevirilerin oranı yükselmiştir.

Çeviri Yapılan Diller

Dergide toplam olarak 19 dilden çeviri yapılmıştır. Batı dillerinin yanında, Arapça ve Farsça'ya, ayrıca Japonca, Hintçe, Sanskritçe gibi uzak dillere de yer verilmiştir. Türkçe'den yabancı dile çeviriler de vardır. Antik dillerden yapılan çevirilerin önemli yeri olduğu görülmektedir.

Fransızca, Almanca ve İngilizce'nin toplam oranı %73'tür. Uzak dillerden sadece birer veya ikişer çeviri yapılmıştır. Antik dillerden (Yunanca ve Latince) çevirilerin oranı %11'i bulmaktadır. Türkçe'den yabancı dile çevirilerin genel içindeki oranı ise %3.5'tur. Önemli görünen diller için oranlar şöyledir:

Genel:
Fransızca: %34; Almanca: %25; İngilizce: %14; Latince: %5; Yunanca: %6; Türkçe: %3.5

1. Dönem:
Fransızca: %29; Almanca: %19; İngilizce: %17; Latince: %9; Yunanca: %11; Türkçe: %1.5

2. Dönem:
Fransızca: %38; Almanca: %29; İngilizce: %12; Latince: %2.5; Yunanca: %2.5; Türkçe: %3

3. Dönem:
Fransızca: %35 Almanca: %29; İngilizce: %11; Latince: %5; Yunanca: %6; Türkçe: %0

4. Dönem:
Fransızca: %51 Almanca: %25; İngilizce: %4; Latince: %3; Yunanca: %4; Türkçe: %0

5. Dönem:
Fransızca: %28; Almanca: %24; İngilizce: %19; Latince: %7; Yunanca: %3; Türkçe: %10

Fransızca bütün dönemlerde birinci dildir, ikinci sırada Almanca, üçüncü sırada İngilizce gelmektedir. Dikkati çeken değişiklik Antik dillerde ve Türkçe'dedir. Birinci dönemde Antik dillere daha çok önem verildiği, Türkçe'nin ancak son dönemde önem kazandığı görülmektedir.

Çeviri Yapılan Çağlar

Tercüme'de yayımlanan çeviri yazıların hangi çağlara ait olduğu araştırıldığında Yakınçağ klasik yapıtların (17. yüzyıldan 1940'lara kadarki dönemi aldık) ağırlığı görülmektedir. Bunu —*Tercüme*'nin çıktığı döneme göre— "çağdaş" yapıtlar izlemekte, üçüncü sırada Antik dönemin yapıtları gelmektedir. Genel oranlar ve yayın dönemlerine göre oranlar şu şekildedir:

Genel:

Yakınçağ:	%54;
Çağdaş:	%24;
Antik:	%13;
Ortaçağ/Rönesans:	% 9.

1. Dönem:	
Yakınçağ:	%58;
Çağdaş:	% 6;
Antik:	%26;
Ortaçağ/Rönesans:	%10.
2. Dönem:	
Yakınçağ:	%58;
Çağdaş:	%27;
Antik:	% 6;
Ortaçağ/Rönesans:	% 9.
3. Dönem:	
Yakınçağ:	%52;
Çağdaş:	%24;
Antik:	%16;
Ortaçağ/Rönesans:	% 8.
4. Dönem:	
Yakınçağ:	%25;
Çağdaş:	%54;
Antik:	%11;
Ortaçağ/Rönesans:	%10.
5. Dönem:	
Yakınçağ:	%49;
Çağdaş:	%34;
Antik:	%10;
Ortaçağ/Rönesans:	% 7.

Yayın dönemleri karşılaştırıldığında Yakınçağ klasiklerinin genel önemini koruduğunu görüyoruz. Çağdaş yapıtlara ilk dönemde hemen hemen hiç yer verilmezken 4. dönemde klasiklerin önüne geçtiği görülüyor. Antik dönem yapıtları da belirgin olarak birinci dönemde yer alıyor.

Çeviri Yazılarda Metin Türleri

Tercüme'de çeşitli yazınsal türlerin yanında, önemli ölçüde deneme-inceleme türüne de yer verilmiştir. Çeviri yazıların üçte birini deneme-inceleme türü, üçte ikisini ise yazınsal türler oluşturmaktadır. Dönemlere göre bakıldığında ise deneme-inceleme türü yazıların oranının giderek düştüğü görülüyor (%45'ten %23'e kadar düşüyor).

Deneme ve incelemelerin bir kısmı, çeviri üzerine. Ama bunların sayısı çok değil (toplam 24; bunun 14'ü de birinci döneme rastlıyor). Çeviri kuramı niteliğinde yazı ise hiç yok.

Telif Yazılarda Metin Türleri

Telif yazılar doğal olarak yazınsal türden değil. Bu yazıları inceleme, çeviri eleştirisi, haber gibi türlere göre ayırdık. Dergideki toplam inceleme sayısı 192 (incelemelerin hemen hepsi çeviriyle ilgili); bunu haberler (72) ve çeviri eleştirileri (71) izliyor. Deneme niteliğinde yazı yok.

Çeviri eleştirileri ilk dönemde çok yoğun (53 eleştiri). Bu sayı ikinci dönemde 10, üçüncü dönemde 2, dördüncü dönemde 6, son dönemde ise sıfır. İncelemeler birinci ve ikinci dönemde yoğun, sonra bu türde de büyük düşüş görülüyor. Haber niteliğindeki yazılar sadece 4. dönemde azalıyor, diğer dönemlerde eşit ağırlıkta. 1. dönemde bulunan, sonra sürmeyen bir tür ise yabancı dergilerden yazıların özetleri.

Karşılıklı Basılan Çeviriler

Çevirilerin önemli bir bölümü özgün metinlerle karşılıklı basılmış (genel içinde %34) ve karşılıklı basımlarda şiirlerin bir ağırlığı var (%54); bununla birlikte karşılıklı basılan yazılar arasında deneme-incelemelerin de önemli yeri var (%27). Karşılıklı çeviriler 2. ve 5. dönemde azalıyor (%25-%20); buna karşılık diğer dönemlerde çevirilerin yarısını oluşturuyor.

Çevirmenler

Tercüme'de 224 çevirmenin çevirisi çıkmış. Dergi sayısı miktarına oranlandığında dergi başına 2.6 kişi, ortalama olarak bir çevirmene ise 4.2 çeviri düşüyor. 116 çevirmen yalnızca 1 kez çeviri yapmış. En çok çeviriyi 42 çeviriyle Selâhattin Batu yapmış. 407 çeviri 22 çevirmenin elinden çıkmış. Yani çevirmenlerin onda biri çevirilerin %43'ünü yapmış. Diğer deyişle en çok çeviri yapan 22 çevirmenin her birine ortalama 1.7 dergi sayısı miktarında çeviri düşüyor, bu da toplam 37 sayı demektir.

Dergide 10 ve daha fazla çevirisi çıkan çevirmenler şunlardır: Selâhattin Batu (42); Sabahattin Eyüboğlu (38); Lutfi Ay (33); Melâhat Özgü (28); Azra Erhat (27); F. Baldaş (22); Oğuz Peltek (17); Erol Güney (16); Tahsin Saraç (16); Suat Sinanoğlu (16); M.Nuri Gencosman (15); Nusret Hızır (15); Samim Sinanoğlu (15); İlhan Berk (14); Orhan Veli Kanık (14); Afif Obay (14); Cemil Ziya Şanbey (14); Yaşar Nabi Nayır (12); Orhan Burian (11); Suat Baydur (10); Salâh Birsel (10); Melâhat Togar (10).

Hangi yayın döneminde hangi çevirmenlerin belirleyici rol oynadıklarına göre ayrım yaptığımızda şu tablo ortaya çıkıyor:

Birinci döneme, L. Ay, Ş. Baydur, O. Burian, A. Erhat, S. Eyüboğlu, E. Güney, N. Hızır, Y. N. Nayır, M. Özgü, Suat ve Samim Sinanoğlu ve M. Togar'ın damgalarını vurdukları görülmektedir.

İkinci dönemde ağırlığı olan isimler ise, F. Baldaş, S. Batu, İ. Berk, S. Birsel, M. N. Gencosman, A. Obay, O. Peltek ve C. Z. Şanbey'dir.

Üçüncü ve dördüncü dönemlerde öne çıkmış bir çevirmene rastlanmıyor. Bunda, bu dönemlerde yayımlanan dergi miktarının az olmasının etkisi var kuşkusuz. Beşinci dönemde ise sadece T. Saraç adı öne çıkıyor.

YAZKO ÇEVİRİ

Yazko Çeviri'*nin Yayın Dönemi*

Yazko Çeviri dergisi, Temmuz-Ağustos 1981/Mart-Nisan 1984 tarihleri arasında, 18 sayı yayımlanmıştır. Dergi iki aylık yayın ritmini 15. sayıya kadar bozmadan sürdürmüş, 16. ve 17. sayılar "Kafka Özel Sayısı" olarak birlikte yayımlanmış, yayına 18. sayıda son verilmiştir.

Çeviri ve Telif Yazı Oranları ve Metin Türleri

Dergide, toplam 531 yazı çıkmıştır ve bunların 400'ü çeviri (%75), 131'i telif (%25) yazılardır.

Telif yazıların %9'u kuram (dil kuramı), %42'si deneme-inceleme, %29'u kitap tanıtımı, %15'i söyleşi, %5'i çeviri eleştirisidir.

Çevirilerinse %49'u ürün (öykü, şiir, oyun), %11'i kuram, %39'u deneme-inceleme, %1'i kitap tanıtımı ve çeviri eleştirisi yazılarıdır. Çeviri kuram yazılarının %75'i dil, %25'i çeviri kuramı alanındandır ve çeviri kuramı yazıları toplam çevirilerin %3'ünü oluşturmaktadır.

Çeviri Yapılan Diller

Dergide toplam olarak 28 dilde yayımlanmış yapıtların çevirisi yapılmıştır. Çeviriler büyük bir çoğunlukla (%95) Batı dillerinden yapılmıştır. En çok kullanılan özgün dil Fransızca'dır.

Dergide yayımlanan 400 çevirinin 84'ü (%21) Fransızca, 80'i İngilizce (%20), 69'u (%17) Almanca metinlerin çevirisidir. Daha sonra Rus (%7), İspanyol (%6), Türk (%4) ve İtalyan (%3) metinlerinden yapılan çeviriler gelmektedir. Dergideki çevirilerin %23'ü ikinci dilden yapılmıştır. İkinci dilden çevrilen metinlerin %45'i edebiyat metinleri, %21'i deneme-inceleme, %34'ü ise kuram metinleridir.

5. sayıdan itibaren yerli yazarların yapıtları yabancı dillere çevrilmeye başlanmıştır. Bu yapıtların %44'ü Fransızca'ya, %44'ü İngilizce'ye, %12'si ise Almanca'ya çevrilmiştir. Toplam çeviriler içinde bunların oranı %4, toplam ürün çevirisi içindeki oranları %9'dur.

Çeviri Yapılan Çağlar

Yazko Çeviri'de büyük ölçüde çağdaş dönem ürünlerine yer verilmiştir (%97). Antik, ortaçağ ve yakınçağ döneminin ürünleriyse toplam %3 oranında yer almıştır.

Karşılıklı Basılan Çeviriler

Dergide çeviriler genellikle özgün metinle karşılıklı basılmamıştır. Bu biçimde basılan çevirilerin toplam çevirilere oranı %7.5'tur. Karşılıklı basılan metinler çoğunlukla (Türkiyeli şairlerin şiirleri ağırlıklı olmak üzere) şiir çevirileridir.

Çevirmenler

Yazko Çeviri'de toplam 155 çevirmen çalışmıştır. Bunlardan 83'ü (%53.5) tek bir çeviri yapmış; 26'sı (%17) iki, 11'i (%7) üç çeviri yaparken, 35 kişi (%22.5) dört ya da daha fazla çeviri yapmıştır. Buna göre çevirmenlerin yaklaşık beşte biri 257 çeviriyle toplam çevirilerin %64'ünü yapmışlardır. En çok çeviri yapan beş çevirmenin yaptığı çevirilerin oranı ise toplam içinde %20'dir. En çok çeviri yapan çevirmen 28 çeviriyle (toplam çevirilerin %7'si) derginin yöneticisi Ahmet Cemal'dir. Daha sonra 16 çeviriyle Fatih Özgüven (toplam çevirilerin %4'ü), 13 çeviriyle (%3'ü) Sema Rifat Güzelşen; 12'şer (her biri toplamın yaklaşık %3'ü) çeviriyle Mehmet Rifat Güzelşen ile Yurdanur Salman ve 11 çeviriyle Sait Maden (%2.5'u) gelmektedir. İki çevirmen 9; üç çevirmen 8; beş çevirmen 7; dört çevirmen 6; dört çevirmen beş; on bir çevirmense 4 çeviri yapmıştır.

METİS ÇEVİRİ

Metis Çeviri'*nin Yayın Dönemi*

Metis Çeviri dergisi, Ekim 1987/Ekim 1992 tarihleri arasında, 21 sayı yayımlanmıştır. Dergi 19. sayıya kadar üç aylık yayın ritmini düzenli olarak sürdürmüş, 19. sayıdan sonra üç ay ara verdikten sonra Ekim 1992'de 20 ve 21. (Yaz/Güz 1992) sayılarını bir arada çıkartarak yayımına son vermiştir. Aşağıdaki veriler, elinizdeki son sayı hariç, 19 sayı için verilmiştir.

Çeviri ve Telif Yazı Oranları ve Metin Türleri

Dergide, "Sunuş" yazıları hariç 581 yazı çıkmıştır ve bunların 394'ü çeviri (%68), 187'si telif (%32) yazılardır.

Telif yazıların %5'i kuram (%70'i çeviri kuramı), %45.5'i deneme-inceleme, %22.4'ü söyleşi, %13'ü çeviri eleştirisi, %8.5'i kitap tanıtımı, %3'ü bibliyografyadır.

Çevirilerinse %72'si ürün (öykü, şiir, oyun), %17'si deneme-inceleme, %9.5'i kuram (%88'i çeviri kuramı) yazılarıdır.

Çeviri Yapılan Diller

Dergide toplam olarak 28 dilde yayımlanmış yapıtların çevirisi yapılmıştır. Çeviriler çoğunlukla (%66) Batı dillerinden yapılmıştır. En çok kullanılan özgün dil İngilizce'dir.

Dergide yayımlanan ("Karşılaştırmalı Çeviri" bölümündeki 17 çeviri hariç) 377 çevirinin 136'sı (%36) İngilizce, 88'i Türkçe (%23), 43'ü Almanca (%11), 30'u Fransızca (%8) metinlerin çevirisidir. Daha sonra İspanyol (%4) ve İtalyan (%3), Rus (%2), Osmanlı (%1.8), Japon (%1.8) metinlerinden yapılan çeviriler gelmektedir. Dergideki çevirilerin %95'i özgün, %5'i ikinci dilden yapılmıştır.

Yerli yazarların yapıtlarından %40'ı İngilizce'ye, %25'i Almanca'ya, %22'si Fransızca'ya, %4'ü İspanyolca'ya, %2'si İtalyanca'ya, yaklaşık %1'i ise Adığece, Ermenice, İbranice, Kürtçe, Osetçe, Yahudi İspanyolcası ve Yunanca'ya çevrilmiştir.

Çeviri Yapılan Çağlar

Metis Çeviri'de büyük ölçüde çağdaş dönem ürünlerine yer verilmiştir (%90). Antik, ortaçağ ve yakınçağ döneminin ürünleriyse toplam %10 oranında yer almıştır.

Karşılıklı Basılan Çeviriler

Dergide, özellikle "Karşılaştırmalı Çeviri" olarak adlandırılan ve karşılaştırma amacıyla koşut basılan çeviriler hariç (toplam çevirilerin %4'ü), çevirilerin %10'u özgün metinle karşılıklı basılmıştır. Karşılıklı basılan metinler çoğunlukla (Türkiyeli şairlerin şiirleri ağırlıklı olmak üzere) şiir çevirileridir.

Çevirmenler

Metis Çeviri'de toplam 241 çevirmenin çalışmaları yayımlanmıştır. Bunlardan 157'si (%65) tek bir çeviri yapmış; 38'i (%16) iki, 17'si (%7) üç çeviri yaparken, 29 kişi (%12) dört ya da daha fazla çeviri yapmıştır. En çok çeviri yapan çevirmen, 24 çeviriyle (toplam çevirilerin %6'sı) Yurdanur Salman'dır. Daha sonra 15'er çeviriyle (her biri toplam çevirilerin %4'ü) Melahat Togar ve Müge Gürsoy, 11'er çeviriyle Nilüfer Güngörmüş ve Nesrin Kasap (ykl. %3'ü) gelmektedir. Tevfik Turan 10, Yaşar Avunç ve Turgay Kurultay 9'ar, Roni Margulies ve Hür Yumer 8'er, Cevat Çapan ve Petek Kurtböke 7'şer çeviri yapmışlar, ayrıca 7 çevirmen 6; 1 çevirmen 5; 9 çevirmen de 4 çeviriyle dergiye katılmışlardır. En çok çeviri yapan 12 çevirmenden 6'sı çeşitli dönemlerde Metis Çeviri Yayın Kurulu'nda yer almış ya da temsilciliğini yapmış kişilerdir. Bu 6 çevirmen toplam çevirilerin %19'unu yapmışlardır.

* * *

TERCÜME DERGİSİNE KATKIDA BULUNAN ÇEVİRMENLER*:

I	II	III	I	II	III
Adnan, Ahmet	1	49	Arpad, Burhan	1	77
Akbal, Oktay	4	53	Asaf, Ö.	1	45
Aksel, Mebrure	1	4	Asım, G.	1	37
Akyol, Vecahet	1	46	Aşkın, Nazif	1	5
Ali, Sabahattin	8	1	Ataç, Nurullah	7	63
Alric, Arthur	1	1	Ay, Lutfi	33	5
Altar, Cevat Memduh	3	49	Ayda, Adile	1	31
Anbarcıoğlu, Meliha Ülker	1	77	Aytaç, Kemal	2	65
Anday, Melih Cevdet	6	34	Aytekin, S.	3	34
Aral, Münir	1	33	Aytür, Neclâ	7	77

* Listede I: çevirmen adını, II: çeviri sayısını, III: ilk çevirinin çıktığı sayıyı göstermektedir.

Bağışgil, Ahmet	1	41
Baldaş, F.	22	45
Balkış, Adnan	2	17
Başaran, M.	1	37
Baştımar, Zeki	1	13
Batıman, Burhanettin	5	61
Batu, Selâhattin	42	31
Baydur, Suat	10	17
Baykal, B. Sıtkı	4	10
Bayrav, Süheylâ	1	18
Baytın, Sadi	10	15
Berk, İlhan	14	57
Berker, Niyazi	1	39
Berkin, Servet	1	6
Berkmen, İnci	2	65
Bilen, M.	1	53
Bilgin, Recai	3	49
Bîrand, Hikmet	6	11
Birsel, Salâh	10	48
Boran, Behice S.	5	6
Boratav, Pertev N.	2	2
Boren, Zübeyde	1	16
Borovalı, Nimet	5	52
Bulak, Adnan	1	53
Burian, Orhan	11	1
Calp, Hakkı	6	29
Cemgil, Adnan	1	31
Cihangir, Mehmet	1	39
Courteille, Pavet de	1	1
Cumalı, Necati	1	34
Çağdaş, Kemal	1	75
Çakıröz, Râna	1	34
Çakmur, Belma	3	49
Çalik, İsmet	2	3
Çelebi, Münire B.	2	29
Çıkıgil, Mansure	1	12
Danişmend, Nîmet	1	34
Davies, Oliver	4	29
Demircioğlu, Halil	2	19
Dereli, Hamit	9	13
Deriş, Etem Derviş	1	27
Dikel, G.	1	39
Dîlâçar, A.	2	37
Dinçer, N.	2	22
Dranas, A. Muhip	2	8
Duran, Lûtfiye	1	7
Eberhard, W.	1	39
Ecer, M.N.	1	38
Ecevit, Bülend	4	34
Eglâr, Zekiye S.	1	2
Eğilmez, Çiğdem B.	1	77
Ekinci, C.	1	34
Ekrem, Recaizade M.	2	34
Elgün, Süreyya	1	39
Elöve, A.U.	1	34
Emre, Ahmet Cemal	1	29
Erdel, N.	1	61
Erem, Turgut S.	4	19
Eren, Hasan	1	56
Ergüven, Abdullah Rıza	1	63
Erhat, Azra	27	4
Erkan, A.	1	38
Ertuğ, İlhan	1	15
Ever, Raif	1	14
Eyüboğlu, Sabahattin	38	2
Ferliel, Sami	1	77
Feyzioğlu, Basir	1	34
Gencosman, M.Nuri	15	23
Gibb, E.J.W.	1	3
Givda, Avni	7	45
Gökberg, Zahide	4	49
Gökçen, R.	2	41
Gökemre, Argun	6	46
Göknil, Seniha Bedri	3	49
Gülçür, Turan	2	43
Gültekin, Vahdet	1	14
Gün, Suzan	2	28
Günden, O.T.	4	38
Güne, Ahmet	3	77
Güney, D.	1	34
Güney, Erol	16	7
Güntekin, R.N.	1	5
Günyol, Vedat	7	24
Gürsoy, Müjgan	1	49
Gürsoy, Nilüfer	2	56
Güzin, D.	1	34
Hakkı, Alişanzade İsmail	1	61
Halman, Talât Sait	6	83
Hâmit	1	34
Hanlı, Adil	6	34
Hasırcıoğlu, S.	1	34
Hatay, Safiye	6	77
Hatay, Vahdi	3	14
Hızar, Kudret	1	39
Hızır, Nusret	15	1
İ.Ü.Ed.Fak.Romanoloji semineri talebesi	1	7
İlter, Ş.S.	1	31
İsvan, Ulviye	4	2
Kalmık, Ercüment	1	43
Kamu, K.	1	34
Kanık, Orhan Veli	14	28
Karaboğa, Vâlâ	3	9
Karacalarlı, S.	1	29
Karakadıoğlu, S.	1	29
Karaosmanoğlu, Y. Kadri	1	13
Karasan, Mehmet	9	6
Karatay, Sadi	1	24

Kaynak, İsmail	1	71
Kerman, Lâmia	1	12
Kocatürk, V.	1	61
Köktürk, Rasim	1	39
Korkut, Saffet	5	15
Koşan, Meliha	1	77
Köni, Yunus Kâzım	7	17
Köprülü, Cemal	2	49
Laçinler, Zarife	1	9
Lugal, Necati	1	27
Lünel, Servet	4	53
Maden, S.	1	61
Metiner, Gürsel	3	77
Naci, Muallim	3	34
Nasuhoğlu, Rauf	1	77
Nayır, Yaşar Nabi	12	10
Necatigil, Behçet	8	65
Neyzi, Nezih	1	34
Obay, Afif	14	47
Oğuzkan, Turhan	1	59
Omay, S.	1	7
Otman, Nebil	4	52
Ozansoy, Halit Fahri	1	63
Ögel, Ragıp	1	25
Önay, M.ve Ş.	2	49
Öncel, Süheylâ	1	77
Önen, Yaşar	5	49
Öner, Güngör	1	77
Önsay, Ayşe	2	26
Örik, Nahit Sirri	3	15
Örs, Hayrullah	2	49
Özbay, Leylâ	3	22
Özgü, Melâhat	28	3
Öztürk, Cemal	1	34
Öztürk, İsa	1	39
Paksüt, Fatma	1	77
Pala, Saffet	2	2
Paylı, Sabit S.	1	5
Pekin, Fuad	7	60
Peltek, Oğuz	17	31
Perin, Cevdet	1	5
Pertev, Paşa	1	34
Postacıoğlu, İlhan E.	1	9
Rohde G.	1	31
R.S.	1	31
Sadullah Paşa	1	34
San, Sevim	1	22
Sanör, U.N.	1	5
Saraç, C.	1	46
Saraç, Tahsin	16	73
Sarıgöllü, Ayşe	1	77
Saru, Kâmran Şerif	4	77
Sayron, Hadiye	3	28
Selen, Nevin	2	65
Sevin, Nureddin	1	24
Sezgin, Mukadder	1	73
Sinanoğlu, Samim	15	6
Sinanoğlu, Sinan	1	9
Sinanoğlu, Suat	16	8
Siyavuşgil, Sabri Esat	8	28
Sorakın, D.	2	34
Şahinbaş, Fitnat	7	12
Şanbey, Cemil Ziya	14	57
Şener, Sevda	2	77
Şinasi	1	34
Tamkoç, Günseli	1	33
Taner, H.	1	77
Tanpınar, Ahmet Hamdi	1	55
Tarancı, Cahit Sıtkı	4	34
Tarıkâhya, Meliha Ülker	2	60
Tavat, Yusuf	6	31
Tietze, A.	2	77
Teoman, Sabahattin	2	61
Timur, Feridun	1	45
Togar, Melâhat	10	6
Togos, Mehmet	1	49
Toprak, Mehmet	1	69
Tosun, Mebrure	1	7
Tuncel, B.	1	4
Tunga, Türkân	4	55
Uğurlu, T.	1	37
Üçok, Coşkun	1	5
Ülken, Hilmi Z.	2	39
Ülkü, Vural	2	65
Uzel, Türkân	7	29
Uzmen, Engin	5	77
Uşaklıgil, Halit Ziya	1	53
White, Uta G.	1	53
Wright, Walter Livington	1	5
Yağızlar, Sabiha	3	13
Yalın, Sabri	1	14
Yalman, T.	2	34
Yalkaya, M. S.	1	19
Yanık, Süheylâ	1	7
Yeğinobalı, Müzehher	1	29
Yetkin, Suut Kemal	7	2
Yücel, Can	8	25

YAZKO ÇEVİRİ'YE KATKIDA BULUNAN ÇEVİRMENLER:

I	II	I	II	I	II
Acaroğlu, Türker	1	Filiz, Yüksel	1	Özer, Kemal	2
Acu, Neslihan	2	Fişek, Sinan	1	Özgül, Mehmet	1
Adabağ, Necdet	1	Göksel, Aslı	1	Özgül, Ülgen	1
Ahıskalı, Yusuf	1	Göktürk, Akşit	3	Özgüven, Fatih	16
Akal, Cemal	1	Güney, Oben	1	Öztürk, Sündüz	1
Akbulut, Nihal	1	Günyol, Vedat	1	Özügül, Oğuz	1
Akın, Bahadır	1	Gürsel, Mehmet	1	Özyalçıner, Adnan	4
Akın, Levent	3	Gürsel, Nedim	1	Pirhasan, Barış	1
Aksoy, Bülent	1	Güzelşen, Sema Rifat	13	Plantier, A.M.F. du	1
Aksoy, Nazan	1	Hulusi, Şerif	1	Politi, Antigoni	1
Aktaş, G.	3	Işık, Gül	8	Rifat, Mehmet	12
Alatlı, Alev	1	İgan, İlknur	1	Rifat, Oktay	5
Alkan, Erdoğan	1	İleri, Selim	1	Rifat, Samih	8
Alova, Erdal	1	İlhan, Ümit	1	Roman, Melike	2
Altındağ, Sami	1	İlksavaş, Yaşar	3	Salman, Yurdanur	12
Altınel, Sunja	1	İnce, Özdemir	7	Sayın, Şara	1
Aracagök, Zafer	1	İnce, Ülker	1	Sayın, Zeynep	3
Ardıç, Engin	4	İpşiroğlu, Zehra	1	Sel, Ahmet	1
Aruoba, Oruç	4	Kadir, A.	6	Selimoğlu, Zeyyat	3
Avanoğlu, Serap	1	Kanar, Mehmet	9	Seven, Ayşın Candan	1
Aydın, Halis	1	Karahan, Mustafa	1	Sezer, Sennur	2
Bakışoğlu, Aydın	1	Kaş, Ali	1	Soysal, Ahmet	4
Baydar, Yavuz	2	Kıral, Tezer Özlü	4	Sözer, Emel	1
Bayraktar, Serdar	1	Kıran (Eziler), Ayşe	9	Stark, Fred	4
Behramoğlu, Ataol	5	Kıran, Zeynel	7	Sümer, Necdet	2
Belge, Murat	1	Kırkoğlu, Serdar Rifat	1	Şahan, Yakup	1
Berk, İlhan	1	Kocaman, Ahmet	7	Tamer, Ülkü	2
Berk, Oya	1	Kocatopçu, Ayşenur	2	Tanrısever, Zeynep	1
Berkman, Bülent	2	Köksal, Mehmet Can	1	Tim, Mehmet	1
Berköz, Egemen	3	Kuray, Gülbende	1	Timuçin, Afşar	1
Birol, Nilüfer	2	Kurultay, Turgay	1	Togar, Melahat	4
Büke, Uğur	2	Kutlar, Onat	7	Tokatlı, Atilla	5
Büyükinal, Engin	2	Kür, Pınar	4	Tosun, Mithat	1
Canberk, Eray	2	Maden, Sait	11	Tukin, Nazan	1
Cemal, Ahmet	28	Margulies, Roni	2	Turan, Güven	2
Cemgil, Adnan	2	Melikyan, Erman	1	Turan, Tevfik	2
Çakır, Nezih	1	Mercan, Hasan	2	Turkay, Osman	1
Çalışlar, Aziz	8	Milas, Herkül	1	Türker, Yıldırım	2
Çamurdan, Esen	1	Mizre, Esra Nilgün	1	Uçansu, Hülya	1
Çapan, Cevat	1	Mollamustafaoğlu, Levent	3	Uyar, Tomris	4
Çavuş, Mehmet	6	Müldür, Lâle	1	Uygur, Mihriban	1
Çekirge, Yavuz	3	Necatigil, Behçet	1	Uygur, Oya	1
Çetindor, Gül	2	Oğuz, Yavuz	1	Ülken (Akerson), Fatma	2
Dolanoğlu, Sosi	2	Onaran, Bertan	7	Varınlıoğlu, Güngör	1
Edgü, Ferit	3	Oraliş, Meral	1	Volkan, Sena	1
Eradam, Yusuf	3	Ozil, Şeyda	2	Yahşi, Elçin	2
Erdemoğlu, Bülent	1	Öke, Neyir	1	Yalçın, Mehmet	6
Erdinç, Fahri	2	Özbilge, Özcan	4	Yumer, Hür	1
Ergüven, Mehmet	1	Özdemir, Raika	1	Yücel, Can	1
Erişken, Binnur	1	Özdemirci, İlhan	4	Zekeriya, Necati	2
Eyüboğlu, Beril	1	Özden, Engin	1	Ziyalan, Mustafa	5
Eyüboğlu, Sabahattin	1	Özer, Adnan	6		

METİS ÇEVİRİ'YE KATKIDA BULUNAN ÇEVİRMENLER:

I	II
Abora, Emel	3
Ahıska, Meltem	4
Akatlı, Füsun	1
Akbulut, A. Nihal	2
Akbulut, Perihan	2
Akın, İbrahim	1
Akın, Levent	1
Akkuş, Reva	1
Aksoy, Nazan	1
Aktürel, Teoman	3
Alaca, Deniz	1
Alan, O.	1
Alemdar, Alev	4
Alemdaroğlu, Alemdar	1
Alpay, Necmiye	2
Alper, Vaner	3
Altınel, Şavkar	6
Altıntaş, Yusuf	2
Aquien, Michèle	2
Aracagök, Zafer	2
Arısoy, Ayşegül	1
Aruoba, Oruç	6
Aslaner, Bengi	1
Aşuroğlu, Hüseyin	1
Avdal, Orhan	1
Avunç, Yaşar	9
Ayakta, Adem	1
Aygen, Gülşat	4
Aytür, Orhan	1
Bahadır, Şebnem	1
Bakkaloğlu, Ebru	1
Balıkçıoğlu, Sumru	1
Bali, Besim Bülent	1
Balkara, Handan	1
Başaran, Melih	1
Başdaş, Ümit	1
Bayman, Bilgen	1
Bayram, Vesile	1
Bayrı, Haldun	1
Belaubre, Françoise	1
Belin, Sırma	1
Benli, Neşe	1
Berköz, Egemen	1
Berlin Yazın Çeviri Grubu	2
Bernus, Alexander von	1
Besen, Pınar	1
Bilgiç, Betül	1
Boyacı, Canan	1
Böcüoğlu, F.	1
Cankoçak, Uğur	1
Cemal, Ahmet	1
Christie, Ruth	6
Chuvin, Pierre	2
Coşkuner, Meltem	1
Csollány, Maria	1
Çapan, Cevat	7
Çapan, Gönül	2
Çatürel, Arzu	1
Çavaş, Raşit	1
Çilingir, Sedat	1
Derman, Aykut	6
Deveciyan, Orhan	1
Dino, Güzin	3
Dışek, E.	1
Dizdar, Dilek	1
Doğan, Figen	1
Doğan, İsmail	1
Dolanoğlu, Sosi	1
Dugan, Alan	1
Duruman, Safinaz	3
Duthion, Jean-Claude	1
Dükkâncı, Nurten	1
Ege, Lilian	1
Ege, Ragıp	1
Eliçin, Güner	2
Engin, Ali	1
Enginar, Ayhan	1
Eradam, Yusuf	4
Erem, Evren	2
Eren, Selda	1
Ergun, Emel	2
Ergüç, Arzu	1
Ergüden, Işık	2
Ervin, Ellen	2
Eyuboğlu, İsmet Zeki	1
Fergar, Feyyaz	1
Finn, Robert Patrick	1
Frechtman, Bernard	1
Fuente, Lilian Rojas	1
Gencer, Işık Tabar	2
Gençosman, Zehra	1
Gezgin, Şemsa	2
Gorbon, Ayşe	2
Göneralp, Özalp	4
Green, Peter	1
Guiraud, Jules	1
Güçlü, Samet	1
Gül, Ayşe	1
Güler, Zafer	5
Günal, Fatma	2
Güngörmüş, Nilüfer	11
Güran, Süreyya	2
Gürsel, Filiz	2
Gürses, Sabri	1
Gürsoy, Feride	1
Gürsoy, Müge	15
Güven, Güler	2
Güzel, A. Erkan	1
Hakkı, Âlişanzâde İsmail	1
Hakmen, Roza	3
Halman, Talât Sait	4
Hasa, Mara	1
Hazaryan, Anahid	1
Helvacı, Şebnem	1
Holbrook, Victoria	1
Hosrovşahi, Celâl	1
Işık, Gül	4
İldem, Arzu Etensel	1
İnce, Ülker	1
İpek, Çiğdem Erkal	1
İplikçi, Müge	3
İren, Ingrid	2
Janes, Clara	2
Kamu, Kemalettin	1
Kara, Şebnem	2
Kara, Şenay	1
Karadaş, Yalçın	1
Karadeniz, Şadan	2
Karakuş, Mahmut	1
Karantay, Suat	1
Karaoğlan, Frango	1
Kasap, Nesrin	11
Kayahan, Hikmet	1
Keser, Serhan	3
Keşiş, Alber	4
Kırdar, Bal	1
Kocadayı, Gülden	1
Koparan, Ergin	1
Kopecni, Angelika	1
Kurtböke, Petek	7
Kurtoğlu, Yıldız	1
Kurultay, Turgay	9
Kür, Pınar	1
La Peine, Bertrand	1
Lazard, Naomi	1
Maden, Sait	1
Margulies, Roni	8
Mascarou, Alain	1
McKane, Richard	2
Melet, Yasmin	1
Menemencioğlu, Nermin	2
Metis Çeviri Çalışma Grubu	3
Mısırlıyan, Sosi	1
Mollamustafaoğlu, Levent	6

I	II	I	II	I	II
Müldür, Lale	1	Roditi, Edouardo	1	Tukur, Hilmi	3
Necdet, Ahmet	1	Roloff, Michael	1	Tuncer, Hasan Cavit	1
Neydim, Necdet	2	Saçlıoğlu, Virginia	3	Tunç, Dürrin	1
Onat, Ahmet	1	Sağlam, Yurdagül	1	Turan, Tevfik	10
Ortega, R. Carpintero	1	Salman, Yurdanur	24	Tükel, Ali	1
Öz, Fahri	1	Sandıkçıoğlu, İsmail	1	Türker, Alev	1
Özbaşaran, Ayşen	1	Saracoğlu, Aycan	1	Türker, Sibel	1
Özcan, Mustafa	1	Saraç, Tahsin	1	Umran, Sedat	6
Özdeş, Müfit	2	Sargut, Sevil	1	Uyar, Tomris	1
Özge, Sedef	1	Seden, Tarık	1	Uzel, Türkan	1
Özgüven, Fatih	4	Selim, Orhan (Nâzım		Varım, Gamze	6
Özkalp, Neslihan	1	Hikmet)	1	Varlı, Sevinç	2
Özkan, Güzin	2	Sezgi, Ayşe Gülenç	1	Veli, Orhan	1
Özkan, Hakkı	1	Sezgi, Gökhan	1	Wöhrmann, Manfred	1
Özler, Adem	1	Siper, Güler	1	Yalvaç, Handan	1
Özoklav, Hulusi	1	Somay, Bülent	3	Yanyalı, Pınar	1
Özpalabıyıklar, S.	1	Spötter, Jörg	1	Yavuz, Hilmi	1
Öztokat, Nedret	1	Suda, Orhan	2	Yazıcı, Dilek Aksu	1
Özüdoğru, Kemal	1	Süer, Şen	1	Yetkin, Suut Kemal	1
Özyurt, Mine	1	Şenürkmez, Dilek	1	Yıldırım, Aylin	2
Paker, Saliha	2	Şipal, Suzan	1	Yılmaz, Serra	2
Papi, C.	1	Tanyeri (Ergand), Çağlar	3	Yılmazer, Mustafa	3
Pekin, Müfide	3	Tanyol, Tuğrul	1	Yorulmaz, Ahmet	1
Proetz, Victor	1	Tekin, Meryem	1	Yumer, Hür	8
Raşit, Pertev	1	Tekin, Talât	2	Yurtsever, Selma	2
Reddy, Nilüfer M.	1	Tekoğlu, Ş. Recai	3	Yüce, Şebnem	1
Refiğ, Güzide	2	Togar, Melahat	15	Yücel, Abdülkadir	3
Reid, Alev Adiloğlu	1	Tokatlıoğlu, Lütfü	1	Yücel, Can	1
Reynolds, Frank	1	Toska, Zehra	1	Yücel, Tahsin	1
				Ziyalan, Mustafa	1

ÜLKEMİZDE BASILAN KİTAPLAR ÜZERİNE BİRKAÇ SAYISAL VERİ

Bu yazıda, ülkemizde son on yılda (1982-1991) yayımlanan ve halen piyasada bulunan kitaplar üzerine yaptığımız bir araştırmanın verilerini sunuyoruz. Ülkemizde basılan kitaplar içinde çevirilerin hangi oranda olduğunu, bunun yıllara ve türlere göre nasıl bir dağılım gösterdiğini sergilemeyi amaçlayan çalışmamızda, kapsayıcı olmaktan çok örnekleyici olmayı hedeflediğimizden, 198 yayınevini içeren Türkiye Yayıncılar Birliği 1992 Kataloğu'nda yer alan kitapları temel aldık. Ders kitapları ve teknik eğitim kitapları değerlendirmeye sokulmadı. Çocuk kitapları, sınıflandırmayı olanaksız hale getirecek ölçüde karışık olduğu için (çeviri görünen kimi kitaplar, çevirmen ya da yazar adı belirtilmediği halde tümüyle farklı bir yapıt olarak basıldığı, telif görünen kimi yapıtlar aslında çeviri olduğu ve bunların ayırt edilmesi aylar sürecek bir çalıştırma gerektirdiği için) değerlendirme dışı bırakıldı.

Şükran Olcay tarafından yürütülen araştırmada karşılaşılan güçlükler şunlardı:

1) Katalog'da verilerin eksik yazılmış olması;

2) Basılı kitapların bir bölümünde de (özgün ad, çevirmen adı, basım yılı gibi) bu verilerin eksik olması;

3) Yayınevlerine danışıldığında kimi zaman bu bilgilerin edinilememesi;

4) Kapsamlı bir başvuru kütüphanesinin olmayışı.

Bu güçlüklerin yol açtığı eksikliklere karşın, bir eğilimi sergilemek üzere, araştırma sonuçlarımızı aşağıda veriyoruz:

I. *Çeviri / telif oranları:*

	Toplam Kitap Sayısı:	Telif Kitap Sayısı:	% Telif	Çeviri Kitap Sayısı:	% Çeviri:
1982-91: (halen mevcut)	7047	4256	%60.5	2791	%39.5
1982:	288	175	%60	113	%40
1983:	252	157	%62	95	%38
1984:	399	227	%57	172	%43
1985:	547	293	%54	254	%46
1986:	488	303	%62	185	%38
1987:	553	382	%69	171	%31
1988:	675	436	%64	239	%36
1989:	970	575	%60	395	%40
1990:	1496	851	%57	645	%43
1991:	1379	837	%62	522	%38

II. *Çeviri yapılan türler:*

1982-91 arasında yayımlanan ve halen mevcudu bulunan 7047 kitabın 3280'i (%46.5) edebiyat, 3767'si (%53.5) edebiyat-dışı yapıtlardır.

Edebiyat yapıtları kendi aralarında yıllara göre telif ve çeviri olarak şöyle ayrılmaktadır:

	Toplam Edebiyat:	Telif Edebiyat:	% Telif	Çeviri Edebiyat:	% Çeviri:
1982-91: (halen mevcut)	3280	1686	%51.5	1594	%48.5
1982:	161	82	%51	79	%49
1983:	144	67	%46.5	77	%53.5
1984:	209	92	%44	117	%56
1985:	257	122	%47.5	135	%52.5
1986:	200	103	%51.5	97	%48.5
1987:	216	122	%56.5	94	%43.5
1988:	298	167	%56	131	%44
1989:	486	251	%51.5	235	%48.5
1990:	701	349	%49.5	352	%50.5
1991:	608	331	%54.5	277	%45.5

Edebiyat-dışı türler de yıllara göre kendi içlerinde şöyle ayrılmaktadır:

	Toplam Edebiyat-dışı:	Telif Edebiyat-dışı:	% Telif	Çeviri Edebiyat-dışı:	% Çeviri:
1982-91: (halen mevcut)	3767	2570	%68	1197	%32
1982:	127	93	%73	34	%27
1983:	108	90	%83.5	18	%16.5
1984:	190	135	%71	55	%29
1985:	290	171	%59	119	%41
1986:	288	200	%69.5	88	%30.5
1987:	337	260	%77	77	%23
1988:	377	269	%71.5	108	%28.5
1989:	484	324	%67	160	%33
1990:	795	502	%63	293	%37
1991:	771	526	%68	245	%32

III. *Çeviri yapılan diller:*

1982-91 arasında Türkçe'ye 36 dilden çeviri yapılmıştır. Bu diller arasında, üç Batı dilinin (İngilizce, Fransızca, Almanca) toplam oranı %72.5'tur. Bu dilleri %10'la Rusça, %3.5 ile İspanyolca, %3 ile Yunanca izlemektedir.

Edebiyat çevirilerinin %70'ini de yukarıda belirttiğimiz üç Batı dili oluşturmaktadır. Ancak Rusça'dan yapılan edebiyat çevirileri, toplam içinde %12 ile Almanca'dan yapılanların önüne geçmektedir.

İngilizce'den yapılan edebiyat çevirilerinin toplam edebiyat çevirisi içindeki oranı %46, Fransızcaların oranı %15, Almancaların oranı %9'dur.

İngilizce'den yapılan edebiyat-dışı çevirilerin toplam edebiyat-dışı çevirilere oranı %37.5, Fransızcaların oranı %22, Almancaların oranı %16'dır.

Aşağıda yıllara göre bu dağılımı veriyoruz:

	İngilizce Edebiyat:	%	İngilizce Ed.-dışı:	%	Fransızca Edebiyat:	%	Fransızca Ed.-dışı:	%	Almanca Edebiyat:	%	Almancaa Ed.-dışı:	%
1982-91: (halen mevcut)	741	%46	449	%37.5	239	%15	261	%22	144	%9	192	%16
1982:	40	%51	11	%29	9	%11	7	%20	9	%11	6	%18
1983:	56	%72	5	%28	3	%4	7	%39	6	%8	2	%11
1984:	66	%56	22	%40	16	%14	9	%16	11	%9	11	%20
1985:	79	%58	47	%39	14	%10	13	%11	9	%7	20	%17
1986:	56	%58	31	%35	9	%9	19	%21	2	%2	15	%17
1987:	43	%46	29	%38	9	%9	16	%21	7	%7	18	%23
1988:	61	%46	47	%43	20	%15	17	%16	9	%7	16	%15
1989:	87	%37	62	%39	50	%21	27	%17	31	%13	23	%14
1990:	136	%39	117	%40	65	%18	61	%21	35	%10	44	%15
1991:	117	%42	78	%32	44	%16	85	%35	25	%9	37	%15

TOZ KALDIRMAK?

İpek Babacan

Metis Çeviri'nin 1992 Kış sayısında, "Küskün Kahvenin Türküsü" başlıklı uzun öykü çevirimle ilgili, Yusuf Eradam imzalı bir eleştiri yazısı yayınlandı.*

Çeviri eleştirisi hangi ölçütlere göre yapılmalıdır?

"Çeviri metinle özgün metnin karşılaştırılması, çeviri incelemesinde önemli bir yer tutarsa da, her böyle karşılaştırma eleştiri sayılmaz. Özellikle yazın yapıtlarının çevirisinde, çevirmen kişiliği, alımlama koşulları, dilbilimsel etkenler, gözönünde tutulması gereken yönlerdir. Yazın çevirisi, içeriğin doğrudan doğruya aktarımıyla başarılamayacağından, ister istemez yorumbilgisel bir süreç sonunda gerçekleşir. Böylece her yazın metninin çevirisi, çevirmenin yorumu ile bireysel biçeminden izler taşır. Kimi durumlarda çevirmen, çevirisinde kendi biçem ülküsünü gerçekleştirmeyi bile denemiş olabilir. Bu tür çevirilerin incelenmesinde, çeviri eleştirmenini güç bir görev bekler: 'Çeviri kavramının sınırları çiğnenmiş midir?' sorusuna yanıt bulmaktır bu görev."[1]

Ülkemizde, yığınla kitabın çevrilerek kitapçı tezgâhlarına dizildiği son zamanlarda edindiğim kişisel kanı, pek çok kitabın çeviri kavramının sınırlarını çiğnediği yolunda; hatta, birtakım çevirilerin Türkçe'yi doğru kullanmayı bile bilmeyen çevirmenlerce yapılması, sanırım, "sınır çiğneme"nin de ötesinde. Bir "çeviri kavramından" söz edebilmek için, her şeyden önce çevirmenin en azından çeviri yapacağı amaç dili çok iyi bilmesi gerekli.

Carson McCullers'ın bütün yapıtlarındaki süsten arınmış, hatta çoğu zaman çocuksu denebilecek anlatımı en çok *The Ballad of the Sad Café*'de belirgindir. Birçok eleştirmene göre, yaşamın tekdüzeliğinden kaçışı sevgi duygusunda arayanların öyküsü olan bu yapıtta, olaylar bir güney kasabasında yaşayan, fazla öğrenim görmemiş birisine özgü bir bakış açısına sahip, dolayısıyla olguları yalın bir dille ileten bir anlatıcının ağzından aktarılır. İlk olarak 1967'de De Yayınevi tarafından yayınlanan çevirimin, bir yıl önce yeniden yayımlanması söz konusu olduğunda, o günkü dilin haliyle biraz değişime uğradığını, üstelik benim dil kullanımımın da değişmiş olduğunu düşündüm. Ne var ki, 1967'de, henüz öğrenciyken, sanırım kaynak metnin dil özelliklerini algıladığım için başvurduğum deyim ve ikileme kullanımının, bu yapıttaki biçeme uyduğunu gördüm. Bazen tekrarlamalardan doğan bir tekdüzelik etkisi yaratan bu anlatımı, daha tutarlı bir biçimde deyim ve ikileme kullanarak yan-

* Söz konusu yazı *Metis Çeviri* 18, 1992 Kış sayısının "Deneme-İnceleme" bölümünde yayımlanmıştır (ss. 96-106). (y.n.)

1. Göktürk, Akşit, *Çeviri: Dillerin Dili*, Çağdaş Yayınları, 1986, ss. 107-8.

sıtmayı amaçlayarak ilk çevirimde değişiklikler yaptım ve bu ikinci çevirim İletişim Yayınları tarafından yayınlandı.

Eradam, söz konusu eleştiri yazısında kaynak metinle, benim bu ikinci çevirimi ve Özgür Ulusoy'un *Hüzünlü Kahvenin Türküsü* başlıklı çevirisini ikileme kullanımı açısından karşılaştırarak değerlendirmeye çalışmış ve eleştirisine renk katmak için olsa gerek, "toz kaldırma" eğretilemesinden yararlanmış. Yazının başlığı "Hişt Çevirmen! İkile de Toz Kaldırma!" Buna göre, Eradam, çevirmen(ler)e "kibarca" seslendikten sonra: "İkileme kullan *ama* toz kaldırma" ya da "ikileme kullan *ki* toz kalkmasın" demek istiyor(?). Şu halde, minibüs söyleminden esinlenerek yazısına yakıştırdığı bu özgün başlığın anlamının her iki yorumunda da "toz kaldırmak" olumsuz. Olumsuz olduğu anlaşılıyorsa da, ne olduğu bir türlü anlaşılamıyor. Biz de, bunun "çeviri kavramının sınırlarının çiğnenmesi" olarak yorumlanması gerektiğini varsayarak yola çıkabiliriz. Eradam'ın "toz kaldırmak" nitelendirmesi ikilemelerle ilgili olduğuna göre, bu konudaki yargısına başvuruyoruz: Yazının Sonuç bölümünde "İkilemelerin sıkça kullanılması Carson McCullers'ın adı geçen yapıtındaki biçeminin ve dilinin yansıtılmasına genel olarak uygun düşmüştür" yargısına vardıktan sonra "McCullers'ın bu yapıtının çevirisine ikileme yakışmış. Sıkça kullanılmış olması bu nedenlerden rahatsız edici değil. İkileme romanın aksiyonuna da uygun düşmüş. Folk/Halk edebiyatı, hatta balad/türkü özellikleri taşıyan anlatımı yer yer çok yoğundur ve çok stilize edilmiştir. Bu yoğunluğu yansıtmakta ve özellikle eski (archaic) sözcükleri karşılarken (örneğin, 'loblolly') ikilemelerin kullanılması uygun düşmüştür" diye de ekliyor. Oysa, yazının tümünü okuyup son cümleye gelince, "toz kaldırma"nın olumlu anlamda mı, yoksa olumsuz anlamda mı kullanıldığına karar vermeye olanak yok: "İki çevirmen de biraz toz kaldırmışlarsa da, Ulusoy'un yeterince titiz olmayışı karşısında onun çevirisi için *tozu dumana* katmış demek de haksızlık olabilir."

Acaba "toz kaldırmak" Türkçe'yi doğru kullanıp kullanmadığımla mı ilgili? "Babacan'ın Türkçe'ye daha hakim olduğu izlenimini uyandıran çevirisinde kendi Türkçe alışkanlıklarını da ele verdiğine tanık oluyoruz." (Acaba başka ne çeşit alışkanlıklarımı ele vermişim? Belli değil.) Bir metni kaleme alan kişinin Türkçe'ye hakim olduğu ya da olmadığı konusunda (izlenim edinebilmesi değil) yargıya varabilmesi için acaba Eradam'ın ne hacimde bir metin okuması gerekiyor? "Küskün Kahvenin Türküsü" adlı uzun öykünün 80 sayfa olduğu düşünülürse, bu hacimde bir metnin Eradam'a yeterli olmadığı ortaya çıkıyor. Yazıya göre "ele verdiğim" yegâne "Türkçe alışkanlığım" ise *gel gelelim* ikilemesi. Böyle bir savı yazısına ekleyebilmesi için, Eradam'ın en azından adı geçen kitaptaki öbür öykülere bir göz atması gerekirdi. Toplam 78 sayfa oluşturan altı öyküde bir kez olsun *gel gelelim* ikilemesini kullanmadım. Şu halde, bu ikilemenin niçin "Carson McCullers'ın adı geçen yapıtındaki biçem ve dile uygunluğu" açısından değil de, benim "Türkçe alışkanlıklarım" açısından ele alındığı anlaşılamıyor.

Dahası, Eradam "Hatipoğlu'nun kitabının sonuna eklediği ikileme dizisinde yer almayan ikilemeler ya da yanlış kullanımlar" diye belirsiz bir çerçeve çizdikten sonra, örnek olarak benim çevirimde yalnızca *yalapşap* ikilemesini bulmuş. Türk Dil Kurumu Sözlüğü bu ikilemeye aşağıdaki biçimde yer veriyor:

yalapşap, yalapşalap be. Baştan savma, üstünkörü, yarım yamalak.

Demek ki, Eradam bazen kesin yargılara varabiliyor, ama bu kez de yargılarını sağlam temellere dayandıramıyor.

Yanlış bilgilere dayanarak parmak bastığı kusurlar bundan ibaret olduğuna göre, "toz kaldıran" kim?

Kaldı ki, çeviri eleştirmeye girişen kişi için acaba Türkçe'yi bilme ve doğru kullanma gereği hiç mi söz konusu değil? Eradam'ın bazı cümlelerine göz atacak olursak, bu yazının yayına hazırlanması sırasında *Metis Çeviri*'nin "Eşek Arısı"nın herhalde başka bir yayınevinin yayınlarıyla ilgilendiğini düşünmemek elden gelmiyor:

1. "Hacettepe Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık bölümünde bir konuşma yapmak için uzun zamandır *yalvarıp yakarıyorlardı*.." (Yazının ilk cümlesi.) Kimler konuşma yapacaklarmış? Belli değil.

2. "Babacan, Ulusoy'a kıyasla ikilemleri sayıca daha çok kullanırken, Ulusoy'un daha temkinli, yer yer gerek ikilemlerin kullanımı, gerekse Türkçe'nin doğru kullanılması açısından çok özenli bir çalışma ortaya koymadığı gözlemlenmiştir." Acaba kim temkinli, kime göre daha temkinli? Belli değil.

3. "Ulusoy, özgün metindeki paragrafları bölerek ya da kısa paragrafları birleştirerek aşırı bir çevirmen keyfiyeti gösterdiği gibi..." "Keyfiyet"in anlamı "nitelik" ya da "durum" olduğuna göre, "aşırı bir çevirmen" ne anlama geliyor? Belli değil.

Anadilimizin doğru kullanılması, tüm yazarların, çevirmenlerin, yayıncıların, editörlerin ve eleştirmenlerin üstlenmesi gereken bir sorumluluktur. Birbirimizi eleştirebilmek için, önce kendimizi eleştirelim.

Eleştirinin Giriş bölümüne gelince... Eradam, abartılı ve kötü ikileme kullanımına örnek oluşturmak üzere, ikilemleri yersiz serpiştirdiği bir bölümle yazısına başlıyor ve "ikilemleri ciddi bir araştırmanın söylemine ters düşecek şekilde kullanmamalı, İngilizce'de söylendiği gibi 'just for the sake of it' *olur olmaz* yerlerde ikilemlere sarılmamalıyız" diye tavsiyede bulunuyor (ciddi bir araştırmayla "Küskün Kahvenin Türküsü" arasında bir ilişki olamayacağına göre, kime ve niçin böyle bir tavsiyede bulunuyor? Belli değil). Böylece, bir sayfadan daha uzun olan bu Giriş bölümünde, Hacettepe Üniversitesi'nde bir konuşma yapması için kendisine ısrarla teklifte bulunulduğunu, "ruhuna gecenin matemini çökertmeden biten kısa romanları pek sevdiği" için *The Ballad of the Sad Café*'yi okuduğunu ve yeni bitirdiğini, kitapçıda bu uzun öykünün iki ayrı çevirisini görerek satın aldığını, ikileme kullanımının çeviride uygun olup olmadığını araştırmak istediğini ve "buyrun işte Beytepe'ye hazırlanacak bir konu" diye düşündüğünü bütün ayrıntılarıyla öğreniyoruz. Bir eleştiri yazarının yazısını hangi kişisel nedenlerle kaleme aldığı kimi ilgilendirir?

Eleştiri yazısının değerlendirilmesinde geçerli olan kurallar da vardır. Gerekli ve doğru bilgileri, tutarlı bir biçimde okura sunmalı, her şeyden önce anlaşılabilir ve doğru bir dil kullanmalı ve konuyla ilgili olmayan sapmalardan kaçınmalıdır. Yoksa "eleştiri kavramı"nın sınırlarını çiğnemiş olur. Amaç, eleştirilen metnin hangi bakım(lar)dan değerlendirildiğini, hangi bulgulara dayanılarak yargıya varıldığını (bunlar Eradam'ın yazısında var) okurun öğrenmesi ve bu yargının yazıda tutarlı bir biçimde savunulması olmalıdır. İsteyen herkes, yalnızca ikilemleri değil, her çeşit dil öğesini yersiz kullanarak kötü bir dille yazılmış metin örnekleri kaleme alabilir; dolayısıyla, eleştiri konusunun (bu yazıda ikilemler) yanlış ve kötü bir örneğini vermek okuru hiçe saymaktır.

Eradam'ın kullandığı eğretileme bana, çağrışım yoluyla, "Küskün Kahvenin Türküsü"nden bir bölümü hatırlattı:

"Kuzen Lymon, Marvin Macy'nin kara sahip çıkmasını destekleyerek bütün gün onun peşinde dolaştı. Karın yağmur gibi yağmadığını görünce ağzı açık kaldı. Kafasını kaldırarak, başı dönüp tökezleninceye kadar, lapa lapa yağan karın düşselliğine daldı. Marvin Macy'nin fiyakasına ortak çıkarken öyle böbürleniyordu ki, çoğu kişi ona bakıp şöyle demekten kendini alamadı: 'Oho,' demiş arabanın tekerleğindeki sinek, 'amma toz kaldırıyoruz.' "

* * *

UYARI:

Eradam'ın yazısının sonuna eklediği KAYNAKLAR'da,
(3. McCullers, Carson. *Hüzünlü Kahvenin Türküsü* (1967), Çev. Özgür Ulusoy, Logos Yay., İstanbul, 1990.)
Logos Yayınları'nın sözkonusu yayında yetersiz ve dolayısıyla yanlış bilgi vermesi nedeniyle, bir yanlışlık doğmuştur. Aşağıdaki biçimde düzeltilmesi gereklidir:
3(a) McCullers, Carson. *Küskün Kahvenin Türküsü*, Çev. İpek Tümerdem, De Yayınları, İstanbul, 1967.
3(b) McCullers, Carson. *Hüzünlü Kahvenin Türküsü*, Çev. Özgür Ulusoy, Logos Yayınları, İstanbul, 1990.

Metis Çeviri *dergisinin 18. sayısında yayımlanan, Yusuf Eradam imzalı yazı üzerine:*

Özgür Ulusoy

Metis Çeviri dergisinin 18. sayısında yayımlanan, Yusuf Eradam imzalı "eleştiri" yazısını büyük bir dikkatle okudum. Gördüğüm kimi tutarsızlıkları, yazıda adı geçen çevirmenlerden biri olarak dile getirmek ihtiyacını duyuyorum. Yazı, Carson McCullers'ın *The Ballad of The Sad Café* adlı romanının son dönemde yayımlanan iki çevirisini ikilemeler açısından ele almaya çalışır bir görünüm sunuyordu. Ancak yazı, "ikilemeler açısından iki çeviriyi karşılaştırma" merkezinde ilerlemesine karşın bazı bölümlerde çevirilerin niteliklerine ilişkin eleştirel bir içerik de taşımaktaydı. Ben özellikle bu eleştirel içeriğin ortaya konuş yönteminin yol açtığını düşündüğüm eksikliklerden ve yazının başlık, giriş ve sonucu karşılaştırıldığında göze çarpan tutarsızlıklardan söz etmek istiyorum.

Şimdi, "Hişt Çevirmen, İkile de Toz Kaldırma" başlığıyla sunulan yazının giriş bölümü "olur olmaz yerlerde ikilemelere sarılmamalıyız" diyerek sonlanıyor. Böylece *Metis Çeviri* dergisi okurlarında olur olmaz yerlerde ikilemelere sarılan çevirilerle karşı karşıya oldukları izlenimini uyandırıyor. Ancak sonuç bölümünde ikilemelerin sıkça kullanılmalarının McCullers'ın yapıtına "genel olarak uygun düştüğü" söyleniyor.

Yazının dört dörtlük bir eleştiri olduğu konusunda kuşkuya düşmemize yol açan

yalnızca bu değil. Üçüncü bölümde uzunca bir ikileme listesi verilmiş ama bunu izleyen bölümde yazı sahibinin bunca çabasından kendisini de mahrum bırakmasına yol açan, çevirilerin niteliğine ilişkin örneksiz, öznel yargılarda bulunulmuş. Oysa yazı sahibi yalnızca ikilemeler konusunda ayrıntılı ve bol örnekli bir çalışma sergilemektedir. Yani sunduğu veriler çevirinin genel niteliğini bir-iki cümleyle mahkûm etmekten çok yalnızca ikilemeler açısından ciddi bir değerlendirmeye tabi tutulabilmesini olanaklı kılmaktadır. Nasıl olur da "Türkçe'nin doğru kullanımı açısından çok özenli bir çalışma ortaya konmadığı" konusundaki yargı, daha sonra yapıta genel olarak uygun düştüğü belirtilen ikilemelerle ilgili örnekleri izleyebilmektedir?

Ayrıca, çevirmen kendi kaynak metninde italik harflerle yazılan cümleleri Türkçe çeviride de italik harflerle aktardığı için yazı sahibince suçlanmış, bu, "nedeni anlaşılamayan" bir eylem olarak gösterilmiştir.

"Çevirmen keyfiyeti" olarak adlandırılan tutumun "editör keyfiyeti" olabileceği, hiç mi akla gelmemiştir?

ÇEVİRİBİLİM TERİMLERİ SÖZLÜĞÜNE DOĞRU

Işın Bengi

1. GİRİŞ

1.1 Sorun

Bir bilim dalının oluşması ve gelişmesinde o bilim dalında ortaya konulan kuramlar ve kuramlar çerçevesinde önerilen yöntemler doğrudan etkilidir. Her kuramcı kuramında ve kuram doğrultusunda önerdiği yöntemde bilim dalına bakış açısını, yani o bilim dalında saptanan sorunları nasıl çözmeyi düşündüğünü titizlikle tanımladığı terimlerle açıklarlar. Bir kuramı, önerilen bir yöntemi, o kuramın, o yöntemin terimlerinden ayrı düşünmemiz olanaksızdır. Bu gerçek, konumuz olan çeviribilim[1] için de doğal olarak geçerlidir.

Çevirinin bir bilim dalı olmasını sağlayacak ilk adımlar yüzyıllar önce atılmıştır. Daha sonraki yıllarda ise çeviri üzerine yapılan çalışmalar yılmadan sürdürülmüştür. Önceleri çeviri konusunda deneyimli filozof/yazarların kendi çeviri deneyimlerini esas alarak oluşturdukları ve üstçeviri yazıları diye adlandırabileceğimiz yazılarla başlayan çalışmalar daha sonraki yıllarda oluşturulan kuramsal çalışmaların sağlam bir temel üzerine oturtulmasını sağlamıştır.

Bu çalışmaların yapıldığı ülkelerde (bu çalışmalara koşut olarak) çeviri eğitimine de özel bir yer verilmiştir [krş. Dimic, 1975]. Çevirinin bir bilim dalı olması yolunda yapılan öncü, bilimsel çalışmalar ile bu çalışmaların yapıldığı ülkelerde çeviri eğitimine verilen önem arasında bir bağ kurulabileceğini düşünüyorum.

Bir bilim dalı kurma yolunda yapılan çalışmalardan yararlanılabilmesi için bu çalışmaların (hem artsüremli eksende hem eşsüremli eksende) öncelikle bilinmesi ve sonra sorgulanabilmesi ve tartışılabilmesi gerekir. Yani bir bilim dalının konusu olan dallarda yapılan çalışmaların ilgililere ulaşması, başka bir deyişle yayımlanabilmesi ve yaygınlaşabilmesi, bilim dalının kurulması ve gelişmesinde yadsıyamayacağımız bir ön koşul. Çevirinin bir bilim dalı olmasında öncü çalışmaların yapıldığı ülkelerde de ulusal ve uluslararası düzeyde bilimsel toplantıların sıklıkla yapıldığını ve böylelikle bilim dalının alanına giren konularda görüş alışverişi yapılmasına ve bu konuların tartışılmasına olanak sağlandığını, toplantılarda sunulan bildirilerin yayımlandığını ve geniş kitlelerin yararına sunulduğunu, genelde bilimsel yayınların yaygın olarak yapıldığını ve bilim adamlarının bilimsel tartışmadan çekinmediklerini hatta bu tartışmaları bilim dalının ilerlemesi için gerekli bulduklarını görüyoruz.

Dikkatimizi ülkemize çevirdiğimizde ise ülkemizde çevirinin ister Doğu kaynaklı olsun ister Batı kaynaklı olsun her vakit çok önemli bir yeri olduğunu, ancak çeviri üst söyleminin, çevirinin bir bilim dalı olmasına doğrudan katkıda bulunabi-

lecek kuramsal çalışmaları ve tabii dolayısıyla yöntemsel ve terimsel çalışmaları başlatmadığını görüyoruz. Ancak çeviri tarihimiz içinde çeviri üst söylemini oluşturan kişilere haksızlık etmemek için her alanda olduğu gibi bu alanda da kesin saptamalarda bulunabilmek çeviri tarihimiz üzerine durum belirlemeye yönelik ayrıntılı betimleyici çalışmaların yapılması ile mümkün olabilir [krş. Bengi,1992:44-48]. Yapılacak araştırmalarda, tarih içinde üst söylemi oluşturacak çalışmaların yapıldığı, ancak örneğin 1928 öncesi Arap harfleriyle yapılan çalışmaların bugünün araştırmacılarına ulaşmadığı için ele alınamadığı gibi bir gerçekle karşılaşabiliriz. Ya da çeviri bölümleri kurulmadan önce bu gibi metinlerle ilgilenecek kişilerin çoğunlukla türkoloji bölümlerinde bulunduğunu ve bu bölümlerde çalışan bilimadamlarının, araştırmacıların çeviri üst söylemini başka amaçlarla incelediklerini ve böylelikle bilim dalına geçişte temeli hazırlayacak bulguları araştırmacıların kullanımına sunmadıklarını veya tartışmaya açmadıklarını saptayabiliriz. Bir başka saptama da gerekli çalışmaların kısmi olsa bile yapıldığı, ancak yayımlanmadığı ya da yayımlansa bile yaygınlaştırılamadığı, yani bu çalışmaların yine tartışmaya açılamadığı yolunda olabilir. Kısaca, tarih içinde bir nedenle gizli kalan çeviri üst söylemi metinleri, gizli kaldıkları için sorgulanamamışlar, tartışılamamışlar ve sonuçta ülkemizde çevirinin bir bilim dalı olarak gelişmesine katkıda bulunamamışlardır.

Ne var ki artık ülkemizde üniversite düzeyinde çeviri eğitimi verilmektedir ve bu kurumların sayısı hızla artmaktadır. Üniversite düzeyinde çeviri eğitiminin on yıllık bir geçmişinin olması ve hatta son yıllarda lisansüstü düzeyde programlara öğrenci kabul edilmesi artık ülkemizde de çevirinin bir bilim dalı olmasını sağlayacak çalışmaların hızlanacağına işaret etmektedir. Bugün için yapmamız gereken öncelikle ister Doğu'da olsun ister Batı'da, ister bilim öncesi çağlarda olsun ister bilimsel çağlarda, ister ülkemizde olsun ister dış ülkelerde, bu dalda yapılanları bilmektir. Bu bilgiyi sağlıklı bir biçimde edinmeden tartışamayacağımız, tartışmadan sorgulayamayacağımız ve sorgulamadan da sorunları çözebilecek varsayımlar öneremeyeceğimiz, yani kuramlar oluşturmayacağımız ve bilim dalına doğrudan katkıda bulunamayacağımız için, bu çalışmaların bir an evvel başlaması gerekmektedir.

1.2 Amaç ve Yöntem

Yukarıda sözünü ettiğimiz gibi günümüzde çeviribilime doğrudan katkıda bulunan çalışmalar dış kaynaklıdır. Bunun sonucu ülkemizde yapılan ve bilimsel olmayı amaçlayan çalışmalarda dış ülkelerde oluşturulan kuramların varsayımları sınanmakta ve o kuramlar çerçevesinde önerilen yöntemler kullanılmaktadır doğal olarak. Yine yukarıda sözünü ettiğimiz gibi kuramları ve yöntemleri o kuramların ve yöntemlerin terimlerinden ayrı düşünmemiz olanaksız. Benim bu çalışmada amacım ülkemizde oluşum sürecini yaşamakta olan çeviribilimin çeviri yoluyla oluşmakta olan terimlerini çalışmanın odak noktası olarak ele alıp, terimcenin bugünkü durumunu saptamak, sorgulamak ve gerekirse tartışmaya açmak üzere bazı önerilerde bulunmak. Bilim dalının ve terimlerinin sağlam temeller üzerine yerleştirilebilmesi için, öncelikle kullanılmakta olan terimleri betimlemenin, sonra eleştirel bir bakış açısıyla sorgulamanın ve elde edilen sonuca göre, önerilerde bulunmanın gerekli olduğunu düşünüyorum. Tersi durumda ne çeviribilim terimlerinin ne de çeviribilimin açık ve berrak bir biçimde oluşabilmesi mümkün olacaktır. Sınırlı bütünce üzerinde yapılacak bu çalışma

konunun önemini vurgulamakta başarılı olursa amacına ulaşmış olacaktır.

Bu çalışma şöyle aşamalandırılmıştır:

i) Tarama: Çeviri yoluyla Türkçe'ye girmekte olan çeviribilim terimlerini öncelikle Türkçe metinleri tarayarak saptamak[2];

ii) Tartışma: Türkçeleşmekte olan terimlerin ne oranda çıkış noktalarını oluşturan özgün terimleri yansıtmakta olduklarını anlayabilmek için özgün terim ve çeviri terimleri bir bütün olarak ele alıp bir tartışma açmak ve tartışmayı temel alarak sözkonusu terimlere ilişkin bazı önerilerde bulunmak;

iii) Dizin: Tartışma kısmında önerilen terimleri esas alarak girişlerin hem Türkçe'den hem İngilizce'den yapılacağı iki dilli bir dizini tartışılmak üzere okura sunmak.

Türkçede tarayacağım bütüncenin temelini *Metis Çeviri* dergisinin 1., 9. ve 19. sayıları oluşturacaktır. Ülkemizde 1987 yılından beri üç ayda bir kesintisiz çıkan tek çeviri dergisi olan (elimizdeki son sayı olan 19. sayıda 20. sayının son sayı olacağı okura bildirildiği halde yine de uzun ömürlü olmasını dileyeceğimiz) *Metis Çeviri*'de yayımlanan çeviri ve telif yazılarda kullanılan terimlerin taranması ülkemizde çeviribilim terimcesinin nasıl oluşmakta olduğu konusunda kuşkusuz tam bir fikir vermeyecektir, ama bir fikir verecektir. Taranacak sayıların üç ayrı zaman diliminden seçilmesinin bir nedeni, çeviribilim terimlerinin Türkçe'ye nasıl girmekte olduğu konusunda sağlıklı bir fikir verebilmek. Bir diğer neden de, taranacak metin seçiminde kişisel ve bir ölçüde de olsa raslantısal olmak istememeden kaynaklanıyor.

Sözkonusu bu 3 sayı içinde yayımlanan telif ve çeviri yazılardan yalnızca içinde çeviribilim terimleri geçen ve kaynakları İngilizce olan yazılar taranacaktır.[2] Okura kolaylık sağlamak için taranan metinlerin tam bir listesi bu yazıya ekli "Kaynakça"da "I. Taranan Metinler" başlığı altında ayrı bir bölüm olarak verilecektir. Terimlerin tartışıldığı bölümde kullanılan kaynaklar ise "Kaynakça"da "II. Tartışmada Kullanılan Metinler" alt başlığı altında verilecektir. Tartışmalarda doğal olarak "Taranan Metinler" listesindeki kaynaklar da kullanılabilecektir. Ayrıca tartışmayı sağlıklı bir biçimde sürdürebilmek ve bilgilendirici olabilmek için gerektiği durumlarda tarama için belirlenen bütünce dışındaki kaynaklara da başvurulabilecektir. Bu kaynakların dökümü de "Kaynakça II" de verilecektir.

Taranan metinlerin içinde çeviri olanların kaynaklarına, yani çevirinin yapıldığı özgün metinlere tartışma bölümünde gönderme yapılacaktır. Bu nedenle çevirilerin çıkış noktasını oluşturan özgün metinler de tartışmada kullanılan diğer metinlerle birlikte *Kaynakça*'nın "II. Tartışmada Kullanılan Metinler" listesine girecektir. *Kaynakça*'da çeviri metinlerin girişi çevirmenin adından, özgün metinlerin girişi ise yazarın adından yapılacaktır.

Tarama bölümündeki [Bkz. 2] giriş terimlerinin yanında terimin kullanıldığı yere ilişkin, terimi kullanan kişinin soyadı, içinde terimin geçtiği metnin yayım tarihi ve terimin geçtiği sayfa numarası olmak üzere, bilgi verilecektir. Terim metin içinde aynı anlamda birden fazla geçse bile tek bir sayfaya gönderme yapılacaktır. Tek bir terim aynı metin içinde (veya söyleşilerle aynı kişi tarafından) farklı anlamlarla kullanılıyorsa, farklı anlamları ön plana çıkartabilmek için, sözkonusu terimin her farklı anlamı için ayrı giriş yapılacaktır.

Bir telif yapıt ya da metin üzerine yazılan bir üstyazı sözkonusu olduğunda gönderme doğrudan üstyazıyı yazan kişinin adına yapılacaktır. Ancak yazıda alıntılar

varsa gönderme öncelikle üstyazının konu aldığı yapıtın (metnin) yazarına yapılacaktır. Üstyazı yazarının adı ayraç içinde verilecektir.

Söyleşilerde birden fazla kişi sözkonusu olduğundan, söyleşiler için giriş kaynakçanın "Taranan Metinler" başlıklı kısmında hem söyleşiyi yapan(lar)ın hem de söyleşiye katılanların soyadlarından yapılacaktır. Çeviri metinlerde ise gönderme özgün metin yazarının adına değil çevirmenin adına yapılacaktır.

Tarama kısmında [2] elde edilecek verilerin değerlendirileceği *Tartışma* [3] kısmında amaç yukarıda belirtildiği gibi dizini [4] oluşturacak çeviribilim terimlerini belirlemektir. Bu kısımda tartışmaları yönlendiren temel ilkeler şöyle belirlenmiştir: i) Önerilecek çeviribilim terimlerinin başka terimlerle örtüşerek anlamsal bulanıklığa neden olmaması; ii) birinci maddenin yerine getirilmesi koşuluyla önerilecek terimlerin Türkçe sözcüklerden oluşması. Tartışma içinde önce tarama verileri değerlendirilecek, bu veriler içinde terimin dizine girmesini engelleyen bir durum varsa gerekçeleriyle tartışılacak, gerekirse dış kaynaklara başvurulacak ve sonunda terim için öneride bulunulacaktır.

Belli bir kavram bağlamında çeviribilim açısından önemi olan kimi terimlere taramada rastlanmamışsa, bu terimler tartışma çerçevesinde açıklanarak sunulacak ve önerilen terimler dizine alınacaktır. Bu çalışma bir üstdil çalışması olduğu için, özellikle kullanılan Türkçe terim birden fazla anlamla yüklüyse, tartışma sırasında terimin İngilizcesi kullanılacaktır. Terimin Türkçesi, ancak terim için bir öneride bulunduktan sonra kullanılacaktır. *Tartışma* kısmında önerilen terimler içinde tarama kaynaklı olanların girişleri doğal olarak Türkçe'den yapılacaktır. Tarama kaynaklı olmayan ama belli kavramlar bağlamında açıklanarak sunulan terimlerin girişleri İngilizce'den yapılacaktır.

Tarama kısmında ayrı girişlerle verilen kavramlar *Tartışma* kısmında da ayrı girişlerle ele alınacaktır. Ancak bazı durumlarda birden fazla terimin tek bir başlık altında tartışılması gerekmektedir. Bu durumlarda tartışma, ana başlık altında birden fazla terim ele alınarak yapılacaktır.

Dizin hem İngilizce-Türkçe olarak [4.1], hem de Türkçe-İngilizce olarak [4.2] çıkartılacak, her iki dizinde de okurun kaynağa kolaylıkla inebilmesi için, girişlerin yanında terimlerin tarama (varsa) ve tartışma numaraları verilecektir.

2. TARAMA

Grup 2.1
2.1.1
ölçüt [Gürsoy-Mollamustafaoğlu, 1987: 11; Karantay, 1987a: 49; Karantay, 1987b: 172; Gürsoy-Ergun, 1992: 25; Susam, 1992:27]
2.1.2
2.1.2.1
norm [Parla, 1987: 23; Atayman, 1992: 16]
2.1.2.2
norm [Tükel, 1987: 33; Karantay, 1987a: 55; Bengi, 1992: 46]
2.1.2.2.1
temel norm [Tükel, 1987: 33]
2.1.2.2.2
egemen norm [Tükel, 1987: 36]
2.1.2.2.3
metin-içi normlar [Tükel, 1987: 35]
2.1.2.2.4
dilsel norm [Tükel, 1987: 35]

2.1.2.2.5
yazınsal norm [Tükel, 1987: 35]
2.1.2.2.6
kaynak-dizge normları [Tükel, 1987: 37]
2.1.2.2.7
erek-dizge normları [Tükel, 1987: 37]

2.1.3
ilke [Karantay, 1987a: 49; Salman, 1987: 95; Karantay, 1987b: 170; Karantay, 1989a: 14; Alpay, 1989: 54; Karantay, 1989c: 87; Atayman, 1992: 16; Bengi, 1992: 44]

2.1.4
2.1.4.1
strateji [Günal, 1989: 33; Yücel, 1992: 13; Salman, 1987: 106]
2.1.4.2
yöntemin ilkesi [Tükel, 1987: 35]

Grup 2.2
2.2.1
kısmi çeviri kuramı [Karantay, 1987a: 55; Bengi, 1992: 48]
2.2.2
ayrı [çeviri] kuramları [Yücel, 1992: 15]
2.2.3
genel çeviri kuramı [Karantay, 1987a: 55; Yücel, 1992: 15; Bengi, 1992: 48]
2.2.4
kapsayıcı çeviri kuramı [Bengi, 1992: 47]

Grup 2.3
2.3.1
kaynak-odaklı kuram [Bengi, 1992: 47]
2.3.2
erek-odaklı kuram [Bengi, 1992: 48]
2.3.3
skopos kuramı [Bengi, 1992: 49]

Grup 2.4
2.4.1
yeniden kurma [Bengi, 1992: 46]
2.4.2
yeniden yapılan(dır)ma [Bengi, 1992: 49]

Grup 2.5
2.5.1
kural [Karantay, 1987b: 172; Atayman, 1992: 15; Bengi, 1992: 15; Bengi, 1992: 47]
2.5.2
kuralcı [Bengi, 1992: 47]

Grup 2.6
2.6.1
dizi [Salman, 1987: 97]
2.6.2
paradigma [Bengi, 1992: 47]

Grup 2.7[3]
2.7.1
2.7.1.1
2.7.1.1.1
çoğul-dizge [Tükel, 1987: 32]
2.7.1.1.2
çoğul dizge [Tükel, 1987: 33; Karantay, 1987a: 56]
2.7.1.1.3
çoğuldizge [Bengi, 1992: 49]

2.7.1.2
polisistem [Tükel, 1987: 32]
2.7.2
2.7.2.1
2.7.2.1.1
dizge [Tükel, 1987: 32]
2.7.2.1.1.1
kaynak-dizge [Tükel, 1987: 37]
2.7.2.1.1.2
erek-dizge [Tükel, 1987: 37]
2.7.2.1.2
dizge [Salman, 1987: 106; Günal, 1989: 33]
2.7.2.1.3
sistem [Tükel, 1987: 32]
2.7.2.1.4
sistem [Alpay, 1989: 54]
2.7.2.1.4.1
yazı sistemi [Alpay, 1989: 54]
2.7.2.1.4.2
konuşma sistemi [Alpay, 1989: 54]
2.7.2.1.4.3
dilin sistemi [Atayman, 1992: 13]
2.7.2.1.4.4
redaksiyon sistemi [Susam, 1992: 26]
2.7.2.2
2.7.2.2.1
dizgeli model [Karantay, 1987a: 55]
2.7.2.2.2
dizgesel [Karantay, 1987b: 172]
2.7.2.2.3
dizgeli [Karantay, 1987b: 172; Karantay, 1989c: 90]
2.7.2.2.4
sistemli [Tunç, 1992: 25; Bengi, 1992: 46]
"sistemli bir şekilde yer vererek"
2.7.3
katman [Tükel, 1987: 41]
2.7.3.1
2.7.3.1.1
merkez [Tükel, 1987: 32]
2.7.3.1.2
çevre [Tükel, 1987: 32]
2.7.3.2
2.7.3.2.1
yüksek edebiyat [Tükel, 1987: 32]
2.7.3.2.2
aşağı edebiyat [Tükel, 1987: 32]
2.7.3.3
2.7.3.3.1
saygın görülen edebiyat [Tükel, 1987: 32]
2.7.3.3.2
saygın görülmeyen edebiyat [Tükel, 1987: 32]
2.7.4
2.7.4.1
2.7.4.1.1
eşsüremli [Tükel, 1987: 32; Günal, 1989: 33; Bengi, 1992: 49]
2.7.4.1.2
2.7.4.1.2.1
eşzamanlı (yorum) [Alpay, 1989: 53]
2.7.4.1.2.2
eşzamanlı [Alpay, 1989: 53]

2.7.4.2
2.7.4.2.1
artsüremli [Tükel, 1987: 32; Günal, 1989: 33; Bengi, 1992: 49]
2.7.4.2.2
tarihsel [Bengi, 1992: 49]
2.7.5
2.7.5.1
ilişkisel [Bengi, 1992: 49]
2.7.5.2
2.7.5.2.1
devingen [Tükel, 1987: 32; Salman, 1987: 99]
2.7.5.2.2
dinamik [Kür, 1989: 13]
2.7.5.3
2.7.5.3.1
değişken [Yücel, 1992: 20; Bengi, 1992: 50]
2.7.5.3.2
değişmez [Yücel, 1992: 20]
2.7.5.4
2.7.5.4.1
2.7.5.4.1.1
durgunluk [Tükel, 1987: 34]
2.7.5.4.1.2
durağanlık [Tükel, 1987: 35]
2.7.5.4.2
dural [Bengi, 1992: 47]

Grup 2.8
2.8.1
betimleme [Parla, 1987: 23; Yücel, 1992: 13]
2.8.2
2.8.2.1
betimlemeci yaklaşım [Karantay, 1987a: 55]
2.8.2.2
betimleyici çalışmalar [Bengi, 1992: 15; Bengi, 1992: 49]

Grup 2.9
2.9.1
2.9.1.1
2.9.1.1.1
eşdeğerlik [Tükel, 1987: 35; Karantay, 1987a: 55; Karantay, 1987b: 169; Sevil, 1989: 130; Bengi, 1992: 16; Bengi, 1992: 44]
2.9.1.1.2
2.9.1.1.2.1
eşdeğerlik [Salman, 1987: 105; Karantay, 1987b: 169; Karantay, 1989c: 90]
2.9.1.1.2.2
eşdeğer [Salman, 1987: 105; Günal, 1989: 36; Sevil, 1989: 130]
2.9.1.2
2.9.1.2.1
eşdeğerlilik [Göktürk, 1986 (Karantay, 1987b: 171)]
2.9.1.2.2
eşdeğerli [Göktürk, 1986 (Karantay, 1987b: 171)]
2.9.1.3
denklik [Yücel, 1992: 12]
2.9.2
2.9.2.1
2.9.2.1.1
kabul edilebilir [Tükel, 1987: 35; Karantay, 1989b: 24; Karantay, 1989d: 126]

1989: 14; Karantay, 1989a: 15; Susam, 1992: 27; Bengi, 1992: 48]

2.10.3.2.1.2
sadakat [Günal, 1989: 34; Bengi, 1992: 18; Bengi, 1992: 48]

2.10.3.2.2
kelimesi kelimesine yapılan çeviri [Tükel, 1987: 39]

Grup 2.11

2.11.1

2.11.1.1
sınırlılıklar [Salman, 1987: 102]

2.11.1.2
sınırlama [Gürsoy-Ergun, 1992: 26]

2.11.1.3
sınırlı [Salman, 1987: 106; Bengi, 1992: 49]

2.11.1.4
sınır [Göktürk, 1986: 124; Karantay, 1987b: 171; Bengi, 1992: 19; Karantay, 1992: 133]

2.11.2

2.11.2.1
kısıtlı [Alpay, 1989: 56]

2.11.2.2
kısıtlama [Bengi, 1992: 17; Susam, 1992: 25]

Grup 2.12

2.12.1

2.12.1.1

2.12.1.1.1
özgün [Parla, 1987: 23; Tükel, 1987: 35; Salman, 1987: 100; Kür, 1989: 13; Karantay, 1989c: 87]

2.12.1.1.2
orijinal [Halman, 1989: 19]

2.12.1.2

2.12.1.2.1
kaynak [Salman, 1987: 98]

2.12.1.2.2

2.12.1.2.2.1
kaynak dil [Salman, 1987: 99; Günal, 1989: 33; Günal, 1989: 36; Ergun-Kurultay, 1992: 14; Yücel, 1992: 16; Bengi, 1992: 16; Bengi, 1992: 46; Kırkoğlu, 1992: 124]

2.12.1.2.2.2
özgün kaynak dil [Salman, 1987: 99]

2.12.1.2.3
kaynak metin [Tükel, 1987: 35; Karantay, 1987a: 51; Yücel, 1992: 18; Bengi, 1992: 46; Taylan: 1992: 114]

2.12.1.2.4
kaynak kültür [Bengi, 1992: 46]

2.12.1.2.5
kaynak dizge [Bengi, 1992: 49]

2.12.2

2.12.2.1

2.12.2.1.1
amaç [Fuat, 1987: 14; Parla, 1987: 24; Tükel, 1987: 35; Tükel, 1987: 39; Karantay, 1987a: 49; Alpay, 1989: 53; Özkardeş, 1989: 107; Karantay, 1989d: 124; Yücel, 1992: 12; Bengi, 1992: 14; Ergun-Kurultay, 1992; 18; Bengi, 1992: 44]

2.12.2.1.2
amaçlı Nida 154 [Salman, 1987: 106]

2.12.2.2
2.12.2.2.1
2.12.2.2.1.1
amaç-dil [Karantay, 1987a: 51; Karantay, 1987b: 171; Günal, 1989: 33]
2.12.2.2.1.2
amaç dil [Alpay, 1989: 57]
2.12.2.2.2
amaç metin [Karantay, 1987a: 51]
2.12.2.3
2.12.2.3.1
2.12.2.3.1.1
erek dil [Ergun-Kurultay, 1992: 14; Bengi, 1992: 16; Yücel, 1992: 16; Atayman, 1992: 18; Bengi, 1992: 46]
2.12.2.3.1.2
erek metin [Bengi, 1992: 46]
2.12.2.3.1.3
erek kültür [Bengi, 1992: 46]
2.12.2.3.1.4
erek dizge [Bengi, 1992: 49]
2.12.2.4
2.12.2.4.1
2.12.2.4.1.1
alıcı [Salman, 1987: 98]
2.12.2.4.1.2
2.12.2.4.1.2.1
yalancı-alıcısı [Salman, 1987: 99]
2.12.2.4.1.2.2
sözdeçeviri [Bengi, 1992: 50]
2.12.2.4.2
alıcı dil [Salman, 1987: 101]
2.12.3
2.12.3.1
aracı dil [Salman, 1987: 100]
2.12.3.2
ikinci dil [Karantay, 1989c: 88]
2.12.4
son dil [Salman, 1987: 100]

Grup 2.13
2.13.1
apriori [Parla, 1987: 23]
2.13.2
önsel [Bengi, 1992: 18; Bengi, 1992: 47]

Grup 2.14
2.14.1
edim [Bengi, 1992: 47]
2.14.2
süreç [Salman, 1987: 97; Karantay, 1987b: 170; Günal, 1989: 36; Ergun-Kurultay, 1992: 18; Atayman, 1992: 18; Bengi, 1992: 20; Bengi, 1992: 49]
2.14.3
ürün [Bengi, 1992: 49]

Grup 2.15
2.15.1
2.15.1.1
2.15.1.1.1
bildirişim [Gül, 1992: 137]

2.15.1.1.2
iletişim [Salman, 1987: 97; Karantay, 1987b: 169; Alpay, 1989: 53; Bengi, 1992: 14; Bengi, 1992: 50; Gül, 1992: 137]
2.15.1.2
ileti [Salman, 1987: 96; Karantay, 1987b: 170; Alpay, 1989: 56]
2.15.2
2.15.2.1
aktarma/aktarım [Salman, 1987: 96; Karantay, 1987b: 170; Kür, 1989: 16; Günal, 1989: 33; Bengi, 1992: 50]
2.15.2.2
aktarma [Salman, 1987: 98]
2.15.3
düzenek [Salman, 1987: 96-7]
2.15.4
2.15.4.1
2.15.4.1.1
yeniden şifreleme [Salman, 1987: 97]
2.15.4.1.2
şifreyi çözme [Salman, 1987: 97]
2.15.4.2
2.15.4.2.1
kod [Günal, 1989: 34]
2.15.4.2.2
düzgü [Bengi, 1992: 50]

Grup 2.16
2.16.1
2.16.1.1
sözlü çeviri [Alpay, 1989: 53]
2.16.1.2
konferans çevirmenliği [Besen, 1992: 28]
2.16.2
2.16.2.1
2.16.2.1.1
eşzamanlı yorum [Alpay, 1989: 53]
2.16.2.1.2
simultane çeviri [Besen, 1992: 28; Susam, 1992: 28]
2.16.2.2
"on sight" çeviri [Besen, 1992: 28]
2.16.2.3
ardıl çeviri [Besen, 1992: 28; Susam, 1992: 29]

Grup 2.17
standart [Alpay, 1989: 60; Sevil, 1989: 130; Karantay, 1992: 135; Gül, 1992: 137]

Grup 2.18
2.18.1
çeviribilim [Karantay, 1987a: 55; Karantay, 1987b: 169]
2.18.2
çeviribilim [Salman, 1987: 95; Atayman, 1992: 18]
2.18.3
çeviribilim [Bengi, 1992: 45]

3. TARTIŞMA

3.1 Tarama 2.1'in Tartışması

3.1.1 *Ölçüt*

Yapılan taramada Grup 2.1 altında verilen *ölçüt* sözcüğünün [2.1.1] yazarlar tarafından tutarlı bir biçimde kullanıldığı saptanmıştır. Terimin kullanımı herhangi bir anlamsal kargaşaya neden olmamaktadır. Sözcük kullanıldığı biçimde dizine alınacaktır.

ölçüt - criterium

Ancak taramanın temelini oluşturan kaynakların dışına çıktığımızda *ölçüt* sözcüğünün Türkçe'de kimi durumda İngilizce *standard* sözcüğünün karşılığı olarak kullanıldığını görürüz. *Ölçüt* sözcüğü yukarıda belirttiğimiz gibi Türkçe'de İngilizce *criterium* sözcüğünün karşılığı olarak kullanıldığından ve bu kullanımın anlamı açık olduğundan bu sözcük varlığını kullanıldığı biçimde sürdürebilir. Anlamsal kargaşa yaratmamak için İngilizce *standard* sözcüğünün *ölçüt* dışında sözcüklerle karşılanması, sorun çözücü olabilmek için önerilebilir [krş.*Tarama* 2.17; *Tartışma* 3.17].

3.1.2 *Norm*

Yapılan taramada bu terimin Türkçe'de i) sosyalbilimlerdeki genel kullanımı doğrultusunda [2.1.2.1]; ve ii) doğrudan çeviribilim terimi olarak [2.1.2.2] kullanıldığı saptanmıştır. Bizi özellikle ilgilendiren ikinci kullanım çerçevesinde örneğin *temel normlar*'dan, *egemen normlar*'dan, *metin-içi normlar*'dan, *dilsel normlar*'dan, *yazınsal normlar*'dan, *kaynak-dizge normları*'ndan, *erek-dizge normları*'ndan[5] söz edilmektedir. Ödünç alma yoluyla Türkçe'ye giren bu sözcüğün kullanımında bir kargaşa olmadığından ve Türkçe'de benimsenmiş bir sözcük olduğundan, Türkçe'de oluşmakta olan çeviribilim terimcesinde sözcüğün varlığını Türkçe'ye girdiği biçimde, yani *norm* olarak sürdürmesi yerinde olacaktır. *Tarama*'da dökümü çıkartılan kavramlar dizine şöyle girecektir:[6]

norm	*norm*
temel norm	*fundamental norm*
egemen norm	*dominant norm*
metin-içi normlar	*textual norms*
dilsel norm	*linguistic norm*
yazınsal norm	*literary norm*
kaynak-dizge normları	*source system norms*
erek-dizge normları	*target system norms*

Ancak tarama dışında kalan kaynaklara bakacak olursak *norm* sözcüğünün Türkçe'ye *düzgü* olarak da girdiğini görürüz [Örn. krş. Salman, 1981: 156]. Bu sözcük *norm*'un karşılığı olarak kimi İngilizce-Türkçe dizine girmiştir [Örn. krş. Akarsu, 1979: 64]. Ne var ki Türkçe *düzgü* sözcüğü İngilizce *code* sözcüğünün karşılığı olarak da kullanılmaktadır [krş. *Tarama* 2.15.5; *Tartışma* 3.15.5]. Bu nedenle *düzgü* sözcüğü *norm* sözcüğünün karşılığı olarak aşağıda verilen dizine girmeyecektir.

Norm kavramı içinde bulunduğumuz yıllarda çeviribilimde bakış açısının değiş-

mesine yol açan *erek-odaklı* [krş.3.3] *çeviri kuramı*'nın ana kavramlarından biridir. Gideon Toury'nin, *çoğul-dizge kuramı* [krş. 3.7] doğrultusunda oluşturduğu bu kurama göre *çeviri eşdeğerliği* [krş. 3.9] kavramı ancak *çeviri normları* bağlamında anlam kazanmaktadır. Taradığımız metinlerde norm kavramına ilişkin *erek-odaklı* çeviri kuramı çerçevesinde oluşan kimi temel terimlere rastlanmamıştır. Bu terimlere dizinde yer verebilmek için burada kısaca değineceğiz.

Gideon Toury *normları* öncelikle iki başlık altında inceler:

i) Toury'nin *preliminary norms* olarak adlandırdığı normlar çevirmenin çeviriye başlamadan önce aldığı kararları kapsar. Yazar, yapıt seçimi gibi doğrudan çeviri politikasını ilgilendiren kararlar ile çevirinin hangi dilden yapılacağı konusunda alınan kararlar bu çerçevede düşünülmektedir. *Preliminary Norm* terimi taradığımız metinlerin dışındaki kimi metinlerde "öncül ilke" olarak Türkçeleştirilmiştir [krş. Göktürk, 1986: 59; 145]. Ancak "öncül ilke" terimi, "öncül" sözcüğü, yine Toury'nin bu çerçevede sunduğu *initial* (norm) terimiyle ve "ilke" sözcüğü de çeviribilimde önemli bir kullanım alanı olan *principle* sözcüğüyle karışabileceğinden dizine alınmayacaktır.[7] Herhangi bir kargaşaya neden olmamak için *preliminary norm* kavramını, kavramın içerdiği bilgiyi gözönünde tutarak *süreç-öncesi (çeviri) normu* olarak Türkçeleştirebileceğimizi düşünüyorum.

ii) Toury'nin *operational norms* olarak adlandırdığı norm ise çevirmenin çeviriye başladıktan sonra, yani çeviri süreci sırasında aldığı kararları kapsar. Bu kararlar hem dil malzemesinin metin içinde nasıl dağıtılacağına, yani metnin matriksine ilişkin, hem de çeviride kullanılan dile ilişkin, yani doğrudan metnin diliyle ilintili kararlardır. Toury'nin *matricial norms* olarak adlandırdığı ve metnin matriksine ilişkin kararları kapsadığını söylediğimiz normu Türkçe'ye *matriks normu* olarak çevirebileceğimizi düşünüyorum. Toury tarafından *textual (proper) norms* olarak adlandırılan ve doğrudan metin-içi dil malzemesinin kullanılmasını konu eden normu ise *textual norm* karşılığı olarak taramada karşılaştığımız *metin-içi norm* kullanımını koruyabilmek ve kargaşaya neden olmamak için *metin-içi norm* olarak bırakmayı uygun görüyorum. Bu terimin İngilizce girişi yukarıda taramada saptandığı biçimde *textual norm* olarak yapılmıştır. Ancak terim dizine teknik kullanımı doğrultusunda textual *(proper)* olarak girecektir. Her iki normu çatısı altında toplayan *operational norm* terimi kimi Türkçe kaynaklarda "işlemsel ilkeler" olarak geçmektedir [krş. Göktürk, 1986: 59; 144]. "İşlemsel" sözcüğü İngilizce "operational" sözcüğünün sözlük karşılığıdır. Ancak i) anlamın açık olması için; ii) "Preliminary norms" kavramının Türkçe karşılığı olarak önerdiğim "süreç-öncesi (çeviri) normları" ifadesiyle arasında bir koşutluk kurabilmek için, bu kavramı *çeviri-süreci normu* olarak Türkçeleştirebileceğimizi düşünüyorum. Ayrıca yukarıda değindiğimiz gibi bu ifade içindeki "ilke" sözcüğü kavram kargaşasına yol açabilir.[8]

Bu iki ana başlık dışında Toury bir de *initial norm*'dan söz eder. Bu norm çevirmenin çeviri için *önsel* [krş.*Tarama* 2.13; *Tartışma* 3.13] olarak benimsediği tavırdır. Çevirmen çevirisini ya *kaynak-dizge normlarını* esas alarak yapacak ve *yeterli* [krş. 3.9.2] çeviri üretecektir, ya da *erek-dizge normlarını* esas alarak yapacak ve *kabul edilebilir* [krş. 3.9.2] çeviri üretecektir. *Initial norm* kavramını Türkçe'ye *öncül norm* olarak çevirebileceğimizi düşünüyorum. Kısaca *norm* kavramı çerçevesinde dizine ekleyeceğimiz İngilizce kavramlar ve Türkçe karşılıkları şöyle:[9]

preliminary norm	*süreç-öncesi (çeviri) normları*
operational norms	*çeviri-süreci normları*
textual proper norms	*metin-içi normları*
matricial norms	*matriks normları*
initial norm	*öncül norm*

3.1.3 *İlke*

Yukarıda yapılan taramada *ilke* sözcüğünün Türkçe'de, İngilizce *principle* sözcüğünün karşılığı olarak sıklıkla kullanıldığı saptanmıştır [2.1.3.1]. Metin-içi incelemelerde ise kimi durumlarda *ilke* sözcüğünün İngilizce *norm* sözcüğünün karşılığı olarak kullanıldığı hissedilmektedir.[10] Ancak pek çok durumda araştırmacılar bu iki kavramı aynı metin içinde ayrı ayrı ve farklı anlamda kullanmışlardır. Gerçekten de *ilke* ve *norm* sözcükleri çeviribilimde farklı anlam yükleriyle ayrı ayrı önem taşıdığından bu sözcük dizine ayrıca girecektir:

ilke	*principle*

3.1.4 *Strateji*

Taramada yabancı kökenli bir sözcük olan *strateji* sözcüğünün Türkçe'de hem telif yazılarda hem de çevirilerde kullanıldığı saptanmıştır. *Strategy* sözcüğünün karşılığı olarak *yöntemin ilkesi* [2.1.4.2] kullanımına ise bir defa rastlanmıştır [krş. Tükel,1987:35 ve Paker 1986:80]. Çevirmen çevirisinde yabancı sözcük kullanmamak için eşanlatı yoluna gitmiş olabilir. Aşağıda verilen dizin i) açıklamalardan değil teknik terim önerilerinden oluşacağı için; ve ii) hem 2.1.3.1'de dökümünü yaptığımız ve yukarıda ele aldığımız *ilke* sözcüğünün hem de 2.1.4.1'de dökümünü yaptığımız burada ele almakta olduğumuz *strateji* sözcüğünün çeviribilimde önemli birer yeri olduğu için *yöntemin ilkesi* ifadesi herhangi bir bulanıklığa neden olmamak için dizine alınmayacaktır. Buna karşılık İngilizce *strategy* sözcüğü dizine, taramada kullanımına rastladığımız biçimde, yani *strateji* [2.1.4] olarak girecektir:

strateji	*strategy*

3.2 Tarama 2.2'nin Tartışması

Kısmi Çeviri Kuramı
Genel Çeviri Kuramı

Yapılan taramada *kısmi çeviri kuramı* [2.2.1] ve "kısmi" karşıtı olarak *genel çeviri kuramı* [2.2.3] kavramlarının Türkçe üretilen çeviribilim yazılarında kullanılmakta olduğu saptanmıştır. Bu iki kavram çeviribilimin temel alanlarından olan çeviri kuramının çerçevesini belirlemektedir. Günümüz çeviribiliminde [krş. 2.18; 3.18] kuram için belirlenen çerçeve ile çeviribilime bakış açısı arasında doğrudan bir bağ kurulabilmekte ve bu konu çeviribilimde sürdürülen kimi tartışmaların odak noktası olabilmektedir. Bu nedenle söz konusu her iki kavram Türkçe'deki kullanımlarıyla dizine alınacaktır.

kısmi çeviri kuramı	*partial theory of translation*
genel çeviri kuramı	*general theory of translation*

Taramada ayrıca *ayrı [çeviri] kuramları*[2.2.2] ve *kapsayıcı çeviri kuramı* [2.2.4] kullanımlarına rastlanmıştır. Birinci kullanımın göndermesi doğrudan *kısmi çeviri kuramlarına* ve ikinci kullanımın göndermesi de doğrudan *genel çeviri kuramı*'nadır. Başka bir deyişle, sözkonusu kullanımlar, yukarıda teknik terim olarak belirlediğimiz kısmi çeviri kuramı ve genel çeviri kuramı kavramlarını vurgulamak için, açımlamak için kullanılabilir. Bu ifadelerin teknik terim olarak dizine girmesine gerek yoktur.

3.3 Tarama 2.3'ün Tartışması

Kaynak-odaklı Kuram
Erek-odaklı Kuram
Skopos Kuramı

Yapılan taramada yaygın olmamakla birlikte bu üç terimin kullanımına rastlanmıştır. Terimlerin kullanımına ilişkin bir-iki noktaya kısaca değinilmesi yerinde olabilir. *Erek-odaklı kuram*[11] ve *skopos kuramı*[12] iki ayrı kuramcının oluşturduğu iki ayrı kuramdır. *Kaynak-odaklı kuram* terimi ise kabaca son yirmi yıldır varlığını sürdüren *erek-odaklı kuram* çerçevesinde, sözkonusu kuramın karşıt tavır olarak oluşmasına neden olan kimi *kuralcı* ve çeviriyi kaynak metnin izdüşümü olarak görmek isteyen kuramları tanımlamada kullanılan terimdir. Yani çıkışları bakımında *erek-odaklı kuram* ve *skopos kuramı* terimleri iki ayrı kuramcının oluşturduğu iki ayrı kuramı çağrıştırır. *Kaynak-odaklı kuram* terimi ise çeviriye karşı kuram düzeyinde benimsenen bir tavrı vurgulamaktadır. Bu bağlamda belirtilmesi gereken nokta sözkonusu terimler içinde *erek-odaklı kuram* teriminin çeviri kuramına (ve çeviri kuramının) bakış açısını belirlediği, *skopos kuramı*'nın ise kuramın çeviriye bakış açısını belirlediğidir. Başka bir deyişle, *erek-odaklı kuram* dikkatleri çeviri sürecinden ürün olarak çeviri üzerine çeker ve çevirinin erek dizgenin bir gerçeği olduğunu vurgular. Yani bu kuramın en azından ilk amacı çevirmene çeviri sürecinde yol göstermek değildir. Ancak bu aşamanın kuram içinde doğal olarak bir yeri vardır. *Skopos kuramı* ise her ne kadar dikkatleri çevirinin amacı, çevirinin işlevi gibi konuları vurgulayarak erek dizge üzerine çekerse de, bu kuramın en azından ilk amacı çevirmene çeviri sürecinde yol göstermektir. Kısaca, bu iki kuram arasında kimi örtüşme noktaları olmakla beraber çok önemli ayrılma noktaları vardır. Bu nedenle, bu iki kuramın terimlerini Türkçe'de oluştururken örtüşme ve ayrılma noktalarının dikkatle gözönünde bulundurulması gerekir. Örneğin İngilizce *purpose* sözcüğünün karşılığı olan *amaç* sözcüğü *skopos kuramı*'nın ayrılmaz bir parçasıdır. Ayrıca *skopos* sözcüğü zaten *purpose/target* sözcüklerinin karşılığı olan *amaç/erek* anlamına gelmektedir. Diğer tarafta *erek-odaklı kuram* olarak Türkçeleştirdiğimiz *target-oriented theory*'de vurgu target sözcüğü üzerindedir. Ancak bu kuramda da *purpose* karşılığı olarak *amaç* yaygın olarak kullanılmaktadır. Yani, herhangi bir anlamsal kargaşaya neden olmamak için bu kuramların terimlerini Türkçe'ye aktarırken dikkatli olamız gerekir. Bu nedenle *target-oriented theory* teriminin anahtar sözcüğü olan *target* sözcüğü *erek* olarak çevrilecektir. Terim dizine *erek-odaklı kuram* olarak girecektir. *Skopos kuramı* ise "erek" sözcüğü bu sözcüğün teknik terim olarak "erek-odaklı kuram" bağlamında kullanılması önerildiğinden olduğu gibi bırakılacak ve dizine *skopos kuramı* olarak alınacaktır. Böylelikle her iki kuramda da (ve doğal olarak çeviribilimde her alanda) sözlük anlamıyla kullanımına gereksinim olan *amaç* sözcüğüne herhangi bir özel anlam yüklenmemiş olacak ve sözcük serbest dolaşıma bırakılacaktır. Ancak

amaç sözcüğünün İngilizce *target* sözcüğünün değil, *purpose* sözcüğünün karşılığı olarak kullanıldığını vurgulayabilmek için hem *target* sözcüğü hem de *purpose* sözcükleri dizine ayrı girişlerle alınacaklardır [krş.2.12.2; 3.12.2].

Kısaca sözkonusu terimler dizine şöyle girecekledir:

erek-odaklı kuram	*target-oriented theory*
kaynak-odaklı kuram	*source-oriented theory*
skopos kuramı	*skopos theory*

3.4 Tarama 2.4'ün Tartışması

yeniden kurma
yeniden yapılan(dır)ma

Tarama'da ilgili kısma baktığımızda bu ifadenin sık bir kullanımı olmadığını görürüz [2.4.1]. Ancak bu kavram özellikle günümüzde kimi çeviribilim araştırmalarını yönlendiren *erek-odaklı çeviri kuramının* [krş. 3.3 ve 3.1.2] temel kavramlarındandır. Bu kuramın ağırlık noktalarından birini tarihsel kesitte sürdürülecek betimleyici [krş. 3.8] çalışmalar oluşturur. Betimleyici çalışmalarda ise amaç [3.3; 3.12.2] çevirinin oluşumunu yönlendiren normların [krş. 3.1.2] *yeniden kurulması*'dır. Taramada karşılaştığımız kullanımıyla burada *yeniden kurma* olarak ele aldığımız bu terimin İngilizcesi *reconstruction*'dır. Bu terimle vurgulanmaya çalışılan çeviri normlarını oldukları biçimde betimlemektir; yoksa belli bir bakış açısını esas alıp olmaları gereken biçimi belirtmek değildir. Terim kullanıldığı biçimde dizine alınacaktır.

yeniden kurma	*reconstruction*

Taramada karşılaştığımız ve ilk bakışta benzer anlamda kullanıldığı izlenimini veren diğer ifade ise *yeniden yapılan(dır)ma* ifadesidir. Bu ifadenin kullanıldığı bağlamı incelediğimizde, bu terimin anlamının yukarıda sözü edilen *yeniden kurma* teriminden farklı olduğunu anlarız. *Yeniden kurma* teriminde yapıda herhangi bir değişiklik yapılması sözkonusu değildir. Oysa, *yeniden yapılan(dır)ma* teriminde vurgulanan yapıya uygulanan değişikliklerdir. Bu terim herhangi bir kuram bağlamında kullanılan temel terimlerden olmamakla beraber, i) *yeniden kurma* teriminin farklı anlam yükünü vurgulayabilmek için; ve ii) kimi kuramları betimlemede bu terimin kullanılabileceğini düşündüğümden, sözkonusu terim dizine alınacaktır.

yeniden yapılan(dır)ma	*restructuring*

Bu iki terimin dizine ayrı ayrı ve kullanıldıkları biçimde alınmalarının bir nedeni de *yeniden yapılan(dır)ma* teriminin İngilizce *reconstruction* terimi karşılığı olarak kullanılmasıdır. Her ne kadar Türkçe'de anlamsal kargaşa yaratabilecek bu kullanıma taradığımız metinlerde rastlamadıysak da, tarama dışı kimi metinlerde bu kullanıma rastlayabiliyoruz [Örn. bkz. Bengi, 1991: 5, 22[14]]. *Reconstruction* kavramının belli bir kuram bağlamında kullanıldığının bilinciyle ve anlamsal kargaşaya neden olmadan Türkçe çeviribilim dizinine girmesi gerekmektedir. Tersi durumda bu kavramın bir parçası olduğu kuram da Türkçe'de yanlış anlaşılabilecektir.

3.5 Tarama 2.5'in Tartışması

3.5.1 *kural*

Yapılan taramada bu sözcüğün araştırmacılar tarafından sıklıkla kullanıldığı saptanmıştır. Sözcüğün İngilizcesi *rule*'dur. Ancak bu sözcüğün kimi sözlüklerde İngilizce *norm* kavramının karşılığı olarak da verildiğini görüyoruz [Örn. bkz. Rıfat vd. 1988; Vardar vd. 1988 vb.[15]] Sözkonusu sözlükler göstergebilim ve dilbilim terimlerini içermektedir ve bu iki alanda İngilizce *norm* ve *rule* sözcüklerinin Türkçede *kural* sözcüğüyle karşılanması anlamsal kargaşa yaratmıyor olabilir. Ancak çeviribilimde bu iki sözcüğün, yani *norm* ve *rule* sözcüklerin, tek bir sözcükle karşılanması mümkün değildir. Böyle bir çözüm anlamsal düzeyde zincirleme bir bulanıklığa neden olabilir. *Norm* sözcüğünün belli bir kuram bağlamında günümüz çeviribilimindeki kullanımı sözkonusu bulanıklığın başlangıç noktasını oluşturacaktır. Bu nedenle *kural* sözcüğünün dizine İngilizce *rule* sözcüğünün karşılığı olarak girmesi önerilmektedir. Böylelikle *kural* ve *norm* sözcükleri arasındaki ayrılma noktaları belirlenmiş olacaktır.

kural *rule*

3.5.2 *kuralcı*

Bu kullanıma taranan metinlerde yalnızca bir yerde rastlanmıştır. Ancak sözkonusu terim İngilizce *normative* sözcüğünün karşılığı olarak çeviribilimde önemli bir terimdir. Her ne kadar yukarıda *norm* sözcüğünün Türkçe'de *norm* olarak bırakılması ve *kural* sözcüğününün de İngilizce *rule* sözcüğünün karşılığı olarak kullanılmasını önerdiysek de, burada İngilizce *norm* kökünden türeyen *normative* sözcüğünü *kuralcı* sözcüğüyle karşılamayı öneriyoruz. Bunun en önemli nedeni İngilizce'de kullanılmakta olan *normative* sözcüğünün çeviribilimde son yıllarda oluşan çeviri kuramları çerçevesinde özel bir yeri ve önemi olan *norm* kavramı bağlamında değil, sözlüklerde karşılaştığımız düzanlamıyla kullanılıyor olmasıdır. Sözlüklerde *normative* sözcüğüyle anlatılmaya çalışılan ise doğrudan kurallara bağlılıktır. Bu nedenle sözcük dizine kullanıldığı biçimde girecektir.

kuralcı *normative*

3.6 Tarama 2.6'nın Tartışması

dizi
paradigma

Taramada *dizi* ve *paradigma* sözcüklerinin kullanımına rastlanmıştır. Ancak yapılan araştırmada *dizi* sözcüğünün İngilizce *series* sözcüğünün karşılığı olarak [krş. Nida, 1964:147], *paradigma* sözcüğünün ise İngilizce *paradigm* sözcüğünün karşılığı olarak kullanıldığı anlaşılmıştır. *Dizi* sözcüğü Türkçe'ye dilbilimde yaygın olarak kullanılan *paradigm* sözcüğünün karşılığı olarak da girmiştir [krş. örn. Vardar vd., 1988; Rıfat vd.,1988][16]. Bağlam dikkate alındığında *dizi* sözcüğünün *series* sözcüğünün karşılığı olarak kullanılmasının yerinde bir çeviri kararı olduğu anlaşılır. Ancak bizim burada üzerinde durduğumuz terimler doğrudan çeviribilim terimleri olduğu için *series* sözcüğü dizine girmeyecektir. Ayrıca bu sözcük Türkçe'de değişik durumlarda değişik sözcüklerle karşılanmaktadır. Bizim için önemli olan terim *paradigm*'dır. Terimi dizine almadan önce bu terim bağlamında bir-iki noktaya değinmemiz yerinde olabilir.

i) *Paradigm* sözcüğü yukarıda belirtildiği gibi dilbilimde yaygın olarak kullanılmaktadır ve dilbilimin önemli bir terimidir. Vardar vd. 1988'de bu terim hem *dizi* hem *paradigma* olarak dizine girmiş ve "Aynı sözdizimsel bağlam içinde birbirinin yerini alabilecek olan ve gücül bir karşıtlık bağıntısı kuran öğelerin oluşturduğu bütün [..]" [82] olarak tanımlanmıştır. Sözkonusu terimi dilbilimdeki bu kullanımına koşut olarak çeviribilimde, özellikle çeviribilimin uygulamalı alanında kullanmaktayız.

ii) *Paradigm* sözcüğü dilbilimdeki kullanımının yanısıra bilim felsefesinde de kullanılmaktadır. Bilim felsefecisi Thomas Kuhn bu terimi dilbilimden ödünç aldığını ama "Bir tarafta [bu terimi] belli bir topluluğun üyeleri tarafından paylaşılan inançların, değerlerin,tekniklerin bütünü [..]" anlamında, "Diğer tarafta da bu bütünün içinde bir tek tür unsur[u], [yani] model yahut örnek olarak kullanılan ve gerektiği zaman olağan bilimdeki bütün diğer bulmacaların çözümlenme temeli olarak kesin kuralların yerine kullanılabilen somut bulmaca-çözümleri"ni anlatmak için kullanmaktadır [krş. Kuhn,1970:174; Kuyaş 1982:162]. *Paradigm* sözcüğü bu anlamıyla da çeviribilimde yaygın olarak kullanılmaktadır. Bizim taramada karşılaştığımız *paradigma* sözcüğü bu anlamda kullanılmıştır.

Açıklamalı bir çeviribilim sözlüğünde *paradigm* teriminin Türkçe karşılığı olarak hem *dizi* hem de *paradigma* sözcüklerinin verilebileceğini düşünüyorum. Ancak yukarıdaki açıklamadan da anlaşılacağı gibi, bu iki sözcüğün Türkçe'de değişken olarak kullanılabilmesi mümkün değildir. Bir yanda bu durumu, diğer yanda ise *dizi* sözcüğünün İngilizce farklı sözcüklerin karşılığı olarak Türkçe'de kullanılmakta olduğunu gözönünde bulundurarak, *paradigm* sözcüğünü aşağıdaki dizine *paradigma* olarak almamızı öneriyorum.

paradigma *paradigm*

3.7 Tarama 2.7'nin Tartışması

3.7.1 *çoğul-dizge*
çoğul dizge
çoğuldizge
polisistem

İngilizce *polysystem* kavramının karşılığı olarak Türkçe'de iki farklı kullanım saptanmıştır: i) *çoğul-dizge*; *çoğul dizge* ve *çoğuldizge* olarak üç farklı yazımıyla ve yabancı terimin anlam birimlerinin çevirisiyle elde edilen Türkçe bir terim; ve ii) yabancı terimin Türkçeleştirilmesiyle elde edilen *polisistem* terimi.[17] *Polysystem* teriminin karşılığı olarak birinci grupta üç farklı yazımıyla dökümü yapılan Türkçe terimin, terim belli bir kurama verilen ad olduğu için birleşik sözcük özelliği gösteren tek bir sözcükle, yani *çoğuldizge* olarak, yazılabileceğini düşünüyorum. Terim dizine bu biçimde girecektir. *Polysystem* teriminin Türkçeleştirilmesiyle elde edilen *polisistem* terimi ise, *çoğuldizge* teriminin Türkçe'de artık bir yer edindiği düşünüldüğünden, dizine alınmayacaktır. Çeviribilimde günümüzde sürdürülen kimi önemli çalışmanın temelinde *çoğuldizge* kuramının varsayımları yatmaktadır. Bu kurama kısaca yer vermemiz, taramada karşılaştığımız terimleri anlamamızda yardımcı olabilir.

Çoğuldizge kuramı İsrailli bilimadamı Itamar Even-Zohar tarafından 1970'li yıllarda oluşturulmuştur.[18] Bu kuram alanını edebiyatla sınırlı tutmamakla beraber, kuramın çerçevesi içinde özellikle üzerinde durulan konular edebiyat ve çeviri edebiyattır. Even-Zohar'ın *çoğuldizge kuramı* çerçevesinde vurguladığı ana noktalardan biri *devingen işlevselliği* temel alan *dizge* anlayışıdır. Bu anlayış Cenevre Okulu diye bilinen ve dilbilimci Ferdinand de Saussure'ün öğretisini temel alan, *dural işlevselliğin* vurgulandığı dizge anlayışından çok farklıdır. Ferdinand de Saussure'ün öğretisini temel alan *dizge* kavramının belirleyici özelliği *eşsürem* ve *duralık* olarak özetlenebilir. Bu yaklaşımda önemli olan dilin zaman içinde nasıl değişiklik gösterdiğini anlamak olmayıp, "dilin ilkece nasıl işlev gördüğünü" [Even-Zohar,1986:465] anlamak, betimlemektir. Kısaca, böyle bir çerçeve içinde sunulan *dizge* kavramı türdeş özellik gösteren, değişikliklere açıklama getirmeyi amaçlamayan *tekil* bir *dizge*dir. Böyle bir dizge için önemli olan dizgenin merkezinde geçerliliği olan edebiyat, dil vd.dir. Dizgeler arası ilişkiler de doğal olarak merkezler arası ilişkilerle sınırlanmıştır. Bunun sonucu, değer yargısı merkezce belirlenir ve bilimsel çalışmaları yönlendiren *ölçüt*, merkezin belirlediği bu değer yargısıdır. Even-Zohar'ın *devingen* işlevselliği temel alan dizge anlayışında ise dizgenin belirleyici özellikleri Cenevre Okulu çıkışlı dizge kavramının tersine *dural* değil *devingen*, *eşsüremle* sınırlı değil *artsüremli*, *türdeş* değil *ayrışık*, *tekil* bir dizge değil dizgelerden oluşan bir dizge, yani bir *çoğuldizge* olmasıdır. Even-Zohar'ın oluşturduğu bu kuramın kökeninde Rus biçimcilerinden *özellikle* Jurij Tynjanov ve Roman Jakobson'un 1920'li yıllarda sürdürdükleri çalışmalar yatmaktadır.

Tarama 2.7.1'de ve *çoğuldizge kuramı* bağlamında yukarıda verilen bilgiler sırasında karşılaştığımız terimler dizine şöyle girecektir :

çoğuldizge	*polysystem*
tekil-dizge	*unisystem*
homogenous	*türdeş*
heterogenous	*ayrışık*

Tarama 2.7.2; 2.7.3; 2.7.4; 2.7.5'te dökümü yapılan terimler ise aşağıda *Tartışma* 3.7.2; 3.7.3; 3.7.4; 3.7.5'te ele alınacaktır.

3.7.2 *dizge*

sistem

Yapılan taramada İngilizce *system* sözcüğünün Türkçe'de *dizge* ve *sistem* sözcükleriyle karşılandığı görülmektedir. Sözkonusu sözcüklerin kullanıldığı bağlamlar dikkate alındığında ise bu sözcüklerin kimi zaman yukarıda 3.7.1'de ele alınan *çoğuldizge kuramı* çerçevesinde teknik bir terim olarak kullanıldığı, kimi zaman da sözcüklerin düz anlamıyla kullanıldığı anlaşılır. Çeviribilimde *system* kavramının ister yukarıda sözü edilen *dural*, *eşsüremle* sınırlı *tekil-dizge* anlamında olsun, ister *devingen*, *artsüremli*, dizgelerden oluşan bir dizge, yani bir *çoğuldizge* anlamında olsun, önemli bir yeri var. Yukarıda 3.7.1'de aldığımız karar doğrultusunda çeviribilim terimi olan *system* sözcüğü dizine *dizge* olarak girecektir.

Ancak *Tarama*'da 2.7.2.2 altında verilen /-lI/ ve /-sEl/ ekleriyle türetilmiş *dizgeli* [2.7.2.2.1], *dizgesel* [2.7.2.2.2], *dizgeli* [2.7.2.2.3] ve *sistemli* [2.7.2.2.4] sözcükleri anlam bulanıklığına neden olabilmektedir. Sözkonusu sözcüklerin metin içindeki kul-

lanımları incelendiğinde, bu sözcüklerin kimi durumda İngilizce *systemic* sözcüğünün karşılığı olarak, kimi durumda İngilizce *systematic* sözcüğünün karşılığı olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Kimi durumda ise kullanım hiç açık değildir. İngilizce *systemic* sözcüğü doğrudan yukarıda çeviribilim terimi olarak ele aldığımız anlamıyla *system* sözcüğünden türetilmiş bir sıfattır. *Systematic* sözcüğünün ise, her ne kadar sözcük yine *system* sözcüğünden türetilmiş bir sıfat ise de, teknik terim olan *system* ile bir bağı yoktur. Bu farkı vurgulayabilmek için *systemic* sıfatını teknik terim olarak dizine alacağımızı söylediğimiz *dizge* terimini /-sEl/ ekiyle türeterek, yani *dizgesel* olarak, ve *systematic* sözcüğünü de *sistemli* olarak dizine almayı öneriyorum.

dizge	*system*
dizgesel	*systemic*
sistemli	*systematic*

3.7.3 *katman*

Tarama 2.7.3'de dökümü yapılan terimler *çoğuldizge* [bkz.3.7.1] kuramı bağlamında yaygın olarak kullanılan terimlerdir. Bu kuramın varsayımlarından biri ayrışık bir yapıya sahip olduğu düşünülen çoğuldizgenin çeşitli *katmanlardan* oluştuğu ve bu *katmanlar* arasında sürekli bir mücadelenin sürdürüldüğüdür. Bu mücadele *merkez*'le *çevre* arasında olabileceği gibi, *yüksek edebiyat-aşağı edebiyat* arasında, *saygın görülen edebiyat-saygın görülmeyen edebiyat* vd. arasında da olabilmektedir. *Çoğuldizge* kuramının *ayrışıklık* ilkesini temel alarak sunduğu bu varsayım ile kuramın *devingenliği* ve *işlevselliği* vurgulaması arasında doğrudan bir ilişki vardır.

Bu terimler kullanıldıkları biçimde dizine alınacaklardır.

katman	*stratum*
merkez	*center*
çevre	*periphery*
yüksek edebiyat	*high literature*
aşağı edebiyat	*low literature*
saygın görülen edebiyat	*canonized literature*
saygın görülmeyen edebiyat	*non-canonized literature*

3.7.4 *eşsüremli* / eşzamanlı artsüremli / tarihsel

Tarama 2.7.4 altında dökümü yapılan terimlerden *eşsüremli* [2.7.4.1.1], *artsüremli* [2.7.4.2.1 ve *tarihsel* [2.7.4.2.2] terimleri yukarıda [2.7.1;2.7.2;2.7.3] sözü edilen *çoğuldizge* kuramı bağlamında önemli yeri olan terimlerdir. *Eşsürem* kavramı İngilizce *synchronic* kavramının karşılığı olarak, *artsürem*, İngilizce *diachronic* kavramının karşılığı olarak ve *tarihsel* ise İngilizce *historical* kavramının karşılığı olarak kullanılmıştır. Yapılan incelemede bu terimlerin Türkçe'de tutarlı bir biçimde kullanıldığı anlaşılmıştır. Terimler dizine aynen kullanıldıkları gibi alınacaklardır.

Ancak aynı grup altında sunulan *eşzamanlı* teriminin kullanımı üzerinde yapılan incelemede, terimin İngilizce farklı kavramların karşılığı olarak kullanıldığı saptanmıştır: i) İngilizce *simultaneous* sözcüğünün karşılığı olan kullanım[2.7.4.1.2.1]; ii) İngilizce *concurrent* sözcüğünün karşılığı olan kullanım[2.7.4.1.2.2]. Ayrıca her ne kadar taramaya esas aldığımız metinlerde karşılaşmadıysak da, sözkonusu terimin farklı bir kullanımı daha vardır: iii) anlamsal düzeyde İngilizce *synchronic* teriminin karşılığı

olan kullanım. *Tarama* dışı kaynaklara baktığımızda bu kullanımla sıklıkla karşılaşırız. Kimi sözlüklerde, sıklıkla kullanılan bu karşılığa doğal olarak yer verilmiştir [Örn. krş. Kocaman, 1990:187; Vardar,1988: 99]. Yani, Türkçe'de kullanmakta olduğumuz *eşzamanlı* ifadesi, İngilizce üç ayrı sözcüğün karşılığı olarak kullanılmaktadır. Bu kullanımlar içinde ikincisini, yani *concurrent* karşılığı olan kullanımı, sözcük çeviribilim terimi olmadığı için burada ele almayacağız. Ancak diğer iki kullanım üzerinde durulması gerekiyor. *Eşzamanlı* teriminin Türkçe'de hem *simultaneous*, hem de *synchronic* terimlerinin karşılığı olarak kullanılması, aslında birbirinden farklı anlamlarda kullanılması gereken ve çeviribilim için önemi olan bu iki ayrı kavramın bir bulanıklık içinde Türk okuruna sunulmasına neden olmaktadır. Kargaşayı yok etmenin bir yolu, belki, *eşsüremli* terimini, *synchronic* teriminin karşılığı olarak kullanmaya devam etmek, ancak uygulamalı çeviribilimde, özellikle çeviri eğitiminde sıklıkla kullanmak durumunda olduğumuz İngilizce *simultaneous* sözcüğünü Türkçe'de örtüşmeye neden olmayacak farklı bir sözcükle karşılamak olabilir. Bu tartışma çerçevesinde *simultaneous* terimi dizine *andaş*[19] [2.16.2;3.16.2] olarak girecektir.

Kısaca 2.7.4'de dökümü yapılan ve burada tartışılan terimler dizine şöyle girecektir:

eşsüremli	*synchronic*
artsüremli	*diachronic*
tarihsel	*historical*

3.7.5 *İlişkisel*
devingen/dinamik
değişken/değişmez
durgunluk/durağanlık
dural

Tarama'da 2.7.5.1 altında *ilişkisel* terimiyle karşılaşıyoruz. Bu terim çeviribilimde, özellikle yukarıda sözü edilen *erek-odaklı çeviri kuramının* [krş. 3.3] *eşdeğerlik* [krş. 2.9;3.9] kavramına bakış açısını belirlemede sıklıkla kullanılan önemli bir terimdir. İngilizcesi *relational* olan bu terim dizine kullanıldığı biçimde alınacaktır.

ilişkisel	*relational*

Tarama'da 2.7.5.2 altında iki ayrı terimin girişi vardır: *devingen* [2.7.5.2.1] ve *dinamik* [2.7.5.2.2]. *Devingen* sözcüğü çeviribilimde, birbirinden farklı çeviri kuramları çerçevesinde kullanılan önemli bir sözcüktür. *Tarama*'da dökümü yapılan kaynaklar incelendiğinde, bu sözcüğün hem *çoğuldizge* kuramı bağlamında [Krş. Tükel, 1987: 32], hem de Eugene Nida'nın oluşturduğu çeviri kuramı bağlamında [Krş. Nida, 1964; Salman, 1987:99] kullanıldığı anlaşılmıştır. Sözcüğün İngilizcesi *dynamic*'tir. *Tarama* 2.7.5.2.2 altında ise aynı sözcüğün Türkçesi olarak *dinamik* sözcüğüyle karşılaşıyoruz. Türkçe'nin yazım ve ses özelliklerini göz önüne alarak *dynamic* sözcüğünün Türkçeleştirilmesiyle elde edilen *dinamik* sözcüğü Türkçe'de yüksek bir sıklıkla kullanılmaktadır. Ancak sözcük Giriş'te [1] dizine alınacak sözcükler konusunda belirlenen ilkeler doğrultusunda dizine Türkçe karşılığıyla, yani *devingen* olarak girecektir.[20]

devingen	*dynamic*

Tarama'da 2.7.5.3 altında dökümü yapılan *değişken* ve *değişmez* sözcükleri (sırasıyla) İngilizce *variant* ve *invariant* sözcüklerinin karşılığı olarak kullanılmaktadır. Bu sözcükler dizine alınacaktır.

değişken	*variant*
değişmez	*invariant*

Tarama'da 2.7.5.4 altında *durgunluk* [2.7.5.4.1.1], *durağanlık* [2.7.5.4.1.2] ve *dural* [2.7.5.4.2] sözcüklerinin dökümü yapılmıştır. Yapılan incelemede durgunluk/durağanlık sözcüklerinin İngilizce *stagnation* karşılığı olarak kullanıldığı anlaşılmıştır. *Stagnation* kavramının yukarıda sözü edilen *çoğuldizge kuramı* çerçevesinde önemli bir yeri vardır. Türkçe'de *durgun* ve *durağan* sıfatlarından türeyen bu adlar aynı anlama gelmektedir. Ancak bu iki sözcüğün sözlük karşılıklarına bakacak olursak *durgun* sözcüğünün birden çok bağlamda kullanılabildiğini, *durağan* sözcüğünün ise bizim amacımıza uygun olan daha sınırlı bir bağlamda kullanıldığını görürüz. Bu nedenle sözcük dizine *durağanlık* olarak girecektir. *Tarama* 2.7.5.4.2 altında sunulan *dural* sözcüğü ise İngilizce *static* sözcüğünün karşılığı olarak kullanılmıştır. Bu kavram da *çoğuldizge* kuramının önemli kavramlarından. Sözcük dizine kullanıldığı biçimde girecektir.

durağanlık	*stagnation*
dural	*static*

3.8 Tarama 2.8'in Tartışması

betimleme
betimlemeci
betimleyici

Yapılan taramada *betimleme* sözcüğünün i) sözcüğün düzanlamıyla [2.8.1]; ve, ii) sözcüğün çeviribilimdeki özel anlamıyla [2.8.2], olmak üzere iki ayrı kullanımı saptanmıştır. Sözcüğün düz anlamıyla kullanımı anlamsal düzeyde herhangi bir bulanıklık yaratmamaktadır. Ancak amacımız çeviribilim terimcesi hazırlamak olduğu için bu kullanım dizine alınmayacaktır. Sözcüğün ikinci kullanımı ise, bu kullanım teknik özellik taşıdığından, bizi doğrudan ilgilendirmektedir. Türkçe metinlerde karşılaştığımız kullanımları tartışmadan önce bu terimin kaynağına kısaca değinmemiz gerekiyor.

Bu terim *erek-odaklı çeviri kuramı* [krş. 2.3;3.3] çerçevesinde sunulan *descriptive* kavramına işaret etmektedir. *Erek-odaklı çeviri kuramı* çerçevesinde, kuram, çeviribilimin bir alanıdır. Diğer alanlar ise bu madde altında konumuz olan *descriptive* alan[21] ve *applied* alandır [krş.2.18;3.18]. Bu kurama göre, çeviribilim görgül bir bilimdalı olduğu için amacı çeviri olgularının tamamı üzerinde *sistemli* [2.7.2;3.7.2] bir biçimde inceleme yapmak, bu olguları *betimlemek*, açıklamak ve hatta bu olgulara ilişkin varsayımlarda bulunmaktır. Çeviribilimin *descriptive* alanının konusu olan bu çalışmalarda elde edilen sonuçlar bir yandan kurama bir yandan da *applied* alana sağlıklı bir veri tabanı sağlar: temelinde çeviri gerçekleri olan bir veri tabanı. Kısaca, *erek-odaklı çeviri kuramına* göre sözkonusu üç alanın da *çeviribilim* içinde ayrı ayrı önemi vardır. Ancak *descriptive* alan merkez konumdadır.

Tarama 2.8.2 altında çıkartılan dökümde, bu kavramın Türkçe'de *betimlemeci* [2.8.2.1] ve *betimleyici* [2.8.2.2] sözcükleriyle karşılandığını görüyoruz. Bu iki kul-

lanım arasından birincisinin *betimle-* kökünc önce eylemden ad türeten /-mE/ ekinin eklenmesi, sonra addan sıfat türeten /-cI/ ekinin eklenmesiyle elde edildiğini görüyoruz. Bu sözcük yaptığımız taramada ad olarak *betimleme modeli* [krş. Karantay, 1987a:56] biçimindeki kullanımıyla ve sıfat olarak *betimlemeci yaklaşım* [2.8.2.1] tarzında bir kullanımla karşımıza çıkmıştır. Eylem köklü sözcüklerden bu yolla sıfat türetmek yaygın olmamakla beraber Türkçe'deki türetme kuralları türetme yoluyla *betimlemeci* sözcüğünü elde etmemize olanak sağlamaktadır. Ancak ortaya çıkan sözcüğün anlamı bulanıktır. *Tarama* 2.8.2.2'de dökümü çıkartılan *betimleyici* kullanımını ise *betimle-* köküne eylemden sıfat türetme eki olan /-(y)IcI/ ekinin eklenmesiyle elde edilmiştir. Bu ek, başka kullanımlarının yanısıra, "özellik" belirten ad soylu sözcüklerin türetme yoluyla elde edilmesinde işlek bir ektir.[22] Ayrıca /-(y)IcI/ eki eklendiği kök ya da gövdeye, o kök ya da gövdenin belirlediği "bilgi"nin bir sonuç olarak verilmekte olduğunu değil, o "bilgiyi" elde etmenin amaçlandığını göstermektedir.[23] Bu anlam da *erek-odaklı kuram* çerçevesinde önemli bir yeri olan *descriptive* alanda sürdürülecek çalışmaların amacıdır. Kısaca, *descriptive* terimi dizine *betimleyici* karşılığıyla girecektir.

betimleyici *descriptive*

3.9 Tarama 2.9'un Tartışması

3.9.1 *eşdeğerlik / eşdeğerlilik*
eşdeğer / eşdeğerli
denklik

Yapılan taramada çeviribilimin temel kavramlarından olan *equivalence* kavramının Türkçe'ye *eşdeğerlik* [2.9.1.1.1] ve *eşdeğerlilik* [2.9.1.2.1] karşılıklarıyla girmiş olduğunu görüyoruz. Birinci kullanımda terimin tabanını önek görevindeki /eş-/ sözcüğüyle /değer/ sözcüğünün birleşmesi yoluyla meydana gelen bir birleşik ad oluşturur. İkinci kullanımda ise terimin tabanını /eşdeğer/ birleşik adına /-li/ sıfat ekinin eklenmesiyle ortaya çıkan bir birleşik sıfat oluşturur. Bu ikinci kullanım çıkışı bakımından iki ayrı sözcük olarak yazılan ve kurallı birleşik sıfat olarak niteleyebileceğimiz *eş değerli* sıfatının kaynaşarak tek bir sözcük olarak, yani *eşdeğerli* olarak yazıma geçmiş halidir. Kısaca, *eşdeğerlik* ad olan /eşdeğer/ tabanına /-lik/ ekinin eklenmesiyle, *eşdeğerlilik* de sıfat olan /eşdeğerli/ tabanına /-lik/ ekinin eklenmesiyle elde edilmiştir. Elimizdeki veri tabanını, farklı tabanlardan aynı ekle türetilmiş bu iki sözcüğün ne sıklıkta kullanıldığını anlamak için inceleyecek olursak, *eşdeğerlik* sözcüğünün yüksek bir kullanım sıklığı olduğunu görürüz. Bu nedenle, *equivalence* sözcüğü dizine *eşdeğerlik* karşılığıyla girecektir.

Yapılan taramada İngilizce *equivalent* sözcüğünün kimi durumda *eşdeğer* sözcüğüyle [Örn.krş.Salman 1987:105-Nida,1964:154], kimi durumda ise *eşdeğerlik* sözcüğüyle karşılandığı görülmektedir [Örn. krş.Salman,1987:105].[24] Yukarıda *eşdeğerlik* sözcüğünü *equivalence* sözcüğünün karşılığı olarak verdiğimizden ve herhangi bir anlamsal kargaşaya neden olmak istemediğimizden, *equivalent* sözcüğü dizine *eşdeğer* karşılığıyla alınacaktır.

Taramada karşılaştığımız *denklik* sözcüğü, genellikle *eşdeğerlik* kavramından kaçmak istenildiğinde kullanılmaktadır. Çeviride amacın birebir "eş değerliliği" sağlamak olduğunu düşünen ama böyle bir "eş değerliliğin" sağlanamayacağını bilenler, çeviriye

ilişkin bu gerçeği vurgulamak için *eşdeğerlik* yerine *denklik* sözcüğünü kullanmaktadırlar. Ancak *eşdeğerlik* kavramı günümüzde *denklik* kavramıyla kastedilen anlamı içine alabilecek biçimde esneklik kazanmıştır. Bu nedenle *denklik* sözcüğü dizine alınmayacaktır.

eşdeğer	*equivalent*
eşdeğerlik	*equivalence*

3.9.2 *kabul edilebilir*
yeterli / yeterlik / yeterlilik / yetersizlik

Tarama 2.9.2 altında düz ve teknik anlamda kullanımlarıyla *kabul edilebilir* [2.9.2.1] ve *yeterli/yeterlik/yeterlilik/yetersizlik* [2.9.2.2] kavramlarıyla karşılaşılmıştır. Önce düz anlamdaki kullanımları bir yana bırakarak, bu iki kavramın teknik terim olarak kullanımlarına bir göz atalım. Bu iki kavram *erek-odaklı çeviri kuramı* [3.3] çerçevesinde *eşdeğerlik* [3.9.1] kavramına getirilen yeni bakış açısını temsil etmekte. Bu bakış açısına göre *eşdeğerlik* mutlak bir kavram olmayıp tarihsel [3.7.4] ve ilişkisel [3.7.5] bir kavramdır. Çeviri *eşdeğerliğini* yönlendiren temel etmen ise çeviri *normları*'dır [3.1.2]. Bu kurama göre çevirmen genellikle *önsel* [3.13] olarak benimsediği ve *öncül norm* olarak adlandırdığımız [3.1.2] norm doğrultusunda çevirisini ya *kaynak-dizge normlarını* esas alarak ya da *erek-dizge* normlarını esas alarak yapacaktır. *Kaynak-dizge normlarına* öncelik verilmesi durumunda ortaya çıkan çeviri *adequate* çeviri olarak, erek-dizge normlarına öncelik verilmesi durumunda ortaya çıkan çeviri ise *acceptable* çeviri olarak adlandırılmaktadır. Eşdeğerlik kavramının yine soyut olan iki kutuptan oluştuğu varsayılmaktadır: Kaynak-dizge normlarını temsil eden kutba *adequacy* kutbu ve erek-dizge normlarını temsil eden kutba ise *acceptability* kutbu adı verilmiştir. Nasıl eşdeğerlik soyut bir kavramsa, *adequacy* ve *acceptability* de soyut birer kavramdır. Çünkü çevirinin kaynak-dizge normlarıyla, kaynak metinle, kaynak dille tam bir örtüşme halinde olması mümkün değildir. Böyle bir durum çevirinin doğasına aykırıdır. Aynı biçimde çevirinin erek-dizge normlarıyla da tam olarak örtüşmesi sözkonusu değildir. Çevirinin *adequate* veya *acceptable* olarak tanımlanması, çevirinin genelde hangi kutba daha yakın olduğunu göstermede yararlıdır. Yoksa çeviri doğası gereği her iki dizgeden de birşeyler alır.

Bu terimlerden ikincisi, yani *acceptable* translation terimi Türkçe'ye *kabul edilebilir* çeviri [2.9.2.1.1.] karşılığıyla girmiştir. Taramada *acceptability* karşılığı olarak kullanılan herhangi bir terimle karşılaşılmamıştır. Ancak bu terim Türkçe'de *kabul edilebilirlik* olarak kullanılmaktadır. Her iki terim kullanıldıkları biçimde dizine alınacaktır. Taramada *kabul edilebilir* terimi için burada sözünü ettiğimiz kullanım dışında üç ayrı giriş daha olduğu dikkatimizi çeker. Bu girişlerden biri [2.9.2.1.2] terimin dilbilimdeki belli bir kullanımıdır. Terimin ne anlamda kullanıldığını anlamamıza yardımcı olmak için, yazar kaynak vermiştir. Başka bir kullanım çeviri kuramcısı Eugene Nida'nın metninde geçmektedir. Metin çeviri olduğu için terimin ne anlamda kullanıldığı açıktır. Üçüncü kullanım ise terimin düzanlamıyla kullanımıdır [2.9.2.1.3.1.1].

Sözkonusu terim dizine erek-odaklı çeviri kuramının çeviri eşdeğerliği bağlamında sunduğu *acceptable* teriminin karşılığı olarak ve Türkçe'deki yaygın kullanımı doğrultusunda *kabul edilebilir* karşılığıyla girecektir.

Terimlerden birincisinin, yani *adequate translation* teriminin karşılığı olarak tara-

mada *yeterli* [2.9.2.2.1.1] terimiyle karşılaşılmıştır. Bu terim de dizine kullanıldığı biçimde alınacaktır. *Tarama*'da bu terimin teknik terim olarak ele aldığımız *adequate translation* teriminin karşılığı dışında iki ayrı alt başlık altında dökümü yapılmıştır. Bu girişlerden 2.9.2.2.1.2 altında dökümü yapılan kullanım yukarıdaki açıklama doğrultusunda teknik bir kullanımdır. Ancak terimlere ilişkin herhangi bir açıklama yapılmamıştır. 2.9.2.2.1.3. altında dökümü yapılan kullanım ise oldukça bulanıktır. Bu alt başlık altında dökümü yapılan kaynaklar incelendiğinde sözkonusu kavramın teknik terim olarak mı yoksa düz anlamıyla mı kullanıldığına işaret eden bir göstergeye rastlanmamıştır.[25]

İngilizce *adequacy* teriminin karşılığı olarak ise taramada iki farklı kullanım saptanmıştır: *yeterlik* [2.9.2.2.2.1.1] ve *yeterlilik* [2.9.2.2.2.2]. Bu sözcüklerden birincisi, yani *yeterlik* terimi /yeter/ köküne /-lIk/ ekinin eklenmesiyle, ikincisi, yani *yeterlik* ise /yeterli/ köküne /-lIk/ ekinin eklenmesiyle elde edilmiştir. Sözcüğün her iki yolla türetilebilmesi /yeter/ kökünün özel durumundan kaynaklanmakta. Biz *yeterlik* sözcüğünün sıklıkla kullanılmakta olduğunu göz önünde bulundurarak *adequacy* sözcüğünü *yeterlik* karşılığıyla dizine alacağız.

Tarama 2.9.2.2.2.1.2 altında sunulan *yeterlik* kullanımı ise İngilizce *proficiency* sözcüğünün karşılığıdır. Bu kavram çeviribilim terimi olmadığı için dizine girmeyecektir. *Tarama* 2.9.2.2.3 altında sunulan *yetersizlik* kullanımı da teknik bir kullanım değildir. Teknik anlamda olmayan bu kullanımlara değinmemizin nedeni, terimi teknik anlamda kullandığımızda, bu anlama ilişkin tanım vermemizin veya gönderme yapmamızın önemini vurgulamak içindir.

Kısaca, burada tartıştığımız terimler dizine şöyle girecektir:

kabul edilebilir	*acceptable*
kabul edilebilirlik	*acceptability*
yeterli	*adequate*
yeterlik	*adequacy*

3.10 Tarama 2.10'un Tartışması

3.10.1 *kayma / kaydırma*
deyiş kaydırma
olumsuz kaydırma

İngilizce *shift* sözcüğünün karşılığı olarak Türkçe'de iki kullanım saptanmıştır: *kayma* [2.10.1.1] ve *kaydırma* [2.10.1.2]. Her iki kullanım da doğrudur. Bu terimin çeviribilimde yaygın olarak ve farklı bir önemle kullanılmaya başlanmasında çeviribilimci Anton Popovic'in 1965-1970 yılları arasında yazdığı ve bu konunun işlendiği çeşitli makaleler büyük bir rol oynar. Bu makaleler içinde Türkçe'ye "Çeviri Çözümlemesinde 'Deyiş Kaydırma' Kavramı" başlığıyla çevrilmiş olan [Salman,1981: 156-162]. "The Concept 'Shift of Expression' in Translation Analysis" adlı makale [Popovic,1970:78-87] özellikle önemlidir. Türkçe'de *kayma* kullanımına koşut olarak *kaydırma* kullanımıyla karşılaşmamızın en önemli nedeni burada sözünü ettiğimiz makaledeki *shift of expression* teriminin Türkçe'ye *deyiş kaydırma* olarak ve *shift*'in de *kaydırma* olarak çevrilmesidir. Terimi dizine nasıl alacağımıza karar vermeden önce bu iki terimin arasındaki yapısal farkı ve bu farkın anlam üzerindeki etkisini incelememiz gerekiyor.

Türkçe *kaydırma* ve *kayma* terimleri arasındaki temel fark *kaydırma* terimindeki /-DIr/ ekinden kaynaklanmakta. Bu ek, bir tarafta, eklendiği "eylemdeki kavramı bir nesneye aktarma görevini üzerine alan" ve böylelikle "ettirgen çatı kuran" [Hatiboğlu, 1981:159-160] bir ektir, diğer tarafta ise eylemin özneyle ilişkisini belirlemektedir. Bu ilişkiler ağı içinde eylemdeki kavramı bir nesneye aktaran doğrudan öznedir. Başka bir deyişle, *kayma*, öze dönüşlü bir eylem, *kaydırma* ise öznesi olan bir eylemdir.

Tekrar Popovic'in yukarıda sözünü ettiğimiz makalesine dönecek olursak, bu makalede, yazarın *shift* kavramını "Özgün metne göre yeni gibi görünen, ya da yeni gibi görünmesi gereken yerde öyle görünmeyen, herşey [..]" olarak tanımladığını görürüz [Popovic,1970:79 (Çeviri için bkz. Salman, 1981:157]. Bu genel tanım çerçevesinde çeviride karşılaştığımız herhangi bir *shift*'ten özneden bağımsız olarak söz ediyorsak *shift*, *kayma* sözcüğüyle, özneye bağımlı olarak söz ediyorsak, *kaydırma* sözcüğüyle karşılanabilir.

Yani Popovic'in *shift* terimine yüklediği anlam Türkçe'deki *kayma* ve *kaydırma* terimlerin anlamının toplamıdır ya da duruma göre kimi zaman biri kimi zaman diğeridir [*shift* türleri için özellikle krş. Popovic, 1976; Karantay-Salman, 1987]. *Tarama* 2.10.1.2.2 altında karşılaştığımız *olumsuz kaydırma* terimi Popovic'in kuramı çerçevesinde *negative shift* başlığı altında sunulan bir tür *shift*'tir. Bu *shift* kısaca çeviri hatası olarak tanımlanabilir.

Kısaca, bu terimler dizine kullanıldıkları biçimde, ancak gerekli esnekliği sağlayabilmek için /-DIr/ ekini ayraca alarak, yani *shift* karşılığı olarak *kay(dır)ma*, *shift of expression* karşılığı olarak *deyiş kay(dır)ması* ve *negative shift* karşılığı olarak *olumsuz kay(dır)ma* olarak girecektir.

Shift kavramı çeviri kuramcıları tarafından farklı biçimlerde ele alınmışlardır [Örn. krş. Catford,1965; Toury, 1980[26]]. Çeviribilimde günümüzde sıklıkla kullanılan terimler *obligatory shift* ve *optional shift* terimleridir. Bu terimler dizine düz anlamlarıyla, yani *zorunlu kay(dır)malar* ve *seçeneksel kaydırmalar* olarak alınacaktır.

deyiş kay(dır)ması	*shift of expression*
kay(dır)ma	*shift*
olumsuz kay(dır)ma	*negative shift*
obligatory shift	*zorunlu kay(dır)ma*
optional shift	*seçeneksel kay(dır)ma*

3.10.2 *kayıp / kazanç*
doğru / doğruluk

Tarama 2.10.2 altında dökümü çıkartılan sözcükler çeviribilimde her dönemde sıklıkla kullanılan sözcüklerdendir. *Kayıp* sözcüğü İngilizce *loss* sözcüğünün karşılığı olarak; *kazanç* sözcüğü İngilizce *gain* sözcüğünün karşılığı olarak; *doğru çeviri*, *correct translation* ifadesinin karşılığı olarak, ve *doğruluk* da *correctness*'ın karşılığı olarak kullanılmaktadır. Bu kullanımlar aynen dizine alınacaktır.

kayıp	*loss*
kazanç	*gain*
doğru çeviri	*correct translation*
doğruluk	*correctness*

3.10.3 *özgür çeviri / sadık çeviri / sadakat kelimesi kelimesine yapılan çeviri*

Tarama 2.10.3 altında dökümü çıkartılan terimlerden *özgür çeviri*, İngilizce *free translation* ifadesinin karşılığı olarak; *sadık çeviri*, İngilizce *faithful translation* ifadesinin karşılığı olarak; *sadakat*, İngilizce *faithfulness* kavramının karşılığı olarak kullanılmaktadır. Bu terimler, kullanıldıkları biçimde dizine alınacaklardır. *Kelimesi kelimesine yapılan çeviri* ifadesi ise İngilizce *word-for-word translation* ifadesinin karşılığı olarak kullanılmıştır. Bu ifade dizine *sözcüğü sözcüğüne çeviri* olarak girecektir. Her ne kadar taramada rastlanmamışsa da, bu çerçeve içinde çeviribilimde sıklıkla kullanılmakta olan *interlinear translation* ifadesi *satırarası çeviri* karşılığıyla, *verbatim translation* ifadesi *aynen çeviri* karşılığıyla dizine alınacaktır.

özgür çeviri	*free translation*
sadık çeviri	*faithful translation*
sadakat	*faithfulness*
sözcüğü sözcüğüne çeviri	*word-for-word translation*
satırarası çeviri	*interlinear translation*
aynen çeviri	*verbatim translation*

3.11 Tarama 2.11'in Tartışması

sınırlama / kısıtlama

Bu grup altında dökümü yapılan *sınırlama* sözcüğü İngilizce *limitation* sözcüğünün karşılığı olarak, *kısıtlama* sözcüğü ise İngilizce *constraint* sözcüğünün karşılığı olarak kullanılmıştır. *Constraint* sözcüğü çeviribilimde, çevirinin oluşumunu yönlendiren etmenlerin her biri ya da hepsi için kullanılan teknik bir terimdir. *Limitation* sözcüğü ise düz anlamıyla kullanılmaktadır. Bu sözcükler içinde teknik bir terim olan *constraint* sözcüğü *kısıtlama* karşılığıyla dizine alınacaktır.

kısıtlama	*constraint*

3.12 Tarama 2.12'nin Tartışması

3.12.1 *özgün / orijinal kaynak / kaynak dil / özgün kaynak dil kaynak metin / kaynak kültür / kaynak dizge*

Tarama 2.12.1.1 altında dökümü yapılan *özgün* ve *orijinal* sözcükleri İngilizce *original* sözcüğünün karşılığı olarak kullanılmaktadır. Girişte belirlenen ilkeler doğrultusunda, bu sözcükler içinden *özgün* sözcüğü dizine alınacaktır.

özgün	*original*

Tarama 2.12.1.2 altında dökümü yapılan kullanımlar da anlam düzeyinde herhangi bir bulanıklığa neden olmadıkları için kullanıldıkları biçimde dizine alınacaklardır. Bu kullanımlar içinde *original source language* ifadesinin karşılığı olan *özgün kaynak dil* ifadesi ayrıntılı bir anlatım olarak dikkatimizi çekiyor. Ancak bu ifade bize, ifadeyi kullanan kuramcının çeviriye/çeviribilime yaklaşımı konusunda fikir vermektedir [krş. Nida,1964:148]. Bu ifadeyle her kaynak dilin, özgün dil olmadığı vurgulanmaktadır. Bu nedenle, sözkonusu kullanım, kullanıldığı biçimde dizine alınacaktır.

kaynak	*source*

kaynak dil	*source language*
özgün kaynak dil	*original source language*
kaynak metin	*source text*
kaynak kültür	*source culture*
kaynak dizge	*source system*

3.12.2 *amaç / amaçlı*
amaç-dil / amaç dil / amaç metin
erek dil / erek metin / erek kültür / erek dizge
yalancı-alıcısı / sözdeçeviri
alıcı / alıcı dil

2.12.2.1 altında sunulan *amaç* ve *amaçlı* sözcükleri, sözcüğün düz anlamıyla kullanılmıştır. *Amaç* sözcüğü *purpose* sözcüğünün karşılığı olarak dizine alınacaktır.[27]

2.12.2.2 altında iki farklı yazımıyla karşılaştığımız amaç *dil*; *amaç-dil* ve *amaç metin* ifadeleri İngilizce *target language* ve *target text* ifadelerinin Türkçesi olarak kullanılmaktadır. Taramada karşılaştığımız bu kullanım, çeviribilimde İngilizce *purpose* sözcüğünün karşılığı olarak sıklıkla kullandığımız ve düz anlamıyla kullanımına gereksinim duyduğumuz *amaç* sözcüğü ile örtüşerek, kavramsal bulanıklığa neden olmaktadır. Sözcüğü kendi anlam yüküyle koruyabilmek ve *erek-odaklı* çeviri *kuramında* vurgulanan kavramlardan olan *erek* kavramıyla arasındaki anlamsal farkı ortaya çıkartabilmek için *amaç(-)dil*, *amaç metin* ifadeleri dizine alınmayacaktır [krş. *Tartışma* 3.3].

2.12.2.3 altında karşılaştığımız *erek dil*; *erek metin*; *erek kültür*; *erek dizge* kullanımları ise İngilizce *target language; target text; target culture ve target system* terimlerinin karşılığı olarak dizine alınacaktır.

Tarama 2.12.2.4 altında karşılaştığımız *alıcı* sözcüğü, İngilizce *receptor* sözcüğünün karşılığı olarak, *alıcı dil* de *recepient language* ifadesinin karşılığı olarak kullanılmıştır. Bu ifadeler her ne kadar ifadeleri oluşturan sözcüklerin düz anlamıyla kullanılıyorsa da, çeviribilimde doğrudan tek bir kuramı çağrıştırmakta [krş. Nida,1964]. Bu nedenle, bu ifadeler dizine kullanıldığı biçimde alınacaktır.

Tarama 2.12.2.4.1.2.1 altında karşılaştığımız *yalancı-alıcısı* ifadesi İngilizce *pseudo receptor* ifadesinin karşılığı olarak kullanılmıştır. *Pseudo* sözcüğü çeviribilimde kullanılan bir sözcük. Örneğin 2.12.2.4.1.2.2 altında rastladığımız *sözdeçeviri* ifadesi İngilizce *pseudotranslation* ifadesinin karşılığı olarak kullanılmıştır. /yalan/ ve /yalancı/ sözcüklerinin geniş kullanım alanı göz önünde bulundurularak, *pseudo receptor* ifadesi dizine *sözde-alıcı* olarak ve *pseudotranslation* ifadesi de, kullanıldığı biçimde, yani *sözdeçeviri* olarak dizine alınacaktır.

amaç	*purpose*
erek dil	*target language*
erek metin	*target text*
erek kültür	*target culture*
erek dizge	*target system*
alıcı	*receptor*
alıcı dil	*recepient language*
sözde-alıcı	*pseudo receptor*
sözdeçeviri	*pseudotranslation*

3.12.3 *aracı dil / ikinci dil*

3.12.4 *son dil*

Tarama 2.12.3 altında sunulan *aracı dil* ifadesi İngilizce *mediating language* ifadesinin, *ikinci dil* İngilizce *second language* ifadesinin ve *Tarama* 2.14.4'de sunulan *son dil* de İngilizce *final language* ifadesinin Türkçesi olarak kullanılmıştır. Çeviribilimde sıklıkla kullanılmakta olan bu ifadeler özel olarak tek bir kuramı çağrıştırmakta ve o kuramın çeviriye ve çeviribilime yaklaşımı hakkında bize fikir vermektedir. Bu kullanımlar dizine kullanıldıkları biçimde alınacaktır.

Kısaca, bu madde altında tartışılan terimler, dizine şöyle girecektir.

aracı dil	*mediating language*
ikinci dil	*second language*
son dil	*final language*

3.13 Tarama 2.13'ün Tartışması

apriori / önsel

Tarama 2.13 altında *apriori* sözcüğünün karşılığı olarak Türkçe'de *apriori* ve *önsel* kullanımları saptanmıştır. Bu sözcük günümüzde, özellikle *erek-odaklı çeviri kuramı* çerçevesinde sıklıkla kullanılan bir sözcüktür [krş. 3.1.2 *öncül norm*]. Bu çalışmada dizine alınacak sözcüklere ilişkin benimsenen ilkeler doğrultusunda, bu sözcük dizine *önsel* karşılığıyla girecektir.

önsel	*apriori*

3.14 Tarama 2.14'ün Tartışması

edim / süreç / ürün

Tarama 2.14.1 altında sunulan *edim* sözcüğü İngilizce *performance* sözcüğünün karşılığı olarak, 2.14.2 altında sunulan *süreç* sözcüğü İngilizce *process* sözcüğünün karşılığı olarak ve 2.14.3 altında sunulan *ürün* sözcüğü İngilizce *product* sözcüğünün karşılığı olarak kullanılmıştır. Sözcüklerin kullanımında herhangi bir bulanıklık yoktur. Sözcükler dizine kullanıldıkları biçimde girecektir.

edim	*performance*
süreç	*process*
ürün	*product*

3.15 Tarama 2.15'in Tartışması

3.15.1 *bildirişim / iletişim / ileti*

Tarama 2.15.1.1 altında İngilizce *communication* teriminin Türkçe karşılığı olarak *bildirişim* ve *iletişim* sözcükleriyle karşılaşıyoruz. Bu sözcükler içinden yüksek bir sıklıkla kullanılan *iletişim* sözcüğü dizine alınacaktır. 2.15.1.2 altında ise İngilizce *message* sözcüğünün karşılığı olarak *ileti* sözcüğüne rastlıyoruz. Bu sözcük kullanıldığı biçimde dizine alınacaktır.

iletişim	*communication*
ileti	*message*

3.15.2 *aktarma/aktarım*

Tarama 2.15.2 altında sözkonusu terimin iki ayrı kullanımı saptanmıştır: i) İngilizce *transfer* sözcüğünün karşılığı olan *aktarma/aktarım* kullanımı [2.15.2.1]; İn-

gilizce *render* sözcüğünün karşılığı olan *aktarma* kullanımı [2.15.2.2]. Bu kullanımlardan ikincisi, yani İngilizce *render* sözcüğünün karşılığı olan kullanım teknik bir çeviribilim terimi olmadığı için burada tartışmaya alınmayacaktır. Ancak *transfer* sözcüğü çeviribilimde sıklıkla ve önemle kullanılan bir sözcüktür. Bu nedenle *transfer* sözcüğü *aktarım* karşılığıyla dizine alınacaktır.

aktarım *transfer*

3.15.3 *düzenek*

Tarama 2.15.3 altında karşılaştığımız *düzenek* sözcüğü İngilizce *mechanism* sözcüğünün karşılığı olarak çeviribilimde sıklıkla kullanılmaktadır. Sözcük dizine alınacaktır.

düzenek *mechanism*

3.15.4 *(yeniden) şifreleme / şifreyi çözme* *kod / düzgü*

Tarama 2.15.4.1 altında dökümü çıkartılan *(yeniden) şifreleme* [2.15.4.1.1] terimi İngilizce *encoding* teriminin karşılığı olarak ve *şifreyi çözme* de [2.15.4.1.2], İngilizce *decoding* teriminin karşılığı olarak kullanılmıştır. *Tarama* 2.15.4.2 altında dökümü çıkartılan *kod* [2.15.4.2.1] ve *düzgü* terimleri de İngilizce *code* teriminin karşılığı olarak kullanılmıştır. Bu incelemenin *Giriş* bölümünde dizine alınacak sözcükler konusunda benimsenen ilkeler doğrultusunda *code* sözcüğü *düzgü* olarak, *encoding*, *düzgüleme* karşılığıyla ve *decoding* de düzgü çözme karşılığıyla dizine alınacaktır.[28]

code	*düzgü*
encoding	*düzgüleme*
decoding	*düzgü çözme*

3.16 Tarama 2.16'nın Tartışması

3.16.1 *sözlü çeviri / konferans çevirmenliği*

Tarama 2.16.1 altında dökümü verilen *sözlü çeviri* ifadesi İngilizce *interpreting* sözcüğünün karşılığı olarak ve *konferans çevirmenliği* ifadesi de İngilizce *conference interpreting* ifadesinin karşılığı olarak kullanılmıştır. Bu kullanımlar dizine alınacaktır.

sözlü çeviri	*interpreting*
konferans çevirmenliği	*conference interpreting*

3.16.2 *eşzamanlı yorum / simultane çeviri*
"on sight" çeviri / ardıl çeviri

Bu terimler içinde *eşzamanlı yorum* [2.16.2.1.1] ve *simultane çeviri* [2.16.2.1.2] ifadeleri, İngilizce *simultaneous interpreting* ifadesinin karşılığı olarak kullanılmıştır. *Eşzamanlı yorum ifadesi, simultaneous interpreting ifadesinin* biçimsel eşdeğerlik ilkesi gözetilerek yapılmış çevirisidir. Bu ifade, i) *eşzamanlı* sözcüğü sıklıkla İngilizce *synchronic* sözcüğünün karşılığı olarak da kullanıldığından; ii) *yorum* sözcüğünün geniş bir çağrışım alanı olduğundan, dizine alınmayacaktır [krş. 3.7.4]. *Simultane çeviri* ifadesi ise Türkçe'de yüksek bir sıklıkla kullanılmaktadır. Ancak bu incelemenin *Giriş* kısmında belirlenen ilkeler doğrultusunda bu kullanım da dizine alınmayacaktır. Sözcük dizine *andaş çeviri* karşılığıyla girecektir [krş. 3.7.4 ve Not 19].

"On sight" çeviri [2.16.2.2] ifadesi İngilizce *on sight interpreting* ifadesinin karşılığı olarak kullanılmıştır. Bu terimi Türkçe'de *metinden sözlü çeviri* ifadesiyle karşıla-

yabileceğimizi düşünüyorum. Ancak bu terim şimdilik dizine alınmayacaktır.

Ardıl çeviri [2.16.2.3] terimi ise İngilizce *consecutive interpreting* teriminin karşılığı olarak kullanılmaktadır. Terim dizine kullanıldığı biçimde girecektir.

Kısaca 2.16'da dökümü yapılan ve burada tartışılan terimler dizine şöyle alınacaklardır:

andaş çeviri	*simultaneous interpreting*
ardıl çeviri	*consecutive interpreting*

3.17 Tarama 2.17'nin Tartışması

standart

Bu sözcük İngilizce *standard* sözcüğünün karşılığı olarak kullanılmaktadır. Bu incelemede benimsenen ilkeler doğrultusunda sözcük dizine *standart* karşılığıyla değil, *ölçünlü* olarak girecektir [krş. 3.1.1]

ölçünlü	*standard*

3.18 Tarama 2.18'in Tartışması

çeviribilim

Yapılan taramada bu terimin Türkçe'de üç farklı anlamda kullanıldığı saptanmıştır: i) çevirinin bir bilim dalı olduğunu belirten genel bir kullanım [2.18.1]; ii) *çeviri(nin) bilimi* anlamında İngilizce *science of translating* ifadesinin karşılığı olarak[29]; ve iii) *çeviribilim* anlamında, İngilizce *Translation Studies* teriminin karşılığı olarak. Birinci kullanım, hem ikinci hem de üçüncü kullanımla örtüşebilmektedir. İngilizce science of *translating* ile *Translation Studies* ifadesi arasında büyük bir anlam farkı vardır. Terimlerin Türkçeleri üzerinde durmadan önce bu iki terimin arasındaki farkı çok kısaca belirlememiz gerekiyor.

Science of translating ifadesiyle Amerikalı çeviri kuramcısı Eugene Nida'nın *Towards a Science of Translating* [1964] adlı kitabında karşılaşıyoruz. Nida, bu kitabında kendi gününde dilbilim ve iletişim alanlarında yapılan çalışmalardan faydalanarak bir çeviri kuramı sunar. Bu kuramın amacı çeviri sürecini yönlendirmektir. Yani Nida için kuram ve süreç birbirine bağlı bir bütündür ve çeviri biliminin alanı bu bütünü kapsar.

Translation Studies teriminin temelleri James S Holmes tarafından 1972 yılında atılmıştır. Holmes, "Name and Nature of Translation Studies" adlı makalesinde *Translation Studies* olarak adlandırdığı bilim dalının alanlarını sorgular. Bu sorgulamanın altında yatan çevirinin görgül bir bilim dalı olduğu inancıdır. Holmes, bu yazısında *Translation Studies* adını verdiği bilim dalının *betimleyici* [krş.3.8], *kuramsal* ve *uygulamalı* olmak üzere üç alandan oluştuğunu söyler. Sözkonusu yazıda yerine oturmuş bir model sunulmamaktadır ama bugün kullanıldığı anlamda *Translation Studies*, Holmes'un bu incelemesiyle başlar. Daha sonra ise, çeviri kuramcısı Gideon Toury, Holmes'un bu çalışmasını esas alarak *Translation Studies*'in alanlarını belirler [Toury, 1980]. Toury'nin modelinde, *Translation Studies*'in kuramsal alan, betimleyici alan ve uygulamalı alan olmak üzere üç alanı vardır. Bu alanlar içinde betimleyici alan merkez durumdadır. Bu alanda elde edilen bilgiler kuram düzeyinde ele alınır ve uygulamalı alana zengin, gerçekçi ve sağlıklı bir veri tabanı oluşturur.

Bu kısa bilgilerden anlaşıldığı gibi, *science of translating* ifadesi bilim dalını tek bir alan olarak gördüğü kuram ve uygulama ile sınırlamıştır. *Translation Studies* ise bilim dalının alanlarını üçlü bir model halinde sunar. Bu modelde alanlar sürekli etkile-

şim halindedirler. Kısaca, bu iki yaklaşımı İngilizce'de olduğu gibi Türkçe'de de iki ayrı ifadeyle karşılayacak olursak, *science of translating* ifadesini, elimizdeki bilgileri göz önünde bulundurarak *çeviri bilimi* biçiminde, *Translation Studies* ifadesini ise *çeviribilim* biçiminde Türkçeleştirebiliriz [krş. Bengi, 1992c:24].

çeviri bilimi	*science of translating*
çeviribilim	*Translation Studies*

4. DİZİN

4.1. İngilizce-Türkçe

acceptable	kabul edilebilir	[2.9.2; 3.9.2]
acceptability	kabul edilebilirlik	[3.9.2]
adequate	yeterli	[2.9.2; 3.9.2]
adequacy	yeterlik	[2.9.2; 3.9.2]
apriori	önsel	[2.13; 3.13]
canonized literature	saygın görülen edebiyat	[2.7.3; 3.7.3]
center	merkez	[2.7.3; 3.7.3]
code	düzgü	[2.15.4; 3.15.4]
communication	iletişim	[2.15.1; 3.15.1]
conference interpreting	konferans çevirmenliği	[2.16.1; 3.16.1]
consecutive interpreting	ardıl çeviri	[2.16.2; 3.16.2]
constraint	kısıtlama	[2.11.2; 3.11]
correctness	doğruluk	[2.10.2; 3.10.2]
correct translation	doğru çeviri	[2.10.2; 3.10.2]
criterium	ölçüt	[2.1.1; 3.1.1]
decoding	düzgü çözme	[2.15.4; 3.15.4]
descriptive	betimleyici	[2.8.2.2; 3.8]
diachronic	artsüremli	[2.7.4; 3.7.4]
dominant norms	egemen normlar	[2.1.2.2.2; 3.1.2]
dynamic	devingen	[2.7.5.2; 3.7.5]
encoding	düzgüleme	[2.15.4; 3.15.4]
equivalence	eşdeğerlik	[2.9.1; 3.9.1]
equivalent	eşdeğer	[2.9.1; 3.9.1]
faithfulness	sadakat	[2.10.3; 3.10.3]
faithful translation	sadık çeviri	[2.10.3; 3.10.3]
final language	son dil	[2.12.4; 3.12.4]
free translation	özgür çeviri	[2.10.3; 3.10.3]
fundamental norms	temel normlar	[2.1.2.2.1; 3.1.2]
gain	kazanç	[2.10.2; 3.10.2]
general theory of translation	genel çeviri kuramı	[2.2.3; 3.2]
heterogenous	ayrışık	[3.7.1]
high literature	yüksek edebiyat	[2.7.3; 3.7.3]
historical	tarihsel	[2.7.4;3.7.4]
homogenous	türdeş	[3.7.1]
initial norm	öncül norm	[3.1.2]
interlinear translation	satırarası çeviri	[2.10.3; 3.10.3]
interpreting	sözlü çeviri	[2.16.1; 3.16.1]
invariant	değişmez	[2.7.5.3; 3.7.5]
linguistic norms	dilsel normlar	[2.1.2.2.4; 3.1.2]
literary norms	yazınsal normlar	[2.1.2.2.5; 3.1.2]
loss	kayıp	[2.10.2; 3.10.2]

low literature	aşağı edebiyat	[2.7.3; 3.7.3]
mechanism	düzenek	[2.15.3; 3.15.3]
mediating language	aracı dil	[2.12.3; 3.12.3]
message	ileti	[2.15.1; 3.15.1]
negative shift	olumsuz kay(dır)ma	[2.10.1; 3.10.1]
non-canonized literature	saygın görülmeyen edebiyat	[2.7.3; 3.7.3]
norm	norm	[2.1.2; 3.1.2]
dominant norms	egemen normlar	[2.1.2.2.2; 3.1.2]
fundamental norms	temel normlar	[2.1.2.2.1; 3.1.2]
initial norm	öncül norm	[3.1.2]
linguistic norms	dilsel normlar	[2.1.2.2.4; 3.1.2]
literary norms	yazınsal normlar	[2.1.2.2.5; 3.1.2]
operational norms	çeviri-süreci normları	[3.1.2]
preliminary norms	süreç-öncesi (çeviri) normları	[3.1.2]
source system norms	kaynak-dizge normları	[2.1.2.2.6; 3.1.2]
target system norms	erek-dizge normları	[2.1.2.2.7; 3.1.2]
textual (proper) norms	metin-içi normlar	[2.1.2.2.3; 3.1.2]
normative	kuralcı	[2.5.2; 3.5.2]
obligatory shift	zorunlu kay(dır)ma	[3.10.1]
operational norms	çeviri-süreci normları	[3.1.2]
optional shift	seçenekseł kay(dır)ma	[3.10.1]
original	özgün	[2.12.1; 3.12.1]
original source language	özgün kaynak dil	[2.12.1; 3.12.1]
paradigm	paradigma	[2.6;3.6]
partial theory of translation	kısmi çeviri kuramı	[2.2.1; 3.2]
performance	edim	[2.14.1; 3.14]
periphery	çevre	[2.7.3; 3.7.3]
polysystem	çoğuldizge	[2.7.1; 3.7.1]
process	süreç	[2.14.2; 3.14]
product	ürün	[2.14.3; 3.14]
preliminary norms	süreç-öncesi (çeviri) normları	[3.1.2]
principle	ilke	[2.1.3.1; 3.1.3]
pseudo receptor	sözde-alıcı	[2.12.2; 3.12.2]
pseudotranslation	sözdeçeviri	[2.12.2; 3.12.2]
purpose	amaç	[2.12.2; 3.12.2]
recepient language	alıcı dil	[2.12.2; 3.12.2]
receptor	alıcı	[2.12.2; 3.12.2]
reconstruction	yeniden kurma	[2.4.1; 3.4.1]
relational	ilişkisel	[2.7.5.1; 3.7.5]
restructuring	yeniden yapılandırma	[2.4.2; 3.4.2]
rule	kural	[2.5.1; 3.5.1]
science of translating	çeviri bilimi	[2.18; 3.18]
second language	ikinci dil	[2.12.3; 3.12.3]
shift	kay(dır)ma	[2.10.1; 3.10.1]
shift of expression	deyiş kay(dır)ması	[2.10.1; 3.10.1]
simultaneous interpreting	andaş çeviri	[3.16.2]
skopos theory	skopos kuramı	[2.3.3; 3.3]
source	kaynak	[2.12.1; 3.12.1]
source culture	kaynak kültür	[2.12.1; 3.12.1]
source language	kaynak dil	[2.12.1; 3.12.1]
source-oriented theory	kaynak-odaklı kuram	[2.3.1; 3.3]
source system	kaynak dizge	[2.12.1; 3.12.1]
source system norms	kaynak-dizge normları	[2.1.2; 3.1.2]

source text	kaynak metin	[2.12.1; 3.12.1]
stagnation	durağanlık	[2.7.5.4; 3.7.5]
standard	ölçünlü	[2.17; 3.17]
static	dural	[2.7.5.4; 3.7.5]
strategy	strateji	[2.1.4; 3.1.4]
stratum	katman	[2.7.3; 3.7.3]
synchronic	eşsüremli	[2.7.4; 3.7.4]
system	dizge	[2.7.2; 3.7.2]
systematic	sistemli	[2.7.2; 3.7.2]
systemic	dizgesel	[2.7.2; 3.7.2]
target	erek	[2.3.2; 3.3]
target culture	erek kültür	[2.12.2; 3.12.2]
target language	erek dil	[2.12.2; 3.12.2]
target-oriented theory	erek-odaklı kuram	[2.3.2; 3.3]
target system	erek dizge	[2.12.2; 3.12.2]
target system norms	erek-dizge normları	[2.1.2.2.7; 3.1.2]
target text	erek metin	[2.12.2; 3.12.2]
textual (proper) norms	metin-içi normlar	[2.1.2.2.3; 3.1.2]
theory	kuram	[2.2; 3.2]
general theory of translation	genel çeviri kuramı	[2.2.3; 3.2]
partial theory of translation	kısmi çeviri kuramı	[2.2.1; 3.2]
skopos theory	skopos kuramı	[2.3.3; 3.3]
source-oriented theory	kaynak-odaklı kuram	[2.3.1; 3.3]
target-oriented theory	erek-odaklı kuram	[2.3.2; 3.3]
transfer	aktarım	[2.15.2; 3.15.2]
Translation Studies	çeviribilim	[2.18; 3.18]
unisystem	tekil-dizge	[3.7.1]
variant	değişken	[2.7.5.3; 3.7.5]
verbatim translation	aynen çeviri	[2.10.3; 3.10.3]
word-for-word translation	sözcüğü sözcüğüne çeviri	[2.10.3; 3.10.3]

4.2. Türkçe-İngilizce

aktarım	transfer	[2.15.2; 3.15.2]
alıcı	receptor	[2.12.2; 3.12.2]
alıcı dil	recepient language	[2.12.2; 3.12.2]
amaç	purpos	[2.12.2; 3.12.2]
andaş çeviri	simultaneous interpreting	[3.16.2]
aracı dil	mediating language	[2.12.3; 3.12.3]
artsüremli	diachronic	[2.7.4; 3.7.4]
ardıl çeviri	consecutive interpreting	[2.16.2; 3.26.2]
aşağı edebiyat	low literature	[2.7.3; 3.7.3]
aynen çeviri	verbatim translation	[2.10.3; 3.10.3]
ayrışık	heterogenous	[3.7.1]
betimleyici	descriptive	[2.8.2.2; 3.8]
çeviribilim	Translation Studies	[2.18; 3.18]
çeviri bilimi	science of translating	[2.18; 3.18]
çeviri-süreci normları	operational norms	[3.1.2; 1.2]
çevre	periphery	[2.7.3; 3.7.3]
çoğuldizge	polysystem	[2.7.1; 3.7.1]
değişken	variant	[2.7.5.3; 3.7.5]

değişmez	invariant	[2.7.5.3; 3.7.5]
devingen	dynamic	[2.7.5.2; 3.7.5]
deyiş kay(dır)ması	shift of expression	[2.10.1; 3.10.1]
dilsel normlar	linguistic norms	[2.1.2.2.4; 3.1.2]
dizge	system	[2.7.2; 3.7.2]
dizgesel	systemic	[2.7.2; 3.7.2]
doğru çeviri	correct translation	[2.10.2; 3.10.2]
doğruluk	correctness	[2.10.2; 3.10.2]
durağanlık	stagnation	[2.7.5;3.7.5]
dural	static	[2.7.5; 3.7.5]
düzenek	mechanism	[2.15.3; 3.15.3]
düzgü	code	[2.15.4; 3.15.4]
düzgü çözme	decoding	[2.15.4; 3.15.4]
düzgüleme	encoding	[2.15.4; 3.15.4]
edim	performance	[2.14.1; 3.14]
egemen normlar	dominant norms	[2.1.2; 3.1.2]
erek	target	[2.3.2; 3.3]
erek dil	target language	[2.12.2; 3.12.2]
erek dizge	target system	[2.12.2; 3.12.2]
erek-dizge normları	target system norms	[2.1.2.2.7; 3.1.2]
erek kültür	target culture	[2.12.2; 3.12.2]
erek metin	target text	[2.12.2; 3.12.2]
erek-odaklı kuram	target-oriented theory	[2.3.2; 3.3]
eşdeğer	equivalent	[2.9.1; 3.9.1]
eşdeğerlik	equivalence	[2.9.1; 3.9.1]
eşsüremli	synchronic	[2.7.4; 3.7.4]
genel çeviri kuramı	general theory of translation	[2.2.3; 3.2]
ikinci dil	second language	[2.12.3; 3.12.3]
ileti	message	[2.15.1; 3.15.1]
iletişim	communication	[2.15.1; 3.15.1]
ilişkisel	relational	[2.7.5.1; 3.7.5]
ilke	principle	[2.1.3.1; 3.1.3]
kabul edilebilir	acceptable	[2.9.2; 3.9.2]
kabul edilebilirlik	acceptability	[3.9.2]
katman	stratum	[2.7.3; 3.7.3]
kay(dır)ma	shift	[2.10.1; 3.10.1]
kayıp	loss	[2.10.2; 3.10.2]
kaynak	source	[2.12.1; 3.12.1]
kaynak dil	source language	[2.12.1; 3.12.1]
kaynak dizge	source system	[2.12.1; 3.12.1]
kaynak-dizge normları	source system norms	[2.1.2.2.6; 3.1.2]
kaynak kültür	source culture	[2.12.1; 3.12.1]
kaynak metin	source text	[2.12.1; 3.12.1]
kaynak-odaklı kuram	source-oriented theory	[2.3.1; 3.3]
kazanç	gain	[2.10.2; 3.10.2]
kısıtlama	constraint	[2.11.2; 3.11]
kısmi çeviri kuramı	partial theory of translation	[2.2.1; 3.2]
konferans çevirmenliği	conference interpreting	[2.16.1; 3.16.1]
kural	rule	[2.5.1; 3.5.1]
kuralcı	normative	[2.5.2; 3.5.2]
kuram	theory	[2.2; 3.2]
erek-odaklı kuram	target-oriented theory	[2.3.2; 3.3]
genel çeviri kuramı	general theory of translation	[2.2.3; 3.2]
kaynak-odaklı kuram	source-oriented theory	[2.3.1; 3.3]

kısmi çeviri	partial theory of translation	[2.2.1; 3.2]
skopos kuramı	skopos theory	[2.3.3; 3.3]
metin-içi normları	textual (proper) norms	[2.1.2.2.3; 3.1.2]
merkez	center	[2.7.3; 3.7.3]
norm	norm	[2.1.2; 3.1.2]
çeviri-süreci normları	operational norms	[3.1.2]
dilsel normlar	inguistic norms	[2.1.2.2.4; 3.1.2]
egemen normlar	dominant norms	[2.1.2.2.2; 3.1.2]
erek-dizge normları	target system norms	[2.1.2.2.7; 3.1.2]
kaynak-dizge normları	source system norms	[2.1.2.2.6; 3.1.2]
metin-içi normları	textual (proper) norms	[2.1.2.2.3; 3.1.2]
öncül norm	initial norm	[3.1.2]
süreç-öncesi (çeviri) normları	normları preliminary norms	[3.1.2]
temel normlar	fundamental norms	[2.1.2.2.1; 3.1.2]
yazınsal normlar	literary norms	[2.1.2.2.5; 3.1.2]
olumsuz kay(dır)ma	negative shift	[2.10.1;3.10.1]
ölçünlü	standard	[2.17;3.17]
ölçüt	criterium (s), criteria (p)	[2.1.1; 3.1.1]
öncül norm	initial norm	[3.1.2]
önsel	apriori	[2.13; 3.13]
özgün	original	[2.12.1; 3.12.1]
özgün kaynak dil	original source language	[2.12.1; 3.12.1]
özgür çeviri	free tranlation	[2.10.3; 3.10.3]
paradigma	paradigm	[2.6; 3.6]
sadakat	faithfulness	[2.10.3; 3.10.3]
sadık çeviri	faithful translation	[2.10.3; 3.10.3]
satırarası çeviri	interlinear translation	[2.10.3; 3.10.3]
saygın görülen edebiyat	canonized literature	[2.7.3; 3.7.3]
saygın görülmeyen edebiyat	non-canonized literature	[2.7.3; 3.7.3]
seçeneksel kay(dır)ma	optional shift	[3.10.1]
sistemli	systematic	[2.7.2; 3.7.2]
skopos kuramı	skopos theory	[2.3.3; 3.3]
son dil	final language	[2.12.4; 3.12.4]
sözcüğü sözcüğüne çeviri	word-for-word translation	[2.10.3; 3.10.3]
sözde-alıcı	pseudo receptor	[2.12.2; 3.12.2]
sözdeçeviri	pseudotranslation	[2.12.2; 3.12.2]
sözlü çeviri	interpreting	[2.16.1; 3.16.1]
süreç	process	[2.14.2; 3.14]
strateji	strategy	[2.1.4; 3.1.4]
süreç-öncesi (çeviri) normları	preliminary norms	[3.1.2]
tarihsel	historical	[2.7.4; 3.7.4]
tekil-dizge	unisystem	[3.7.1]
temel normlar	fundamental norms	[2.1.2.2.1; 3.1.2]
türdeş	homogenous	[3.7.1]
ürün	product	[2.14.3; 3.14]
yazınsal normlar	literary norms	[2.1.2.2.5; 3.1.2]
yeniden kurma	reconstruction	[2.4.1; 3.4]
yeniden yapılandırma	restructuring	[2.4.2; 3.4]
yeterli	adequate	[2.9.2; 3.9.2]
yeterlik	adequacy	[2.9.2; 3.9.2]
yukarı edebiyat	high literature	[2.7.3; 3.7.3]
zorunlu kay(dır)ma	obligatory shift	[3.10.1]

Bu yazının oluşum sürecinde özellikle Türkçe'nin türetme olanakları ve yazım imleri konusunda görüşlerini benimle paylaşan ve sorunları daha berrak görmemi sağlayan değerli dostlarım Sayın Ömer Demircan'a, Sayın Ülker İnce'ye ve Sayın Işık Öner'e teşekkür ederim. Alınan kararların sorumluluğu tamamen bana aittir.

NOTLAR

1. Burada çeviribilim terimi, terimin üçüncü anlamıyla örtüşecek biçimde genel anlamında kullanılmıştır [krş. Tartışma 3.18].
2. Dizin İngilizce/Türkçe-Türkçe/İngilizce olmak üzere ikidilli olacağı için tarama, içinde İngilizce çıkışlı ya da İngilizce'de de yerleşmiş karşılığı bulunan çeviribilim terimleri geçen yazılar esas alınarak yapılacaktır. Kuram bağlamında Almanca'dan İngilizce'ye aynen geçen terimlere rastlandığında bu terimler doğal olarak taramaya girecek, tartışmada konu edilecek ve dizine girecektir. Ayrıca bu gibi terimlerin İngilizce dışı kaynakları da okuru yönlendirebilmek için verilecektir. Ancak bu gibi terimlerin çevresinde oluşan kimi önemli terimlere tartışmanın uzantısı olarak değinilmeyecektir.
3. Çoğuldizge kuramı Türk okuruna ilk kez Saliha Paker tarafından sunulmuştur [krş.Paker,1987:59-68]. Bu kısımda Tükel 1987'ye yapılan göndermeler de S. Paker'in İngilizce olarak yazdığı bir yazının [krş.Paker 1986:67-82] çevirisinedir. Bu nedenle her ne kadar bu çalışmada alınan karar doğrultusunda taranan çeviri metinlerde gönderme çevirmenin adına yapılmaktaysa da [krş. 1.3], çevirinin yapılmasında yararlanılan kaynakları not etmemizde yarar görüyorum.
4. Kaydırma terimi tırnak içinde verilmiştir ve kaynak olarak Paker, 1983:131-132'ye gönderme yapılmıştır. Verilen kaynakta ise sözkonusu terime ilişkin gönderme Salman,1981:156-157'yedir.
5. Bu terimler dizine taramada saptadığımız yazımlarıyla alınmışlardır. Ancak taramanın genelinde sözcük arası kısa çizginin yazarlar tarafından farklı biçimlerde kullanıldığı saptanmıştır. Bu incelemede kısa çizgi: i) girişik tamlama özelliği gösteren yapılarda, yani temel nitelenenin önünde bir tamlamanın olduğu yapılarda, okuma kolaylığı açısında tamlayanla tamlanan arasına; ii) tek bir birim olarak düşünülebilecek ama iki ayrı sözcükten oluşan yapılarda, yapıyı oluşturan birimlerin arasına konulacaktır.
6. 2.1.2.2.1; 2.1.2.2.2; 2.1.2.2.3; 2.1.2.2.4; 2.1.2.2.5; 2.1. 2.2.6 ve 2.1.2.2.7 taramada belirtildiği gibi Tükel 1987'den alınmıştır. Sözkonusu metin Kaynakça'da belirtildiği gibi İngilizce'den çeviridir. Bu nedenle Türkçe sözcüklerin İngilizce karşılıkları kaynak metinden çıkartılmıştır. Bu durum taramada terimleri çıkartılan bütün çeviri metinleri ve içinde dış kaynağa gönderme yapılan özgün çalışmalar için geçerlidir.
7. Göktürk 1986'da sayfa 58 ve 59'da verilen bilgilerden Göktürk'ün "öncül ilke" terimini "preliminary norm" karşılığı olarak kullandığını zannediyorum. Göktürk bu terime ilişkin Toury 1980'e gönderme yapmaktadır. Ancak ne sayfa 58'de verilen açıklama ne de sayfa 145'de kavrama ilişkin verilen tanım Toury'nin "preliminary norm" tanımına uymaktadır. Ayrıca "öncül ilke" teriminin İngilizcesi olarak "primary principles (norms)" karşılığı verilmektedir (s.145).

   Bu terimlerin Türkçe'ye nasıl girdiğini anlamak için burada ele aldığımızdan daha geniş tabanlı bir tarama çalışmasına gereksinim var. Örneğin Karantay 1991'de "preliminary norms" terimini "başlangıç normu" olarak Türkçeleştirmiş, "öncül norm" da "initial norm"un karşılığı olarak verilmiştir [krş. Karantay, 1991:98]. Bu iki kullanımda terimlerin İngilizcesi ayraç içinde verildiği için herhangi bir anlam bulanıklığı sözkonusu değildir. Ancak Göktürk ve Karantay'ın farklı kullanımları tartışmayı gerektirmektedir.
8. Göktürk 1986, sayfa 58 ve 59'da verilen bilgilerden Göktürk'ün "işlemsel ilke" terimini Toury'nin "operational norms" teriminin karşılığı olarak kullandığını anlıyoruz. Ancak "işlemsel ilke" teriminin İngilizcesi olarak Göktürk "operational principles (norms)" karşılığını vermektedir (s.144). Her ne kadar gönderme Toury 1980'e ise de terimlerin İngilizcesinde bir kargaşa görülmektedir.

   Karantay 1991'de ise "işlem ilkeleri" ifadesini "matricial norms" ifadesinin karşılığı olarak kullanmıştır. Bu kullanımda "işlem" sözcüğü hem "operational" sözcüğüyle hem de "matricial" sözcüğüyle kısmen örtüşmektedir. Ayrıca "ilke" de "norm"un karşılığı olarak kullanılmış ve İngilizce "principle" ve "norm" sözcükleri arasındaki farkı yok etmiştir [krş. Tartışma 3.1.3].
9. Çeviri normları konusunda bkz. özellikle Toury,1980:51-62. Toury'nin oluşturduğu kavramlara karşılık burada önerilen Türkçe terimler daha önce Bengi,1990a:142; 1990b; 1991; 1992:21'de kullanılmıştır.

10. Norm ve ilke terimlerinin Türkçe'de zaman zaman eşanlamlı sözcük olarak kullanılmalarının bir nedeni Göktürk 1986'da karşılaştığımız kullanım olabilir [krş. Not 7 vr 8].
11. Erek-odaklı kuram İsrailli çeviri kuramcısı Gideon Toury tarafından oluşturulmuştur. Bu kuramla ilgili kapsayıcı bilgi için özellikle bkz. Toury, 1980. Sözkonusu kuram bağlamında yapılan Türkçe yayımlar içinde Bengi, 1990a; 1992b ve 1992c'de açıklayıcı özet bilgi verilmiştir.
12. Skopos kuramı Alman çeviri kuramcısı Hans J. Vermeer tarafından oluşturulmuştur. Bu konuda Almanca kaynak için bkz. özellikle Vermeer,1983. Bu metin Almanca olduğu için skopos kuramı çerçevesinde oluşan terimler tartışmaya alınmamıştır [krş. Not 2]. Skopos kuramına ilişkin İngilizce özet bilgi için örn. bkz Snell-Hornby 1988:43-49; Gutt,1991:16-17; Nord,1991. Bu konuda Türkçe özet bilgi için bkz. Bengi, 1992b:49-51.
13. Bu terimin Almancası "Skopostheorie"dir. Terimin İngilizce yazımında kargaşa vardır. Aslı Yunanca olan bu sözcük kimi araştırmacı tarafından "scopos" olarak, kimi araştırmacı tarafından ise "skopos" olarak yazılmaktadır. Vermeer kendisi sözcüğü İngilizce metinlerde "skopos" olarak kullanmaktadır. Sözcüğün Yunanca çıkışlı olduğunu ve Vermeer'in tercihini gözönünde bulundurarak sözcüğü yazımda İngilizceleştirmeyip dizine özgün yazımını koruyarak alacağız.
14. Bu terim Bengi 1991a'da *reconstruction* teriminin karşılığı olarak kullanılmıştır. Ancak terimin yanında kaynak verilmiş ve hangi anlamda kullanıldığı vurgulanmaya çalışılmıştır. Bu kullanımın anlamsal kargaşa yaratacağı açık olduğundan daha sonraki çalışmalarda sorun açıklanarak yeniden kurma terimi kullanılmıştır (krş.Bengi,1991b:130,141). Erek-odaklı kuram çerçevesinde ve normları yeniden kurma amacıyla yürütülen kimi betimleyici çalışmalarda ise araştırmacıların *reconstruction* kavramını herhangi bir Türkçe karşılıkla ya hiç kullanmadıkları, veya bunun yerine eşanlatı veya açımlama yoluna gittiklerini görürüz.
15. Vardar vd. 1988'de *kural* sözcüğünün Almanca, Fransızca ve İngilizce karşılıkları, Alm. Norm, Regel, Fr. norme, règle ve İng. norm, rule olarak verilmiştir. Yani *kural* ve *norm* eşanlamlı sözcük olarak sunulmaktadır. Rıfat vd. 1988'de ise hem *norm* hem *rule* sözcükleri *kural* sözcüğüyle karşılanmıştır. Ancak, metinde belirtildiği gibi söz konusu sözlüklerin dilbilim ve göstergebilim terimleri sözlüğü olduğunu unutmamalıyız.
16. Vardar vd. 1988'de *paradigm* karşılığı olarak hem *dizi* hem *paradigma* sözcükleri verilmiştir. Rıfat vd. 1988'de ise *paradigm* sözcüğü Türkçe'de *dizi* sözcüğüyle karşılanmıştır. Ancak bu karşılıklar sözcüğün dilbilim ve göstergebilimdeki kullanımı gözönünde bulundurularak verilmiştir. Okurun bu noktayı dikkate alması gerekir. (krş. not. 15).
17. Her iki durumda da terim Türkçe'ye ödünç alma yoluyla girmiştir. Terimin *çoğuldizge* olarak Türkçe'ye girmesini dillerarası aktarım türleri çerçevesinde *öyküntü*'ye (*calque*) örnek olarak verebiliriz. (Terimin İngilizcesi için bkz. Wilss, 1982:97; Terimin Türkçesi için bkz. Vardar, 1988:163). *Polisistem* terimi ise yabancı sözcüğün erek dil yazım ve ses özellikleri gözönüne alınarak Türkçe'ye aktarılmasıyla elde edilmiştir. Biçembilimde *emprunt* olarak adlandırılan bu tür aktarım kimi kaynaklarda *ödünçleme* (emprunt) olarak geçmektedir. (krş. Vardar vd. 1988:18). Biçembilimcilerin dillerarası aktarım türleri çerçevesinde sundukları terimlerin ayrıca ele alınması gerekiyor.
18. Çoğuldizge Kuramı için özellikle bkz. Even-Zohar, 1978:21-35;1979:287-310; 1986:463-466;1990. Bu metinler içinden Even-Zohar, 1978 (farklı bir kaynaktan) Saliha Paker tarafından (bkz. Paker, 1987:59-68) ve 1979 hazırlanmakta olan bir derleme (bkz. not.30) için Eser Köksal tarafından çevrilmiştir. Çoğuldizge kuramını temel alarak Türkçe yapılan araştırmalar için bkz.örn. Paker,1986'nın çevirisi olarak Tükel, 1987 vd.; Bengi, 1990a, 1990c vd.
19. 1991/1992 öğretim yılında meslektaşım Sayın Ülker İnce'yle beraber sözlü çeviri eğitimi üzerine yaptığımız bir derleme çalışması sırasında (bkz. not. 30) *simultaneous* terimine ilişkin sürdürdüğümüz tartışmalarda terimin karşılığı olarak iki sözcük önerilmişti: Ülker İnce tarafından tartışılmak üzere önerilen *andaş* ve Dilek Dizdar tarafından, yine tartışılmak üzere önerilen *eşanlı* sözcükleri. Başka öneriler de zaman içinde çıkabilir. Burada *andaş* terimin *eşanlı* terimine yeğlememin nedeni: i) sözcüğün özellikle *consecutive interpretation*'ın karşılığı olarak kullanılan *ardıl çeviri* terimi ile sözcük düzeyinde bir paradigma oluşturduğu ve ii) terimin içinde tartışmada sözünü ettiğimiz türden bir bulanıklığa neden olabilecek /eş-/ sözcüğünün olmaması.

    Andaş sözcüğüne, bu madde altında ele alınan terimlerin örtüşme alanlarını gösterebilmek için değinilmiştir. Sözcük, Tartışma 3.16.2 altında dizine girecektir.
20. Tarama dışı kaynaklara baktığımızda *dynamic* sözcüğünün karşılığı olarak Vardar 1988'de *devimsel* sözcüğüyle, Kocaman 1990'da *dynamic accent* karşılığı olarak *dinamik vurgu* ifadesiyle, *dynamic linguistics* karşılığı olarak *zaman boyutlu dilbilim* ifadesiyle karşılaşıyoruz. Dynamic sözcüğünün karşılığı olarak verilen bu kullanımlarda sözcüğün dilbilimdeki kullanımı gözönünde bulundurulmuştur. Sözcüğün çeviribilimdeki kullanımı ise bu kullanımlarla hem örtüşmektedir, hem de önemli ayrılma noktaları vardır. Bu nedenle dilbilime ilişkin olarak sunulan karşılıklar

burada tartışmaya alınmamıştır.

21. Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Toury, 1980:79-88; 89-111. Çeviri normlarının betimlenmesi konusunda bkz. Toury, 1980: 51-62. Bu alanda yapılacak araştırmalar için model Toury, 1980:112-121'de önerilmiştir. Bu çerçeve içinde Türk çeviri tarihi üzerine yapılan incelemeler için bkz.Bengi, 1990c;1991b; Dizdar,1992; Paker, 1988; Karantay, 1991 vd.
22. Bu konuda bilgi için krş. 75; Hatiboğlu, 1981: 53,75, 110; Demircan, 1977: 79, 89 vd.
23. /-(y) IcI/ ekiyle türetilmiş sözcükler için örn. krş. *açıklayıcı*, *tanımlayıcı*, *çözümleyici* vd. /-(y) IcI/ ekinin sözcüklere yüklediği ve burada sözünü ettiğimiz anlamı daha iyi fark edebilmek için bu sözcükleri *açıklamalı*, *tanımlamalı*, *çözümlemeli* vd. sözcükleriyle karşılaştırabiliriz. /-mEIl/ eki eklendiği kök ya da gövdeye, o kök ya da gövdenin çerçevesini belirleyen bilginin bir sonuç olarak verildiği anlamını yüklemektedir.

    Başka kaynakları taradığımızda *descriptive* teriminin kimi kaynaklarda *betimleyici* karşılığıyla (örn. krş.Kocaman, 1990;165), kimi kaynakta *betimleyici*, *betimsel* karşılıklarıyla (örn.krş. Rıfat vd.,1988:60), kimi kaynakta ise *betimsel*, *betimlemeli*, *betimleyicilik* karşılıklarıyla (örn. krş. Vardar. vd., 1988: 43) Türk okuruna sunulduğunu görürüz. Her üç kaynakta verilen karşılıklar yukarıda 3.8'deki öneriyle kısmen ya da tamamen örtüşmektedir. Yaptığımız taramada *descriptive* sözcüğünün karşılığı olarak *betimlemeci* sözcüğüyle Karantay 1987: 55'te karşılaşmıştık. Karantay'ın tarama dışında kalan alanda yayımlanan kimi yazılarında ise terimin betimleyici sözcüğüyle karşılandığını belirtmeliyiz. (krş. Karantay, 1991:100)
24. Burada gönderme Salman 1987'ye yapılmıştır. Metin çeviri bir metindir. Türkçe sözcüklerin İngilizce hangi sözcüklerin karşılığı olarak kullanıldığını saptamak için çeviri metnin kaynağı olan Nida, 1964'e başvurulmuştur. (Taramadaki dökümlerin karşılığı için bkz. Nida, 1964:105). Çeviri olmayan ama okurken *eşdeğerlik* sözcüğünün İngilizce *equivalent* sözcüğü karşılığı olarak kullanıldığını düşündüren sözcükler Tarama 2.9.1.1.2.1 altında çıkartılmıştır
25. Bu noktanın üzerinde durmamın bir nedeni söz konusu terimi kullanırken ne anlamda kullandığımızı belirtmediğimiz, kaynak vermediğimiz durumlarda Türkçe'de anlamsal kargaşaya neden olabileceğimizi düşünmem. Biz bu incelemede *yeterli* terimini *erek-odaklı çeviri kuramı* çerçevesinde kullanılan bir terim olarak sunduk. Ancak aynı terimi Akşit Göktürk *erek-odaklı çeviri kuramı*'nın terimiyle ifade edecek olursak *kabul edilebilir* çeviri anlamında kullanmakta (krş.Göktürk,1986: 98-103). Göktürk "yeterlilik" kavramını şöyle tanımlamaktadır: "Yeterlilik kavramı, nesnel bilgi içerikli metinlerin çevirisinde sağlıklı bir ölçüt olabilse de, sanat nitelikle metinlerin çevirisinde olamaz. Gerçekte, yeterliliğin belirleyici özelliği, kolay anlaşılırlıktır. Özgün metnin aktarılışında, anlam sözdizimi, dil kullanımı açısından göstergelerin: 1. Metindeki bilginin amacına göre 2. Okur topluluğunun düzeyine göre, seçilmesi yeterli çevirilerin ortaya çıkmasını sağlayabilir" (1986:98) (Vurgu bana aittir). Göktürk'ün kullandığı anlamda "eşdeğerlilik" ise, yine *yeterli* çeviri. Kısaca, kullandığımız terimleri tanımladığımız ya da kaynağa gönderme yapmadığımız durumda bu terimlerin kullanımı anlamsal kargaşaya neden olabilir. Sözcüklerin bir de düz anlamlarıyla kullanıldığını düşünecek olursak bu kargaşanın boyutlarını daha iyi anlayabiliriz.
26. Popovic, Catford ve Toury'nin kendi kuramları çerçevesinde *shift* kavramına nasıl yaklaştıkları ve bu kavramı ayrıntıda hangi terimlerle sundukları, hazırlamakta olduğum "Açıklamalı Çeviribilim Sözlüğü"nde ayrıntılı olarak ele alınmaktadır. Yazının dergi sayfalarına sığabilmesi için, bu kısım tartışmadan ve dizinden çıkarılmıştır.
27. *Amaç ve erek* sözcüklerinden Tartışma 3.3'de söz edilmiş, ama söz konusu sözcükler dizine bu madde altında alınmamıştır. Her iki sözcük de dizine Tarama kısmında dökümlerinin yapıldığı 2.12.2 ve terimlerin tartışıldığı 3.12.2 maddelerine gönderme yapılarak girecektir.
28. Bu karşılıklar Vardar vd., 1988 ve Rıfat vd. 1988'e de girmiştir.
29. Amerikalı çeviri kuramcısı Eugene Nida'nın Türkçesi "Çeviribilime Doğru" olarak ayraç içinde verilen *Towards a Science of Translating* adlı kitabı, *Metis Çeviri* sayı 1 sayfa 95'te *Towards a Science of Translation* olarak çıkmıştır. Bu fark dizgi hatasından kaynaklanıyor olabilir. Ancak Nida'nın kuramında dikkatlerin çeviri süreci üzerinde odaklanmasıyla kitabın başlığının "translation" değil, "translating" olması arasında önemli bir bağ olduğunu belirtmeliyiz.
30. Çeviri tarihini çok yönlü olarak araştırabilmek ve çeviri kuramlarını, kuramların nasıl uygulamaya girdiğini anlayabilmek için 1986 yılında başlattığım geniş çerçeveli bir projenin bir parçası olarak Boğaziçi Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık bölümü lisans programı derslerinden TR 420 Çeviri Projesi dersinde kimi metinler farklı başlıklar altında derlenen kitaplarda yayımlanmak üzere birlikte çalıştığım mezuniyet öğrencileri tarafından Türkçe'ye çevrilmektedir. Bu proje çerçevesinde Sayın Saliha Paker ile birlikte, çoğuldizge kuramını ve erek-odaklı çeviri kuramını Türk okuruna tanıtmak üzere derlediğimiz kitabın çevirileri tamamlanmıştır. (Not 18'de sözü edilen çeviri aynı konuda başka metinlerin çevirileriyle beraber bu derleme için ya-

pılmıştır.) Diğer derlemeler arasında Sayın Ülker İnce ile beraber hazırladığımız değişik ülkelerde konferans çevirmenliği eğitimini ve eğitimde uygulanan yöntemleri tanıtmayı amaçlayan bir derlemeden söz etmeliyim. (Not. 19). Bu iki derleme için seçilen ve çevirileri yapılan metinlere *Tartışma* 3.3;3.7.1;3.8.1;3.16'da zaten yüklü olan kaynakçayı zorlamamak için gönderme yapılmamıştır.

KAYNAKÇA

I. Taranan Metinler

ALPAY, Necmiye (Çeviren) 1989 "Düşünce, Konuşma ve Çeviri". Yazan Peter Newmark, 1984:57-61. *Metis Çeviri*, 1989 Güz, 9:53-57.

ATAYMAN, Veysel 1992 "Türkiye'de Çeviri Eğitimi Üzerine Veysel Atayman, Işın Bengi, Tahsin Yücel'le Söyleşi", *Metis Çeviri*,1992 Bahar, 19:12-20.

BENGİ, Işın 1992a"Türkiye'de Çeviri Eğitimi Üzerine Veysel Atayman, Işın Bengi, Tahsin Yücel'le Söyleşi", *Metis Çeviri*, 1992 Bahar, 19:12-20. 1992b "Üniversite Düzeyinde Çeviri Eğitimi Üzerine Gözlemler ve Yazılı Çeviri Dalında Bir Yüksek Lisans Programı Önerisi", *Metis Çeviri*, 1992 Bahar, 19:44-55.

BESEN, Pınar 1992 "Türkiye'de Çeviri Eğitimi Üzerine B.Ü. Mütercim-Tercümanlık Bölümü Öğrenci ve Mezunlarıyla Söyleşi", *Metis Çeviri*, 1992 Bahar, 19:21-29.

DİLMEN, Güngör 1989 "Yazarı, Çevirmeni ve Oyuncusuyla *Ben Anadolu*", *Metis Çeviri*, 1989 Güz, 9:18-22.

ERGUN, Emel-Turgay KURULTAY 1992 "Türkiye'de Çeviri Eğitimi Üzerine Veysel Atayman, Işın Bengi, Tahsin Yücel'le Söyleşi", *Metis Çeviri*, 1992 Bahar, 19:12-20.

FUAT, Mehmet 1987 "Mehmet Fuat'la Söyleşi". Söyleşiyi yapanlar: Müge Gürsoy-Levent Mollamustafaoğlu. *Metis Çeviri*, 1987 Güz, 1:11-21.

GÜL, Hürriyet 1992 "İngilizce Sözcük Dağarcığındaki Değişinimler", *Metis Çeviri*, 1992 Bahar, 19:136-137.

GÜNAL, Fatma (Çeviren) 1989 "Labirentin İçinde: Tiyatro Metinleri Çevirisi İçin Yöntemler ve Stratejiler". Yazan Susan Bassnett-McGuire, 1985:87-102. *Metis Çeviri*, 1989 Güz, 9:33-39.

GÜRSOY, Müge-Levent MOLLAMUSTAFAOĞLU 1987 "Mehmet Fuat'la Söyleşi", *Metis Çeviri*, 1987 Güz, 1:11-21.

GÜRSOY, Müge-Emel ERGUN 1992 "Türkiye'de Çeviri Eğitimi Üzerine B.Ü. Mütercim-Tercümanlık Bölümü Öğrenci ve Mezunlarıyla Söyleşi", *Metis Çeviri*, 1992 Bahar, 19:21-29.

GÜVEN, Erdal 1992 "Türkiye'de Çeviri Eğitimi Üzerine B.Ü. Mütercim-Tercümanlık Bölümü Öğrenci ve Mezunlarıyla Söyleşi", *Metis Çeviri*, 1992 Bahar, 19:21-19.

HALMAN, Talât S. 1989 "Yazarı, Çevirmeni ve Oyuncusuyla *Ben Anadolu*". *Metis Çeviri*, 1989 Güz, 9:18-22.

KARANTAY, Suat 1987a" Çeviri Eleştirisi: Sorunlar, İlkeler, Uygulamalar", *Metis Çeviri*, 1987 Güz, 1:49-56. 1987b "*Çeviri: Dillerin Dili*", *Metis Çeviri*, 1987 Güz, 1:169-173. 1989a "Pınar Kür ile Tiyatro Çevirisi Üstüne Söyleşi", *Metis Çeviri*, 1989 Güz, 9:11-17. 1989b "Yazarı, Çevirmeni ve Oyuncusuyla *Ben Anadolu*", *Metis Çeviri*, 1989 Güz, 9:18-25. 1989c "Türkiye'de Oyun Çevirisi Tarihine Kısa Bir Bakış", *Metis Çeviri*, 1989 Güz,9:87-91. 1989d "Tennessee Williams ve *Sırça Kümes*", *Metis Çeviri*, 1989 Güz, 9:124-128. 1992 "*Çıplak Öğle Yemeği*", *Metis Çeviri*, 1992 Bahar, 19:132-135.

KIRKOĞLU, Serdar Rifat 1992 "Platon'un Mağarasındaki Çevirmen", *Metis Çeviri*, 1992 Bahar, 19:123-126.

KÜR, Pınar 1989 "Pınar Kür ile Tiyatro Çevirisi Üstüne Söyleşi". Söyleşiyi yapan: S. Karantay. *Metis Çeviri*, 1989 Güz, 9:11-17.

ÖZKARDEŞ, Azmi 1989 "Sözlüksel Uyumluluk Bağlamında Masa Da Masaymış Ha!", *Metis Çeviri*, 1989 Güz, 9:105-111.

PARLA, Jale 1987 "Tanzimat'ta Shakespeare Çevirileri. Duyumların Fikirlere Çevrilmesi", *Metis Çeviri*, 1987 Güz, 1:22-26.

SALMAN, Yurdanur (Çeviren) 1987 "Çevirmenin Görevi". Yazan E.A. Nida, 1964:145-155. *Metis Çeviri*, 1987 Güz, 1:95-106.

SEVİL, Berna 1989 "Karaağaçlar Altında", *Metis Çeviri*, 1989 Güz, 9:129-131.

SUSAM, Şebnem 1992 "Türkiye'de Çeviri Eğitimi Üzerine B.Ü. Mütercim-Tercümanlık Bölümü Öğrenci ve Mezunlarıyla Söyleşi", *Metis Çeviri*, 1992 Bahar,19:21-29.

TAYLAN, Cem 1992 "(Genişletilmiş) İngilizce Çeviri Kılavuzu (A Guidebook for English Translation)", *Metis Çeviri*, 1992 Bahar, 19:113-114.
TUNÇ, Dürrin 1992 "Türkiye'de Çeviri Eğitimi Üzerine B.Ü. Mütercim-Tercümanlık Bölümü Öğrenci ve Mezunlarıyla Söyleşi", *Metis Çeviri*, 1992 Bahar, 19:21-29.
TÜKEL, Ali (Çeviren) 1987 "Tanzimat Döneminde Avrupa Edebiyatından Çeviriler Çoğul-Dizge Kuramı Açısından Bir Değerlendirme". Yazan Saliha Paker, 1986:67-82. *Metis Çeviri*, 1987 Güz, 1:31-43
YÜCEL, Tahsin 1992 a "Türkiye'de Çeviri Eğitimi Üzerine Veysel Atayman, Işın Bengi, Tahsin Yücel'le Söyleşi", *Metis Çeviri*, 1992 Bahar, 19:12-20.

II. Tartışmada Kullanılan Kaynaklar

AKARSU, Bedia 1979 *Felsefe Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları (2.Baskı).
BASSNETT-McGUIRE, Susan 1985 "Ways Through the Labyrinth: Strategies and Methods for Translating Theatre Texts". *The Manipulation of Literature. Studies in Literary Translation*. Der. T. Hermans. London and Sydney: Croom Helm, 87-102.
BENGİ, Işın 1990a "Çeviri Bir Süreçtir.. Ya Çeviribilim?" *Argos*, 1990 Kasım, 27:137-142. 1990b "Çeviribilim, Çeviri Kuramı ve Sözdeçeviriler", *Dilbilim Araştırmalar* 1990, Ankara: Hitit Yayınevi, 107-117. 1990c "A Re-Evaluation of the Concept of Equivalence in the Literary Translations of Ahmed Midhat Efendi", (yayımlanmamış doktora tezi), Ankara: Hacettepe Üniversitesi. 1991a "TV Film Çevirileri. Çağdaş Çeviri Kuramı Çerçevesinde Bir İnceleme", *Çağdaş Çeviri Kuramları ve Uygulamaları Seminerinde Sunulan Bildiriler*, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, 1-23. 1991b "Türk Edebiyatında 'La Dame Aux Camélias' Çevirileri", *Argos*, 1991 Kasım, 35:129-143. 1992c "Çeviribilimde 'Bütünleyici Bir Yaklaşım' Üzerine Eleştirel Görüşler ve Öneriler", *Varlık*, 1992 Temmuz, 1018: 18-25.
CATFORD, J.C. 1965 *A Linguistic Theory of Translation*. Oxford University Press.
DEMİRCAN, Ömer 1977 *Türkiye Türkçesinde Kök-Ek Bileşmeleri* Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları
DİZDAR, Dilek 1992 "A Descriptive Study of Sadi Irmak's Nietzsche Translations", (yayımlanmamış lisans tezi). İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi.
DIMIC, Milan 1975 "Translation and Interpretation in Bicultural and Multicultural Societies", *Translation and Interpretation. The Multi-Cultural Context A Symposium*, Der. M.S. Batts. Université Carleton, Vancouver, Cautg, 13-33.
ERGAND, Çağlar Tanyeri - Nilüfer Tapan 1992 "*Üç Şekerli Demli Çay*: Çeviri Dersinde Bir Çeviri Eleştirisi", *Metis Çeviri*, 1992 Bahar, 19:115-122.
EVEN-ZOHAR, Itamar 1978 "The Position of Translated Literature Within the Literary Polysystem", *Papers in Historical Poetics*. Tel Aviv, The Porter Institute for Poetics and Semiotics, 21-35. 1979 "Polysystem Theory", *Poetics Today*, 1979 Autumn, 1:287-310. 1986 "Literary System", *Encyclopedic Dictionary of Semiotics* (Vol1). Der. T. Sebeok. Berlin, New York, Amsterdam: Mouton de Gruyter, 463-466. 1990 *Poetics Today*, 1990 Spring, 11:1 ("Polysystem Studies" adlı özel sayı).
GÖKTÜRK, Akşit 1986 *Çeviri: Dillerin Dili*. İstanbul: Çağdaş Yayınları.
GUTT, Ernst-August 1991 *Translation and Relevance*. Great Britain: Basil Blackwell.
HATİBOĞLU, Vecihe 1981 *Türkçenin Ekleri* Türk Dil Kurumu Yayınları :407
HOLMES, James S 1988 "The Name and Nature of Translation Studies", *Translated! Papers on Literary Translation and Translation Studies*. Ed. R. van den Broeck. Amsterdam: Rodopi.
JAKOBSON, Roman 1966 "On Lingusitic Aspects of Translation", *On Translation*, Der. R.A.Brower. New York: Oxford University Press, 232-239.
KARANTAY, Suat - Yurdanur SALMAN (Çevirenler) 1987 *Yazın Çevirisi Terimleri Sözlüğü*. (Yazan.Anton Popovic, 1976) İstanbul: Metis Yayınları
KOCAMAN, Ahmet 1990 "Dilbilim Terimleri Sözlüğü", *Dilbilim Araştırmaları 1990*, Ankara : Hitit Yayınevi, 155-190.
KUHN, Thomas S. 1970 *The Structure of Scientific Revolutions*. Chicago: The University of Chicago Press.
KUYAŞ, Nilüfer (Çeviren) 1982 *Bilimsel Devrimlerin Yapısı*. Yazan Thomas Kuhn, 1970. İstanbul: Alan Yayıncılık.
NEWMARK, Peter 1984 "Thought, Speech and Translation", *Approaches To Translation*. Oxford: Pergamon Press, 57-61.

NIDA, Eugene A. 1964 "The Role of the Translator", *Towards a Science of Translating*. Leiden: E.J.Brill, 145-155.
NORD, Christiane 1991 "Scopos, Loyalty and Translational Conventions", *Target*, 1991, 3:1, 91-109.
PAKER, Saliha 1983 "Çeviride 'Yanlış/Doğru' Sorunu ve Şiir Çevirisinin Değerlendirilmesi". *Yazko Çeviri*, 1983 Temmuz-Ağustos, 13:131-139. 1986 "Translated European Literature in the Late Ottoman Literary Polysystem", *New Comparison*, 1986 Summer, 1:67-82.
PAKER, Saliha (Çeviren) 1987 "Yazınsal 'Polisistem' İçinde Çeviri Yazının Durumu", *Adam Sanat*, 1987 Ocak, 14:59-68.
POPOVIC, Anton 1970 "The Concept 'Shift of Expression' in Translation Analysis", *The Nature of Translation*, Der.J.S Holmes. The Hague-Paris: Mouton,78-87. 1976 *A Dictionary for the Analysis of Literary Translation*. Edmonton: Alberta.
RIFAT, Mehmet - Sema RİFAT - Taçlan BOYAT - Yurdagül GÜRPINAR 1988 *Dilbilim ve Göstergebilim Terimleri*. İstanbul: Sözce Yayınları
SALMAN, Yurdanur (Çeviren) 1981 "Çeviri Çözümlemesinde 'Deyiş Kaydırma' Kavramı". Yazan Anton Popoviç, 1970: 78-87. *Yazko Çeviri*, 1981 Temmuz-Ağustos, 1:156-162.
SNELL-HORNBY, Mary 1988 *Translation Studies. An Integrated Approach*. Amsterdam/ Philadelphia: John Benjamins Publishing Co.
SÖZER, Emel (Çeviren) 1981 "Dilbilim Açısından Çeviri". Yazan Roman Jakobson, 1966:232-239. *Yazko Çeviri*, 1981 Temmuz-Ağustos, 1:138-144.
TOURY, Gideon 1980 *In Search of A Theory of Translation*. Tel Aviv University, The Porter Institute for Poetics and Semiotics.
VARDAR, Berke - Nüket GÜZ - Erdim ÖZTOKAT - Osman SENEMOĞLU - Emel SÖZER 1988 *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: ABC Kitabevi
VERMEER, Hans J. 1983 "Ein Rahmen für eine allgemeine Translationstheorie", *Aufsaetze zur Translationstheorie*. Heidelberg, 48-61.
WILSS, Wolfram 1982 *The Science of Translation*. Tübingen: Gunter Narr Verlag

Eşekarısı

Sevgili dilliler, dilciler, dilbazlar ve diğer dilgiller,

Beş yıldır bana verilen görevi tam bir şevkle yerine getirdikten sonra yeni bir kapı aramanın yolu göründü galiba. Son icraatimden bu yana altı ay geçti, ama ben gelecek endişesiyle olsa gerek, bu arada işimi savsakladım. Gerçi son sayıda sizden bir "ricada" bulunmuştum, unutmadıysanız. Dergimizde sizi rahatsız eden dil yanlışlarımızı bize yazın, biraz da iğneyi kendimize batıralım demiştim. Sizden cevap yok. Memlekette zülf-i yâre dokunmadıkça ses veren çıkmıyor! Metis Çeviriciler ise kutu kutu böcek ilacı stoklamışlar, yanlarına yaklaşınca beni tehdit ediyorlar. Bu kadar korkulacak biri miyim ben? Ne çıkar bir kere sokulmaktan? Bu arada hep aklımda olan bir şeyi de söyleyeyim size bu sayfalardan veda etmeden. Dil sokmanın çok acımasız bir hareket olduğunu düşünenler varmış. Eşekarısı zaten bal vermez, sadece zarar verir, diyorlarmış. Çevirmene karışamazmışım. Bir de anlamadığım bazı sözler: Kaynak makinasıyla elek mi yapılıyormuş ne. Ben orasını burasını bilmem, sokulacak dil gördüm mü sokarım, beni böyle yaratmış yaratan.

Eşekarılığımı bir kez daha gösterip, on dokuz sayıdır soktuğum bazı dilleri bu son sayıda bir kere daha sokayım. Tabii iki kere sokulmayı haketmiş olanlar bunlar. (Tarafımdan haksızlığa uğramış dillilere, parantez içinde de olsa, kusura bakmayın diyeyim bari, ölümlü dünyada.) Ve işte sizin için seçtiğim güzellikler.

Genç yaşta ölüştüler zavallılar.
Bir çevirmenimiz böyle yazmış. Özgününü vermeye gerek var mı?

Late edition için Türkçe'de ne dersiniz? Düşünmeyin, işte size hazır bir karşılık: *Geç baskısı.*

Beşiktaş'ın liderliği korumasının amacı galibiyet.
Futbola kafam pek basmaz zaten. Bir de Beşiktaş böyle karışık şeyler yapınca...

Cinsel-bilim adamları.
Hayalimdeki meslek.

Vücudunda antibadi oluşmuştur.
Antikor diyorsak, antibadi de diyebiliriz, değil mi?

Onun için herşey bitti: faili meçhul bir kurşun hayatına son verdi.
Ne yazık ki Bay Hans ölmek zorunda kaldı.
Allah insanı böyle ölümlerden saklasın.

Patatesten daha budaladır.
Ne kadar budala olduklarını öğrenmiş olduk, sağol.

Bunu kendimin çözmesi gerek.
O çözsün, sen seyret.

Yumurtanın kırılması on iki gün alır.
Adamcağız "çatlaması" dememiş, "kırılması" demiş, ne var bunda?

İçime öyle doğuyor ki az sonra küstahlık etmek üzeresiniz Bay Marlowe.
Edebiyata böyle duyarlılık yakışır.

Ya, Jessy derisini biraz kalınlaştırır, ki bunu yapamayacak gibi görünüyor; veya siz onun hislerine daha hassas yaklaşırsınız.
Birinci alternatif bana da zor göründü.

Bir şu Lorey'i unutsan, iyi bir adama ne güzel karı olurdun sen.
Yaşasın dilsel özgürlükler.

Tacını geri takmalısın Jossie!
Başını üşüteceksin yoksa.

Sen bir aile olmak üzere olan akıllı bir insansın.
İyi düşündün mü? Sonra pişman olmayasın.

İmparatoryal çember sona gitmişti.
????????

Ne o hepinizin yüzü baston başı gibi.
(Üstünüze alınmayın, ben demedim.)

Seçmecelerin hepsini almıyorum buraya. Birazı da oldukları yerde kalsın. Unutmadan: Metis Çeviri *yayınına son veriyor diye benden kurtulduğunuzu sanmayın. Diliniz oldukça Eşekarınız da olacak. Aranızdayım. Sağlıcakla kalın.*

Yakın dostunuz E.A.

METİS ÇEVİRİ KAYNAKÇASI

Hazırlayan: Turgay Kurultay

Aşağıda Metis Çeviri'*nin 19 sayısını kapsayan bir kaynakça veriyoruz. Kaynakçaya şu girdileri aldık: yazar adı, yazının başlığı, çevirmen adı, dergi sayısı ve çevirinin hangi dilden yapıldığı. Şiirlerde "yazı başlığı" vermediğimiz için, yazar adını (;) işaretinden sonra çevirmen adı izlemektedir. Kaynakçayı genel alfabetik bir düzende değil, türlere ayırarak sunuyoruz. (Burada türleri dergideki bölümlemelerden bağımsız olarak sınıflandırdık.) Önce genel olarak çeviri ve telif yazılar birbirinden ayrılmış, sonra her biri kendi içinde alt türlere göre öbeklenmiştir. Her bölüm kendi içinde yazarın soyadına göre alfabetik dizilmiştir.*

1. ÇEVİRİ YAZILAR

1.1. Denemeler

Auden, W.H.: "Çeviri: Bir Deneme", Çev: Gamze Varım; Sayı 7 (İng)
Auden, W.H.: "Yazmak", Çev: Gamze Varım; Sayı 13 (İng)
Barnstone, Willis: "Şiir Çevirisinde Tercihler", Çev: Gülşat Aygen; Sayı 13 (İng)
Barthes, Roland: "Mitolojiler", Çev: Nilüfer Güngörmüş; Sayı 1 (Frz)
Berger, John: "Walter Benjamin", Çev: Müge Gürsoy; Sayı 2 (İng)
Bettelheim, Bruno: "Pamuk Prenses", Çev: Yurdagül Sağlam/Şen Süer; Sayı 15 (İng)
Ende, Michael: "Fantazi Oyunundan Duyulan Haz", Çev: Çağlar Tanyeri Ergand; Sayı 15 (Alm)
Esslin, Martin: "Saçma Tiyatrosu", Çev: Levent Mollamustafaoğlu; Sayı 2 (İng)
Gellius, Aulus: "Aulus Gellius'tan 'Attika Geceleri' ", Çev: Evren Erem; Sayı 19 (Lat)
Genet, Jean: "Gayet Düzgün Küçük Kareler Halinde Yırtılıp Kenefe Atılmış Bir Rembrandt'tan Arta Kalanlar", Çev: Hür Yumer; Sayı 3 (Frz)
Goytisolo, Juan: "Yazarlar ve Savcı-Eleştirmenler", Çev: Gül Işık; Sayı 3 (İsp)
Hesse, Hermann: "Hermann Hesse'den Düzyazı Örnekleri", Çev: Melahat Togar; Sayı 11 (Alm)
Hieronymus: "Pammachius'a", Çev: Evren Eren; Sayı 18 (Lat)
IHI Bulletin: "Japonca Üzerine", Çev: Vesile Bayram; Sayı 7 (İng)
Kierkegaard, Sören: "İbrahim'e Methiye", Çev: Oruç Aruoba; Sayı 3 (Alm)
King, Francis: "Nükleer Çağda Niçin Yazıyoruz?", Çev: Bilgen Bayman; Sayı 4 (İng)
King, R.L.: "Ölümcül Eğretilemeler", Çev: Levent Mollamustafaoğlu Sayı 1 (İng)
Larbaud, Valery: "Çevirmenin Terazileri", Çev: Aykut Derman; Sayı 9 (Frz)

Le Guin, Ursula K.: "Amerikalılar Ejderhalardan Neden Korkar?", Çev: Meltem Ahıska; Sayı 14 (İng)
Mauro, Tullio: "Çeviribilim", Çev: Gül Işık; Sayı 6 (İtl)
Paz, Octavia: "Edith Piaf Yerliler Arasında", Çev: Yurdanur Salman; Sayı 9 (İng)
Plath, Sylvia: "Karşılaştırma", Çev: Tomris Uyar; Sayı 4 (İng)
Russell, Bertrand: "Metafizikçinin Karabasanı", Çev: Gamze Varım; Sayı 9 (İng)
Russell, Bertrand: "Varoluşçu'nun Karabasanı", Çev: Emel Abora; Sayı 9 (İng)
Schopenhauer, Arthur: "Yazarlık ve Biçem Üzerine", Çev: Melahat Togar; Sayı 4 (Alm)
Sharma, Vinod: "Başka Dillere Çevirinin Çeşitli Yönleri", Çev: Aylin Yıldırım; Sayı 8 (İng)
Sontag, Susan: "Barthes'ı Hatırlamak", Çev: Müge Gürsoy/Yurdanur Salman; Sayı 1 (İng)
Steiner, George: "Sınır Ötesi", Çev: Nazan Aksoy; Sayı 3 (İng)
Steiner, George: "Ölmek Bir Sanattır", Çev: Yurdanur Salman; Sayı 4 (İng)
Valery, Paul: "Şiir ve Soyut Düşünce", Çev: Necmiye Alpay; Sayı 13 (Frz)
Williams, Raymond: "Yeni Anakent", Çev: Nesrin Kasap; Sayı 4 (İng)
Woolf, Virginia: "Bir Hava Saldırısı Sırasında Barış Üzerine Düşünceler", Çev: Meltem Ahıska; Sayı 15 (İng)
Yourcenar, Marguerite: "Dürer'in Bir Düşü Üzerine", Çev: Hür Yumer; Sayı 1 (Frz)
Yule, George: "Dilin Kökenleri", Çev: Serhan Keser; Sayı 2 (İng)

1.2. İncelemeler

Burgess, Antony: "Dublaj", Çev: Ayşe Gorbon; Sayı 11 (İng)
Costa, Arthur L.: "Zeki İnsanlar Nasıl Davranır?", Çev: Alber Keşiş; Sayı 5 (İng)
Devereux, Robert: "Türkçe'nin İngilizce'ye Katkısı", Çev: Gülşat Aygen; Sayı 16 (İng)
Devereux, Robert: "İtalyanca'nın Türkçe Sözcük Dağarcığına Katkısı", Çev: Şemsa Gezgin; Sayı 16 (İtl)
The Economist: "Şimdi Neşeli İnsandışı Sözcük Değiştokuş Bir Harika Olmak", Çev: Alber Keşiş; Sayı 8 (İng)
Gray, Paul: "Kültürler Arasında Bir Köprü", Çev: Aycan Saracoğlu; Sayı 5 (İng)
Holroyd, Michael: "Çağdaş Tarihin Çağdaş Yazında Yansıyışı", Çev: Serhan Keser; Sayı 6 (İng)
İz, Fahir: "Türk Şiiri (Osmanlı Dönemi 1300-1850)", Çev: Zehra Toska; Sayı 7 (İng)
Nord, Christiane: "'Çeviri Öğretim Kitapları'na İlişkin On Tez", Çev: Arzu Ergüç; Sayı 19 (Alm)
Orwell, George: "Rahiplere Tanınan Ayrıcalık: Salvador Dali Üzerine Notlar", Çev: Zehra Gençosman; Sayı 7 (İng)
Paker, Saliha: "Tanzimat Döneminde Avrupa Edebiyatından Çeviriler-Çoğul Dizge Açısından Bir Değerlendirme", Çev: Ali Tükel; Sayı 1(İng)
Paker, Saliha: "Türkiye'de Hamlet", Çev: Özkan Güzin; Sayı 2 (İng)
Reed, J.D.: "Esperanto'nun Umudu", Çev: Deniz Alaca: Sayı 3 (İng)
Servan-Schreiber, J.-L.: "Modern Zaman", Çev: Işık Ergüden; Sayı 8 (Frz)
Stachelberg, Jürgen: "Port Royal'ın 'Don Kişot'u", Çev: Necdet Neydim; Sayı 18 (Alm)
Turan, Tevfik: "Berlin Edebiyat Kollokyumundan Haberler", Çev: Meryem Tekin; Sayı 18 (Alm)
Woolf, Virginia: "Lewis Carroll", Çev: Ayşe Gorbon; Sayı 7 (İng)

1.3. Kuram Yazıları

Angenot, Marc: "Olmayan Paradigma: Bilim-Kurgu Göstergebilimine Giriş", Çev: Bülent Somay; Sayı 14 (İng)
Bassnett-McGuire, Susan: "Labirentin İçinde: Tiyatro Metinleri Çevirisi İçin Yöntemler ve Stratejiler", Çev: Fatma Günel; Sayı 9 (İng)
Bouveret-Mounpain, M.-H.: "Bilgisayar Çevirisi Diyarında Serüvenler", Çev: Nilüfer Güngörmüş; Sayı 8 (Frz)
Cluysenaar, Anne: "Biçembilim ve Çeviri", Çev: Dilek Yazıcı Aksu; Sayı 13 (İng)
Coseriu, Eugenio: "Çeviri Kuramında Sorunlara Doğru ve Yanlış Yaklaşımlar", Çev: İbrahim Akın/Turgay Kurultay; Sayı 12 (Alm)
Coughlin, Josette M.: "Yapay Zeka ve Bilgisayar Çevirisi", Çev: Şebnem Helvacı; Sayı 8 (İng)
Delabastita, Dirk: "Çeviri ve Kitle İletişimi: Film ve TV Çevirilerinin Ekinsel İtici Güç Oluşturma Niteliği", Çev: Suat Karantay/Yurdanur Salman; Sayı 11 (İng)
Dolitsky, Marlene: "Anlamsızın Çevirisi", Çev: M. Gürsoy/Y. Salman; Sayı 7 (İng)
Frenz, Horst: "Çeviri Sanatı", Çev: Bengi Aslaner; Sayı 8 (İng)
Hönig, Hans G.: "Çeviri, Çeviri Yapılarak Öğrenilmez (Çeviride Bir Ön Eğitimin Gerekliliğini Savunma)", Çev: Turgay Kurultay; Sayı 19 (Alm)
Kalman, G.C.: "Çeviride Bazı Sınır Durumlar", Çev: Güzin Özkan; Sayı 14 (İng)
Kussmaul, Paul: "Bir Çevirmen Dilbilime Ne Kadar Gerek Duyar?", Çev: Hasan Cavit Tuncer; Sayı 4 (İng)
Lambert, Jose: "Çeviri Tarihinden Çeviri Uygulamasına", Çev: Hür Yumer; Sayı 1 (Frz)
Le Feal, Karla Dejean: "Çeviri Kuramını Uygulamaya Geçirirken", Çev: Yurdanur Salman; Sayı 6 (İng)
Lederer, Marianne: "Yorumlayıcı Çeviri Kuramı", Çev: Aykut Derman; Sayı 8 (Frz)
Lefevere, Andre: "Şiir Çevirirken: Yedi Strateji ve Bir Şablon", Çev: G. Aygen/Y. Salman; Sayı 13 (İng)
Leuven-Zwart, Kitty M.: "Çeviri Betimlemesinde Yöntem ve Bu Yöntemin Çeviri Uygulamasıyla Bağıntısı", Çev: M. Gürsoy/Y. Salman; Sayı 10 (İng)
Maillot, Jean: "Terimbilim İlkeleri", Çev: Emel Ergun; Sayı 17 (Frz)
Miller, J.E./Slote, B.: "Kısa Öykü Üzerine Notlar", Çev: Yurdanur Salman; Sayı 12 (İng)
Mounin, Georg: "Sözlük, Yananlamlar ve Çeviri", Çev: Emel Ergun; Sayı 18 (Frz)
Neuse, Erna Kritsch: "Kısa Öykü: Modern Yazında Biçim Deneyi", Çev: Çağlar Tanyeri Ergand; Sayı 12 (Alm)
Newmark, Peter: "Düşünce, Konuşma ve Çeviri", Çev: Necmiye Alpay; Sayı 9 (İng)
Nida, Eugene A.: "Çevirmenin Görevi", Çev: Yurdanur Salman; Sayı 1 (İng)
Reiss, Katharina: "Metne Bağımlı Çeviri Stratejileri", Çev: Güzide Refiğ; Sayı 3 (Alm)
Schmitt, Peter A.: "Uzmanlık Metinlerinin 'Açık Seçikliği' (Bir Kuruntu Üzerine Düşünceler)", Çev: Turgay Kurultay; Sayı 17 (Alm)
Shavit, Zohar: "Çocuk Yazını Çevirisinin Yazınsal Çoğuldizgedeki Konumu Açısından Belirlenmesi", Çev: Pınar Besen; Sayı 15 (İng)
Turner, Frederick: "Çeviri Üstüne", Çev: Yusuf Eradam; Sayı 4 (İng)
Van Gorp, H.: "Öbür Üstmetinler Arasında Yazın Çevirisi", Çev: Nilüfer Güngörmüş; Sayı 7 (Frz)
Vermeer, Hans: "Çevirmek ve Anlamak (Biçimle İşlev Arasındaki Bağımlılıklar)", Çev: Turgay Kurultay; Sayı 16 (Alm)

1.4. Karşılaştırmalı Çeviriler

Barthes, Roland: "Bir Aşk Söyleminden Parçalar", Çev: Y. Salman/H. Yumer; Sayı 1 (Frz/İng)
Benjamin, Walter: "Eğitim Araçları", Çev: M. Gürsoy/T. Turan; Sayı 2 (Alm/İng)
Borges J.L.: "Tehdit Edilen", Çev: M. Gürsoy/N. Kasap; Sayı 4 (İsp/İng)
Browning, Robert: "Pippa Geçiyor", Çev: M. Gürsoy/G. Refiğ/ Y. Salman/H. Yumer; Sayı 3; (İng/Frz/Alm)
Carroll, Lewis: "Jabberwocky", Haz.: A. Derman/M. Gürsoy/S. Karantay/S. Keser/T. Kurultay/Y. Salman; Sayı 7 (İng/Frz/Alm/Trk)
De Saussure, Ferdinand: "Dural Dilbilim ve Evrimsel Dilbilim", Çev: N. Güngörmüş/T. Kurultay; Sayı 6; (Frz/Alm)
Dilden Dile Noktalama İmleri: Çev: A. Alemdar/A. Derman/Y. Salman; Sayı 11 (Alm/ Frz/İng)
Don Kişot Çevirileri: Sayı 10 (İsp/İng/Trk)
Genet, Jean: "Büyük Gözetim", Çev: F. Gürsel/Y. Salman; Sayı 9 (Frz/İng)
Handke, Peter: "Yasanın Üç Yorumu", Çev: I.T. Gencer/Y. Salman; Sayı 5 (Alm/İng)
Kullanma Kılavuzu: Haz.: Turgay Kurultay; Sayı 17 (Alm/Trk)
Mallarmé, Stéphane; Çev: K. Kamu/O. Veli/C. Yücel; Sayı 13 (Frz/Trk)
Nesin, Aziz: "Hiç Bozulmaz Usta'nın Keyfi Bugün", Çev: Ş. Kara/H. Özkan; Sayı 16 (Trk/Frz/İng)
Robinson Crusoe Çevirileri: Sayı 15 (İng/Trk)
Sferometre: Çev: P. Akbulut/ A. Alemdar/S. Varlı; Sayı 8 (Alm/İng/Frz)

1.5. Yazınsal Metinler (Şiir, Öykü, Oyun, Masal, Mektup vd.)

Ağaoğlu, Adalet: "Death of a Hero", Çev: Ayşe Gülenç Sezgi; Sayı 16 Oyun (Trk)
Ağaoğlu, Adalet: "Oh no! Hurray!", Çev: Dilek Şenürkmez; Sayı 17; Öykü (Trk)
Aichinger, Ilse: "Pencere Tiyatrosu", Çev:Sırma Belin; Sayı 5; Öykü (Alm)
Akın, Gülten; Çev: Nilüfer Mizanoğlu Reddy; Sayı 18; Şiir (Trk)
Aksal, Sabahattin Kudret; Çev: Petek Kurtböke; Sayı 6; Şiir (Trk)
Akutagawa, Ryuunosuke: "Örümcek Ağı", Çev: Vaner Alper; Sayı 12; Öykü (Jpc)
Albee, Edward: "Kum Havuzu", Çev: Ümit Başdaş; Sayı 13; Oyun (İng)
Albee, Edward: "Bessie Smith'in Ölümü", Çev: Feride Gürsoy; Sayı 17; Oyun (İng)
Alberti, Rafael; Çev: Hilmi Tukur; Sayı 4; Şiir (İsp)
Alberti, Rafael: "Tehlikeli Bir Konu", Çev: Hilmi Tukur; Sayı 4; Oyun (İsp)
Anday, Melih Cevdet; Çev: Yaşar Avunç; Sayı 13; Şiir (Trk)
Anday, Melih Cevdet: "Beware of the Dog", Çev: Fatma Günal; Sayı 15; Oyun (Trk)
Aragon, Louis; Çev: Orhan Suda; Sayı 11, Şiir (Frz)
Ashbary, J.; Çev: Çapan Cevat; Sayı 1; Şiir (İng)
Ayvaz, Ülkü: "Das Zelt", Çev: Suzan Şipal; Sayı 8; Öykü (Trk)
Bachmann I./Bernstorff J.: "Bachmann İle Şiir Üzerine", Çev: Ahmet Cemal; Sayı 6; Söyleşi (Alm)
Bail, Murray: "Sessizlik", Çev: Sedef Özge/Gökhan Sezgi; Sayı 16; Öykü (İng)
Baronyan, Hagop: "Şerefli Dilenciler" (Bir bölüm); Çev: Alber Keşiş; Sayı 5; Öykü (Erm)
Barthelme, Donald: "Ağlayan Babamın Gelip Giden Görüntüleri", Çev: Nesrin Kasap; Sayı 2; Öykü (İng)
Batur, Enis; Çev: Oruç Aruoba; Sayı 1; Şiir (Trk)

Bealu, Marcel; Çev: Abdülkadir Yücel; Sayı 12; Şiir (Frz)
Beckett, Samuel: "Oyun", Çev: Levent Mollamustafaoğlu; Sayı 2; Oyun (İng)
Berk, İlhan; Çev: C. Janes/L. Tokatlıoğlu; Sayı 16; Şiir (Trk)
Bernhard, Thomas: "Piza ve Venedik", Çev: Melahat Togar; Sayı 16; Öykü (Alm)
Beyatlı, Yahya Kemal; Çev: Sedat Umran/Yaşar Avunç; Sayı 16; Şiir (Trk)
Birsel, Salah; Çev: Nermin Menemencioğlu; Sayı 7; Şiir (Trk)
Birsel, Salah; Çev: Yaşar Avunç; Sayı 8; Şiir (Trk)
Blum, Lisa-Marie: "Ağabey", Çev: Şebnem Yüce; Sayı 15; Öykü (Alm)
Borchert, Wolfgang: "Mutfak Saati", Çev: Reva Akkuş; Sayı 7; Öykü (Alm)
Borchert, Wolfgang: "Ekmek", Çev: Alev Alemdar; Sayı 10; Öykü (Alm)
Borges, Jorge Louis: "Eşikteki Adam", Çev: Arzu Etensel İldem; Sayı 7; Öykü (İsp)
Boris, Kağırmes: "Çerkezce'den Öyküler", Çev: E. Dışek/Y. Karadaş; Sayı 10; Öykü (Çrk)
Bradbury, Ray: "Humma", Çev: Metis Çeviri Çalışma Grubu; Sayı 5; Öykü (İng)
Bradbury, Ray: "Gülümseme", Çev: Levent Mollamustafaoğlu; Sayı 10; Öykü (İng)
Bradbury, Ray: "Esmer ve Altın Gözlüydüler", Çev: Hüseyin Aşuroğlu; Sayı 14; Öykü (İng)
Brecht, Bertolt: "Dilenci ve Ölmüş Köpeği", Çev: Süreyya Güran; Sayı 10; Oyun (Alm)
Brecht, Bertolt: "Karin'in Öyküleri", Çev: Ahmet Onat; Sayı 11; Öykü (Alm)
Buzzati, Dino: "Gölge İnince", Çev: Petek Kurtböke; Sayı 9; Öykü (İtl)
Calvino, İtalo: "Karda Kaybolan Kent", Çev: Şemsa Gezgin; Sayı 16; Öykü (İtl)
Cansever, Edip; Çev: Şavkar Altınel/Roni Margulies; Sayı 1; Şiir (Trk)
Cansever, Edip; Çev: Berlin Yazın Çeviri Grubu; Sayı 5; Şiir (Trk)
Cansever, Edip; Çev: Mustafa Ziyalan; Sayı 13; Şiir (Trk)
Chaliand, Gerard; Çev: Teoman Aktürel; Sayı 18; Şiir (Frz)
Chopin, Kate; Çev: Ülker İnce; Sayı 13; Şiir (İng)
Chopin, Kate: "Saygın Bir Kadın", Çev: Gülşat Aygen; Sayı 13; Öykü (İng)
Clarke, Arthur C.; "Unutulan Düşman", Çev: Selda Eren; Sayı 14; Öykü (İng)
Coleridge, Samuel Taylor; Çev: Şavkar Altınel; Sayı 2; Şiir (İng)
Csath, Geza: "Küçük Emma", Çev: İsmail Doğan; Sayı 18; Öykü (Mac)
Cumalı, Necati; Çev: Melahat Togar; Sayı 14; Şiir (Trk)
cummings e.e.; Çev: Cevat Çapan; Sayı 2; Şiir (İng)
cummings e.e.; Çev: F. Böcüoğlu; Sayı 13; Şiir (İng)
Çapan, Cevat; Çev: Bal Kırdar; Sayı 9; Şiir (Trk)
Çapan, Cevat; Çev: Melahat Togar; Sayı 11; Şiir (Trk)
Çehof, Anton: "Denizde", Çev: Orhan Selim; Sayı 4; Öykü (Rsç)
Çelebi, Asaf Halet; Çev: Adem Ayakta; Sayı 13; Şiir (Trk)
Çin şairleri: "Çince'den Şiirler", Çev: A. Erkan Güzel; Sayı 7; Şiir (Çin)
Dilmen, Güngör: "Our Love Sets Aksaray On Fire", Çev: Virginia Saçlıoğlu; Sayı 16; Oyun (Trk)
Dıranas, Ahmet Muhip; Çev: Yaşar Avunç; Sayı 11; Şiir (Trk)
Duffield, Brainerd: "Piyango", Çev: Anahid Hazaryan; Sayı 19; Oyun (İng)
Durbaş, Refik: "Ein Herbst, Nicht Zum Schreiben: Zum Einfühlen", Çev: T. Kurultay/M. Wöhrmann; Sayı 13; Öykü (Trk)
Edgü, Ferid: "Üç Düş/üş", Çev: Ş. Kara/A.Engin/S.Çilingir; Sayı 18; Öykü (Trk)
Eich, Günter: "Düşler", Çev: Çağlar Tanyeri; Sayı 5; Oyun (Alm)
Enzensberger, H.M.; Çev: Tevfik Turan; Sayı 1; Şiir (Alm)
Eray, Nazlı: "Monsieur Hristo", Çev: Metis Çeviri Çalışma Grubu; Sayı 12; Öykü (Trk)
Eray, Nazlı: "Şemsi Bey", Çev: Tevfik Turan; Sayı 17; Öykü (Trk)

Erbil, Leyla: "Ankündigung des Zauberkünstlers", Çev: Ingrid İren; Sayı 17; Öykü (Trk)
Erdem, Reha: "La Bonne Nouvelle de Neyir", Çev: Haldun Bayrı; Sayı 11; Senaryo (Trk)
Eroğlu, Ebubekir; Çev: Talât Sait Halman; Sayı 14; Şiir (Trk)
Faez, Faez Ahmed; Çev: Robert Patrick Finn/Naomi Lazard; Sayı 17; Şiir (Urd)
Fallaci, Oriana:"Zeka Testi", Çev: Selma Yurtsever; Sayı 6; Öykü (İtl)
Farlinghetti, L.; Çev: Cevat Çapan; Sayı 1; Şiir (İng)
Felipe, Leon; Çev: Hilmi Tukur; Sayı 4; Şiir (İsp)
Fransız yazarlar: "Zaman Zaman", Çev: Emel Abora; Sayı 5; Deyişler (Frz)
Fried, Erich; Çev: Berlin Yazın Çeviri Grubu; Sayı 5; Şiir (Alm)
Fried, Erich; Çev: Sibel Türker; Sayı 9; Şiir (Alm)
Fuzuli; Çev: Müfit Özdeş; Sayı 13; Şiir (Osm)
Gernhardt, R.; Çev: Tevfik Turan; Sayı 1; Şiir (Alm)
Glaspell, Susan: "Önemsiz Şeyler", Çev: Ebru Bakkaloğlu; Sayı 14; Oyun (İng)
Gürpınar, Melisa; Çev: Ruth Christie; Sayı 18; Şiir (Trk)
Gunn, Thom; Çev: Roni Margulies; Sayı 1; Şiir (İng)
Haertling, Peter; Çev: Necdet Neydim; Sayı 17; Şiir (Alm)
Harrison, Tony; Çev: Yusuf Eradam; Sayı 2; Şiir (İng)
Haşim, Ahmet; Çev: Sedat Umran; Sayı 9; Şiir (Trk)
Haşim, Ahmet; Çev: Safinaz Duruman/Sedat Umran; Sayı 16; Şiir (Trk)
Hernandez, Luisa Josefina: "Florinda İle Don Gonzala", Çev: Alemdar Alemdaroğlu; Sayı 11; Oyun (İng)
Heym, Georg; Çev: Sedat Umran; Sayı 13; Şiir (Alm)
Hoban, Russell: "Gemiye Ulaştıran Tren", Çev: Mustafa Özcan; Sayı 6; Öykü (İng)
Hollandalı Şairler:"Hollanda Şiirinden Örnekler", Çev: M. Csollány/M. Togar; Sayı 9; Şiir (Hol/Alm)
Holm, Sven: "İdam", Çev: Gülden Kocadayı; Sayı 12; Öykü (Alm)
Holmes, Oliver Wendell; Çev: Selahattin Özpalabıyıklar; Sayı 19; Şiir (İng)
Holst, Spencer: "Spencer Holst'tan Öyküler", Çev: Mustafa Yılmazer; Sayı 13; Öykü (İng)
Horatius; Çev: Türkan Uzel; Sayı 8; Şiir (Lat)
Hosrovşahi, Celal: "Mühür", Çev: C.Hosrovşahi/H.Yalvaç; Sayı 12; Öykü (Far)
Hölderlin; Çev: Melahat Togar; Sayı 1; Şiir (Alm)
Hughes, Langston: "Kim Kimi Aldatıyor", Çev: Nilüfer Güngörmüş; Sayı 14; Öykü (İng)
Hughes, Langston; Çev: Sabri Gürses; Sayı 14; Şiir (İng)
Hughes, Ted: "Balina Nasıl Balina Oldu", Çev: Gönül Çapan; Sayı 2; Öykü (İng)
İlhan, Attila; Çev: Yaşar Avunç; Sayı 5; Şiir (Trk)
İlhan, Attila; Çev: Y. Eradam/F. Reynolds/G. Siper; Sayı 13; Şiir (Trk)
İnce, Özdemir; Çev: N. Menemencioğlu/Y. Salman; Sayı 13; Şiir (Trk)
Janes, Clara; Çev: Gül Işık; Sayı 16; Şiir (İsp)
Japon şairleri: "Geleneksel Japon Şiiri: Hayku", Çev: Petek Kurtböke; Sayı 8; Şiir (İtl)
Keats, John; Çev: Şavkar Altınel; Sayı 6; Şiir (İng)
Khare, Vishnu; Çev: Aykut Derman; Sayı 13; Şiir (Frz)
Kısakürek, Necip Fazıl; Çev: Bertrand La Peine; Sayı 15; Şiir (Trk)
Kosztolanyi, Denzö: "Kleptoman Çevirmen", Çev: Nilüfer Göngörmüş; Sayı 4; Öykü (Frz)

Larkin, Philip; Çev: Roni Margulies; Sayı 2; Şiir (İng)
Lawrence, D.H.; Çev: G. Güven/Y. Salman; Sayı 13; Şiir (İng)
Le Guin, Ursula K.: "Düşsel Ülkeler", Çev: Gamze Varım; Sayı 17; Öykü (İng)
Lem, Stanislaw: "Devle Dövüşen Bilgisayarın Öyküsü", Çev: Bülent Somay; Sayı 14; Öykü (İng)
Lenz, Siegfried: "Bir Hükümet Dostu", Çev: Mahmut Karakuş; Sayı 6; Öykü (Alm)
Lessing, Doris: "Göklerdeki Olaylar", Çev: Canan Boyacı; Sayı 4; Öykü (İng)
Lessing, Doris: "Stalin'in Öldüğü Gün", Çev: Müfide Pekin; Sayı 13; Öykü (İng)
Levi, Peter; Çev: Tuğrul Tanyol; Sayı 13; Şiir (İng)
Lorca, Federico Garcia; Çev: Sait Maden/Cevat Çapan; Sayı 4; Şiir (İsp)
Lorca, Federico Garcia: "Genç Kız, Denizci ve Öğrenci", Çev: Müge Gürsoy; Sayı 7; Senaryo (İsp)
Lorca, Federico Garcia: "Buster Keaton'ın Gezintisi", Çev: Müge Gürsoy; Sayı 7; Senaryo (İsp)
Lowell, Robert; Çev: Ş. Altınel/H. Özoklav; Sayı 6; Şiir (İng)
Malecha, Herbert: "Sınav", Çev: Sevil Sargut; Sayı 10; Öykü (Alm)
Mansfield, Katherine: "Bay ve Bayan Kumru", Çev: Çiğdem İpek Erkal; Sayı 19; Öykü (İng)
Maupassant, Guy de: "Deli", Çev: Besim Bülent Bali; Sayı 4; Öykü (Frz)
Maupassant, Guy de: "Kırlarda", Çev: Mara Hasa; Sayı 16; Öykü (Frz)
Mayröcker, Friederike; Çev: Tevfik Turan; Sayı 5; Şiir (Alm)
Meri, Veijo: "Hanımefendinin Göğüsleri", Çev: Aykut Derman; Sayı 12; Öykü (Frz)
Merimee, Prosper: "Matao Falcone", Çev: Nedret Öztokat; Sayı 17; Öykü (Frz)
Mungan, Murathan: "Snow White Without the Seven Dwarfs", Çev: Yurdanur Salman; Sayı 6; Öykü (Trk)
Mungan, Murathan; Çev: Müfit Özdeş; Sayı 10; Şiir (Trk)
Nabokov: "Bir Kelebek Avcısının Portresi", Çev: Fatih Özgüven; Sayı 3; Söyleşi (İng)
Nash, Ogden; Çev: Talat Sait Halman; Sayı 15; Şiir (İng)
Nawakovski, Merek: "Otobüste", Çev: Gamze Varım; Sayı 6; Öykü (İng)
Nâzım Hikmet; Çev: Richard McKane; Sayı 9; Şiir (Trk)
Nâzım Hikmet; Çev: Sedat Umran; Sayı 16; Şiir (Trk)
Nâzım Hikmet; Çev: Yaşar Avunç; Sayı 16 Şiir (Trk)
Necatigil, Behçet; Çev: Yaşar Avunç; Sayı 5; Şiir (Trk)
Necatigil, Behçet; Çev: Safinaz Duruman; Sayı 8; Şiir (Trk)
Necatigil, Behçet: "The Long-Distance Captain", Çev: Ayşegül Arısoy; Sayı 9; Oyun (Trk)
Nesin, Aziz: "Le Pays Des Gens Baillent ", Çev: Jean-Claude Duthion; Sayı 10; Öykü (Trk)
Neuburger, Kurt; Çev: Tevfik Turan; Sayı 5; Şiir (Alm)
Nietzsche, Friedrich; Çev: Güner Eliçin; Sayı 9; Şiir (Alm)
Nyaku, Kwame: "Girişken Mahkum", Çev: Ergin Koparan; Sayı 12; Öykü (İng)
Oates, Joyce Carol: "Halüsinasyon", Çev: Sumru Balıkçıoğlu; Sayı 18; Öykü (İng)
Orhan Veli; Çev: Melahat Togar/T. Sait Halman; Sayı 6; Şiir (Trk)
Orhan Veli; L.R. Fuente/A. Enginar; Sayı 19; Şiir (Trk)
Osada, Hiroshi; Çev: Vaner Alper; Sayı 13; Şiir (Jpc)
O'Connor, Frank: "Oedipus Kompleksim", Çev: Nesrin Kasap; Sayı 14; Öykü (İng)
O'Hara, F.; Çev: Cevat Çapan; Sayı 1; Şiir (İng)
Öz, Erdal: "Die Taube", Çev: Ingrid İren; Sayı 18; Öykü (Trk)
Padron, Justo Jorge; Çev: Roni Margulies; Sayı 4; Şiir (İng)

Palazzeschi, Aldo; Çev: Petek Kurtböke; Sayı 5; Şiir (İtl)
Pamuk, Orhan: "White Castle", Çev: Victoria Holbrook; Sayı 16; Roman (Trk)
Paraskevaidis, Tanasi: "Bir Büyük Altın Balık", Çev: Müfide Pekin; Sayı 16; Öykü (Yun)
Parker, Dorothy; Çev: Roni Margulies; Sayı 14; Şiir (İng)
Pavese, Cesare: "İsim", Çev: Orhan Avdal/Betül Bilgiç; Sayı 7; Öykü (İtl)
Pavese, Cesare; Çev: Neşe Benli; Sayı 14; Şiir (İtl)
Paz, Octavia; Çev: Şadan Karadeniz; Sayı 2; Şiir (İsp)
Pinter, Harold: "Aday", Çev: Müge İplikçi; Sayı 6; Oyun (İng)
Pinter, Harold: "Siyah ve Beyaz/Çay Partisi/Kullus", Çev: Nesrin Kasap; Sayı 6; Öykü (İng)
Plath, Sylvia; Çev: Nesrin Kasap/A. Nihal Akbulut; Sayı 4; Şiir (İng)
Prevert, Jacques; Çev: Orhan Suda; Sayı 7; Şiir (Frz)
Quasimodo, Salvatore; Çev: Şadan Karadeniz; Sayı 5; Şiir (İtl)
Queneau, Raymond; Çev: Teoman Aktürel; Sayı 10; Şiir (Frz)
Retoroman şairler: "Retoroman Şiirinden Örnekler", Çev: Özer Göneralp; Sayı 8; Şiir (Rtr)
Rexroth, Kenneth; Çev: Cevât Çapan; Sayı 7; Şiir (İng)
Rifat, Oktay; Çev: Ruth Christie; Sayı 4; Şiir (Trk)
Rifat, Oktay; Çev: Safinaz Duruman; Sayı 8; Şiir (Trk)
Rifat, Oktay; Çev: Ruth Christie/Richard McKane; Sayı 9; Şiir (Trk)
Rifat, Oktay; Çev: M.Aquin/P.Chuvin/ G.Dino; Sayı 16; Şiir (Trk)
Riha, Karl; Çev: Tevfik Turan; Sayı 5; Şiir (Alm)
Rinser, Luise: "Kırmızı Kedi", Çev: Süreyya Güran; Sayı 14; Öykü (Alm)
Rus şairleri; Çev: Zafer Güler; Sayı 6; Şiir (Rsç)
Russell Norman: "New Mexico", Çev: Müge İplikçi; Sayı 2; Öykü (İng)
Saarikoski, Pentti; Çev: Kemal Özüdoğru; Sayı 17; Şiir (Fin)
Saberhagen, Fred: "Yarı Açık Kapı Önündeki Genç Kız", Çev: Levent Mollamustafaoğlu; Sayı 14; Öykü (İng)
Saraç, Tahsin; Çev: Aykut Derman; Sayı 9; Şiir (Trk)
Sarraute, Nathalie: "Ich sterbe", Çev: Meltem Ahıska; Sayı 18; Öykü (İng)
Seneca, Lvcics Annaevs; Çev: Ş. Recai Tekoğlu; Sayı 4; Mektup (Lat)
Singer, I.B.: "Kafka'nın Bir Dostu", Çev: Levent Akın; Sayı 1; Öykü (İng)
Stevenson, Robert Louis; Çev: Fahri Öz; Sayı 5; Şiir (İng)
Sümer, Güner: "Father and Son", Çev: Bengi Aslaner; Sayı 8; Oyun (Trk)
Süreya, Cemal; Çev: Y. Altıntaş/O. Aruoba/O. Deveciyan/L. Ege/ R. Ege/S. Güçlü/F. Karaoğlan/M. Togar; Sayı 12; Şiir (Trk)
Süreya, Cemal; Çev: O. Alan/C. Papi; Sayı 16; Şiir (Trk)
Süreya, Cemal; Çev: Şavkar Altınel/Roni Margulies; Sayı 1; Şiir (Trk)
Taner, Haldun: "Allegro Ma Non Troppo", Çev: Ş.Bahadır/D.Dizdar/D.Tunç; Sayı 16; Öykü (Trk)
Tanyol, Tuğrul; Çev: Feyyaz Fergar; Sayı 4; Şiir (Trk)
Tanyol, Tuğrul; Çev: Yaşar Avunç; Sayı 18; Şiir (Trk)
Tarancı, Cahit Sıtkı; Çev: Abdülkadir Yücel; Sayı 13; Şiir (Trk)
Thomas, Dylan: "Büyükbabayı Ziyaret", Çev: Nurten Dükkâncı; Sayı 15; Öykü (İng)
Trakl, Goerg; Çev: Hikmet Kayahan; Sayı 2; Şiir (Alm)
Tremain, Rose: "Karım Beyaz Rus", Çev: Metis Çeviri Çalışma Grubu; Sayı 7; Öykü (İng)
Türkiyeli şairler: "Lines of Piece", Çev: Oruç Aruoba; Sayı 15; Şiir (Trk)

Türkiyeli şairler: "Verse für den Frieden", Çev: A. Özler/ J. Spöttler; Sayı 17 Şiir (Trk)
Tworkow, Jack; Çev: Talât Sait Halman; Sayı 15; Şiir (İng)
Tzara, Tristan: "Kaçış", Çev: Emel Abora; Sayı 4; Oyun (Frz)
Umran, Sedat; Çev: Sedat Umran; Sayı 9; Şiir (Trk)
Ungaretti, G.; Çev: Egemen Berköz; Sayı 1; Şiir (İtl)
Updike, John: "Büyücü Anneye Vursun mu Vurmasın mı?", Çev: Ayşen Özbaşaran; Sayı 15; Öykü (İng)
Uyar, Tomris: "The Game", Çev: Arzu Çatırel; Sayı 1; Öykü (Trk)
Uyar, Turgut; Şavkar Altınel/Roni Margulies; Sayı 1; Şiir (Trk)
Valery, Paul; Çev: Aykut Derman; Sayı 13; Şiir (Frz)
Voznesenski, Andrei; Çev: Talât Tekin; Sayı 10; Şiir (Rsç)
Voznesenski, Andrei; Çev: Talât Tekin; Sayı 13; Şiir (Rsç)
Wain, John: "Erkekliğe Bir Adım", Çev: Neslihan Özkalp; Sayı 15; Öykü (İng)
Warren, Robert Penn; Çev: Nihal A. Akbulut; Sayı 11; Şiir (İng)
Wilde, Oscar: "Model Milyoner (Bir Hayranlık Notu)", Çev: Aylin Yıldırım; Sayı 6; Öykü (İng)
Wilde, Oscar: "Bülbül İle Gül", Çev: Müge İplikçi; Sayı 6; Öykü (İng)
Williams, Tennessee: "Hazeran Çiçeği Losyonu Hanımefendisi", Çev: Pınar Yanyalı; Sayı 12; Oyun (İng)
Williams, Tennessee: "Alevlerden Doğarım Ben, Diye Bağırdı Anka Kuşu", Çev: Handan Balkara; Sayı 18; Oyun (İng)
Williams, Tennessee: "Arınma Ateşi", Çev: Nesrin Kasap; Sayı 1; Oyun (İng)
Woolf, Virginia; "Düşes'le Kuyumcu", Çev: Yurdanur Salman; Sayı 11; Öykü (İng)
Woolf, Virginia: "Kadınlar İçin Meslekler", Çev: Figen Doğan; Sayı 14; Öykü (İng)
Yaşın, Mehmet; Çev: R.Christie/S.Paker/A.A.Reid; Sayı 10; Şiir (Trk)
Yaşın, Mehmet; Çev: R. Christie/S.Paker; Sayı 19; Şiir (Trk)
Yovkov, Yordan: "Albena", Çev: Yurdanur Salman; Sayı 12; Öykü (İng)
Yücel, Can; Çev: Yaşar Avunç; Sayı 8;Şiir (Trk)
Yücel, Can; Çev: A. Kopecny/T. Seden; Sayı 11; Şiir (Trk)
Yücel, Can; Çev: Yasmin Melet/Raşit Pertev; Sayı 13; Şiir (Trk)
Yücel, Tahsin; "Benlem", Çev: T. Yücel/R.C. Ortega; Sayı 7; Öykü (Trk)
Zenau, Gilles: "Canavarın Öyküsü", Çev: Işık Ergüden; Sayı 12; Öykü (Frz)
Zerdüşt; Çev: İsmet Zeki Eyüboğlu; Sayı 1; Şiir (Far)
Ziya Paşa; Çev: Ahmet Necdet; Sayı 11; Şiir (Osm)
Zohrap, Krikor: "Fırtına", Çev: Alber Keşiş/Sosi Mısırlıyan; Sayı 8; Öykü (Erm)

2. TELİF YAZILAR

2.1. Söyleşiler

Aktürel, T./Çapan, C./İnce, Ö.: "Şiir Çevirisi Üzerine", Sayı 13
Alpay, M./Dursun, T./Erdoğan, F.: "Çocuk Edebiyatı, Türkiye'deki Gelişimi ve Çevirisi Üzerine", Haz.: M. Gürsoy/T. Kurultay; Sayı 15
Atayman, V./Bengi, I./Yücel, T.: "Türkiye'de Çeviri Eğitimi Üzerine", Haz.: E. Ergun/ M. Gürsoy/T. Kurultay; Sayı 19
Bekdik, Z./Dölay, B.: "Türkiye Konferans Tercümanları Derneği'nden B. Dölay ve Z. Bekdik İle Söyleşi", Sayı 5

Berlin Yazın Çeviri Grubu: "Berlin Yazın Çeviri Grubu İle Söyleşi", Haz.: Gültekin Emre; Sayı 5

Besen, P./Güven, E./Tunç, D.: "B.Ü. Mütercim-Tercümanlık Bölümü Öğrenci ve Mezunlarıyla Söyleşi", Haz.: E. Ergun/M. Gürsoy; Sayı 19

Caruso, Leonella Prato: "Leonella Prato Caruso İle Söyleşi", Haz.: Petek Kurtböke; Sayı 12

Cemal, A./İnce, Ü./Uyar, T.: "Türkiye'de İkinci Dilden Çeviriler Üzerine", Haz: M. Gürsoy/T. Kurultay; Sayı 18

Dilmen, G./Halman, T.S.: "Yazarı, Çevirmeni ve Oyuncusuyla *Ben Anadolu*", Haz.: Suat Karantay; Sayı 9

Dino, Güzin: "Güzin Dino İle Söyleşi", Haz.: Nilüfer Güngörmüş; Sayı 3

Dölay, Belgin: "İstanbul Uluslararası Film Festivali Çeviri Koordinatörü Belgin Dölay İle Söyleşi", Sayı 11

Duru, O./Mollamustafaoğlu, L./Somay, B.: "Bilim-Kurgu, Dili ve Çevirisi Üzerine", Haz.: Müge Gürsoy; Sayı 14

Eray, Nazlı: "Yaratıcı Dil Kullanımı Üzerine", Haz.: Turgay Kurultay; Sayı 12

Frielinghaus, Helmut: "Bir Alman Yayıneviyle Görüşme", Haz.: Turgay Kurultay; Sayı 3

Fuat, Memet: "Memet Fuat'la Söyleşi", Haz.: M. Gürsoy/L. Mollamustafaoğlu; Sayı 1

Gelen, Arif: "Arif Gelen'le Söyleşi", Haz.: Gültekin Emre; Sayı 10

Günyol, Vedat: "Vedat Günyol'la Söyleşi", Haz.: S. Karantay/Y. Salman; Sayı 2

Gürol, Ender/Tuğlacı, Pars: "Türkiye'de Terimce Çalışmalarının Durumu ve Uzmanlık Dillerinin Çeviri Açısından Değerlendirilmesi Üzerine", Haz.: T. Kurultay; Sayı 17

Halman, T.S./Saçlıoğlu, V.: "Türkçe'den İngilizce'ye Yazın Çevirisinin Sorunları Üzerine", Haz.: Suat Karantay; Sayı 16

Harrison, Tony: "Tony Harrison'la Şiir, Tiyatro ve Çeviri Üzerine", Haz.: Yusuf Eradam; Sayı 2

Hönig, Hans G.: "Almanya'da Çeviri Eğitimi Uygulamaları ve Çeviri Eğitiminin Yöntem Sorunları Üzerine", Haz.: Turgay Kurultay; Sayı 19

Holbrook, Victoria: "*Beyaz Kale*'nin Çevirmeni Victoria Holbrook'la Söyleşi", Haz.: Suat Karantay; Sayı 16

İz, Fahir: "Fahir İz'e Sorular", Haz.: Suat Karantay; Sayı 7

Janes, Clara: "Olağandışı Bir Çevirmen: İspanyol Şairi Clara Janes", Haz.: Gül Işık; Sayı 16

Karslake, Celia: "*Genç Kız ve Ölüm*'ün İngilizce'ye Çevirisi Üzerine Celia Kerslake İle Söyleşi", Haz.: Saliha Paker; Sayı 8

Kür, Pınar: "Pınar Kür İle Tiyatro Çevirisi Üstüne Söyleşi", Haz.: Suat Karantay; Sayı 9

Kutlar, Onat: "Konsept Film Yöneticisi ve Sinema Yazarı Onat Kutlar İle Söyleşi", Haz.: M. Gürsoy/S. Karantay; Sayı 11

Marazzi, Ugo/Saraçgil, Ayşe: "Çevirmen Ugo Marazzi ve Ayşe Saraçgil İle Söyleşi", Haz.: Petek Kurtböke; Sayı 8

Menemencioğlu, Nermin: "Nermin Menemencioğlu İle Söyleşi", Haz.: Saliha Paker; Sayı 4

Merino, Jose Maria: "İspanyol Yazınının Dünyadaki Yaygınlığı", Haz.: Gül Işık; Sayı 4; Söyleşi (İsp)

Özdeş, Müfit: "Çağdaş Çeviri Evi'nden Müfit Özdeş İle Söyleşi", Haz.: Emel Abora; Sayı 4

Onaran, Bertan/Tamer, Ülkü: "Öykü Çevirisi Üzerine", Sayı 12

Postacıoğlu, Sema: "'Sevgili Arsız Ölüm'ün İtalyanca Çevirisi Üzerine Sema Postacıoğlu'yla Söyleşi", Haz.: Petek Kurtböke; Sayı 8

Potuoğlu, Hülya: "Hülya Potuoğlu'yla Söyleşi", Haz.: Müge Gürsoy; Sayı 10
TRT Yetkilisi: "Bir TRT Yetkilisiyle Söyleşi", Haz.: M. Gürsoy/S. Karantay; Sayı 11
Teknik Çeviri Uzmanları: "Teknik Çeviri Uzmanlarına Yönelik Soruşturma", Sayı 17
Togar, Melahat: "Melahat Togar İle Söyleşi", Haz.: Turgay Kurultay; Sayı 5
Tokay, Ahmet: "Özen Film Video Bölümü Yönetmeni Ahmet Tokay'la Söyleşi", Haz.: M. Gürsoy/S. Karantay; Sayı 11
Tüzün, Gürel: "Gürel Tüzün'le Söyleşi", Haz.: Filiz Gürsel; Sayı 10
Uygur, Nermi: "Nermi Uygur İle Söyleşi", Haz.: A. Derman/T. Kurultay; Sayı 7
Yavuz, Hilmi: "Türkiye'de İkinci Dilden Çeviriler Üzerine Hilmi Yavuz'la Söyleşi", Haz.: M. Gürsoy/T. Kurultay; Sayı 18
Yavuz, Nuran: "Nuran Yavuz'la Yayınevi-Çevirmen İlişkileri Üzerine", Haz.: Nesrin Kasap; Sayı 3
Yücel, Can: "Can Yücel İle Söyleşi", Haz.: Suat Karantay; Sayı 8
Yücel, Tahsin: "Tahsin Yücel İle Söyleşi", Haz.: M. Gürsoy/Y. Salman; Sayı 6

2.2. Denemeler

Aktürel, Teoman: "Şiir Dönüştürümü", Sayı 13
Aruoba, Oruç: "Olumsuzlamalı İlineksiz Kişi ya da Dört Temmuz Binsekizyüzaltmış-iki", Sayı 7
Doltaş, Dilek: "Esnek Aktarımın Sınırları-Yazın Çevirisine Farklı Bir Bakış", Sayı 2
Gürol, Ender: "Teknik Çeviri Sorunu", Sayı 17
Hatiboğlu, Vecihe: "Türk Dili Üzerine Bir Görüş", Sayı 3
Kayahan, Hikmet: "Şiir Çevirisi Üzerine", Sayı 2
Menemencioğlu, Nermin: "Çeviri Sorunları", Sayı 4
Mollamustafaoğlu, Levent: "Ölüm Araçlarına Karşı 'Tırnak İşareti'", Sayı 1
Murat, İsmail: "Ruhsal Çözülüşün Yazınsal İzdüşümü", Sayı 5
Paker, Saliha: "Çeviri Eleştirisinin Kuramla İlişkisi Üzerine Bazı Düşünceler", Sayı 4
Sanlı, Sevgi: "Tiyatro'da Çevirinin Payı", Sayı 2
Uyar, Tomris: "Düz-Anlatı Düz Olamaz", Sayı 17
Uygur, Nermi: "Çeviri Serüvenimden Kesitler", Sayı 7
Yücel, Tahsin: "Anlatı Çevirisi", Sayı 19

2.3. İncelemeler

Akatlı, Füsun: "Bir Yabancı Gibi", Sayı 1
Akatlı, Füsun: "Tarzanca Değil, Yamyamca", Sayı 2
Akatlı, Füsun: "Dilim Dilim, Güzel Dilim", Sayı 4
Akatlı, Füsun: "Kişinin Öz Dili-Üvey Dili", Sayı 8
Akbayar, Nuri: "Yüz Yıl Önce Bir Çeviri Tartışması", Sayı 3
Akerson, Fatma Erkman: "Yarın Geliyorum. Söz!", Sayı 7
Aktunç, Hulki: "Çeviride Argo Sorunu Argo Katkısı", Sayı 7
Alpay, Necmiye: "Türkçe Okurken, İkide Bir...", Sayı 9
Alpay, Necmiye: "Bilgisayar Alanında Çeviri Sorunları", Sayı 17
Alper, Vaner: "'Karlar Ülkesi' Çevirileri Üstüne Kısa Bir İnceleme", Sayı 12
Alper, Vaner: "Çeviride Grafolojik Öğelerin Aktarımı", Sayı 15
Aykut, Ayhan: "Türkiye'de Ansiklopediciliğin Doğuşu ve Gelişmesi", Sayı 10
Bengi, Işın: "Üniversite Düzeyinde Çeviri Eğitimi Üzerine Gözlemler", Sayı 19

Çavaş, Raşit: "Manzum Sözlük Geleneği ve Fransızca-Osmanlıca Manzum Bir Sözlük", Sayı 6
Demircan, Ömer: "Devrik Tümce Üzerine Tartışmalar", Sayı 15
Demirtürk, E. Lale: "Ernest Hemingway'in *Silahlara Veda* Romanı Çevirilerinde Üslup Aktarımı", Sayı 12
Doltaş, Dilek: "Okuma, Anlama ve Yorumlama: Akşit Göktürk'e Göre Okuma Edimi", Sayı 10
Dursun, Turan: "Köpek Hakları ve İnsan Hakları", Sayı 12
Dursun, Turan: "Tevrat, İncil ve Kur'an'dan Bazı Koşut Kesitler", Sayı 12
Emre, Gültekin: "Hamam", Sayı 10
Eradam, Yusuf: "Ne Felaketimiz Oldu, Ne de Ağladık!..", Sayı 13
Eradam, Yusuf: "Hişt Çevirmen! İkile de Toz Kaldırma!", Sayı 18
Eradam, Yusuf: "Çocuk ve Hüzün", Sayı 13
Eradam, Yusuf/Yiğitler, Özhan: "Sokaklardaki Çeviri", Sayı 13
Erdoğan, Fatih: "Çocuk Kitaplarında Çeviri", Sayı 15
Ergun, E./Karantay, S./Kurultay, T.: "Batı Ülkelerinde Çeviri Eğitim Kurumları", Sayı 19
Erol, Burçin: "İngilizce'den Türkçe'ye Film Çevirileri Üzerine Bazı Gözlemler", Sayı 4
Gökdeniz, Zehra: "Gül İle Bülbül", Sayı 6
Güven, Güler: "Hilmi Ziya Ülken'in 'İslam Medeniyetinde Tercümeler ve Tesirler'i I", Sayı 10
Güven Güler: "Hilmi Ziya Ülken'in 'İslam Medeniyetinde Tercümeler ve Tesirler'i II", Sayı 12
Güven Güler: "Hilmi Ziya Ülken'in 'İslam Medeniyetinde Tercümeler ve Tesirler'i III", Sayı 13;
Güzelşen, Sema Rifat: "Çevirinin Kuramsal Sorunları", Sayı 5
Helvacı, Hayrünisa: "Bir Okur Mektubu", Sayı 5
Hilav, Selahattin: "Ansiklopedi Dili ve Çevirisi", Sayı 10
Işık, Gül: "Çeviri Yoluyla Türkiye'de İtalyan Yazını", Sayı 2
Işık, Gül: "Çeviri Yoluyla Türkiye'de İspanyol Yazını", Sayı 4
Işık, Gül: "Dünyada Çevrilen İspanyol Yazarları", Sayı 4
Işık, Gül: "Türmerikanca Biliyorsanız...", Sayı 6
Işık, Gül: "Yazın ve Çeviri Tarihinde Bir Gizemli Serüven: Türkiye Yolculuğu", Sayı 8
Işık, Gül: "Dilbilimci Berke Vardar ve Çeviri Sorunları", Sayı 11
Işık, Gül: "Dilimizden Bir Savaş Geçti", Sayı 15
Işık, Gül: "Dağlarca'nın Şiirleri İspanyolca'da", Sayı 17
Işık, Gül: "Doğu ve Batı'nın Buluştuğu Yerde Toledo Çevirmenler Okulu", Sayı 19
Karantay, Suat: "Türkiye'de Oyun Çevirisi Tarihine Kısa Bir Bakış", Sayı 9
Karantay, Suat: "İngilizce'de Türk Öyküleri", Sayı 12
Karantay, Suat: "Tercüme Bürosu: Normlar ve İşlevler", Sayı 16
Kasap, Nesrin: "Kim Ayıp Ediyor?", Sayı 19
Keser, S./Varım, G.: "Sözlüğe Dayalı Çeviri", Sayı 5
Kurultay, Turgay: "Türkiye'de Çeviri Eğitiminin Kaynakları", Sayı 1
Kuruyazıcı, Nilüfer: "Dürrenmatt: Fizikçiler (Günümüz Bilimadamına Düşen Sorumluluk)", Sayı 5
Kutlu, Nuran: "Berke Vardar ve Göstergebilim Çalışmaları", Sayı 11
Metis Çeviri: "Noktalama İmleri", Sayı 10
Metis Çeviri: "Noktalama İmleri II", Sayı 11
Mollamustafaoğlu, Levent: "Çeviride Talihsiz Bir Tür: Bilim-Kurgu", Sayı 14

Özdeş, Müfit: "Geçmiş Zamanın Bilim-Kurgu Çevirileri ve Çocuk", Sayı 14
Özoğuz, Yüksel: "Ingeborg Bachmann'ın Bir Şiiri Üzerine İnceleme", Sayı 5;
Öztokat, Erdim: "Berke Vardar'ın Sözlükbilim Çalışmaları", Sayı 11
Parla, Jale: "Tanzimatta Shakespeare Çevirileri-Duyumların Fikirlere Çevrilmesi", Sayı 1
Pınar, Nedret: "Türkiye'de Faust", Sayı 4
Refiğ, Güzide: "Pardon?", Sayı 3
Reynolds, Frank: "We Ached and Cried", Sayı 13
Rifat, Mehmet: "Yazın Çevirisi Seminerleri'nin Ardından", Sayı 5
Salman, Yurdanur: "Genç Çevirmenler", Sayı 2
Sayın, Şârâ: "Türk Okuru Gözüyle Alman Yazını/Alman Diliyle Oluşan Yazınlar", Sayı 5
Sayın, Şârâ: "Kültürlerarası Diyalogda Örnek Bir İsim: Haldun Taner", Sayı 16
Sayın, Şârâ: "Bütün Sözcüklerin Birer Gökyüzü Var", Sayı 17
Senemoğlu, Osman: "Berke Vardar'ın Yayımları Üstüne", Sayı 11
Ergun, E./Öztokat, N./Sevil, N.: "Berke Vardar'ın Saussure Çevirileri: Bir Karşılaştırma Denemesi", Sayı 11
Tamer, Ülkü: "Şiir Değiş-Tokuşu", Sayı 16
Tollu, Canan: "Hercule Pairot Diyor ki...", Sayı 18
Türkmenoğlu, Ayça: "Avrupa Topluluğu'na Temel Oluşturan Antlaşma Metinlerini Türkçe'ye Çevirirken ...", Sayı 17
Yavuz, Hilmi: "Çeviri Şiir Kaynakçası Üzerine Notlar", Sayı 6
Yavuz, Hilmi: "Eski Çevirilerden", Sayı 6
Yücel, Tahsin: "Vardar ve Dilbilim", Sayı 11
İnce, Ülker: "Bir Çeviri Sorunu", Sayı 6

2.4. Kuram Yazıları

Akerson, Erkman Fatma: "Korkulu Rüyamız: Dilbilgisi", Sayı 3
Erden, Aysu: "Çeviri Yöntemi Üzerine Gözlemler", Sayı 5
Karantay, Suat: "Çeviri Eleştirisi: Sorunlar, İlkeler, Uygulamalar", Sayı 1
Karantay, Suat: "Tiyatro Çevirisinin Sorunları", Sayı 2
Kocaman, Ahmet: "Çağdaş Dilbilim ve Çeviri Kuramı", Sayı 18
Köksal, E./Tahir, Ş.: "Anında Film Çevirilerine Kuramsal Bir Yaklaşım", Sayı 11
Özkardeş, Azmi: "Sözlüksel Uyumluluk Bağlamında 'Masa da Masaymış Ha!'", Sayı 9
Öztokat, Erdim: "Dilbilim Terimcesi Üstüne", Sayı 17
Sevil, Necmettin: "Terimsel Yenilenme ve Çeviribilim", Sayı 17
Vardar, Berke: "Dilbilim Açısından Çeviri", Sayı 11

2.4. Çeviri Eleştirileri

Akerson, Fatma Erkman: "'Borges ve Ben': Çeviri-Yorum İlişkileri", Sayı 8
Akın, İbrahim/Kurultay, Turgay: "Okurun Elindeki *Kalecinin Penaltı Anındaki Endişesi* İle Handke'nin İlişiği Var mı?", Sayı 6
Atayman, Veysel: "Bir Çeviri Girişimi ve Çağrıştırdıkları", Sayı 10
Ateş, Ömer: "Oblomovluk Nedir?", Sayı 2
Çakır, Ruşen: "Önce Çevir Sonra Harca Beni", Sayı 14
Eradam, Yusuf: "Hişt, Çevirmen! Lütfen!", Sayı 4
Eradam, Yusuf: "Kardan Adam", Sayı 13

Ergand, Ç.T./Tapan, N.: "*Üç Şekerli Demli Çay* (Çeviri Dersinde Bir Çeviri Eleştirisi)", Sayı 19
Ergüden, Işık: "Bir 'Çeviri' Üzerine", Sayı 11
Günal, Fatma/Osman, Nilgün: "Bir Öykü Çevirisi Eleştirisi", Sayı 12
Günyol, Vedat: "*Hyperion*", Sayı 5
Karantay, Suat: "*Gönülçelen*", Sayı 15
Kasap, Nesrin: "*Kendine Ait Bir Oda*", Sayı 2
Kasap, Nesrin/Salman, Yurdanur: "Sontag'ın 'Çin'e Bir Yolculuk Tasarısı' İki Çeviri-İki Yaklaşım", Sayı 5
Kırkoğlu, Serdar Rifat: "Platon'un Mağarasındaki Çevirmen", Sayı 19
Kızılkaya, Hilal: "Bir İrdeleme: Çeviride Amaç Kültür Doğrultulu Yaklaşım", Sayı 7
Kızıltan, Güven Savaş: "Acaba Hangisi Doğru?", Sayı 3
Kurultay, Turgay: "*Bay Keuner'in Öyküleri*", Sayı 1
Kurultay, Turgay: "Georg Trakl: Akşam Vakti", Sayı 10
Paker, Saliha: "Philip Larkin/Ted Hughes", Sayı 16
Salman, Yurdanur: "*İngiliz Edebiyatına Giriş*-J.L. Borges", Sayı 1
Sevil, Berna: "Karaağaçlar Altında", Sayı 9
Turan, Güven: "Seçilmiş Şiirler-Ted Hughes", Sayı 3
Yavuz, Nuran: "Üçüncü Şahsın Şiiri", Sayı 18

2.6. Kitap Tanıtımları

Aruoba, Oruç: "Heidegger'in *Sein Und Zeit*'ı: Türkçeleştiremediklerimizden mi?", Sayı 6
Belge, Murat: "*Ulysses*", Sayı 1
Erksan, Deniz: "*Yüzüklerin Hükümdarı*", Sayı 15
Gül, Ayşe: "Bir Şarkıcının Katli", Sayı 3
Karadeniz, Şadan: "*Foucault'nun Sarkacı* ya da Ortaçağ'ın Neresindeyiz?", Sayı 11
Karantay, Suat: "*Çeviri:Dillerin Dili*", Sayı 1
Karantay, Suat: "Toni Morrison ve *Solomon'un Şarkısı*", Sayı 7
Karantay, Suat: "Alice Walker ve *Renklerden Mor*", Sayı 8
Karantay, Suat: "Tennessee Williams ve *Sırça Köşk*", Sayı 9
Karantay, Suat: "Yüce Bir Sanat", Sayı 17
Karantay, Suat: "*Çıplak Öğle Yemeği*", Sayı 19
Mollamustafaoğlu, Levent: "Kim Korkar Frankenştayn'dan?", Sayı 2
Mollamustafaoğlu, Levent: "Ekolojik Bir Roman: *Dune*", Sayı 14
Oraliş, Meral: "Çeviriyle İletişim", Sayı 17
Salman, Yurdanur: "Bir Kuyumcu-Çevirmen Bekleyen Roman: *Altın Defter*", Sayı 4
Taylan, Cem: "*(Genişletilmiş) İngilizce Çeviri Klavuzu*", Sayı 19

2.7. Kaynakçalar

Akerson, Fatma Erkman: "Bilgi Dolaşımı", Sayı 19
Demircan, Ömer/Erözden, Aybars: "Dil Üzerine Yayınlar", Sayı 9
Demircan, Ömer/Erözden, Aybars: "Dil Üzerine Yayınlar ve İncelemeler", Sayı 14
Dilidüzgün, S./Ekinci, S.: "Çeviri Çocuk Edebiyatı Kaynakçası I", Sayı 15
Dilidüzgün, S./Ekinci, S.: "Çeviri Çocuk Edebiyatı Kaynakçası II", Sayı 16
Mollamustafaoğlu, L./Akkoç, B.: "Çeviri Bilim-Kurgu Yapıtları Kaynakçası", Sayı 14

KATKIDA BULUNANLAR

Aruoba, Oruç: H.Ü., Felsefe Bölümü mezunu; bu bölümde öğretim üyeliği yaptı. Felsefe, şiir çevirileri, felsefe kitapları var. Yayın sektöründe çalışıyor. Almanca ve İngilizce biliyor.

Atayman, Veysel: İ.Ü., Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü mezunu. Aynı üniversitenin Yabancı Diller Eğitim Bölümü'nde Almanca okutmanlığı yapıyor. Çeşitli kitap çevirileri ve deneme yazıları var. Almanca ve İngilizce biliyor.

Avunç, Yaşar: İ.Ü., Edebiyat Fakültesi, Fransız Dili ve Edebiyatı ve Université de la Sarre, Institut d'Etudes Européennes, Sarrebruck mezunu. Çeşitli bankalarda üst düzey yöneticiliği yaptı. Fransızca ve İngilizce biliyor.

Ayav, Özlem: M.Ü., Eğitim Fakültesi Almanca Bölümü mezunu. İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Yabancı Diller Eğitim Bölümü'nde okutman. Almanca ve İngilizce biliyor.

Babacan, İpek: İ.Ü. İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde öğretim görevlisi. İngilizce ve Fransızca biliyor.

Bahadır, Şebnem: B.Ü. Mütercim-Tercümanlık Bölümü mezunu. B.Ü.'de Dilbilim Bölümü'nde yüksek lisans yapıyor. Almanca, Fransızca ve İngilizce biliyor.

Bengi, Işın (Doç. Dr.): B.Ü., Mütercim-Tercümanlık Bölümü'nde öğretim üyesi. İngilizce ve Fransızca biliyor.

Cemal, Ahmet: Çevirmen, yazar, eleştirmen. İ.Ü., Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Öğretim görevlisi olarak çeviri dersleri verdi. *Yazko Çeviri* ve *Dün Bugün Çeviri* dergilerini yönetti. Almanca biliyor.

Christie, Ruth: Türk edebiyatına ilk kez, Halide Edip'le tanıştıktan sonra ilgi duydu. Londra Üniversitesi, School of Oriental and African Studies'de Türk Edebiyatı okudu. Londra'da Amerikan Edebiyatı dersleri veriyor.

Çapan, Cevat (Prof. Dr.): Cambridge Üniversitesi, İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. Şiirleri, şiir çevirileri ve tiyatro eleştirileriyle tanınıyor. M.S.Ü., Tiyatro Bölümü'nde öğretim üyesi. İngilizce ve Fransızca biliyor.

Dizdar, Dilek: B.Ü. Mütercim-Tercümanlık Bölümü mezunu. B.Ü.'de Dilbilim Bölümü'nde yüksek lisans yapıyor. Almanca, Fransızca ve İngilizce biliyor.

Dolanoğlu, Sosi: St. Benoit Fransız Lisesi'ni ve İstanbul Belediyesi Konservatuarı, Tiyatro Bölümü'nü bitirdi. Çeşitli yazın çevirileri var. Fransızca ve İngilizce biliyor.

Eradam, Yusuf (Doç. Dr.): H.Ü., İngiliz Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı mezunu. Hacettepe'de okutmanlık yaptı. Şu anda A.Ü., DTCF, Amerikan Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda çalışıyor. İngilizce ve Fransızca biliyor.

Ergun, Emel (Okutman): İ.Ü., Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü mezunu. Aynı bölümde doktora çalışması yapıyor. İ.Ü., Yabancı Diller Eğitim Bölümü Fransızca Anabilim Dalı'nda görevli. Fransızca biliyor.

Ermiş, Mine Deniz: Meinz Üniversitesi Germersheim Çeviri Bölümü Mezunu. Dilmaçlık yapıyor. Almanca ve İngilizce biliyor.

Gözüpınar, R. Mehveş İpek: Kadıköy Anadolu Lisesi ve H.Ü. Yabancı Diller Yüksek Okulu, Mütercim-Tercümanlık Bölümü mezunu. İngilizce biliyor.

Gülsoy, Tanses: Robert Lisesi ve Pomona Üniversitesi (ABD) İngiliz ve Amerikan Edebiyatı bölümü mezunu. New York Üniversitesi'nde Gazetecilik ve İletişim yüksek lisans derecesi aldı. ABD'de muhabir ve araştırma görevlisi olarak çalıştı. Şu anda rek-

lam sektöründe çalışıyor. İngilizce biliyor.
Gürsoy, Müge: B.Ü., Makine Mühendisliği Bölümü, yüksek lisans mezunu. Metis Yayınları'nın kurucu ve yöneticilerinden. Çeşitli deneme çevirileri var. İngilizce ve İspanyolca biliyor.
Işık, Gül Neyire (Prof. Dr.): Floransa Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Felsefe Bölümü mezunu. İ.Ü., Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü öğretim üyesi. Dilbilim, göstergebilim, İtalyan ve İspanyol dili ve edebiyatı konulu incelemeleri ve kitapları var. İtalyanca, İspanyolca, Fransızca, İngilizce biliyor.
İktüren, Bülent: İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Almanca Bölümü mezunu. Almanca biliyor.
Karantay, Suat (Doç. Dr.): B.Ü., İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü mezunu. B.Ü., Yabancı Diller Yüksek Okulu, Mütercim-Tercümanlık Bölümü öğretim üyesi. İngilizce ve Fransızca biliyor.
Kasap, Nesrin: İ.Ü., Edebiyat Fakültesi, İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü mezunu. İ.Ü., Yabancı Diller Bölümü'nde İngilizce okutmanı. Çoğunlukla yazın çevirisi yapıyor. İngilizce ve İtalyanca biliyor.
Kurultay, Turgay (Dr.): İ.Ü., Yabancı Diller Yüksek Okulu, Almanca Bölümü mezunu. Aynı bölümde öğretim görevlisi olarak çalışıyor. Almanca biliyor.
Kuzhan, Erhan: Ankara Üniversitesi, DTCF İngiliz Dili ve Edebiyatı 2. sınıf öğrencisi. Şiir yazıyor. İngilizce biliyor.
Olcay, Şükran: U.Ü Eğitim Fakültesi Almanca Bölümü mezunu. İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Almanca Çeviri Bölümü'nde yüksek lisans yapıyor. Almanca biliyor.
Paker, Saliha (Doç. Dr): İ.Ü., Klasik Diller, İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümleri mezunu. İ.Ü. ve B.Ü.'nde öğretim üyeliği yaptı. Karşılaştırmalı edebiyat ve çeviri kuramı üzerine incelemeleri var. I.C.L.A. Çeviri Kurulu üyesi. İngilizce, Fransızca, eski ve yeni Yunanca biliyor.
Pekin, Müfide: Robert Kolej Yüksek Okulu, İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü mezunu. 1971'den bu yana B.Ü., Yabancı Diller Yüksek Okulu'nda öğretim görevlisi olarak çalışıyor. Çeşitli çevirileri var. İngilizce ve Yunanca biliyor.
Reddy, Nilüfer Mizanoğlu: Ankara Üniversitesi ve Colombia Üniversitesi mezunu. Çeşitli dergi ve antolojilerde çevirileri yayımlandı. İngilizce biliyor.
Salman, Yurdanur: İ.Ü., İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü ve Yüksek Öğretmen Okulu mezunu. Çeşitli üniversitelerde öğretim görevlisi olarak çalıştı. Çeviri yazıları ve kitapları var. İngilizce ve Fransızca biliyor.
Savaşır, İskender: H.Ü. ve Kaliforniya Üniversitesi'nde psikoloji, Kansas Üniversitesi'nde dilbilim eğitimi gördü. 1985'ten beri yayıncılık yapıyor. Şiir ve öykü kitapları var. İngilizce biliyor.
Ulusoy, Özgür: B.Ü. Mütercim-Tercümanlık Bölümü mezunu. Çevirmenlikle uğraşıyor. İngilizce biliyor.
Umran, Sedat: İ.Ü., Edebiyat Fakültesi, Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. Şiir kitapları ve çevirileri var. Almanca biliyor.
Yücel, Tahsin (Prof. Dr.): İ.Ü., Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü mezunu. Aynı bölümde öğretim üyesi olarak çalışıyor. Öyküleri, yazın kuramı incelemeleri ve çeşitli yazın çevirileri var. Fransızca biliyor.

Metis Edebiyat

KILAVUZ, Bilge Karasu, Bütün Yapıtları 3, *İkinci Basım*
KUZEY DEFTERLERİ, Lale Müldür, *İlk Basım*
SUÇTA MUTLULUK, Barbey D'Aurevilly, Çev. Aysel Bora
ŞEYTANIN SAATİ, Fernando Pessoa, Çev. Işık Ergüden
BELLA'NIN ÖLÜMÜ, Georges Simenon, Metis Polisiye

Murathan Mungan'ın Şiir Kitapları
YAZ GEÇER, *İlk Basım*
KUM SAATİ, *Üçüncü Basım*
SAHTİYAN, *Üçüncü Basım*
YAZ SİNEMALARI, *Üçüncü Basım*
MIRILDANDIKLARIM, *Üçüncü Basım*

Murathan Mungan'ın Oyunları
Mezopotamya Üçlemesi
MAHMUT İLE YEZİDA, *İkinci Basım*
TAZİYE, *İkinci Basım*
GEYİKLER LANETLER, *İlk Basım*

Metis Seçkileri

TARİHSEL BUNALIM VE İNSAN, Ortega y Gasset Seçkisi, Hazırlayan: Gül Işık
SON BAKIŞTA AŞK, Walter Benjamin Seçkisi, Hazırlayan: Nurdan Gürbilek

Tarih Toplum Felsefe

TARİHSEL KAPİTALİZM, Immanuel Wallerstein, Çev. Necmiye Alpay
TARİH, HETERODOKSİ VE BABAİLER, Reha Çamuroğlu
IRK ULUS SINIF, Immanuel Wallerstein & Etienne Balibar, Çev. Nazlı Öktem
HAYALİ CEMAATLER, Benedict Anderson, Çev. İskender Savaşır
DE Kİ İŞTE, Oruç Aruoba, *İkinci Basım*
YÜRÜME, Oruç Aruoba, *İlk Basım*
PİCASSO'NUN BAŞARISI VE BAŞARISIZLIĞI, John Berger Çev. Yurdanur Salman, Müge G. Sökmen, *İkinci Basım*

Sosyalizm Teori ve Tarih

RUS DEVRİMİNDE ANARŞİSTLER, Hazırlayan: Paul Avrich, Çev. Celal Kanat
RUS DEVRİMİNDE MENŞEVİKLER, Hazırlayan: Abraham Ascher, Çev. Celal Kanat

Metis'ten Sonbahar Kitapları

GÜLTEN AKIN ■ ORUÇ ARUOBA ■ VEYSEL ATAYMAN ■ PAUL AUSTER ■ YAŞAR AVUNÇ ■ ÖZLEM AYAV ■ İPEK BABACAN ■ ŞEBNEM BAHADIR ■ IŞIN BENGİ ■ EGEMEN BERKÖZ ■ CHARLES BUKOWSKI ■ AHMET CEMAL ■ RUTH CHRISTIE ■ CEVAT ÇAPAN ■ DİLEK DİZDAR ■ SOSİ DOLANOĞLU ■ DORIS DÖRRIE ■ YUSUF ERADAM ■ EMEL ERGUN ■ MİNE DENİZ ERMİŞ ■ MEMET FUAT ■ MEHVEŞ İPEK GÖZÜPINAR ■ TANSES GÜLSOY ■ MÜGE GÜRSOY ■ NEYİRE GÜL IŞIK ■ BÜLENT İKTÜREN ■ SUAT KARANTAY ■ NESRİN KASAP ■ TURGAY KURULTAY ■ ERHAN KUZHAN ■ KATHERINE MANSFIELD ■ TOM MONTAG ■ ROBERT MUSIL ■ BEHÇET NECATİGİL ■ ŞÜKRAN OLCAY ■ SALİHA PAKER ■ MÜFİDE PEKİN ■ SYLVIA PLATH ■ NİLÜFER MİZANOĞLU REDDY ■ SALMAN RÜŞDİ ■ YURDANUR SALMAN ■ ANTONİ SAMARAKİS ■ İSKENDER SAVAŞIR ■ WILLIAM SHAKESPEARE ■ ÖZGÜR ULUSOY ■ ŞEDAT UMRAN ■ MEHMET YAŞIN ■ TAHSİN YÜCEL

METİS YAYINLARI Başmusahip Sokak 3/2 Cağaloğlu / İstanbul